

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:16 SAYI:95 EKİM - KASIM 2019 ISSN 1304-7604

Rasim Özdenören • Ahmet İhsan Cihan • Mihriban İnan Karatepe • Mehmet Kahraman
Emin Gürdamur • Safiye Gölbaşı • Özge Lena • Recep Kayalı • Zeynep Sati Yalçın • Nagihan Şahin
Soner Oğuz • Mustafa Uçurum • Hale Sert • Ayşe Bağcıvan • Sema Bayar • Sercan Ceylan
Tuba Dere • İbrahim Halil Çelik • Segâh Gümüş • Ahmet Topbaş • Zühal Baylan
Merve Özgenli Çelik • Batıkan Köse • Hatice Bildirici • Necati Mert • İbrahim Demirci • Handan İnci
Arif Ay • Murat Yalçın • Ethem Baran • Cihan Aktaş • Cemal Şakar • Âtîf Bedir • Ayşe Demir
Abdullah Harmancı • Hasibe Çerko • Mehmet Aycı • Ali Necip Erdoğan • Dürdane İsra Çınar
Haruki Murakami • Zeynep Şimal • Marufcan Yoldaşev • Hamza Öztürkçü • Yunus Nadir Eraslan
Rüveyda Durmaz Kılıç • Hakan Sarıpolat • Vildan Külahlı Tanış • Ali Çiftçi

Söyleşi:

Mehmet Narlı ile Öykünün Sınırları Üzerine

Dosya:

Sait Faik'in En Sevdiğim Öyküsü

Ali Necip Erdoğan : Öyküde Mesafe

Haruki Murakami: Ahır Yakmak

Yunus Nadir Eraslan: Benim Öyküm

Hale Sert: Bülbülün Ormanı

Heceöykü'de İlkler: Hakan Sarıpolat, Vildan Külahlı, Ali Çiftçi

95

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:16 SAYI:95 EKİM-KASIM 2019

ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

EKİM
KASIM
95

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 16 SAYI: 95

Ekim-Kasım 2019

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr



twitter.com/hecedergi



facebook.com/hecedergisi

Son Okuma : Beyza Nur Demirci

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2019 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 120 TL.

Kurumlar İçin: 405 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 320 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayımlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.09.2019



İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Ahmet İhsan Cihan / 7

ÖYKÜ

Mihriban İnan Karatepe/ <i>Aklımdan Çık</i> /	8
Mehmet Kahraman/ <i>Sahnedekiler</i> /	12
Emin Gürdamur/ <i>Hesap Günü</i> /	17
Safiye Gölbaşı/ <i>Haraplık</i> /	27
Özge Lena / <i>Erguvan Kokusu</i> /	32
Recep Kayalı / <i>Persona Non Grata</i> /	36
Zeynep Sati Yalçın/ <i>İçimin Şehri</i> /	44
Nagihan Şahin/ <i>Hadi Gidelim</i> /	51
Soner Oğuz/ <i>Boş Ver!</i> /	54
Mustafa Uçurum/ <i>Üç Vakte Kadar</i> /	60
Hale Sert/ <i>Bülbülün Ormanı</i> /	62
Ayşe Bağcıvan/ <i>Şattülarap</i> /	64
Sema Bayar/ <i>Nazlı Bir İhtimal</i> /	67
Sercan Ceylan/ <i>Cemal Neden Çin Mahallesinde Görüldü?</i> /	72
Tuba Dere/ <i>Ömrüm Artar Sana Baktıkça</i> /	77
İbrahim Halil Çelik/ <i>Fotoğraf</i> /	83
Segâh Gümüş/ <i>Ayartılmış İyilik</i> /	87
Ahmet Topbaş/ <i>Büyük Kervan</i> /	92
Zühal Baylan/ <i>Kirli Eller</i> /	96
Merve Özgenli Çelik/ <i>Plastik Dünyada Sukulent Olmak</i> /	98
Batıkan Köse/ <i>Tekrar Çal Sami</i> /	101

SÖYLEŞİ

Hatice Bildirici/*Mehmet Narlı ile Söyleşi* / 104

DOSYA

SAİT FAİK'İN EN SEVDİĞİM ÖYKÜSÜ

Rasim Özdenören/ <i>Güğüm</i> /	110
Necati Mert/ <i>En Sevdığım Öyküsü mü?</i> /	112
İbrahim Demirci/ <i>Çatışmanın Dengesi</i> /	113
Handan İnci/ <i>Semaver</i> /	114
Arif Ay/ <i>Bir Öykü Kişisiyle Tanışmak</i> /	115

Murat Yalçın /"Dolapdere"	/ 116
Ethem Baran/Son Kuşlar	/ 117
Cihan Aktaş/Birtakım İnsanlar	/ 118
Cemal Şakar/İp Meselesi	/ 120
Âtîf Bedir/"Yazmasam Deli Olacaktım"	/ 121
Ayşe Demir/"Dört Zait"	/ 123
Abdullah Harmancı/"Stelyanos Hrisopulos Gemisi"	/ 125
Hasibe Çerko/İp Meselesi ve Kaotik Düğüm	/ 126
Mehmet Ayıcı/Sait Faik'in "En Sevdığım" Öyküsü	/ 128

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ali Necip Erdoğan/Öyküde Mesele	/ 129
Sercan Ceylan/Uyurken Gözyaşı ve Yazarken Savaş: Heinrich Böll ve Yazmak Üzerine	/ 136
Dürdane İsra Çınar/Kendi İmdadına Koşup Gelen Hızır Üzerine	/ 143

FİLM ÖYKÜ

Hatice Bildirici/"Ahır Yakmak"tan Şüphe'ye	/ 146
---	-------

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Haruki Murakami/Türkçesi: Zeynep Şimal/Ahır Yakmak	/ 150
Marufcan Yoldaşev/Türkçesi: Hamza Öztürkçü/Yeşil miydi, Sarı mı?	/ 160

BENİM ÖYKÜM

Yunus Nadir Eraslan/Benim Öyküm	/ 165
--	-------

YAKIN PLAN

Rüveyda Durmaz Kılıç/Silvan Alpoğuz ile Dünyayı Başlarına Yıkacağız Üzerine	/ 168
Rüveyda Durmaz Kılıç/Dünyayı Başlarına Yıkacağız	/ 172

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı/Sen Ne Güzelsin Çocuğum ve Senin Dünyan	/ 174
---	-------

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Hakan Sarıpolat/Cennet Kokusu	/ 176
Vildan Külahlı Tanış/Teferruat	/ 181
Ali Çiftçi/Boşluk Müzesi	/ 184

KİTAPLIK

Safiye Gölbaş/Yüzünü Örtüyor Sesin	/ 189
Sema Bayar/Döngel Dünya	/ 190
Ali Necip Erdoğan/Balyozla Balık Avı	/ 191

RASİM ÖZDENÖREN

ANLAM, ÇELİŞKİ VE EDEBÎ ÜRÜN

Düz mantıkla düşünen biri, eleştirmek istediği metinde çelişki arar. Çelişki sandığı bir karşıtlığa (zıddiyet) denk düştüğünde de mal bulmuş Mağribî gibi saldırıya geçer.

Düz mantıkla yalnızca çıkarımlar yapılır. Ne var ki sonuçta elde edilen öneri aslında baştaki birincil önermede var bulunmaktadır. Dolayısıyla bu mantıkla yeni bir şey söylenmiş olmaz. Başka bir deyişle, düz mantık tefekkürün yolunu açmaz. Düz mantıkla yalnızca çıkarımlarda bulunulur.

Düz mantık denilen mantığın temel kurallarını Aristo belirlemiştir. Bu mantığa düz mantık denildiği gibi, klasik mantık, özdeşlik mantığı, çelişmezlik mantığı veya üçüncü şıkkın imkânsızlığı da deniyor. Özü şuna dayanıyor: $A=A$. A ya kendisidir veya değildir. Bu mantığa göre üçüncü şık yoktur. Ya siyah veya değil... O şey ya odur veya o değildir...

Bu mantık bilginin sunulmasında çelişme bulunmaması gerektiği kuralı ile iş görür. Gündelik hayatımızda olsun, hukukun pratik uygulamasında olsun işe yarar. Örneğin bir cinayet veya hırsızlık olayında sanık suçun işlendiği vakitte o mahalde bulunmadığını kanıtlarsa, o suçu o kişinin işlemediği sonucuna varılır. Çünkü o kişi o anda ya oradadır veya değildir... Orada değilse o kişi açısından mesele kalmaz. Ancak kişi o vakitte orada ise kovuşturma farklı düzlemlerde ve fakat gene aynı mantık doğrultusunda sürdürülür.

Ancak düz mantıkla hukukî tefekkürde bulunulamaz. Düz mantık çünkü ya o veya değil düzleminde iş görür. Fetvada işe yarar. Ama tefekkürde iş görmez.

Tefekkür diyalektik mantıkla tasarımılanır. Çünkü diyalektik mantık üçüncü şıkkın muhtemel olduğu varsayımına göre işler. Diyalektik mantıkta ya o ya değil çıkarımına da yer verilir. Ama salt bununla yetinilmez, üçüncü şıkkın var bulunduğu ihtimali üzerinde durulur ve tefekkür tam da burada başlar.

Diyalektik mantıkta her tezin karşısında bir antitez yer alır, ikisinin çatışmasından da sentez ortaya çıkarılır. İslam'ın temel mantığı da karşıtın muhtemel olduğu varsayımı üzerine kuruludur. Aristo mantığına göre çıkarım yapıldığında Allah'ın isimleri ve sıfatları arasında çelişkiler görüldüğünde ve o iki çelişik durum aynı zatta buluşamayacağına göre, zatı reddetmek ge-

rekir. Mantıki kıyas bu sonucu gerektirir. Örneğin Allah afüvdür (affedici) ve müntakimdir (intikam alıcı)... Müslüman bu çelişkili duruma bakarak inkâr yoluna gitmez, salt bu nedenle gitmemiştir de... Ama Hristiyan dünyada teodise (kötülük, şer) problemi kimilerinin dinden çıkmasının gerekçesini oluşturmuştur. Nihilizm olsun, kökten inkârcılık olsun, kökenini teodise problemini düz mantıkla çözmeye yeltenmekte bulur. Eğer kötülükler de Allah tarafından yaratılıyorsa (örneğin sel felaketi, deprem, ölüm ve öldürmeler vb.), bu durum onun mükemmelliği ile bağdaştırılamaz, mükemmel olmayan varlık ise tanrı olmaya layık değildir denir...

Oysa İslam, daha amentüsünde hayrın ve şerrin Allah'tan geldiğine inanır. Ve bizim hayır bildiğimizde şer, şer bildiğimizde hayır olabileceğini öngörür. Her şerrin içinde hayrın, her hayrın içinde şerrin barınabileceği ihtimaline (üçüncü şık) yer verir.

Dostoyevski ile başka yazarlar arasındaki dramatik başkalık tam da bu iki mantık arasındaki farkta temerküz eder. Dostoyevski romanlarında diyalektik mantığı sonuna kadar kullanır. Bu nedenle onun kahramanları üç boyutludur. Dostoyevski'nin karşısında mütalaa edilen Tolstoy ise düz mantıkla iş görür. Bu nedenle kahramanları iki boyutludur. Tolstoy romanlarında okura öğüt vermeyi dener. Belki de emsali bir daha yazılamayacak olan büyük romanlarının hepsi belli bir maksatla, belli bir öğüt verme esasına göre kurgulanmıştır. Dostoyevski'nin öğüt verme kaygısı yoktur. Belki tam da bu nedenle onun romanları tek öğütle sınırlanmış değildir. Her okur o romanı kendi birikimine veya kendi hedefine göre açıklayabilir ve bu açıklamaların her biri ötekini tekzip etmeden bir başına bir doğruluğun işareti sayılabilir.

İnsan diğer canlılardan farklı biçimde karşıtlıkların toplamı olarak tecelli eder. Diğer canlılar her zaman ne iseler o olarak kalırlar. İnsan ise halden hale değişir. Dili bir şeyi söylerken içinden başka bir şeyi geçirebilir. Her an farklı bir seçme durumu ile karşı karşıya bulunur. Seçtiği her şık karşısında öteki almaşıklar yok olmaz. Bilakis o her an farklı almaşıkları denemek, seçmek, reddetmek durumuyla iç içe yaşar. Dostoyevski insanın tam da bu halden hale değişen durumunu keşfetmiş olan bir yazardır. Moliere'in kahramanları cimridir veya değildir. Ahmaktır veya değildir. Kuşkuludur veya değildir. Kısacası iyidir veya değildir. Oysa reel insan, yaşantısında bunların tümünü kendinde barındırabilir. Başat karakterinin ağırlığı baskın çıkarsa da bir kapitalist daima sömürücü ve sömürme niyeti üzerinde sabit kalmaz. Halden hale değişir, değişebilir. Çünkü insan değişmeye açık bir yaradılış üzere bulunur...

Düz mantıkla diyalektik mantığın farkı kavrandığında okur metinde çelişki bulma çabası yerine onu anlamaya öncelik verir. Dahası yakaladığı çelişkiler onun önüne belki yeni anlam almaşıkları, haritaları açabilir...

Okura bu büyük tabloyu gözden kaçırmadan metni değerlendirmesini salık vermek isterim. Özellikle eleştirmeci için bu durum fevkalade önem taşır. O zaman çelişki arama gayreti, anlama nüfuz etme çabasına dönüşmüş olur... Çelişki bulmak kolay, anlama nüfuz etmek zor iştir...



FOTOĞRAF ÖYKÜ



Ahmet İhsan Cihan

MIHRİBAN İNAN KARATEPE

AKLIMDAN ÇIK

Kafam demir parmaklıklara sıkıştı sayende yine... Aklımdan çık.

Medikal malzemeler bölümünden hasta bezi alıyordum. Seni gördüm. Çocuğu market arabasına güzelce oturtmuştum. Bir kadına ani bir tutulmayla bakan bir erkek bakışıyla bakıyordun bana, ne hoş... Bakışının odak noktası bendim. Bir gurur yelpazesi havalandı yüzümde. Eğer bakışın biraz sola kayarsa çocuğu görecektin. Saniyenin çok altında bir sürede çocuğu fark etmemeni diledim. Daha da kötüsü, çocuğun arabasını biraz öte iteklemeyi düşündüm ki bir çocuğum olduğunu görmeyesin... Saniyenin binde birlik bir süresinde böyle düşündüğüm için kendimden nefret ettim. Derin bir suçluluk duygusuyla arabayı kendime doğru çektim ki iyice göresin... Gördün. Market arabasını sıkı sıkı tutarak sana baktım ben de... Dimdik. Bakışım, duruşumla, *ben buyum* dedim, *hatta daha da fazlası...* Anlatsam inanmazsın. Öyle salağım ki anlatmamı isteyeceksin sanıyorum. Hatta sanmakla kalmıyor, bayağı bayağı anlatıyorum. İçimde bir monolog... Duyuyor musun?

Ben evliyim, bir de çocuğum var. Eşim hasta. Bir bebeğin altını değiştirir gibi değiştiriyorum alt bezini. Tek farkla, elime plastik eldiven takıyorum bu işleri yaparken. Kıyafetlerini tek tek giydiriyorum. Ellerini, kollarını bir anne şefkatiyle sıvazlıyorum. Artık o benim eşim değil sanki ben onun annesiyim. Hiçbir şey hatırlamıyorum: Gece boyu tartıştığımızı, öfke anında ilkel bir dürtüye kapılıp gittiğini, bunu ikimizin de bildiğini ama yine de özür dilemediğini, sabaha kadar sırtımızı dönüp birbirimize küs yattığımızı, bir kolunu uzatsa bana dokunabilecekken ve tam dokununca ben de ona doğru dönüp sıcağına gömülüverecekken kılını kıpırdatmayışını, oysa on beş santim uzağımda yatışını, bu kadar yakınındaki birini delice özlemek neymiş tecrübe ederken inci gibi yaşlar döktüğümü, tüm bu tartışmaların üstüne derin derin soluyarak nasıl da uyuyabildiğini, sabah olunca öfkeyle yerinden kalkıp kapıyı çarpıp çıkarken uyanık olduğumu, bütün gün belki arar diye telefon elimde dolaştığımı, herkesin arayıp bir onun akşama kadar aramayışını ve tam umudu kesmişken “Hayatım” diye kaydettiğim numaranın tatlı tatlı çalmaya başlamasını, boğazımı temizleyip “Alo...” deyişi-

mi, karşıdan onun sesini beklerken yutkunup nefes alan birinin Lütü Kırdar Eğitim Araştırma Hastanesi acil servis kapısından giriş yaptırılan hastanın yakını olup olmadığı soruşunu, beni "Hayat Işığım" diye kaydeden birinin elbette en yakını olduğumu ve daima olacağımı...

Başını çeviriyorsun derhâl. Kasaya yöneliyorsun. Ben, bir anlığına etekleri bulutlarda uçuşan bir peri kızı olmuşken bir anda küt diye kendi gerçekliğime düşüyorum. Elimde hasta bezi, yanımda çocuk... Uçuşan eteklerden eser yok. Altta kot, üstte tişört, saçlar üstünkörü bağlanmış bir atkuyruğu... Başını çevirmenle marketin uğultusu, ağustos böceklerinin sesi gibi uğulduyor beynimde:

Nerede oldukları belirsiz... Cır cır ötüyorlar. Sesin yönünü bulmak zor. Her yerde ve her taraftalar. Alçalıp yükselen bir koro ya da karşılıklı, çapraz korolar... Biteviye bir ses. Parmaklığın gerisinde yemyeşil otlar arasında bir serçe kuş... Böceklerin sesinden kafası şişmiş de gelip konduğuna pişman olmuş gibi otların arasında aranıp duruyor. Pişman olduğunu aranıp durmasından çıkarıyorum. Bir an önce aradığımı bulacak ve uçup gidecek. Yoksa bu böceklerin sesleri çekilir gibi değil.

Kafamı demir parmaklıkların arasından geçirip biraz daha yakından bakayım diyorum minik kuşa. Yeni bir bakış açısı edineceğim belki de, artık ne düşünüyorsam... Kafamı geçirmemle kuş pırr diye... Sonra kafam çıkmıyor iki demirin arasından. Cırcır böceklerinin korusu birden yükseliyor.

Mahalle ilkokulunun bahçesine bakar şekilde boyunduruğa vurulmuş gibi kalakalıyorum. Mevsim yaz. Bahçe boş. Onlarca, yüzlerce öğrencinin kahkahasında boğulmadığıma şükretsem mi yoksa birileri olsaydı hemen müdahale ederlerdi diye hayıflanmamı bilemiyorum. Tabii o zamanlar 'hayıflanmak' kelimesini kullanamayacak kadar küçüğüm. Kelimesini bilmesem de duyusunu biliyorum.

Bütün hayatım gözümün önünden film şeridi gibi geçiyor. On sene. İlk dördünü zaten hatırlamıyorum. Çocuk aklım, bu sıkışmayı ölümcül bir vaka olarak algıladığından o kısacık anda hayatımın filmini seyrettiriyor bana. Hayatım pek tatlı ve bunu hak edecek hiçbir şey yapmamışım. Tertemiz bir kalple oracıkta sıkışıp kalmaktan başka...

Dehşete kapılıyor ve o birkaç saniye içinde öleceğimi düşünüyorum. Yoldan geçen bir kız, başımı iki eliyle tutup uygun bir açıyla yavaşça çekip çıkarmama yardım ediyor. Onun o yumuşak elleri olmasa kim bilir daha ne kadar kalacağım orada. Başım, sıkıştığı yerden kurtulunca, kızın elleri okşamak için saçlarıma uzanıyor. Utancımdan buna fırsat vermiyor, ağlaya ağlaya arkamı döndüğüm gibi kaçıp gidiyorum.

*

Arkamı döndüğüm gibi... Raftaki bütün hasta bezlerini sökerce aldım yerinden, köpeğe atar gibi attım market arabasına, bir çuvala teper gibi bastım. Rafta toplayacak başka ürün kalmadığını görünce, market arabasını tepeleme doldurduğumu fark ettim. Şimdi, kim bu fazlalıkları geri boşaltacaktı? Kollarım iki yana düştü. Hüngür hüngür ağlayasım geldi. *Allah belamı versin benim,*

dedim içimden, *Allah belamı versin, hem de bin kere...* Çocuğum başını çevirip masum masum yüzüme baktı. Tüm bunları sesli mi söyledim? Bezlerin yarıdan fazlasını tekrar rafa dizdim, çaresizce... Bana biçilen hayatın neresinden tutacağım bilemedim. Ellerim market arabasının tutamağına gitti, kasaya doğru yavaş yavaş arabayı itekledim.

Kasiyer kız, robotik hareketlerle ürünleri tek tek okuttu. Yüzüme bakmadı. Ben onun saçlarına, dağılan rujuna, bütün gün otura otura yağ bağlamış yanlarına baktım bu esnada. Uygun bir açıyla kolunu uzatıp kredi kartımı verdi. Malulen emekli kocam adına edindiğim kredi kartımı, dikkatlice cüzdanıma yerleştirdim. Saatli bomba gibiydi. Hesap her geçen gün kabarıyordu. Kart başvurusu yaptığımda taksitli nakit avantajı, geri ödeme kolaylığı, kampanyalar vs. banka memuresinin ağzında akide şekeri gibi dönüyordu ama ödeme vakti gelince tüm o sözler, havada uçuşan su balonları gibi deterjanlı bir ıslaklık bırakarak patlayıveriyordu. Her şey elimde patlayıveriyordu. Koca olsun diye sevip aldığım adam, elimde patlayıveriyordu. Hasta bir adamı da bırakıp gidemezdim ki... Vicdanım elimde patlayıveriyordu.

Dolu poşetleri çocuk arabasının iki yanına asarak marketten çıkmadan önce son bir umutla sağıma soluma bakındım. Buharlaşıp uçmuştun sanki. Çocuğum, mızıldanmaya başladı tam o esnada. Seni aramaktan vazgeçer gibi oldum. Parka doğru ilerledim. Ufaklık, uzaktan uzağa salıncakları görünce el çırpmaya başladı. Banklar hemen hemen doluydu. İki kadının oturduğu benim de yanlarına sığılabileceğim bir yere çocuk arabasını yaklaştırıp ufaklığı yerinden kaldırdım. Tek tek bütün oyuncakları deneyip yorgun düşünce onu tam gözümün önünde duracak şekilde kumların üzerine oturttum ben de ayaklarımı sürüyerek kadınların yanına gelip oturdum. O kadar kırgındım ki onlara bir merhabayı bile çok görerek yüzlerine bile bakmadım. Onların da çok umurunda değilmişim ki aynı tonda konuşmalarını sürdürdüler:

“Her şeyi konuştuk. Çocuk kimde kalacak, ne olacak...” dedi biri.

Diğerinden hiç ses gelmedi.

“Önce içim boşalır gibi oldu böyle deyince... Bir kaygı alıyor insanı. Kim bakacak bize, kime sığınacaksın diye...” dedi.

Bir es verdi. Diğerinden bir karşılık gelmeyince;

“Tam anlaştık derken o geri yaptı.” diye devam etti.

Buna benzer cümleler... Sanki iki kadın, benim için konuşturuluyordu. Konuşabilmek... Ne büyük nimetti. İçimi çektim. Her şeyi duyuyordum. Biri kelimeleri çiğneyerek, bazı sesleri hiç vurgulamadan, direkt yutarak konuşuyor; sanırım konuşurken ağlayıp kelimeleri ıslatmak istemiyordu. Kadının içinde biriken kelimeler ise bir ifrazat gibi boğazını baskılıyor fakat kelimeler kusmuk gibi akışkan olmadığından boğazını yırtarak çıkıyor, katı nesneler

gibi bütün ağırlığıyla orta yere düşüyordu. Kelimelerin yok edilmesi gerekiyordu bu yüzden. Diğer kadın bu kelimeleri daha düşmeden havada yakalıyor, taş gibi, maden gibi göğsünde parçalıyor, tuz buz ediyordu.

Oracıkta düşündüm. Başımı ellerim arasına aldım. İçimdeki kelimeler birbirine sürtüne sürtüne bağrımı kum ediyordu. Ben seni gördüm mü? Sen bana tam bakıyorken, bana bakışını gördüm mü? Biraz daha görünmek için sana, başımı uzattığımda, sen pırr diye... Öyle acı çekmeyecek gibi... Öyle ani bir dönüşle... Ruhumun köşeleri, kıyısı, bucağı yok ki benim. Eteğimi toplar gibi toplayıp gidemiyorum ki ben ruhumla. Ama sen öyle acı çekmeyecek gibi gittin ki... Boyunduruğa vurulmuş gibi kaldım öyle... Sen gittin mi? Seni bir daha görür müyüm? Tüm bunları ben uyduruyor olabilir miyim?

Hayır, aklımdan çık. Kafam demir parmaklıklara sıkıştı sayende yine... Aklımdan çık.

Daha fazla oyalanmamalıyım. Bir an önce eve gitmeli, çocuğu banyo yaptırmalı, aldıklarını yerleştirmeli, eşimin yemeğini yedirmeliyim. Şimdi kendi ellerimle kafamı uygun bir açıyla yavaşça çekip sıkıştığı yerden çıkarmak zorundayım. Sonra arkamı döndüğüm gibi... Yaparım bunu. Aklımdan çık.

MEHMET KAHRAMAN

SAHNEDEKİLER

Çok değişmişim. İnanabiliyor musun söylediğine, sanki hepimiz yirmili yaşlarda donup kalacakmışız gibi. Ama neden söylediğini biliyorum, aklınca intikam alacak. Tek sen değilsin şekerim demek isterdim. Ağzımızın tadı bozulmasın diye sustum. Aslında konuşulacak çok şey var. Sana bütün geceyi anlatacağım.

Gelseydin iyi olurdu ve ben de partner sıkıntısı çekmezdim. Biliyorsun bu tür toplantılar beni geriyor. Birebir olsa herkesle rahatça konuşurum fakat kalabalıkta sıkılıyorum. Çünkü kimse kendisi olamıyor orada, her şey sahte ve yapmacık. Sevmiyorum öyle ortamları. Nefret ettiğin kişiyle bile konuşmak zorunda kalıyorsun. Gülümseyerek hal hatır soruyorsun. O da bunu biliyor ve aynı şekilde karşılık veriyor. Ne kadar saçma. Semra ile konuşmamız tam olarak bu. Birbirimize canım, şekerim diye hitap ediyoruz. Hâlbuki can cana bir iletişimimiz yok. Yolda görsek tanımazlıktan gelir, yolumuzu değiştiririz fakat orada samimiymiş gibi sohbet ettik. Galiba toplantının en dikkat çekeni bendim. Hem gelmemi beklemiyorlardı hem de başörtüsünü çıkarmama şaşırdılar. İlk tepki şu: “Herkes açıkken sen kapalıydın, şimdi millet kapanıyor sen açılıyorsun.” Ben hiçbir zaman kalıplara girmedim biliyorsun! Ne yaptıysam kendi özgür seçimimle yaptım. El ne der diye bakmadım hiç. Güya benim adima üzülmüşler, siz kendinize üzülmün.

Kimseyi memnun edemezsin bu dünyada Ebrucum. Onun için umursama yaşadıklarını.

Bazılarının her şey umurunda biliyorum. Sen de buna çok takıyorsun. Ne vardı gelsen? Semra bile geldi bütün yüzüzlüğüyle. Aynı havalar bir görsen. Sanki kraliyet ailesinin gelini. Eşinin naylon faturadan içeri girdiğini bilmeyen yok ama haspam hâlâ first lady tafralarıyla dolaşıyor. Boşanmışlar güya. İnanır mıyım? Kesin anlaşmalı boşanmadır onunki, mal kaçırmak için. Bir de tutmuş, “Geleceğini tahmin etmiyordum,” diyor bana. Neden öyle söylediğini biliyorum. Bu toplantının faydası ne oldu biliyor musun? İnsanları daha

iyi tanıdım. Geri çekilip izledim onları. Yirmi yıl önce nasıllardı, şimdi nasıl? Can çıkar huy çıkmaz derler ya, kesinlikle öyle canım. Sadece yüzler değişmiş. Herkes nasılsa öyle duruyor. Faruk mesela, aynı sessizlikte, tek başına, hiçbir şeyi sorun etmiyor. Biliyorsun okulda da en çok onunla konuşurdum. Yargılamaz, eleştirmedir, dinler ve olabilir der. Ne olmak ne görünmek derdinde. Sosyal medyası yok, akıllı telefon kullanmıyor, okuldaki gibi salaş kıyafetlerle dolaşır. Dünya umurunda değil adamın. Hiçbir ağırlığı da yok gerçi. Ha varlığı ha yokluğu.

Onun tam zıddı ise Burhan. Toplantıyı organize eden de oydu zaten. Hiç durmaz, sürekli bir şeylerle uğraşır. Okulda da öyle değil miydi? Bütün organizasyonları o yapardı. Hafta sonu piknikleri, toplantılar, yılsonu eğlenceleri, hepsi onun sayesinde. Bu özelliği onu belediye başkan yardımcısı yapmış. Bence hak ediyor. Başkan olması bile mümkün. Onun gibi çalışkan biri lazım memlekete. Coşkulu bir kişiliği var. Eşi de aynı, ruh ikizler âdeta. Hayat çok garip Ebru, karşına hep kendin gibi birilerini çıkarıyor. Neysen onu buluyorsun önünde. Bu gece en büyük kazanımım o oldu. Kendimi de tarttım. Neydim, ne oldum, bundan sonrası ne olacak? Eve gelince ödediğim fidyeleri düşündüm. Ben bedel ödedim Ebru, hayat önüme serilmedi. Ama isyan etmedim hiç, gönül dahi koymadım. Allah güç verdi bana, sabrettim, kolay bir hayatım olmadı bazıları gibi. Çalıştım, mücadele ettim ve daha çok şükrettim. Lafı hemen kendine getiriyor diyeceksin fakat beni tanıyorsun, övünecek bir şey yok bunda.

Üç kişi eşiyle gelmiş, demiş miydim? Tahmin et bakalım. Biri Burhan, diğeri parti başkanımız Selman ve Genel Müdür Orhan. Üç büyük adam eşleriyle teşrif etmişler. Ha bir de Ceren var, o da kocasıyla gelmiş. Onun da kocası profmuş. Diğer on dört kişi eşsiz. Sınıf mevcudumuz kaçtı? Ben bu kadarını da beklemiyordum açıkçası.

Yemeğe en önce ben gelmişim. Oysa tam zamanında gelmişim. On dokuz dendi ama millet on dokuz on gibi gelmeye başladı. Benden sonra Faruk geldi. Ondan sonra ev sahibi sıfatıyla Burhan. O yarım saatte nasıl gerildim anlata-mam. Şu zaman diye sözleşiliyor lakin uyan yok. Ne lakaytlık! Geri gideyim dedim, yapamadım. Faruk'la çocuklardan bahsettik ve bol bol sigara içtik. Tam boşlayayım şunu diyorum, olmuyor canım. Ömer'in zamansız ayrılışından sonra benim tek dayanağım bu oldu bilemezsin. Üç çocuk, ev, iş, kolay dönmüyor hayat. Maddi imkân yerinde ancak boşluk hiç bitmiyor Ebru. Aradan beş yıl geçmesine rağmen onsuzluğa alışamadım. Sanki uzak bir yere gitmiş de gelecekmış gibi. Bunlarla kafanı şişiriyorum kusura bakma. Çenem düştü bir kere. Pelin de sigaraya başlamış, duymuş muydun? Gerçi eskiden de içiyormuş ama ben hatırlamıyorum, onu içerken görmedim. Ailesiyle sorunları vardı diye hatırlıyorum, belki ondandır. Birkaç kez sormak istedim ancak ayıp olur

diye sormadım. Yaraları tazelemek hoş olmaz. Fakat çok değişmiş; eski Pelin gitmiş yenisi gelmiş. Makyajı, giyinişi, duruşu hepsi değişmiş. Sanki hayatında hiç çamaşır, bulaşık yıkamamış, ütü yapmamış gibi kasım kasım kasılıyor. Neden başımı açtığımı sorup durdu o da. Tam bir cevabı yok dedim. Bu devirde herkes kapanırken sen açılmışsın, dedi beni kışkırtmak için. Kocasızlıktan bütün bunlar biliyorum. Hiç evlenemedi ya, tatmin olacak. Erkeklerle nasıl konuşuyor bir görsen, resmen vitrinlik mal şekerim. Zarif kadın imajı. Beyaz atlı prensini bulamamış güya. Sen prensi bul da atı boş ver dedim. Diyemedim tabii ki. “Tatmadığın lezzetlerle ölüp gideceksin kız.” dedim de bozuldu. Böyle bozarlar işte. Önünü sonunu düşünüp konuşacaksın.

Yemeğe ancak yirmi otuzda oturabildik düşünabiliyor musun? Çok acıkmışım ne yalan söyleyeyim. Sofra da müthişti, bir kuş sütü eksik, o kadar yani. Ben hemen yumuldum. İnsanları anlamıyorum Ebru. Hepsi aç olduğu hâlde tokmuş gibi davranıyorlar. Dünyanın yemeği var önlerinde ama ucundan ucundan yiyorlar. Kibarlık budalaları bunlar. Faruk’la ben vardık aç olan galiba, diğerleri tok gelmiş belli. Semra yemek boyunca hep kendini anlattı durdu. Dinleyen olmasa da önemli değil onun için. Konuşur o. Evinden, arabasından, başarılarından, gezilerden bahsetti. Mutlu geçirilmiş yıllar izlenimi verdi. İçimizdeki en mutlu kişi oydu. En iyi ben yaşıyorum dedi aklınca. Göğsündeki kolyeyi, parmağındaki kalın yüzükleri gözümüzün içine içine soktu. “Ay! Şekerim bunlar ne hoş!” dememizi bekledi. “Semra,” dedim içimden, “biz on sekiz yaşında toy kızlar değiliz. Sen bununla ancak ergenleri etkilersin.”

Allah hep doğru kişiler çıkarmış karşıma Ebrucum. Semra’yı, Pelin’i, Filiz’i görünce seninle arkadaş kaldığımıza şükrettim. Sen beni anlıyorsun canım. Senin de yükün ağır biliyorum. Feleğin çemberinden geçenlerdensin. Buna rağmen doğallığını koruyorsun. Filiz gibi olmadığın kişiyi oynamıyorsun. Oynayanlardan nasıl nefret ediyorum anlatamam. Ya kız kıza gelmişiz niye reçel yapımından, sirkeden, çocuklardan falan konuşmuyoruz. Hepsi rol yapıyor canım, prenses rolleri. Sanki bütün acılar onları teğet geçmiş, kader hep gülen yüzünü göstermiş.

Hep kadınlardan bahsettim ama erkekler de aynı canım. İşleri güçleri makam ve para. Kim nereye gelmiş, kaç para kazanıyor, konu bu. Burhan belediyenin yaptığı güzel işleri anlatıyor. Kaç park yapmışlar? Ne kadar yol asfaltlamışlar? Kaldırım taşı nerelere döşenmiş? Orhan Ankara’daki işlerin zorluğundan bahsediyor. Anlamayacağımızı düşünerek zorlukların neler olduğundan bahsetmiyor. Biliyorsunuz işte, siyaset demekle yetiniyor. Herkes karşısındakinin beğenisini almak istiyor Ebru. En önemli kişi olmak, en başarılı, en mutlu, saygıdeğer olmak. Hey millet beni görün, takdir edin, bana tapın demek istiyorlar aslında. Etrafımda dönün, bana yaltaklanın, işte en yüksekte

ben varım. Vay be! Ee, sonra? Sonrası yok. Başkan yardımcımız Burhan. Gücün zirvesinde. İsteddiği her şeyi elde edebiliyor. Sıfırdan zirveye çıkmış. Sıfırdan. Şimdi gayrimenkul zengini diyorlar. Hangi parayla? Maaşın belli. Cengiz söyledi, onu görmeden belediyede iş yaptırılmazmış. Bütün akrabalarını belediyeye aldırılmış. Yemeğin parasını da belediyeye yıkar dediler. Olmaz, dedim Burhan'a, birlikte ödeyelim. Hallettik dedi. Zamanında eleştirdiğimiz ne varsa aynısını biz yapıyoruz Ebru. Burhan'a dedim ki: "Başarılı olmanın formülü çok basit. Eleştirdiğini yapma!" Bozuldu ama belli etmedi.

Selman'ın da ondan aşağı kalır yanı yok. Tam bir siyasetçi, her şeye güzel açıklamalar getiriyor, herkese gülücük dağıtıyor. Benimle çok ilgilendi sağ olsun. Bir derdin olursa çekinme, gel, dedi. Bütün iyiliğine rağmen damarına basacak konular açtım. Adalet, liyakat, refah, eğitim... Beklemiyordu benden bunu. İkna edici olmaktan uzak kelimelerle yanıtladı. Teklifine uyup gitsem bir şey yapmayacağını biliyorum, çünkü söylemek kolay. Eleştirilerimden bunalinca, "Çaya bekliyorum." deyip kaçtı. Eleştirilmeye alışık değiller şekerim. İş yaptırmak için kapısında bir sürü bekleyen var. Orada bile, kızının tayinini çıkarmak isteyen mi ararsın, oğlunu daha iyi yere getirmek için ricacı olanı mı? Selman Bey... Yaparsanız siz yaparsınız... Kapınıza geldik... Başkan olduğunuzda çok sevinmiştik... Gelecek seçimde milletvekili olursunuz... Konuşmaları bir görsen Ebru. Rezillik diz boyu. İnan bana hayat üçgeni aradım kurtulmak için. Arkadaş toplantısını dahi kullanmaya çalışıyorlar.

Orhan onlara göre daha efendi görünüyor. Görünüyor diyorum çünkü bize karşı öyle. Astarına karşı kim bilir nasıl? Hiçbir şey görüldüğü gibi değil artık biliyorum. Yüzüne karşı gülüp arkandan iş çeviriyorlar. Az önce samimi pozlar verdiği insanı gelip bana çekiştiriyor biri. Selman'a kızının tayini için ricacı oldu, sonra bana geldi onun kabalıklarını anlattı. Kendisine bunu söyleyince de bozulup gitti. Hepimiz müthiş bir aldatma ustası olmuş oynuyoruz. Damarlarımızda şeytan dolaşıyor resmen. Hepsinin içindekini gördüm o gece. Kenara çekildim, seyrettim. Allah da bizi böyle mi seyrediyor acaba? Düşünsene sahneyi.

Sen olsaydın Ebru, yalnızlık çekmezdim. Belki bunların farkına bile varmaz, onlar gibi oynardım. Sahi neden gelmedin? Mantıklı bir açıklaman yok bence. İşler de, hangi işler? Seni tanıyorum, bana yalan söyleme. Semra bile vardı ama sen yoktun. Bence çocuğunu bahane ediyorsun. Sorarlar diye korkuyorsun değil mi? Sanki kariyer hanene atılmış bir gol. Neyi dert ediyorsun? Kimsenin sana acıdığı falan yok, hepsi kendi kuruntun. Eğlenmek, gezmek, gönlünün tozunu atmak senin de hakkın. Herkes kendi derdinde merak etme. Bir bilsen kimin ne derdi var? Biliyor muyuz? Bilmiyoruz. Bana göre en büyük dert bende, sana göre sende! Zeki'yi tanıyorsun, trafik kazası geçirmiş, kaç

ameliyat olmuş, yoğun bakımda yatmış aylarca, her tarafı protez, tekerlekli sandalyeyle yine geldi oraya. İnsan tuhaf oluyor ama yapacak bir şey yok. Pozitif düşünmelisin. Bak bana, Ömer'den sonra ne sıkıntılar çektim. Yemediğim darbe kalmadı lakin yılmadım, yıkılmadım. İntihar etmeyi dahi düşündüm ama o en kolayı. Ben yıkılsaydım çocuklar daha kötü olurdu. Onlar için hayatta kalmaya çalıştım. Sen de var gücünle çalışacaksın. Kendini koyuverme.

Bana bak! Yirmili yaşlarda değiliz artık. Bizi beğenseler ne olur beğenmeseler ne... Kimse kimsenin ne yaşadığını bilmiyor. Zaman insanı sarhoş ediyor hepsi bu. Rüya gibi; bir varmış, bir yokmuş. Hani dedim ya kenara çekilip izledim diye. Sahneyi gördüm Ebru. Sahneyi. Kendimi gördüm. Yirmi yaşımı, hayallerimi, beklentilerimi, yanlışlarımı, kaybettiklerimi... Hayat geçip gidiyor ama yaşamadığın anlar hep eksik olarak kalıyor. O yüzden uzaklaş Ebru, kendinden bile uzaklaş.

Gecenin son sahnesini anlatıp gidiyorum artık, vakit geç oldu. Kadınlar ve erkekler ayrılmış konuşuyorlardı. Erkeklerin sesleri sert ve yüksekti. Ağır-lık çöktükçe tahammül seviyesi düşüyordu. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Kadınlar sonunda günlük işlerden bahsetmeye başlamıştı. Zoraki orada tutuluyormuş gibiydik. Havada esrik bir koku vardı. Ne konuştuğumuzu bilmeden konuşuyorduk. Hiç kimse kalkmıyordu. Biri müsaade alsa hadi gidelim diyecektik. İlk buluşma anının sıcaklığı gitmiş yerini gerginlikler almıştı. Dostane sohbet bitmiş araya siyaset ve ideoloji girmişti. Böyle olunca iletişim mesafesi uzadı. Saatler ilerledikçe üslup da düşmüştü. Kahvehane ağzıyla konuşuyordu erkekler. Kavgı etmeleri işten bile değildi. Sohbet tartışmaya döndü. Orhan tansiyonu düşürmeye çalıştı ama olmadı. Ağızlar dolup dolup boşalıyordu. Kadınlarla vedalaşıp gitti Orhan. Sonra Faruk gitti sessizce. Ardından biz. Bizim gittiğimizden haberleri bile olmadı. Yüksek sesle konuşuyorlardı. Kapıdan çıkarken durdum, son bir kez sahneye bakmak istedim ama vazgeçtim. Şöyle düşündüm: Sahneye çıktık, oyunumuzu oynadık ve indik. Gecenin özeti bu şekerim. Sahneye çıkan oyununu oynamak zorundadır.

EMİN GÜRDAMUR

HESAP GÜNÜ

Günaydın sevgili ölümler. Kimseye borcu olmayan ezeli alacaklılar. Bugün buruşuk dudaklarınızdan parçalar koparmaya geldim. Sizi mezarlıkta, her sabah ve her akşam, solgun ama kibirli anıtlar olarak görmekten yorulduğum için değil, hayır asla bunun için değil; bıkmadan usanmadan, yüzünüz kızarmadan musallat olduğunuz diriler adına cezalandıracağım. Öncelikle şunun altını çizmek istiyorum: Duracağınız yeri bilmiyorsunuz. Ölümü kabullenecek yüce gönüllük yok sizde. Sayınız arttıkça olgunlaşacak yerde gaddarlaşıyorsunuz. Arsız bir cıva gibi mezarlık duvarını aşır insanların peşinden seğirtiyor, kadın erkek, çocuk yaşlı demeden zavallıların sofralarına, yürüyüşlerine, kahkahalarına ve yatak odalarına sızıyorsunuz. Kokladığınız taşlardan, dinlediğiniz kapılardan, süzülünüz göğüslerden taptaze bilgiler yükleniyor ve yaralı domuzlar gibi yorgun dönüyorsunuz evlerinize. Boşuna leş gibi kokmuyor mezarlık. Kıskançlıktan çürüdünüz. Geçen yıl gazeteler, yol çalışmaları esnasında çürümeyen cesetlerle karşılaştığını yazmıştı. Kalıbımı basarım, dirileri kıskanmadıkları için çürümemişlerdir. Yüzlerini bile tahmin edebiliyorum. Munis, dingin oturuyorlardır bir gölün kıyısında. İnsanları huzursuz etmeyi akıllarının ucundan geçirmiyorlardır. Kesinlikle gözleri sizinki gibi şeytani parıltıdan yoksundur. Bir kere onların ölümüyle sizin ölümünüz arasında dağlar kadar fark var. Belediye onları nakledecek yerde keşke sizin kemiklerinizi cehennem dibine nakletseydi ya! Gerçi insanlar nereden bilsin, toprağınıza bekçilik eden taşların, gövdenizden yükselen haset urları olduğunu. Aşağılık ruh hastaları! Bir yerde acı tatlı bir yaşam filizlenmeyegörsün, kökleri gelip size saplanıyor. Rüzgâr uzaklarda bir düğme çözmeye niyetlense, kinden damar damar çatlıyorsunuz. Bunu yüzünüze karşı söylemek istemezdim ama düpedüz röntgencisiniz. Hiçbirinizi ayırt etmeden söylüyorum bunu. Böyle yakışsız bir alışkanlığa hangi vaatle gönül indirdiniz bilmiyorum. Küçücük ölümleri bile emellerinize alet ettiniz. Bacak kadar çocuğu nasıl işledinizse artık, geçenlerde parkta yeğenin başını okşayan dul bir kadını seyrederken

gördüm. Yetmedi, daha yeni aranız katılan ihtiyarı, yolun karşısındaki evin balkonunda hayaller kuran genci göz hapsine almaya çalışırken yakaladım. Acemilik paçalarından akıyordu ama yine de ilk deneyimi için fazlasıyla cüretkârdı. Aranız katılanları hemencecik kendinize benzetmek hususunda maharetinize diyecek yok. Evet, evet. Mezarlıkta hapishanedekilere benzer türden bir racon güdüldüğünün farkında değilim sanmayın. Kurulu bir düzen var ve yeni gelenler bu düzene sorgusuz sualsiz biat ediyor. Azıcık aklınız olsa durup düşünürdünüz, bu saçmalığı kim başlattı, diye. Hangi muhteris sizi bu utanç verici davranışın kölesi yaptı? Uslu uslu mezarında yatan ölümler olmak varken tam da parlama anlarında yaşamın gözeneklerini kısıncık parmaklarınızla kör etmeyi kim soktu aklınıza? Kendinize saygınız yok bir kere. Ölmeden önce gururla taşıdığınız barışçıl simaları, nasıl oluyor da bir çırpıda ayaklar altına alıyorsunuz? İnanılır gibi değil. Bundan gizli bir zevk aldığınızı düşünüyorum. Ama gününüzü göreceksiniz. Defalarca uyardım sizi. Zaten ben barışsever bir adamım. Uyarırım önce. Kim olursa olsun, gazabımı tattırtmadan önce ikaz ederim. İyi niyetimin sonuçsuz kaldığını görünce gerekeni yaparım. Kırmızı karıncayı da ilkin uyarıştım. Uyurken kasıklarımda gezinmesinin hoş bir davranış olmadığını, sivri ayak uçlarının tenimi huzursuz ettiğini, artık çocuk sayılmadığını, yetişkinlere yaraşır davranışlar sergilemesi gerektiğini söylemiştim. Küçük kırmızı kulaklarının birinden girdi öbüründen çıktı sözlerim. Çaresiz ezdim başını. Domates salçası gibi aktı suyu. Başka misaller de verebilirim. Bütün kışı birlikte geçirdiğim, evimi, ekmeğimi paylaştığım kara sineğin başına gelenler ilginizi çekecektir. O da korkunç akıbetini vurdumduymazlığına borçludur. Başka bir şeye değil. O şişkoyu, başkalarının yanında gevezelik etmemesi, beni yalanlamaması için defalarca uyardım. Yaptığı şey düpedüz hainlikti. Burnunun dikine gitti. Bakın, beni başkalarının yanında, özellikle diğer pazarlama sorumlularının yanında rencide etmek isteyen hain bir sineği bile hemen cezalandırmadım. Kötü alışkanlığından belki vazgeçer umuduyla içtenlikle uyardım. Ama maalesef beyler, kimse uçurumdan önce durması gereken noktayı kestiremiyor. Cama yamyassı bir sinek ölüsü olarak yapıştığında gözle görünür bir bilgelik kazanmıştı fakat inanın ki bu ikimizin de işine yaramadı. Sizi de uyardım. Taşlarınızı okşadım, yaşayanlardan bu denli nefret etmenizi gerektirecek bir şey bırakmadınız geride, dedim. Kuyruğunun peşinde dönüp duran bir kediye, onu mu özlüyorsunuz, dedim. Üzerine toprak yerine kürek kürek mavi gökyüzü yığılmış insanları mı kısıkanıyorsunuz? Bir başkası olmanın hayaliyle yanıp tutuşan zavallıları. Hayal kurdukça, kısılıyor ömürleri. Onların açık yaraya benzeyen hayallerini kuru parmaklarınızla eşeleyip dururken akacak vıcık vıcık cerahatin bir gün mezarlarınıza dolmayacağını, sizi boğmayacağını mı sanıyorsunuz? Bir kez olsun kulak asmadınız söy-

lediklerime. Tutturdunuz bir intikam, paslı pençelerinizle deştikçe deştiniz sabahları. Dünyanın her yerinde idam mahkûmuna merhamet edilir, hücre-sinde son gecesini geçirirken elindeki kuru ekmeğe göz dikilmez. Mahzenlerde nöbet tutan kör cellatlar bilir bunu, siz bilmezsiniz. Henüz nefes alıp verirken elbisesini çekiştiriyor, orasını burasını didikliyorsunuz. Yeminle söylüyorum, bu örgütlü aymazlığa liderlik eden hainin adını hemen şimdi bana vermezseniz her birinizi tek tek, üşenmeden, doğduğuna pişman edeceğim. Genel müdürün talimatlarını size ulaştıran kim? O yılanın aranızda olduğundan adım gibi eminim. Gerçekten aptalsınız. Mezarlıkta bile eşitliği sağlayamadınız. Hemencecik içinizden birinin kölesi oluverdiniz. Dünyadaki bütün saçmalıkları ruhlar âlemine taşıdığınızı kimse bilmiyor. İnsanların en mutlu ve en mutsuz anlarını, bakışlarınızla bambaşka şeylere dönüştürmenin bedelini topluca ödeteceğim size. Ne de olsa bir zamanlar insandınız. Eskiden kıpkırmızı etlere, iradeniz dışında atan kalplere sahiptiniz. Gerçi yaptıklarınızı düşününce bundan bile şüphe duyuyorum. Mezar taşlarınızda yazılı isimler olmasa katiyen inanmazdım bir zamanlar yeryüzünde bizimle aynı kaderi paylaştığınıza. Âdem'den beri işler böyle yürür, bir kişinin işlediği suçun bedeli topluca ödenir. Bunu bilmiyor olamazsınız. Hayır, hayır. Ne körsünüz ne sağır. Keşke körlüğün ve sağırlığın yüceliğine erişseydiniz. Aslında şunu merak ediyorum. Bir kere öldünüz. Herkes bir kere ölür zaten. Sırasını savar ve sırasını savmanın rahatlığını yaşayamadan yaka paça götürülür. Evleriniz, işleriniz, aileleriniz, yürüdüğünüz yollar, baktığınız gökler şimdi başkalarıyla düşüp kalkıyor. Kaybettiniz yani. Ecel hepinizi kılıçtan geçirdi. Mağlup bir ordunun birbirini yolda bulan rezil neferlerinden ne farkınız var? Peki, bu aymazlığın baş müsebbibini adalete teslim etmekten sizi alıkoyan nedir? Gerçekten merak ediyorum, nedir? Bakınız ben sözümün eriyim. Şirkette bunu herkes bilir. Yani kovulmadan önce. Tabii kovulmanın faziletlerini de bilmezsiniz siz. Aksine bu kelimenin kepçe kulaklarınızda bir parça şüphe uyandırdığının da farkındayım. Bir yerden kovulan adamın pek çok açıdan kovulmaya layık, tekrar tekrar kovulmayı hak eden, görüldüğü yerde yeniden kovulmayı kışkırtan bir tarafı olabilir. İlk zamanlar bakkala, fırına, çay ocağına her an kovulacakmışım gibi çekinerek girdim. Metro bir anda duracak ve vatman bana kapıyı gösterecek sandım. Uykular beni yatağa kusacak. Ama bunların hiçbiri olmadı. Mis gibi uyudum sabahlara kadar. Ne metro durdu ne fırıncı yüzüme baktı. Bakkaldan çıkıp ağır ağır, muzaffer komutanlar gibi eve yürüdüm. Evimin kapısını açıp kendimi selamladım: Hoş geldiniz efendim, sizi bu evden kimse kovamaz. Saygıdeğer bir insanım çünkü. Kirayı ödeyemediğim için değil, kendi isteğimle çıktım o evden. Güvenilir, saygıdeğer bir insan olarak ceketimi aldım ve çıktım. Çevremde herkes bana itibar eder. Bu durumda sizin de bana güvenmekten

başka çareniz yok. Açıkçası şaşkın bakışlarınızı ikna etmek için tek bir nefes daha harcamayacağım. Söylediklerimi de boş verin. Şimdi o hainin adını bana fısıldayın yeter. Aslında düşmanlık istemiyorum. Her şeyin dostlukla halledilmesinden yanayım. Bana o alçağın adını verirsiniz, taşlarınızı değiştiririm. Hem sıkılmışsınızdır onlardan. Ölüler de aynı kıyafetleri giymekten sıkılır bence. Gözünüz hep dışarıda diye iç dünyanızdan, gerçek arzularınızdan haberdar değilsiniz sadece. Toprağınızı başka mezarlara, başka şehirlere, dilerse- niz yüce dağlara götürürüm. Böylece özgür olursunuz. Kimse sizi tanıyamaz. Yeni bir başlangıç yapmak ölülerin de hakkı. O hainle aranızda ne tür bir çıkar ilişkisi var, bilmiyorum. Abuk sabuk nedenlerle hayatlarınıza son verilmiş ol- masının dışında ortak bir yanınız yok aslında. Tamam, zamanla bütün cesetler birbirine benziyor. Ama bu benzerlikten kitlesel bir direniş çıkarmanın anlamı yok ki. Birbirine benzeyen insanların sırf bundan dolayı direniş başlattığı ne- rede görülmüş? Aksine insanlar birbirine benzemek için bir direnişin parçası olurlar. Yeter artık! Kimden korkuyorsunuz Tanrı'nın cezaları? Sanırım, sizi paramparça etmekten başka seçenek bırakmayacaksınız bana. Hepinizi tuz buz edeceğim, bir daha hiç hatırlanmamak üzere dümdüz edeceğim suratları- nızı. Enkazınızda bitli köpekler yuvalanacak. Ayrıca, kokuşmuş cesetlerinize dokunmadan da canınızı yakabileceğimi bilmenizi isterim. Yer değiştirdikleri zaman rakamlara yapmıştım bunu. Ajandamda onları yerleştirdiğim sayfaları terk ederek, her seferinde kim bilir hangi cehennemin dibine saklanarak top- lantılarda güya akıllarınca beni rezil edebileceklerini sandılar. Dünyanın kaç bucak olduğunu gösterdim o şahsiyetsizlere. Şu yeryüzünde ölülerden daha aşağılık, daha kalpazan bir örgüt ararsanız rakamların kapısını çalın derim. Tıpkı sizin gibi yalnızken korkaktırlar. Ama bir araya gelmeye görsünler, çakal sürüsü gibi çevrenizde dört dönerler. Odanız daralır, sandalyeniz alçalır, alnı- nızda damlacıklar belirir ve bir türlü ihtiyacınız olan sonucu bulamazsınız. İntikam ateşiyle peşlerinden koşacağımı sandılar. Ben ne yaptım? Bütün sayfa- ları onların benzerleriyle doldurarak kuduz, sıksa varlıklarını anlamsız hâle getirdim. Hah ha! Saygınlığıma doğrultulmuş mızraklar gördüğümde kimse- nin gözünün yaşına bakmam beyler. Bir de şunun açıklığa kavuşmasını isterim ki size vereceğim ceza, katiyen kişisel bir hınc barındırmıyor. Böyle düşünme- nizi istemem doğrusu. Ne yani, kişisel sebeplerden ötürü bir adam her birini- zin mezarından bir tutam toprak aldı ve sizi doldurduğu şişenin içinde hesaba mı çekiyor? Saçmalık! Bu düşünceyi hızlıca silmenizi istiyorum kafanızdan. Ayrıca bu hapishaneyi durduk yerde inşa etmediğimi bal gibi biliyorsunuz. Sizler insanları rahatsız ederken hiçbir zaman adil davranmadığınız hâlde ga- zabım tepenize adaletle inecek. Mahkemeniz görüldükten sonra adil darbelere maruz kalacaksınız. Camdaki sinek gibi hiçbir işinize yaramayacak olsa da

adaleti öğreteceğim size. Genel müdürü bir kez olsun dikizlemediğiniz hâlde onun koltuğunu hak eden kişiyi gece gündüz keskin, sivri, ateşli gagalarınızla didikleyip durdunuz. Delik deşik ettiniz. Sonunda patron bir kurban istediğinde beni seçtiler. Zeus'un acımasız kartalı bile sizden merhametliydi. Yaralarım iyileşmeden tekrar geldiniz. Alçak patron. Her sezonun rekor satışını yapan adamını harcamakta en ufak tereddüt göstermedi. Şirket zor günlerini kimin cirosuyla atlattı? Müşteriler bana güvendikleri için iflas edeceğimize dair söylentiler ayyuka çıktığında bile başka firmalarla flört etmediler. Biliyorsunuz değil mi sevgili ölümler? Bana neden güvenir insanlar? Sermayesi tükenince kalbini çıkarıp masaya koyan ahmaklar soyundanım çünkü. Geceleyin sıkış tıktış bir takım elbisenin içinde şehirlerarası yollarda direksiyon sallarken arka koltuğumdan bir an olsun ayrılmadınız, bilmiyor olamazsınız. Buldoklar gibi kuruldunuz ense köküne, saatlerce dikiz aynasına bakmadan yol gitmeme şeytanlar gibi güldünüz. Tabii şimdi içinizden bazıları mal bulmuş mağribi gibi, işte kişisel nedenlerin var, diye bas bas bağırma aklından geçiriyor olabilir. Hele bir deneşin. Deneşin de kıyameti ondan başlatmıyor muyum görsün. Bir kitapta, kıyametin koptuğunu ilkin evinin bahçesinde havuz yapan bir adamın göreceğini okumuştum. Belki bir karışıklık olmuştur ve içinizdedir o adam. Hı? Çocukları şimdi o havuzda neşe içinde cıvıldaşıyordur. Gecikmiş bir kıyamet, hiç gelmeyecek kıyametten iyi değil mi sizce de? Bence kıyamet kıyamettir ve ne zaman geleceğinin hiçbir önemi yok. Hele biriniz beni bu mahkemeyi kişiselleştirmekle itham etsin. Azı dişlerini kerpetenle sökmüyor muyum tek tek. Şayet kendimden misal veriyorsam bu, sizin gibi terbiyesiz olmadımdan, başka insanların yaşamlarına saygısızca girip çıkmayı onuruma yediremediğimden. Allah bilir, böyle bir erdemin varlığından dahi haberiniz yoktur. Şüphe etmeyin, nefretimin keskin çeliği suyunu ne genel müdüre karşı beslediğim duygulardan ne de on üç yıllık emeğimin bir çırpıda yok sayılmasından alıyor. Hıncım suyunu insanlığın ortak yazgısından aldı. İşte bu. Büyük davaların adamıyım ben. Gördüğünüz gibi böyle büyük sözleri de iyi bilirim. Gazabımı, bozduğunuz bağların gücenkliğinden, korkuttuğunuz orduların ricatlarından devşirdim. Şu yeryüzünde sizin kokuşmuş parmaklarınızın değmediği tek bir insan kalmadı neredeyse. Kaldırımda yürüyenlerin yüzünde siyah lekeler görüyorum. Garsonların, tabağı masaya bırakan ellerinde, ancak ölümlerin dokunmasıyla meydana gelebilecek o siyah, cerahatli, çürük lekeleri fark eder etmez apar topar uzaklaşıyorum oradan. Şehirten çıkıp kırlara yürüyorum. Elinizin ulaşmadığı tek bir çiçek, tek bir kelebek yok. Yazıklar olsun. Ölümü her yere sıçrattınız. Dedem öldüğünde de bütün eve görünmez kanlar sıçradığını söylemişti annem. Duvarları, koltukları, kapıları uzun uzun yıkadı, ovdu. Haliyle ıslak koltuklara oturmamak bir zaman. Kuru yerleri ezber-

ledik. Ev kurudu, kan lekelerinden arındı fakat ben o kuru yerlere oturmaya devam ettim. Ormanın içinde, sık ağaçlarla kaplı yamaçta, elinizin değmediği yerleri bulmayı da bu dikkate ve sezgilere borçluyum. Göğün bile içine tükürdünüz. Güneşin gücü yetmiyor her yere sıçramış salyalarınızı örtmeye. Bir tek genel müdürün her yıl daha da parlayan forsuna dokunmadınız. Alçaklar! Onun yükselmesinden, daima yükselmesinden gizli bir zevk aldınız. Hiç leke yok beyaz suratında. Erişemediği dallara çocuğunu sarkıtan anneler gibisiniz. Kindar, muhteris. Aynı yıl aynı bölümde işe başlamış olmamıza karşın benim yüzümde lekeler yabancı otlar gibi çoğaldı. Bilirsiniz, bir yerde iki kişiden biri yükseliyorsa diğeri alçalıyordur. Şirkete girdiğim yıllarda yüzüm bembeyazdı. Bir gün Serpil, ben ve o öğlen yemeği için dışarı çıkmıştık. Serpil alnıma bakıp, şuranda lekeler var, yoksa ben mi yeni fark ediyorum, diye sordu. Kalkıp aynaya baktım. Gerçekten de alnımın ortasından üç küçük leke, üç hınzır göz, üç ölümcül uçurum bana bakıyordu. Patron akşamüzeri herkesi topladı ve o alçağın bundan sonra genel müdürümüz olduğunu duyurdu. Üç lekeye karşı bir genel müdürlük. Ne kadar adil değil mi? Evet, onunla yemeğe çıkardık eskiden. Kulaklarınız dikildi bakıyorum. Güzel. Bu detayı ıskalamadığınıza sevindim. Yani sizinle dostluğunun sonunda da kaybeden taraf siz olacaksınız. Genel müdür, yeni ölümler bulunca toprağınızı süpürecek, kuşkunuz olmasın. O her zaman daha iyilerini bulur. Beyaz derisinin altında çatallanıp duran gizli hesaplar, kaşla göz arasında ayaklarınızın altından halıyı çekip alır. Yine de ondan hiçbir zaman korkmadım. Ölümleri kendi safına çekmeseydi beni katiyen alt edemezdi. Görünmez bir pazarlama sorumlusuna dönüşmemin altında, üzümlük belirtmeliyim ki sizin imzanız var. Hâlbuki cesur ve saygın bir adamım ben. İnsanı alçaltan, böyle rezil savaşlarla ne işim olur? Ama. Ama. Genel müdürle bir olup beni delirtmek istediniz. Şirkette varlığımı yokluğum arasındaki fark, çömez bir stajyerin el yordamıyla kapatacağı farka dönüşmesi yine kılıcıma davranacak değildim. Ben düşerken genel müdür, yeri dolduramaz, doldurulması hayal bile edilemez tahtların sahibi oldu. Limitsiz kartlarla taltif edildi. Patronla yediği aile yemeklerini kıskanıyor değilim, hayır, hayır. Cehennemin dibine kadar yolları var. Kaldı ki ailesi olmayan biri o yemekleri nasıl kıskanabilir? Kıskanabilmek için şartlarınızın benzerlik taşıması gerekir. Genel müdürlüğünün ilk yıllarında benimle göz göze gelmek istemeyişinde bir mahcubiyet, ne bileyim, küçük da olsa bir ahlak kırıntısı sezerdim. O yılansı yeşil gözlerini benden esirgeyerek öldürücü bir saldırıya, nihai bir darbeye hazırlandığını fark etmem hayli zaman aldı. Makamında her seferinde en kısa yoldan haftanın satışını özetlememi, müşteri davranışlarını analiz etmemi, rakamları teslim edip odasından defolup gitmemi isterdi. Sıkıldığını, yana doğru büzüşen dudaklarından anlardım. Dudaklarıyla elde ettiği üstünlüğün arka-

sında, medeni durumunun yattığını size nasıl açıklayabilirim ki? Açıklamaya kalktığınızda gülünç duruma düşeceğiniz şeylerle doludur dünya. Eğer Serpil’le evlenebilseydim her seferinde ona kendi dudaklarımla karşılık verebilirdim. Al sana alçak herif, bir dudak darbesine karşı bir dudak darbesi. Ama siz bütün silahlarımı elimden alıp genel müdürün karşısında beni savunmasız bıraktınız. Hayır, sadece dudaklarımı almadınız. Serpil’i kaybettim. Pörtlek gözlerinizi tavandan sarkıtarak seviştiğim kadınla arama girdiniz. Defalarca yaptınız bunu, şuncacık bir merhamet göstermeden. Genel müdürün dudakları daha rahat büzüşebilsin diye, her bir basamağını benim kaburga kemiklerimden söktüğünüz parçalarla, önüne merdivenler dizdiniz. Yükselsin kralımız, yüce başı arşa değsin. Değdi değdi. Birazdan kralınızın yüce başının nasıl arşa eriştiğini açıklayacağım size. Sabırlı olun. Bir kez olsun onun yaşamına sokulmadınız, tutkularını kurutmadınız. Kuyuları andıran gözlerinizle sırtında gezinmediniz, ürpererek yürüdüğü yolu değiştirmesine sebep olmadınız. Hatta. Aklıma geldikçe sinirden ellerim titriyor görüyorsunuz. Şirketteki kadınlarla düşüp kalktığı odaların kapısında, olur ya sizden habersiz başka ölümler tarafından rahatsız edilir diye, nöbet bile tuttunuz. Satılmış ruhlar! Paranın elinizde toprağa dönüştüğünü bilmesem, onun kasadan söğüşledikleriyle size ödeme yaptığını bile düşünürdüm. Anlaşılan o ki başka türden bir menfaat ilişkisi var aranızda. Kirli ittifak. Ölümlerle diriler arasındaki bütün ittifaklar kirlidir. O, rakiplerini saf dışı bırakırken siz kursağınızda kalan heveslerden intikam aldınız. Tabii yattığınız yerde can sıkıntısından patladığınız için biraz eğlenmek istemiş de olabilirsiniz. Keşke bana söyleseydiniz. Ölümlere yakışır oyunlar, eğlenceler bulurdum size. Genel müdür, ölümlerle arasındaki ittifakı ısrarla reddetti. Dün gece sabaha kadar durmadan reddetti. Şu var ki benden merhamet dilenirken bile gözlerindeki nefreti saklayamadı. Tek bir sorum olacak sana, dedim, gözlerinin içine bakarak, mezarlıkta senin talimatlarını diğerlerine ulaştıran kim? Konuşmadı, davasına sadık Vietnamlı askerler gibi mosmor bir çehrenin içinde sabaha kadar sustu. Sizin ondan esirgediğiniz lekeleri ben cömertçe sundum kendisine. Gün ışıırken bir ara konuşacağını sandım. İtiraf beklediğim etli dudakları kıpırdadı, delirmişsin, diye bir ses aktı yere. Yanağındaki kırmızı çizgiyi takip ederek. Aşağılamaya devam etti beni anlayacağınız. Dudaklarını ısırarak kopardım ve size getirdim. Şimdi yer açın o dudaklara. Efendinizin dudaklarına yer açın! Alın bakalım, utanmaz işbirlikçiler. Bu dudaklar artık benden sıkılamayacak, Serpil’i öpemeyecek ve hiçbir genel kurul toplantısı öncesinde arkamdan kuyu kazamayacak. Rakamları bulamadım diye herkesin içinde, mürekkebi tükenmiş kalemle yazmış olmayasın Özgürçüğüm, diye alay edemeyecek. Zavallı patron, en güvenilir adamını dudaksız görmeye nasıl tahammül edecek acaba? Aile yemeklerine

dudaksız bir ucubeyi dâhil edebileceğini sanmıyorum. Ofiste en ufak bir değişiklik onu çılgına çevirirdi. Bardağın ve sürahinin masadaki yerini değiştirdiği için sekreteri kovduğunu herkes biliyor. Şimdi dudakları olmayan bir genel müdürü evine mi çağıracak? Çağırmayacak bence. Değil mi sevgili hainler? Sizce de onu görmeye tahammül edemeyecek, öyle değil mi? Çocuklarının rüyasına girecek bir genel müdürü kimse evinde ağırlamak istemez. Bu küçük hareketle patronun önüne, yaşamını anlamlı kılacak bir felsefi sorun koymuş oldum. Umarım kıymetini bilir. Masamda gördüğü felsefe kitaplarına hırslayıp dururdu. Özgür Bey, bizim felsefeye değil satışa ihtiyacımız var. Özgür Bey, bu kitaplar dikkatinizi dağıtıyor olmasın? Özgür Bey, bir daha ofiste kitap okuduğunuzu görmeyeyim. Çok bilmiş hırsız. Bakalım şimdi ne yapacaksınız? Kâr mı değerlidir, estetik mi? Kâr elde etmek için genel müdürle yola devam etmesi gerekiyor. Göreceğiz, estetik uğruna ne kadar fedakârlıkta bulunabileceğini? Ve siz sevgili ölümler, iltimas geçtiğiniz dudaklarla öpüşün doya doya. Ay kanamıyor mu artık dudaklar? Kıyamam. Mürekkebi tükenmiş olmasın bu dudakların? Hah ha. Bence her köle efendisinin dudaklarını bu hâlde görmek ister. Bunu da inkâr edersiniz şimdi. Bir kez olsun yüzleşin içinizde, o en derinde taşıdığınız niyetlerle. Gizli isteklerinizin ortaya çıkmasına izin verin. Deyin ki evet, esir olduğumuz şeylerin düşmanınız aynı zamanda. Bu tasmayı boynumuza kendimiz geçirdiğimiz hâlde pişmanız. Yaşamlarına sızıp durduğumuz dirileri kıskanıyoruz, deyin. Dağlarda açan ve hiç görmediğimiz çiçeklerle alıp veremediğimiz var. Geride kalanlara dünyayı dar etmek için fokur fokur kaynıyor toprağımız. Diyemezsiniz ama. Çünkü ölüm bulandırdı suyunuzu. Dudağını yana doğru kaydırıp küçümsedi. Sevdığınız kadınları elinizden aldı. Bu denli aşağılanmış insanlar kendileriyle yüzleşmeyi göze alamazlar. Göze alabilmeleri için benim gibi asil bir kana sahip olmalıdırlar. Şimdi bu konuşmanın bir an önce bitmesini arzuluyorsunuz değil mi? Ama ben kafanızı şişirmek istiyorum sevgili ölümler. Bitmesini istediğiniz ne varsa bitmeyecek. Her mezardan bir tutam toprak alarak bu şişeye doldurmayı, böylece gece gündüz ruhlarınızı hesaba çekmeyi, daima hesaba çekmeyi, yıldırına, bezdirene kadar yargılamayı bana sizler ilham ettiniz. Kısasa kısas yani. Bir kıyısından ısıarak bütün kıyılarını kanattığınız hayata karşı, bir parçanızı hapsederek bütün parçalarınızı cam şişeye hapsedmek! Nasıl ama? Cehenneme hoş geldiniz sevimli hortlaklar. İnsanlar sabahları uyanır uyanmaz neden saate bakarlar biliyor musunuz? Odalarda bıraktığınız karanlık, kasvetli havayı dağıtmak için. Bense yıllarca perdeye baktım. Neden? Çünkü orada sizden birinin henüz odayı terk ederken bıraktığı dalgalanmayı görmek istedim. Her sabah göz çukurlarımı mezarlıkla doldurdunuz. Yemek yerken porselen tabaklarda belirdi gözleriniz, bizden birinin toprağıdır bu, diyerek. İnsanlarla arama devasa ceset dağları

yığdınız. Yoldan geçenleri durdurup, ölümleri seni takip ediyor, dediğimde yadırgadım. Kovulmadan önce patronla konuşup bunca yıllık emeğimin hatırına beni yeniyetmelerden ayıracak bir görevle taltif etmesini isteyecektim ki parmak uçlarımı ısırdınız. Ah, ne gülünç durumlara düştüm sizin yüzünüzden. Yine de pek utanmadım patronun odasından ağlayarak çıkarken. Çünkü onun yüzünü hayalimde yaşlandıramıyorum. Muhtemelen yakında ölür, saltanatı uzun sürmez. Nesinden utanacakmışım yaşlanamayacak bir patronun? Patron, kendisi hakkında derin bilgilere sahip olduğumu fark eder etmez doktora göndererek aklınca cezalandırmak istedi beni. Doktor, tekrarlamaktan artık kendisinin bile gerçek sandığı bir ciddiyetle kulak verdi anlattıklarımıza. Kibar birine benziyordu. Beni yalancılıkla itham edemediği için elini mesleğinin alengirli heybesine daldırıp Latince bir kelime söyledi. Kibar ve satılmış köpek! Muayenehaneden çıkarken kitaplıktaki bibloda sizi görmediğimi mi sanıyorsunuz? O iskeletin göz çukurlarındaydınız. Doktorun ölümleri tarafından satın aldığını haykırdım diye güvenlik üzerime yürüdüğünde koridoru dolduran kahkahalarınızı da işittim. Evet, ne kadar ciddi olduğumu anlamışa benziyorsunuz. Nefes alış verişiniz değişti. Şişenin camı buğulandı. Acele etmeyin, asıl konuya şimdi geldik. Üzüntünüzü derinleştirecek başka haberler vereceğim size. Yüzüme bakın, yakından, daha yakından. Yıllardır yaptığınızı yapın, üzerimden bir an olsun ayrılmayan gözlerinizi şimdi yine bana doğrultun. Bütün lekeler kaybolmuş değil mi? Hah ha. İşten atılınca lekelerden de kurtuldum. Taşımdan tiksindiğim parmak izleriniz yavaş yavaş silindi gitti. Yakında herkes öğrenecek bu sırrı. Arınmanın yolu kovulmaktan geçiyor. Birazdan teşrif edecek dostlarımla hep birlikte haykıracağız: Kovulun ey insanlar! Âdem'in çocukları kovulun! Bütün borçlardan kurtulmanın yolu kovulmaktan geçiyor. Ölümlere karşı zafer elde etmenin başka da yolu yok. Kovulun ve onları mağlup edin. Suratlarına tükürün. Kovulmanın karşısında direnecek hiçbir ordu yok yeryüzünde. Sesleri duyuyor musunuz? Bu sesler sizin acıklı sonunuzun habercisi. Birazdan burada kıyamet kopacak. Davanızın akamete uğramasından korkmuyorsunuzdur umarım. Giyotinin önünde davasının haklılığını haykıran divanelerden her zaman nefret etmişimdir. Liderinizin size talimatlar yağdıran dudaklarından kurtuldunuz. Bence bunu fırsata dönüştürmelisiniz. Pazardaki krizleri fırsata dönüştürmeyi bilen genel müdürün aşâğılık uşakları olarak ondan bir şeyler öğrenmiş olmalısınız. Tam bu anda içinizden biriniz başkaldırmalı. Pişmanınız efendim, sizin hiç de şahsi olmayan mahkemeniz karşısında her şeyi bütün ayrıntılarıyla itiraf edeceğiz, diye haykırılmalı. Parmağını, genel müdürün emirlerini taşıyan işbirlikçi yılanı uzatıp, işte bu alçak yüzünden mezarlarımızda huzur içinde uyuyamadık, demeli. Aksi hâlde birazdan başlayacak olan duruşmada size en ufak yardımım do-

kunmayacak. Dostlarım gelince ne demek istediğimi tam olarak anlayacaksınız. Onları görür görmez yaptıklarınıza köpekler gibi pişman olacaksınız, bundan emin olun. Ölülerin yaşama karşı saldırganca örgütlendiği yıllar boyunca dirilerin maruz kaldıkları tacize sonsuza kadar rıza göstereceğini, azar azar ellerinden alınantopraklarıgerikazanmakiçinbirgünseferbaşlatmayacaklarını mı sandınız? Kader bu kadar uzun boylu bir zaferi kime yaşattı? Kimin yanına kâr bıraktı böyle kusursuz bir işgali? Şapşallar. Şaşırdınız bakıyorum. Bir baştan bir başa yeryüzünü istila eden gözlerinizden habersiz, nasıl olur da ölülere karşı bir isyan, bir başkaldırı tertip edilir, aklınız almıyor değil mi? Burada, yani güvenlik gerekçesiyle gözleriniz bağlanarak getirildiğiniz ormanın derinliklerinde, gizli toplantılar yaparak maruz kaldığımız kuşatmayı nasıl yarabileceğimizi düşündük. Amacına odaklanmış disiplinli bir örgütün elinden kimse kurtulamaz beyler. Sizler yaşamın nabzının attığı yerleri adım adım çürütürken bizler burada, yani karargâhımızda, aç kaldık, ot yedik ama bir an olsun pes etmedik, azmimizi yitirmedik. İşten kovulduğumun ikinci ayıydı sanırım. Çıkış yolunun, ayağımıza geldiğini gördük. Tanrı'nın yardımındaydı bu şüphesiz. Ben ona sizden daha çok inanırım. Gerçi o haftaki toplantıya, lekelerden arınmış bir yüzle katılmamı doğal olarak yadırgadı kimi yoldaşlarım. Biri uzun uzun kokladı derimi, diğeri ölülerle anlaşıma yapmış olabileceğimden kuşkulanıp uzak durdu benden. Onlara baktım ve ağladım. Gözlerimin içine bakıp ruhumu gördüler. Orada ölülerle iş birliği yapacak en ufak bir kırıksıklığa tesadüf etmediler. Haykırdım, ölülerle bir olmaktansa dirilerle sonsuza kadar kaybetmeyi yeğleyeceğimi söyledim. Bütün orman dürüstlüğüme karşısında boyun eğdi. Demiştım size, ben güvenilir bir insanım. Dostlarım çevremi sarıp benden özür dilediler. Tüylerini okşadım dostlarımın, özürlerini kabul ettim. İşte geldiler. Herkes yerlerini alsın lütfen. Ölülerin adaletle yüzleşeceği zaman geldi. Şu yeryüzünde kışandığınız ne varsa, ürküttüğünüz, lekelediğiniz, yolduğunuz, mağlup ettiğiniz, hepsi adına duruşmayı başlatıyorum. Dava boyunca raporlar, dilekçeler, layihalar dikkatle değerlendirilecek, görgü tanıkları zanlılarla yüzleştirilecek, varsa başka müştekiler de dinlenecektir. Yüce mahkememizin kişisel duygulardan tamamen uzak, adil ve tarafsız bir hüküm için elinden gelen özveriye sergileyeceğinden kimsenin kuşkusu olmasın. Buyurun sayın savcılar.

SAFİYE GÖLBAŞI

HARAPLIK

Artık bir harabeden farksız. Oysaki çok da uzak olmayan bir zamana değin ihtişamlı bir saraydı burası. Benimdi. Düzenliydi. Özenle bezenmişti. Sakinleri vardı. Herkesin ayrı bir yeri... Sarayımın sakinleri ve ben, kimsenin varlığı kimseyi tehdit veya huzursuz etmeden güzelce yaşayıp gidiyorduk. Gururla seyrediyordum her gün sarayımın içini. Hiçbir zaman bozulmuyordu asayışı. Gittikçe genişlediği hâlde bu böyleydi. Hep de böyle kalacağını sanırdım. Bunun için mi o kaçağa böyle gafil avlandım?

Artık bir harabeden farksız. Oysaki çok da uzak olmayan bir zamana değin muhteşem bir indi burası. Ormanın hiçbir köşesinde eşi menendi görülmemiş hem muhteşem hem gizemli bir in. Yalnız Aslan'ın ini... Muhteşemdi çünkü devasaydı, gizemliydi çünkü mesela bir mahzenin de olduğundan kimsenin haberi yoktu. Ki zaten yaşlı ve gezgin aslanlardan başka kimse bu muhteşem ve gizemli inde tek bir gece geçirmiş, ini etraflica görmüş değildi.

Bir sabah telaşla çalınmıştı sarayımın kapısı. Ben değil sakinlerden biri açmıştı kapıyı. Evvelce hiçbirimizin görmediği bir yabancıydı gelen. Üstünde elbiselerinden ve yaralarından başka hiçbir şey yoktu. Gözlerindeki masal yeşilliğini saymazsak tabii. İçeri girip giremeyeceğini sordu. Kalbime apansız dolan kuvvetli bir his onu içeri almam gerektiğini söyledi. Gözlerindeki masalı merak ettim belki. İşte o kaçak, sarayıma bu kadar kolay girdi.

Orman sakinlerinin Yalnız Aslan ve muhteşem iniyle ilgili tüm bildikleri kulaktan kulağa yayılan, değişen, artan, eksilen hikâyelerden ibaretti. Hikâyelerden biri Yalnız Aslan'ın avladığı hiçbir hayvanın kemiğini atmayıp ininde biriktirdiği sonra bu kemiklerden meyve ağaçlarının çıktığı, bir diğeri inin içinden bir nehrin aktığı, öteki indeki gizli geçitten uzaktaki ormanlara gidildiği, bir başkası eşi, dostu, kardeşi olmayan Yalnız Aslan'ın aslında bir anne ve babasının da olmadığı yönündeydi. Elbette hiç biri doğru değildi. Doğru olan tek şey yalnızlığının farkında olmayan Yalnız Aslan'ın gerçekten çok yalnız olduğuydu.

Başlarda bir odası yoktu. Salonda yatıyor, pencere pervazlarına oturu-

yor, mutfakta diğerleriyle sohbet ediyordu. Ama en çok benimle konuşuyordu. Odanın terasına geliyor, yaralarının nasıl açıldığını, her şeyi neden arkasında bıraktığını, kimden kaçtığını, hepsini uzun uzun bir tek bana anlatıyordu. Gidecek hiçbir yerinin olmadığını söylerken boynu bükülüyor, sesi çocuklaşıyordu. Eğer sarayımın sakinlerinden şikâyet almamış olsam onunla o terasta kaç saat geçirdiğimi doğrusu bilemezdim. Onu sevmediklerini seziyordum. Yine de nazik davranıyorlardı onu gördüklerinde. Ama giderek daha çok homurdanıp söylenmeye başlamışlardı. Kaçağı uzun uzun dinlediğimi sıra kendilerine gelince beş dakika ayıramadığımı söylüyorlardı. Gerçekten farkında değildim.

Tüm orman ahalisi gibi Yaralı Ceylan da muhteşem ve gizemli inin namını duymuştu. Bu ine dair bir merak ışığı hızla yanıp aynı hızla sönmüştü bir zamanlar içinde. Yine de amansız ve acemi bir avcıdan kaçtığı o gece, kan ter içinde sığınıp yığıldığı yerin Yalnız Aslan'ın ini olduğunu bilseydi son nefesini oracıkta korkudan verirdi. Çünkü bir ceylan için aslan ile avcı arasında pek az bir fark vardı.

Sarayımın dış kapısı o istediğinde çıkıp gitsin diye bir süre açık kaldı. Ama aynaya baksam yüzümü dahi göremeyeceğim kadar karanlık bir gece, sanki suç işliyormuşum gibi gizlice, kapattım kapıyı. Odama girmeden önce onu yerleştirdiğim odanın kapısını aralayıp içeri baktım. Odadaki her şey gözüme tam ve yeterli göründü. Ona sunduğum konforun o da farkındaydı. Huzurlu bir şekilde uyuyordu. Kapıyı kapatmış olmam aslında bir şey ifade etmiyordu çünkü buradan gitmeyi o da zaten istemiyordu, istemeyecekti.

Yaralı Ceylan kırık ayaklarından bedenine yayılan sızıyla uyandığında kıpkızıl bir ateşin yanındaydı. Bir koyun postunun üzerinde yatıyordu. Ön ayakları özenle sarılmış, karnındaki yaraya ıtırılı bir merhem sürülmüştü. Nerede olduğu ile ilgili en ufak bir fikri yoktu ama yaraları böyle sarılmış, ateş böyle harlanmış ve koyun postu böyle yumuşatılmışken tehlikede olabileceği ile ilgili hiçbir endişesi yoktu. Hayattaydı, yaşıyordu, kurtulmuş hatta kurtarılmıştı. Başını merak ve minnetle çevirip etrafı incelemeye koyuldu. Biraz loş ama olabildiğince geniş bir yerdı burası. Birkaç koyun postu daha vardı içeride, kemiklerden oyulmuş oturaklar, masa niyetine birkaç kütük, ottan yapılmış geniş büyük bir yatak ve Yaralı Ceylan'ın üzerine sabitlenmiş bir çift çakmak çakmak göz. Yalnız Aslan, iri cüssesi, heybetli başı ve koyu sarı yeleleriyle ceylanın tam karşısındaydı. Yaralı Ceylan şaşkınlık ve korkuyla doğrulmaya çalıştı. Ne var ki kırık ayakları buna müsaade etmedi. Gerisin geri koyun postunun üzerine düştü. Kalbi dehşet içinde çarpıyordu.

Günler inanılmaz bir hızla geçiyordu. Bir hikâyeden diğerine bir masaldan öbürüne geçiriyordu beni gözlerinin yeşili. En çok Yalnız Aslan'la Yaralı Ceylan masalını seviyordum. Doğrusu pek hüzünlüydü. Onun varlığını diğer sakinlerden saklıyordum artık. Geldi ve gitti diyordum. Zaten bir kaçaktı o. Oysa ona mutfaktan gizli gizli yemekler taşıyor, meyve çayları hazırlıyor, oda-

sının konforunu gün geçtikçe arttırıyordum. İyileşmişti. Yaralarından tek bir iz bile kalmamıştı. Bir sürü elbise almıştım ona. Her gün birini giyiyordu. Hepsi de yakışiyordu.

Günler inanılmaz bir hızla geçiyordu artık. Yalnız Aslan taze taze yolduğu bağlarca otu getirip ceylanın önüne bırakıyordu. Yaralı Ceylan şüphe ve korkuyla süzüyordu önüne gelenleri. Avcıdan kurtulmuştu evet ama aslandan nasıl kurtulacaktı? Otlara elini bile sürmüyordu. Başını kırık ayaklarının üzerine koyup ağlıyordu. O ağlayınca koca ini Yalnız Aslan'a çok dar geliyordu. Dışarı çıkıp ininin etrafında dönüyordu. Ceylan ne zaman alışacaktı ona ne zaman güvenecekti, ne zaman korkmayacaktı ondan? Yalnız Aslan hem çok çaresiz hem çok mutluydu. Hayranlıkla inine bakıyordu. Muhteşem ve gizemli ininde dünyalar güzeli, dünyalar nazlısı, dünyalar narini bir ceylan vardı. Bütün ini, bütün ormanı, bütün dünyayı dolduran küçük bir ceylan.

Dış kapıyı kapattığının üstelik neden kapattığının farkındaydı ve anahtarları odamdaki ceviz masanın küçük çekmecesinde sakladığını biliyordu. Çok tatlı dilli, keyfi yerinde olduğunda ise gayet şakacı bir kaçaktı ama kapıyı kapattığım günden beri beni çok üzen bir şaka yapıyordu. “Giderim bak,” diyordu “giderim.” Şaka yaptığını biliyor yine de tarifsiz derecede üzülyordum. Gelin görün ki o gerçekten gittikten sonra hissettiğim üzüntünün yanında, onun gideceğini düşünürken hissettiğim üzüntü pek hafif kalacakmış, doğrusu bilmiyordum. Ah biraz daha sabırlı olabilseydim. Şaka deyip geçebilseydim o sefer de her sefer olduğu gibi, hâlâ sarayımda olur muydu bilmiyorum. Ama yine de, başımın saraydaki diğer sakinlerle dertte olduğu bir sırada, giderim deyince o, ben, o sözü söylememiş olmayı çok isterdim; “Git o zaman!”

Bir gün birdenbire konuştu Yaralı Ceylan. Tek bir cümle söyledi. “Nehrin akan suyu susadım.” dedi. Ve bunu dediğinden beri her gece Yalnız Aslan'ın sırtında nehre gidip geldi. Nehirden kana kana su içiyor, etrafı kolaçan ediyor, nereden nasıl kaçacağını hesabını yapıyordu. Yalnız Aslan, Yaralı Ceylan'ın düşüncelerinden habersiz; onun, ay ışığında parıldayan beneklerine, küçük yumuşak kulaklarına, su damlacıklarının doluştuğu upuzun kirpiklerine yoğunluğu gittikçe artan bir hayranlıkla bakıyordu.

Gitti. Gidecek hiçbir yerinin olmadığını söyleyen kaçak gitti. Bütün masallar bitti. Onu kederden çarpılmış bir yüzle ararken her köşesinde, kendi ellerimle ben harabeye çevirdim sarayımı. Bütün sakinler duydu onu sakladığımı. Konforlu odasını herkes gördü. Ve istisnasız hepsi tek tek kınadı beni.

Yalnız Aslan dikkatle getirip götürüyordu Yaralı Ceylan'ı nehir kenarına. Lakin bu dikkati bir tilkinin onları üç gecedir adım adım izlemesini engelleyememişti. Bir vakit sonra sadece ikisi konuşulur olmuştu bütün ormanda. “Görülmemiş şey”, diyorlardı “bir ceylan kalkıp kendi ayağı ile bir aslana gelsin de aslan onu yemeyip sırtında taşısın.” Civardaki aslanlar toplanmış bir karara varmışlardı. Yalnız Aslan onları utandırıyor, itibarlarını zedeliyordu. Yarından tezi yok bu işe el koyacaklardı.

Onun gerçekten gittiğine kani olduğumda ancak girebildim odama. Çekmecesini açılmış ceviz masaya bakarak bir köşeye sindim. Ve o köşeye sinmemle içimin usul usul yanmaya başlaması bir oldu. O yangın günler günler günlerce sürdü. Ateş, suya, havaya ya da toprağa benzemez. Değdiği şeyi ya yok eder ya da eskisinden farklı bir şeye çevirir. O çevirdiği şeyse bazen, artık hiçbir şey yaramayan bir şey olur.

Aslanın ceylanın sargılarını değiştirdiği, ceylanın aslanın kendisini neden hâlâ yememiş olduğunu düşündüğü ve bu düşüncenin onu aslana usul usul yaklaştırdığı bir anda, muhteşem ve gizemli inin içi dışarıdan gelen homurtularla doldu. “Onu bize ver!” diyorlardı. “Sen yemeyeceksen biz afiyetle yeriz onu.” İkisi de şaşkıncı. Aslanı kaygı ceylanı korku bürümüşü. Kaybedecek vakit yoktu. Yalnız Aslan Yaralı Ceylan’ı sırtladığı gibi kimsenin hatta ceylanın bile varlığından haberinin olmadığı mahzene indirdi. Tek başına dışarı çıktı. Sakin görünmeye çalışıyordu. “Neler oluyor burada,” dedi “yoksa o çelimsizden mi bahsediyorsunuz? Ah o ceylan o kadar zayıftı ki doğrusu ağızma layık değildi. Onu biraz besleyip tam bir ziyafete dönüştürecekim ama nasıl becermişse kaçmış. İnanmıyorsanız girip bakabilirsiniz.”

O gittiğinden beri kaç vakit geçti bilmiyorum. Dolunaylı uykusuz bir gece yıkık terasmda öylece dikilmiş gökyüzünü seyrederken bahçeden gelen bir hışırtı duydum. Ayın aydınlattığı bahçeye dikkatle baktığımda birisinin orada olduğunu gördüm. O da terasa doğru bakıyordu. Nasıl olduysa korkmadım, yüzünü seçmeye çalıştım. Karaltı elma ağacına doğru seğirtince kim olduğunu anladım. Geri gelmişti. Ama içeri girmiyor bahçede duruyordu. Ona sanki ilgilenmiyormuşum gibi, tanıımıyormuşum gibi, hiç özlememişim gibi, hiç öfkelenmemişim gibi, önemsiz bir şeye öylesine bakıyormuşum gibi bakıyordum. Gibi. Asla öyle değil yani sadece gibi. Gerçek şu ki biraz daha biraz daha görmek için bakıyordum ne kadar görsem o kadar kârdır diye bakıyordum.

Aslanlar tek tek içeri girerken, Yaralı Ceylan mahzende kederle “Demek bu yüzden,” diyordu “demek bana bu yüzden bakıyor, yaramı bunun için sarıyor, suya bunun için götürüyor; beni semirtip yemek için.” Yalnız Aslan’ın diğer aslanları püskürtmek için söylediği yalanı duymuş ve bu yalana onlardan daha çok inanmıştı. Ön ayaklarını tekrar yokladı. Henüz koşup kaçabilecek kadar iyileşmemişlerdi ama elbet bir gün iyileşeceklerdi.

O günden beri yeniden sessizliğe bürünen ceylana, “Ben yokken korkma,” diyordu aslan, “çok çabuk gideceğim çok çabuk geleceğim sana su getireceğim, kokulu otlar getireceğim. Kimse rahatsız etmeyecek seni merak etme.” Yaralı Ceylan, aslanın niha-yet yemek için bakıp beslediği bir ceylana neden bu kadar nazik davrandığını anlamıyor, içine bir zamanlar akan o ılık şeyin ne olduğunu da düşünmek istemiyordu.

Onun geldiğini, bahçede olduğunu diğer sakinlere söylemek istediysen

de hiç birisinin artık bu harabe sarayda kalmadığını gördüm. Hepsi terk etmişti beni. Haksız da sayılmazlardı hani. Yokluklarını bile onun varlığıyla fark etmiştim. O gittiğinden beri kendi harap odamdan ve yıkık terasından çıkmıyordum ki hiç. Üstelik her akşam bahçeye geliyordu artık o. Hiçbir şey sormadan söylemeden öylece bakıyordum ona, o da bazen başını kaldırıp bana.

Şafağın rengârenk iplerini söktüğü bir vakit orman sakinleri korkunç bir haykırışla uyandı. Yalnız Aslan köpürmüş yeri parçalarcasına oradan oraya koşuyor, gördüğü her canlının üzerine atlıyor, "Nerede o, kim götürdü onu?" diye hesap soruyordu. Herkes dehşet içinde kalmış, ne olduğunu anlamadan Yalnız Aslan'a bakıyordu. Onun Yaralı Ceylan'ı aradığını, yani kendilerine yalan söylemiş olduğunu, ceylanın öncesinde olduğu gibi aslanların baskınından bu yana geçen hatırı sayılır süre içinde de Yalnız Aslan tarafından saklandığını ve nihayet kaçtığını ilk anlayan, olan biteni uzak bir köşeden seyreden tilki oldu. En yakınındaki hayvanın kulağına keyifle fısıldadı: "Sakladığı ceylandan bahsediyor."

Bir gece öksürük nöbetlerim sıklaştığı hâlde terasta durmakta ısrar ederek şafağa kadar bekledim, gelmedi. Ben de onun için şu küçük şiiri yazdım:

Bembeyaz bir güvercin gözleri kapkara
Aldım onu sarayıma
Çırpı kanatlarını çarpı duvarlarıma
Ben öylesine hayrandım ki ona
Fark etmedim tutsak ettiğimi onu aslında
Çok şey anlattı ama hiçbir şey söylemedi bana
Bembeyaz bir güvercin gözleri kapkara
Gelme artık git temelli uzaklara

Yalnız Aslan ve Yaralı Ceylan haberi hayvanlar arasında dalga dalga yayılırken, Yalnız Aslan muhteşem ve gizemli inindeki her şeyi tek tek dışarı fırlatıyordu. Koyun postları, kemik oturaklar, masalar, odunlar, süpürgeler, taze kokulu otlar, meyveler, yemişler, sarğı bezleri, ıtırli merhemler, sanki ceylan onların altına saklanmış gibi didik didik ediliyor sonra hışımla inin dışına atılıyordu. Bazısı düştüğü yerde parçalanıyor, bazısı az sonra kendisini alıp götürcek olan hayvanın ayaklarının dibine yuvarlanıyordu.

Son satırı yazarken yine öksürük nöbetim tuttu. Diğer nöbetlerden farklı olarak ağzıma siper ettiğim elimden beyaz kâğıda bu sefer iki damla kan damladı.

Güneş iki mızrak boyu yükselmiş, aslanı seyreden kalabalık dağılmıştı. Yalnız Aslan harabeye çevirdiği ininin bir köşesine sessizce sinmiş yalnızlığının ilk kez farkında perperişan bir hâlde ağlıyordu.

ÖZGE LENA

ERGUVAN KOKUSU

Akşam göğünün mor dalgaları usulca menevişlenip pembe köpüklü bulutlarla birleşerek karşı tepedeki Yunan kasabasının yıldızlı ışıklarını sarmalıyor ve işte o zaman, bahçedeki asmanın esintiyile titreşen yapraklarının altında o rengi ilk kez görüyor, elindeki romanda, erguvan rengi bir gün batımı, okunuşu bile mor mor tınıyor. Kitabı kapatıp bir süre göğe bakıyor, tek katlı, kiremit çatılı evin etrafını saran leylaki buğuya ve yaşamı boyunca bir kez bile olsun erguvan görmediğini düşünüyor; çiçekleri büyük mü, renkleri tam olarak nasıl, peki ya kokusu neye benzer acaba, annesi bilir mi? Bizim burarlarda olmaz erguvan ağacı, diyor annesi, ben de hiç görmedim, İstanbul'da çok varmış, Boğaz'da, baharda gitmek lazım. Şimdi vakit güz, nasıl bekleyecek o kadar, hiç bilmediği erguvanın kokusu zihninde tütüyor, kitabı bir kenara atıp düş kuruyor, kendini bir erguvan ağacının altında yatarken hayal ediyor, üzerine minik taçyapraklar yağıyor, beyaz elbisesinin üzerinde morumsu benekler oluşuyor ve o gece uykuya bu düşünle dalıyor.

Ertesi sabah mor uykusundan uyanıp babasıyla birlikte evden çıkıyor, yolda sorular, sorular, kızıla çalan mor, diyor babası, o an erguvana iyice tutuluyor. Kızıla çalan mor, sihirli bir renk gibi, yeni doğan dolunayın, titreşen ilk yıldızların, günbatımı sularının ve ışıltılı yaşamların rengi bu. Baharda gideriz İstanbul'a, diyor babası, Boğaz'ın sırtları rengârenk olur o zaman, sonra da onu kasabanın kütüphanesine bırakıyor. Rengârenk sırtlar, kızıl mor kürek kemikleri, yemyeşil damarlar, soluk alıp veren gök rengi dalgalar. Kütüphanede erguvan ağacını bulmak için raf raf geziyor, yığınlarca kitap karıştırıyor, en sonunda kütüphanecinin uzattığı bitkili bir kitapta buluyor onu, vuruluyor. Kızıla çalan mor renk gözlerinden ağıp içine akıyor, minicik çiçeklerinin yanık şeker kokusu doluyor burnuna, oturmak zorunda kalıyor. Nisan ve Mayıs aylarında çiçek açar, yazıyor kitapta, parmaklarıyla çabucak hesaplıyor, daha beş ay var, nasıl geçecek bunca zaman? Hz. İsa'ya ihanet eden havarisi Yahuda, pişman olup kendini erguvan ağacının birine asmış, diye anlatıyor kül saçlı kütüpha-

neci, o vakte kadar beyaz olan çiçekleri utançtan bu renge dönüşmüş sonra. Burnundaki şekere, ezilmiş yaprak kokusu bulanıyor bu hikâyeden sonra, güzellikte yuvalanan ölümün kokusu erguvanları daha da dayanılmaz kılıyor.

Kitabı ödünç alıp eve götürüyor, günler boyu hep aynı ağaca bakıyor ve her seferinde başka bir koku doluyor burnuna, özlenen bir kokuya ulaşmanın olanaksızlığını düşünüyor, renkler bulunabilir evet, betimlemeler, resimler, hikâyeler, hepsi elinin altında. Görüntü ulaşılabilir bir şey ama koku uçuşkan bir kaçak, zamanı gelmeden yakalanması mümkün değil. Her meyvede, her yaprakta, tohumda, kökte, kabukta ve ölgün renklerde erguvan kokusunu arıyor kış boyu, her şeyi, acaba erguvan böyle mi kokar, diye yaklaşıyor burnuna. Zihninde canlandırmaya çalışıyor ama kokuların canlanabilmesi için daha önce koklanmış olması gerektiğini kavlıyor bir süre sonra. Erguvanı her düşündüğünde gözünde aynı sahne canlanıyor, beyaz elbisesiyle erguvan ağacının altında çimenlerde yerde açılan buzdan bir halka gibi yatıyor, sonra bir rüzgâr esiyor, kızıla çalan mor taçyapraklar üzerine yağıyor, canlanıyor, derin nefeslerle o sihirli kokuyu içine çekiyor, çekiyor, bir daha unutmamacasına tüm hücrelerine kazıyor.

On beş günde bir kütüphaneye uğrayıp, kitabın tarihini uzatıyor, öyle ki, kütüphaneci en sonunda, yerine bir kitap getirirse o bitkili kitabın onun olabileceğini söylüyor. Okuduğu romanlardan birini kütüphaneye hediye edip erguvan ağacının görüntüsüne sonsuza dek sahip oluyor böylece, çiçeklerin rengi onun oluyor. Geceleri yatmadan önce son iş ve sabahları kalkınca ilk iş ağacın resmine bakıyor, kızıl mor rüyalar görüyor kış boyu, bahçeyi kaplayan karlar boyunca o kokuyu hayal ediyor. Derken hava ona acıyıp yumuşuyor, yağmurlar başlıyor, cemreler pıt pıt düşüyor, sırayla, havaya, suya, toprağa, bahçedeki meyve ağaçlarının rengi yeşile çalmaya başlıyor usulca, altında yatacağı erguvan ağacı da canlanmaya başladı mı acaba?

Ve bahar geliyor, iç bayıltan efsunlu kokularıyla, hanımelleri, sümbülleri, papatyaları, dinmeyen yağmurlarıyla. Annesiyle babasını bıktırıyor, ne zaman sorularıyla. Sonra bir akşam hazırlanın, diyor babası, yarın İstanbul'a gidiyoruz. İçi içine sığmıyor, bahçede, evin çevresinde sevinç çığlıklarıyla dönüp duruyor, İstanbul kelimesi içinde düşümsü hecelerle yankılanıyor. Beyaz elbisesini çıkarıyor sonra dolabından, bez ayakkabılarını, hasır şapkasını, hepsini baş ucunda hazır ediyor. Yatmadan önce son kez bitkili kitabına bakıyor, erguvan resmini okşuyor, yarın görüşürüz diyerek ve kızıla çalan mor bir uykuya dalıp, sabah serinliğinde sarımtırak bir güne uyanıyor. Özenle, hayalindeki gibi giyiniyor, saçlarını örüp omuzlarından aşağı sarkıtıyor. Bugün yaşamının en önemli günü, bugün erguvan koklayacak, yol kaç saat sürer ki? Annesiyle babası onun bu haline bakıp gülümsüyor ve Yunan tepelerini arkalarına alıp

yola çıkıyorlar, birkaç saat sonra yol üstü bir lokantada durup kahvaltı yapıyorlar, yarım yamalak. Ne kadar kaldı, diye soruyor hep, her seferinde aynı cevabı alıyor, az kaldı. Az ne kadar az, bilmiyor, cama yapışıp ayçiçeklerinin salındığı yemyeşil tarlaları izliyor, kiremit çatılı köyleri, otlayan kar beyaz inekleri. Bir süre sonra tarlalar kayboluyor, beton binalar yükselmeye başlıyor, yollar araba doluyor, nefesine ağır bir benzin kokusu karışıyor. Geldik sayılır, diyor babası, birazdan İstanbul'dayız. Arka koltukta bir o cama bir bu cama kayıp duruyor, ağaçlar nerede? Buralarda ağaç olmaz pek diyor babası, birazdan Boğaz'da görürsün. İstanbul ağzını açmış onu bekliyor, boğazında pıtraklanan ağaçlarla, aralarında erguvanlar, köpük köpük yükseliyorlar. Ve işte deniz göründü bile, üzerinde devasa gemileri, köprüleriyle. Babası arabayı tepede bir yere park ediyor, hasır şapkasını takmayı unutmuyor inerken. Bahar melteminde durup ortasından su geçen kenti izliyor bir süre, beyaz elbisesi pıt pıt uçuşuyor, kalbi küçük bedeninde pıtırıyor. Binaların arasındaki bahar çiçeklerine bulanmış yeşillikleri ve mor ağaçları görüyor. Erguvanlar açmış, diyor annesi, sesinde şekerli bir ton, onun elini tutuyor. Gözlerine kestirdikleri ilk kızılımsı morluğa doğru yürüyorlar.

Erguvan çiçeklerinin baklamsı yaprakları ayırt edilmeye başlandığında annesinin elinden kopuşup koşmaya başlıyor. Koşarken burun kesiliyor, burnu ondan ayrı bir varlık şimdi, önden önden gidiyor, kokluyor, aranıyor, gözlerini kapatsa bile burnu ağacı bulacak gibi geliyor ona. Az şimdi çok az, birazdan o sihirli kokuyla dolacak içi. Sonunda ağacın yanına varıyor, ince, çatallı gövdesine sarılıp derin bir nefes alıyor. Çimen kokusu, tuz kokusu. Çapraşık dalların her biri yüklü, desenledikleri gökten mor gölgeler alıp beyaz elbisesine işliyorlar, baştan ayağa erguvana bulanıyor. Parmak uçlarında kalkıp çiçeklere dokunuyor, kadifemsi bir yumuşaklık ve tam da babasının dediği renk bu, kıızıla çalan mor, kitaptakinden daha parlak, büyü. Minik bir çiçek koparıyor ama hazzı ertelemenin keyfiyle burnuna götürmüyor, hayalindeki gibi eteklerini çimenlere yayıp ağacın altına uzanıyor önce, gök göz alabildiğine erguvan şimdi. Çiçeği kokluyor, depderin bir nefesle, kokuyu hücrelerine kazımak, yalnızca o kokudan ibaret olmak istercesine. Tuz kokusu, çimen kokusu. Fırlayıp doğruluyor, erguvan kokusu nerede? Hastalandığında olduğu gibi, burnu koku mu almıyor, ne? Ama hasta değil ki şimdi, o zaman koku nerede? Ayağa kalkıp başka bir çiçek koparıyor, anne babasının sorularını yok bir şey, deyip geçiştiriyor, göğüs kafesinin tam altında keskin bir sızı. Koku yok, yine, başka bir çiçek, yok, koku nerede? Burnunu denemek istercesine yerden bir avuç çimen koparıyor, yeşilimsi ezik kokuyu içine çekiyor, işte, burnu koku alıyor ama erguvan çiçeklerinin kokusu nerede?

Bazı çiçekler kokmaz, diyor babası, herhalde kokmayan çiçeklerden bu,

üzölme, olsun. Ağacın altına diz çöküp ağlamaya başlıyor, kokmayan çiçekler, diye sayıklayıp duruyor, bu güzelim rengin bir kokusu olmadığına inanmak istemiyor, keşke buraya gelmeseydi, bunu bilmeseydi, hayalinde koklasaydı o çiçekleri. Pişmanlıkla kıvranıyor şimdi, Yahuda gibi, azap içinde, ama o kimseye ihanet etmedi ki, o zaman koku nerede?

Sonrasını hayal meyal hatırlıyor, onu arabaya taşıyan eller, alevler içinde düşler, kokmayan çiçekler, desenli gökler, havarileri asan ipler. Ateşi öylesine yükseliyor ki buza yatırıyorlar onu o gece, donduruyorlar, ilaç kokusu, yanık kokusu, hastane kokusu. Kızıla çalan morlar, mora çalan kıзыllar, çapraşık dallar, koşturan burunlar, kokusuz erguvanlar. Gün doğana değin sayıklıyor, çiçekli girdaplara düşüyor, renksiz boğazlara, morarmış sırtlara tırmanıyor, durmaksızın, sayıklıyor ve nefessiz.

RECEP KAYALI

PERSONA NON GRATA

Doğum

Babamın içindeki hayvanı düşünüyordum. Kesinlikle kuş değil. Çünkü hiçbir kuş beşinci kattan atladığında çakılmaz yere. Üstelik kuşların kanatları olur. Babamın kanatları yoktu. Yere çakılıp boylu boyunca asfalta uzandığında anlamış olmalı bunu. Kanatları yerine uzaklarda seçtiği belirsiz bir nokta üzerinde sabitlediği derin bakışları, öfkesini uyutan büyük suskunlukları vardı onun. Hafta sonu zamanı yavaşlatan öğle uykularını, çekiç tutmaktan kasılmış elleri, yaz akşamlarının içimizi mengene gibi sıkkan bunaltılarından kaçırdığı derin nefes verişleri de kuşlarda göremezdiniz mesela. Babamda bolca vardı bunlardan. Onu seyrederken dalar giderdim. Dünyayla cezalandırılmış gibi gelirdi bana. Asil bir sıkıntıyla yaratılmış olmalıydı babam. Sanki ruhlar bedenlere dağıtılırken rahat durmamış, bir maraza çıkarmış da Allah tarafından cezalandırılmıştı. Bütün ömrünü sakat doğduğu için boğdurulan bir şehzadenin isyanına benzer derin bir sessizlikle geçirdiğini hatırlıyorum. Bir gün bile yırtmadığımız o sessizlik içinde, gözlerini sabitlediği belirsiz noktada hiçbirimizin göremeyeceği bir “af” mesajı beklemiştir belki. O mesaj bir türlü gelmeyince de beklemekten sıkılıp kendi gitmek istemiştir Allah’ın yanına. Olmuyor. Yine beceremedim. Ne kadar çabalasam da temize çıkaramıyorum onu. Annem mutfakta. Salata yapıyor. Ailemizin kimliğine dönüşen o derin sessizliği, kesme tahtasına vuran bıçağın gürültüsü doğrarken koltuğundan kalktı babam. Elimdeki çizgi romana vuran ve artık batmakta olan güneşin ışığı kesildi. Göz göze geldik. Gülümsedi. Dişleri görüldü. Başımı okşadıktan sonra eğildi, saçlarımı koklayarak uzunca öptü alnımdan. Mutfağa yöneldi, annemi seyretti. Cebinden çıkardığı sigara paketinin içinden bir dal aldı. Balkona çıktı ve bam. İşte size isyanın kralı. Sokaktan gelen çığlıklar, annemle balkona koşuşmamız, asflatı kızıla boyayan babam, toplanan insanlar...

Derin bir utanç. İlk hissettiğim duygu buydu evet. Bunu çok net anımsıyorum. Anımsamak da değil, içime yerleşmiş gibi hiç gitmiyor aklımdan. Ba-

bamı yerde öyle gördüğümde dehşetimin ve üzüntümün önüne geçmişti utan-
cım. Günahın ayıbını yeni yeni öğrenen çocuk aklımla utanmıştım babamın
yaptığından. Önce gözyaşı sonra diğer insanlar, ardından zaman ve hafızanın
oyunları... Dahası yok. Keşke kuş olmadığını öğrenmek için seçebileceği başka
yollar olsaydı. Peki neydi babamın içindeki hayvanı? Korktuğu her şeyin üzeri-
ne daha büyük bir gürültüyle koşan bir süs köpeği olabilir miydi babam? Ya da
gemileri geçemeyeceğini anladığında üzüntünün ve yenilginin nefsi çökerten
tadından zehirlenip kıyıya vuran bir yunus. Elimi kavrayan ihtiyar kadının,
avucumu ikiye bölen çizgiye bakıp “İçinde bir hayvan var senin. Uyanıyor. Ona
sahip çık ve dikkat et kalbine” demesiyle düşündüm bunları. O an bıraktım ba-
bamın içindeki hayvanı bir kenara. Kendi hayvanımla ilgilenmeye başladım.
Acaba neydi benim hayvanım? Onu bulsam, neden böyle ötede durduğumu,
oyunlara neden katılamadığımı öğrenebilir miydim? Uykularımın neden böy-
le anlamsız vakitlerde bölündüğünü anlatabilir miydi bana? Babamı sakince
yerinden kaldıran ve o başarısız uçuş denemesini yaptıran şey de onun hayva-
nı mıydı? Ya benim hayvanım da aynısını yaptırsa bana. Bu sefer cidden ağlar
annem. Sahi annem neden o gün ağlamadı? Koca günahkârın ardından numa-
radan, sırf okunmak için okunan dualardan sonra yalnız kaldığımız ilk gece,
başımı göğsüne yaslamış öylece yatarken “Kurtuldu sonunda” demişti sadece.
Kulağımı sol memesine dayadığım için sesinin titremesi yüzümü gıcıklamıştı.
Dul kalmış bir kadın değildi o an. Bir eş ya da anneden çok, artık sıkıntıla-
rından kurtulmuş olan dostu adına sevinen birine benziyordu. Bir daha hiç
konuşmadık babam hakkında. Eğer varsa içimde bir hayvan, babamdan miras-
tır bana. Ondan kalan tek şey. Aynı kandan ve etten olduğumuz, ruhumuzu
büyütüp dünyayı küçülten evcil şeytanım benim. Bunaltıma sebep bu olmalı.
Bu olsun. Cevap bulayım kalbimi ezen iç sıkıntısına. Mesela neden hiçbir yere
sığamadığıma bir cevap versin bana hayvanım. Sokaklara, evlere, odalara sı-
ğamayacak kadar büyükken ruhum, neden görmüyor beni insanlar? İçimde
bir hayvan olduğuna inanmak istiyorum. Sorular yoruyor beni. Büyük sorular
içimi tırmaladığında hep kaçırım kendimden. Yine öyle yapıyorum. Aklımda
yarım bıraktığım bir şiir var. Şiir kurmaya çalışıyorum. Kafayı kırmak, bulut-
ları dağıtmak için en iyi şeydir şiir. Ama işe yaramıyor. Hep sığındığım şiir
dağına bile bir beden bol gelen bu koca bunaltı üzerimdeyken bir sokak köpeği
gibi arşınıyorum yolları. Sadece yürümek. Nereye varacağını bilmeden. Ter-
leyerek atmak sıkıntıyla.

Çantamda şiirlerim var. Biriktiler. Şiirlerimi göstermek için Baykuş der-
gisine gidiyorum. Girişteki masada bir kız. Önce yılgın, sonra güzel, sonra bir
daha yılgın. Sesine sanki yazın sıcağı oturmuş. Onu rahatsız etmişim, öğle
yemeğinden sonra sırtından bastırıp onu koltuğa yapıştıran uykusunu böl-

müşüm gibi sıkkın bir eda ile gelme sebebimi soruyor. “Şiirler” diyorum. Çantamı açıp defterimi çıkardıktan sonra “Şiirler var bunda. Eee göstermek için geldim.” Kızın gözleri üzerimde. Gömleğim terden üzerime yapışmış. İnşallah kokmamışsındır. Kız çok güzel, ayakkabılarım eski. Çekingenliğimden utandığım bir an bu. Şimdi git geller yaşadık, duygudan duyguya girdik diye mi oldu bilmiyorum ama damarımdaki kanın çaydanlıktaki su gibi kaynadığını hissediyorum. Her kadının bir umut olduğunu öğreneli çok olmadı. Bu kız beni sevse ne güzel olur. Defteri açsa, şiirleri okusa etkilenir belki. Ayakkabılarım yenilenir o zaman, terim kokmaz. Önemli bir adam olurum, yalnız uyumam. Tamamlanırım. Bu kız beni kurtarsın istiyorum. Yeniden inşa etsin. Çamuru mu elleriyle yoğursun, ruh üflesin bana. İçimde nefesini taşıyayım. Ferahlık dolsun ciğerlerim. Şiir defterini uzatıyorum. Alıp masaya koyuyor. “Faruk Bey, şu an burada yok yalnız”. Faruk Bey, derginin sahibi. Duvara dayanmış kitaplığın içinde onun kitapları var. “Ne zaman gelir?” diye soruyorum. “Bilmem. Bir yere kadar gitti. Ne zaman döneceğini söylemedi.” Plansızlığıma sekte vuruyor kızın söyledikleri. Ne yapacağımı bilemiyor olmamın bir sebebi var artık. “Burada bekleyebilir miyim?” diye soruyorum. “Tabii” diyerek masasının yanındaki deri koltuğu gösteriyor. Deri koltuğa oturunca kendimi önemli biri gibi hissediyorum. Hem bu şekilde ayakkabılarım da görünmemiş oluyor. Bir süre sessizce oturuyorum. Akrep yelkovanla beni sıkıntıya sokan bir dansa başlıyor. Geçen her dakikada nefsim baltalanıyor. Ruhum ufalanıyor. Öyle ufalanıyor ki görünmez oluyorum. Kız telefonla konuşuyor. Nişanlısı ya da sevgilisi olmalı karşıdaki. Sesinde az önceki yılğnlıktan eser yok. Çıkışta nereye gideceklerini konuşuyorlar. Programlar yapılıyor. Çok bozuluyor moralim. İçimi anlamsız bir hüznün kaplıyor. Böyle durumlarda kime kızmamız gerekiyor bilemiyorum. Garip bir öfkeyle doluyor içim. Ben de telefonun diğer ucundaki lavuğa kızıyorum. Kesin layık değildir bu kıza. Kız telefonu kapatınca hatırlıyor odada olduğumu. Bana acıyarak bakıyor. Ezilmiş bir kola şişesi gibi hissediyorum kendimi. Okul çocukları top yerine beni tekmelese daha az canım yanar. Kız bana öyle bakınca istemsizce masanın üzerindeki defterime gidiyor elim. Alıp okusun istiyorum. Defterde şiirlerim var çünkü. Okusalar anlam kazanacağım. Kızın deftere uzandığını, şiirlere göz gezdirirken kalakaldığını, Faruk denen hıyarı aradığını hayal ediyorum. Bir cevher bulduğunu düşünerek heyecanlanıyor. “Türk şiirinde bir devrim bu” diyerek arıyor “bey” sıfatını az önce kaldırıp hıyar dediğim Faruk’u. “Faruk Bey, acilen buraya gelmelisiniz. Dergi aradığı yıldızı buldu” diyor. Kızın, “Ben Faruk Bey’i bir arayayım” cümlesiyle yarıda kalıyor hayalim. Gözlerime sahte bir gülümseme hediye ederek kulağına götürüyor telefonu. “Faruk Bey, burada genç bir şair var. Şiirlerini getirmiş, bir saatten uzun süredir sizi bekliyor”. Oldu mu o kadar? Bir saat boyunca bu

deri koltukta beklediğime üzüliyorum. Ne zaman geleceğini soruyor kız. “Anlıyorum” dedikten sonra “O zaman ben iletirim kendisine” diye bitiriyor konuşmasını. Telefonu kapattıktan sonra Tanrı’nın bebek uykularını yaratırken kullandığı malzemeden yaptığını düşündüğüm üst dudağını, alt dudağının içine sokup kaşlarını kaldırarak “Maalesef bugün gelemeyecekmiş. Sonra bir daha uğrarsanız ilgilenebilirmiş sizinle.” diyor. Öfkemin ruhuma kafa attığını hissediyorum. Yumruğum sıkılı. Sağı solu tekmelemek, ne bileyim kitaplığı indirmek, telefonu masadan alıp duvara fırlatmak geçiyor aklımdan. Varolanı bozduğunda da belirgin olabiliyor insan. Ama yapamıyorum. “Bu deri koltuğa düşürdüğünüz içi para dolu bir cüzdanım lan ben. Ben varım ulan. Beni göreceksiniz. Köpek gibi göreceksiniz hem de. Ne yaptım lan ben size? Nasıl hareketler bunlar? Çok seveceksiniz beni. Sevmek zorunda bırakacak çünkü şiirler. Başkasının kalbine dokunmayı öğreteceğim hepinize. Kitaplarımı okumak için kapıda bekleyeceksiniz” demek istiyorum. Ama yapamıyorum. Çünkü daha az önce, kızın telefon konuşması bitince görünür oldum odada. Ağzım yaratılmadı henüz. O yüzden sadece başımı öne doğru sallıyorum. Defterimi alıp kapıya doğru yöneliyorum. O sırada bir cesaret yürüyor dilime. Görünür olduktan bir süre sonra dilim yaratılmış olmalı. Kıza dönüp daha yarısı oluşmuş ağızla “Siz okuyabilir misiniz peki? Hem Faruk Bey için de referans olur” diyorum. “Ben hiç anlamam ama olur bir bakayım” diyor kız. Heyecanla defterden Kanlı Uyku Masalı’nı buluyorum. Kız şiire bakıyor. Yine kaldırıyor kaşlarını. Bana dönüp “Güzelmış” diyor. Eee yani. Güzel ne? Nesi güzel şiirin? Nasıl güzel? Dağ çileği reçeli kadar mı güzel yoksa cuma günü okulun son zili kadar mı güzel? Kıza beğenisinin detaylarını ister gibi bakıyorum. Anlamıyor. Bakışlarını yüzümden bilgisayar ekranına çevirip “Faruk Bey’e ileticeğim” diyerek bitiriyor konuşmasını. Ekranı bakmasından faydalanıp yanına geliyorum. Masadaki küçük kare kâğıtlardan birine telefon numaramı yazıyorum. Acaba kız gerçekten beğendi mi şiiri? Az önce acıyarak baktığı genç arkadaş az da olsa saygı kazandı mı gözünde? Keşke işimin gücümün olduğunu söyleseydim böyle çok boş beleş bir adam gibi göründüm. Şiirini okutmak için bir saatten uzun bir süre tanımadığı bir adamı bekleyen biri ideal erkek olmasa gerek. Ayakkabılarım gerçekten çok eski görünüyor mu? Ölü doğan sorularıyla çıkıyorum odadan. Başboş bir köpek gibi rahat dolaştığım sokaklarda bu sefer dev bir kediye dönüşen insanlardan kaçan ürkek bir lağım faresi gibi dönüyorum. Yok sayılmak konusunda iyiyim. Vapura binip dönüyorum evime. İçimdeki hayvan o dergi ofisinde baş gösterdi. Görünür olmak adına tırmaladı beni. Dışındaki insan yeni fark etti onu. Var olduğumu ilan etmeliyim herkese. Ellerim, yüzüm, sözlerim var benim. Bunu bilsin insanlar. Kendimi bir akşamüstü balkondan aşağı bırakmak istemiyorum çünkü.

Kitaplığımdaki dergileri karıştırıyorum. Baykuş geçiyor elime. Şansınızı kaybettiniz. Onurumu kırdınız benim. Yok edeceğim sizi. Yine aynı öfke. Büyüyor. Geriliyorum. Aklıma geliyor. Çok kötü hissettim orada. Ona kadar sayıyorum içimden. Sakinleşip elime geçen dergilerin posta adreslerini not ediyorum deftere. Kanlı Uyku Masalı'nı beyaz kâğıtlara yazıyorum. Şiiri postayla göndereceğim dergilere. Çünkü bilgisayarım yok. Hem böylesi daha özel olur. Mailleri görmezden gelebilirler ama mektupları en azından merak ettikleri için bir açıp okurlar. Mektubu yazıyorum.

Defalarca okuyorum şiirimi. Ne diyebilirim ki. Tek kelimeyle muhteşem. Okudukça içim bir hoş oluyor. Varlığımı bildirecek bu yüce işareti gönderiyorum Pranga'ya. Mektubun sonuna iliştirdiğim telefon numaramın altına "Olumlu, olumsuz mutlaka arayın" notunu iliştiriyorum.

Taarruz

Günler geçiyor. Telefonumu bankalar ve annemden başka çaldıran yok. Kırk Yıl Kahve Zincirleri'nin müşterileri ve otobüste beraber yolculuk yaptığım insancıklardan başka insan görmediğim haftalar kovalıyor birbirlerini. Şiire vurgunum. O da beni sevsin istiyorum. Zaman benim dışımda herkes için işliyor. Ailelere, dostlara, aşklara doğru yol alan uzun ömür seferlerini yolun diğer tarafından izliyorum. Fotoğraf albümleri kadar yalnızım. Kazancakis iyi geliyor. Gündüzlerim kahve kokusuyla gecelerim Kazancakis ile geçiyor. Girit'in ruhu içimdeki hayvana temas ettiğinde damarımda akan şiir koyulaşiyor. Kahve tezgahı, biriken bulaşık, sıcak su, kavrulmuş çekirdeklerinin kokusundan bayılan ruhum uzakları çekiyor. İçimdeki hayvanı bulabilmiş değilim ama onun yabani bir at olduğunu hissediyorum. İnsanların, yeşilliğin ortasında Allah'ın gözyaşı gibi duran nurdan bir göl manzarasının fotoğrafını çektiğini hayal ediyorum. O anda fotoğraf çeken insanların gözlerinin değdiği uzaklarda, parlak yelelerine güneş vuran, göz kamaştıran, ayaklarının ritmiyle duyanları mest edip o manzarayı kullanılmış bir kâğıt gibi buruşturup çöpe attıracak bir at belirliyor. Sadece kısacık bir an seyredebileceğiniz, insanlara sanki oraya göl için değil de kendisinin çıkacağı anı izlemeye geldiklerine inandıran ve nereye gideceğini bilmeyen büyüleyici bir yabani at olmalı içimde. Öyle ki ona sahip olamayacağınızı anladığınızda koşusunun büyüünden rahatsız olup onu vurmalsınız. Mesai bitiyor. Gündüzcüyüm. Öğleden sonra çıkıp gazete bayisine gidiyorum. Pranga dergisinin yeni sayısı çıkmış. Dergi yirmi lira. Cebimde kırk iki lira elli kuruş var. Kapakta kimsenin adı yazmıyor. Dergiye şeffaf bir poşetin içine koymuşlar. İlla yirmi lirayı vereceğiz yani. Parayı vermeden sadece dergide olup olmadığımı bakabilmek için izin almalı. Bayideki adama bakıyorum. Sevimsiz bir tip. Hayatta izin vermez. Üstelik *Kanlı Uyku Masalı*'nın mü-

ellifi bedava dergi kovalayan bir adam gibi görünür. Türk şiirine zarar veririz durup dururken. Dergi elimde bir süre kalıyorum. Hiç yirmi lira veresim yok. Bayinin içindeki adamla göz göze geliyoruz. “Abi derginin içine bakayım beni yayınlamışlarsa alayım olur mu?” diyorum. “Anlamadım kardeşim” diyor. Kardeşim dedi ama bir yakınlık sezmiyorum cümlesinde. “Yok bir şey abi” diyerek veriyorum yirmi lirayı. Hemen oracıkta yırtıveriyorum poşeti. Mis gibi kağıt kokusu. Birazdan içinden çıkacağımı ve Türk şiirine unutulmaz bir selam çakacağımı hayal ederek çeviriyorum sayfaları. Sayfaları çevirdikçe bir tüfek sesi çınlıyor kulağımda. İçimdeki yabani at, göl manzarasını parçalayamadan vuruluyor bacaklarından. Yirmi lirama üzüldüyorum. Tüm gece şiirimi dergideki diğer şiirlerle karşılaştırıyorum. Eksikliğini arıyorum ama yok. Bulamıyorum diğer şairlere neden yenildiğimi. Garip bir his örtüyor üzerimi. Öfkeye benzemiyor ama. Utançla acı arasına gerilmiş bir ip üzerine yürüyor gibiyim. Şiiri okudular mı acaba? Mektubu görür görmez buruşturup atıldılar mı yoksa? Onların ofisinde de güzel bir kız var mı? Ne alaka şimdi kız falan, bu konu başka. Odamdaki masanın üzerinde defterim duruyor. Saatler boyunca okuyorum şiirlerimi. Vurulan atımın öldüğünü hissediyorum. Annem televizyonun karşısında. Dizisinin bitmeyen özetini izlediği sırada televizyonun sesini kısıp şiiri dinlemesini istiyorum. “Ben ne anlarım oğlum” diyor. Haklı. Ama günün birinde mutlaka çıkacak şiirden anlayan bir kadın karşıma. O zamana kadar eldekilerde idare edeceğiz. “Bir dinle kurban olayım ya. En azından hoşuna gitti mi gitmedi mi onu söyle” diyorum. Kabul ediyor. Şiiri okuyorum. Boş gözlerle bakıyor bana. Beğendiğini söyleyerek geçiştiriyor beni. Dizisi başlayınca “Tamam şimdi sonra konuşuruz. Dizi başladı” diyor. “Çayın altını kapat”.

Geri Sayım

Kışa dönüyor mevsim. İşler yoğun. Türk şiiri yerini Türk kahvesine bıraktı. Yeni yılla beraber zam yapıldı maaşıma. Vardiyalar değişti. Bütün mevsim akşamcı olacakmışım. Mağaza müdürü, baharda başka bir şubeye atanacakmış. Yeni mağaza müdürü olarak beni uygun gördüklerini söyledi genel merkezdekiler. Güzel şeyler bunlar. Şiirle bağlantısı olmayan bir şey ne kadar güzel olabilirse o kadar güzel işte. Belki de Allah, “Bırak şiiri falan ekmeğine bak” diyor olabilir. Bilirsiniz vardır onun böyle mesajları. Ne diyeyim neticede onun verdiği bir hayat bu, istediği gibi tasarlayabilir. Yine de Allah’ım sen hâlden anlarsın, en azından bir şiir yayınlansın. Sonra başka şiirler derken ne bileyim kitap falan çıkar belki. Belli mi olur? Üslubum için beni bağışla ama ey güzel Allah’ım her şeyin en iyisini sen bilirsin, bir şey diyeceğim yok ama içimde senin yarattığın bir hayvan var. O kadın söyledi bunu. Onu da sen gönderdin buna eminim. Bana yeni şiirler ver. Beni görmezden gelenlerin suratını parçalaya-

bileceğim şiirler. O şiirleri yazdığım cümleleri senden aldım. İzin ver o cümlelerle haksızlığı doğrayabileyim. O haksızlığı yapanların etlerini şiirlerle kesip içimdeki hayvana yedireyim. Karnı doysun. Belki o zaman rahat bırakır gece uykularımı. Allah'la yaptığım son derece samimi, yer yer lakayt konuşma son buluyor. Kış boyunca evime yorgun dönüyorum. Tüm mevsim içimdeki hayvanın böğürtüsünü duyuyorum. Susmuyor hiç. Ağrısı olan bir insan gibi inliyor içimde. Onu dinlememek için geceler boyu yeni şiirler kuruyorum. Kelimeler üzerine düşünmekten kafam patlıyor. Kelimelerin arkasına gizliyorum evrenimin sırrını. Harflerin sırtına basa basa yükselip kafamı kâğıttan çıkarttığımda güneşin doğduğunu fark ediyorum. Kaç gün uykusuz gözlerle geçtim tezgâhın arkasına bir bilerseniz. Kâğıda döktüğüm kelimelerle evcilleşiyor içimdeki hayvan. Ağrısı diniyor da biraz olsun uyuyor. Ama yetmiyor ona. Başta *Kanlı Uyku Masalı* olmak üzere şiirlerimi takip ettiğim tüm dergilere gönderiyorum. Şiirleri gönderdiğimde sakinleşen hayvanım, yayınlanmasını beklediğim süre artıkça azıyor. Bazı geceler uykudan uyandırıyor beni böğürtüleri. İçimdeki sussun istiyorum. Akşamları çalışıp gündüzleri şehrin diğer ucundaki dergilere gidiyorum. Haftalarca tanımadığım ama kendilerinin çok önemli kişiler olduklarını söyleyen adamların boş muhabbetlerini dinliyorum. Ülkeyi kurtaracak muhteşem fikirleri, daha da zengin olma planları, belediye organizasyonlarından gelecek telif hesaplamaları akıyor ağızlarından üzerime. Konular hiç gelmiyor şiire. Konuşmaktan yoruldukları anı kestirdiğimde şiirlerimi masalarına bırakıyorum. Göz gezdirip güzel olduğunu söyleyenler geri uzatıyor kâğıtları bana. Kalabalık masalarda yemek yerken rastladıklarımın yemeklerini bitirmelerini, yağlı ağızlarını silişlerini, lekeli elleriyle kavradıkları şiirlerimi okuyup midelerinde sıkışan gazı cümle aralarına serpiştirdikleri övgüleri dinliyorum. “Şair sidiğine basmışsın” diyor içlerinden biri. Yetenekliymişim ona göre. Ancak ne yazık ki derginin yazı kadrosu doluymuş. Eğer kadrodan biri göndermezse yazısını onun yerine yayınlanacakmış şiirim. Yine de ben kimseye göndermeden beklemeliymişim onlardan gelecek haberi. Susup kabul ediyorum ama hiç sıra gelmiyor şiirime. Kimseye rastlamadığım günlerde ise sekreter kızlarla iş hanlarının bayat çaylarını içiyorum. Baykuş dergisindeki kız kadar güzelini göremedim henüz. Gururum kırılıyor. Beylik laflara gerek kalmadan anlatmak gerekirse çenemin altına dayadığım bir tüfek beynime ne yapacaksa onu yapıyor gururuma bu beklemeler. Dergi kapılarından her çıktığımda “Bu son, yok bir daha şiir miir” dedikçe kendimi bu anlamsız sohbetler sarmalının içinde buluyorum. Öfkeyle kabarıyor nefsimin sırt tüyleri. Şiirler okuyorum, şiirler hissediyorum ama yetmiyor. İçimdeki hayvan dişliyor kalbimi. İnce bir ağrı. Sanki içimde bir el, tenimi yırtıp çıkmak istiyor dışarı. Eski bir iş hanının giriş katında üçüncü bardak çayımı içtikten sonra Platon dergisi sekreterine iyi

günler dileyip çıkıyorum sokağa. “Bu defa son. Yok artık şiir miir.” Garip bir his alıyor beni eline. Titriyorum. Ayaklarım benden bağımsız hareket ediyormuş gibi koşuyorum sonra. İçimdeki hayvan, varolduğunu kanıtlamak istiyor. Ağzımı açmıyorum. Sanki ağzımı açsam çıkacak dışarı. Birazdan kusacakmışım gibi iki elimle de kapıyorum ağzımı. Koşuyorum. Yutkundukça midem bulanıyor. Hayvanın ön ayakları göğüs kafesime vuruyor. Şehirde saklanacak yer arıyorum. Kimse görmemeli onu. Ter boşalıyor sırtımdan. Eve koşuyorum. Kapıyı açar açmaz “Yatacağım” diyorum anneme “Hastayım biraz.” Meraklanıyor. Merak etmemesini, birazcık kötü hissettiğimi, uyuyunca geçeceğini söylüyorum. “Peki” diyor endişeyle. Odamın kapısını kilitliyorum. Ter boşalıyor sırtımdan. Yorgunum. İçim geçiyor. Gece inmiş yer yüzüne. Gözümü açıyorum. Karanlık. Karanlığı görünce daha da canlanıyor hayvan. Kulaklarımda cınlama, şakaklarımda bir ağrı. Midem bulanıyor. Öfkem avucumda bir baretta. Onu içime sıkmalıyım. Alnından vurmalıyım hayvanımı. Ne yazık ki yapamıyorum. Kusacak gibi oluyorum. Odamın penceresini açıp hava almaya çalışıyorum. Burun deliklerimden içeri hayat giriyor. Nefes aldıkça büyüyor hayvan. Evlerin ışıkları kapalı. Boğazımı sıkıyorum olmuyor. Kalbimden çeneme atılan minik adımları duyumsuyorum.

Bütün gece havlıyorum.
 Evlerin ışıkları yanıyor.
 Salyalar akıyor ağzımdan.
 Küfürler duyuyorum.
 Ağzımı kapatınca kesikleşiyor havlamalarım.
 Annem yumrukluyor kapımı.
 Kilidi açıyorum.
 Dizlerine yatınca boynumu okşuyor annem.
 Sakinleşiyorum.
 Sabah oluyor.
 Çok yorgunum.

ZEYNEP SATİ YALÇIN

İÇİMİN ŞEHİRİ

Susup oturmaya gelmişiz gibi sessizce oturuyorduk kafede. Hava çok sıcak, güneş içimize nispet edercesine parlakça kurulmuş göğün ortasına. Bekledikçe inadına gelmeyen bir sevgili gibi özlemişiz rüzgârı, elimizle suni rüzgâr gönderiyoruz yüzümüze, yalancı esintilerle oyalanıyoruz, iyi gelmeyeceğini bile bile... Çaylarımız ılımış. Bazı akrabaları anıyoruz en yüzeyselinden. Sorularıma kısa cevaplar verip sessizliğine bürünüyor. Misafir olduğu için onu güzel ağırlamalıyım. Kızımdan bahsediyorum, babasına düşkünlüğünden, nasıl güzel resimler çizdiğinden, büyüyünce kokoş bir kız olmasından korktuğundan... Sonra kedilerden bahsediyorum, kumlarını temizlemenin zorluğundan, kucağımda huzurla mırılaişlarından. Yeni doğanların biberonla süt içişlerinin taklidini yapıyorum. Söylediklerim yankısını bulmuyor, uzaklara bakıyor nemli gözleri. Başka bir hâl var Kadriye’de ama ne...

Değişmiş; canlılığı, neşesi, hayata tutunma telaşesi, meraklı konuşkan hâlleri, uzak bir yerlerde donmuş kalmış gibi... Gerçi hayat kimi değiştirmiyor ki... Kim bilir, belki o da benim için aynısını düşünüyordur; konuşmadığım zamanlarda nasıl asık suratlı olduğumu, sadece konuşurken gülümsediğimi, boş şeylerden konuşarak zaman öldürdüğümü, yaraya dokunup irin varsa dökülmesin diye soru sormadığımı falan düşünüyordur. Kaç yıl sonra bir araya gelmişiz, özel sorularla sıkıştırmak yanlış geliyor bana. Telefonla ara sıra konuştuğumuzdan durumlarımızın genel hatlarını biliyoruz, anlatmak istediği bir şey varsa kendisi anlatsın istiyorum. Evde beni bekleyen kediler var, mamaları bitmiş, kumları kirlenmiş olabilir... Aklımın bir yanı onlarda, kulağımda cılız miyavlar, içimde kendim gibi tarifi zor bir ağırlık...

-Hadi kalenin tepesine çıkalım kuzen, dedi.

İçime bir yeğnilik doldu o konuşunca. Tek başına bir boşluğu doldurmak zor. Kadriye dediğin konuşurdu, dut yemiş bülbül gibi susmazdı böyle. Altın kafeste ötmeyi unutmuş iki süzgün bülbül görünüp kayboluyor içimde. Önümde yürürken onu inceliyorum, hiç değişmemiş, ince endamını korumuş. Bense

çocuk doğurmuş olma kalesine sığınıp basenimi göbeğimi kendime normal kabul ettirmişim, ne bulsa yiyenler taifesine dâhil olmuşum artık. Şık giyimi, yapılı saçları, usta işi makyajıyla bir fotomodel edasıyla yürüyor önümde. Eskiden de böyle cesur yürürdü, omuzlar dik, çene yukarıda... Daha ilk ergenliğimizde ben gizlemem gerekenleri gizlemek için kamburlaştırken, o her arsız göze meydan okurcasına dimdik yürümeyi becerenlerdendi. Şimdi de stiletto-larıyla daracık taş yollarda keklilik sekişiyle yürüyordu. Ben, topukluları çoktan terk etmiş, taraklı ayakçıklarım ortopedik sandaletlerimi takmış, eskisi gibi bastığım taşları saymaya durmuştum. Zaten unutacağım bir rakama neden varmaya çalışıyorsam, kendime engel olamadan plansız bilinçsiz yapıyordum bunu. Saydığımı fark edince duruyorum, sayılar eşliğinde düşünmek biraz karmaşık oluyor, ama hatırlarken bir kolaylık sağlıyor, hangi düşünce hangi rakamda gelmişti gibi kendimce notlar çıkarıyorum.

Yol boyunca iki yanlı dizilmiş uzayıp giden sergiye hiç bakmadık. Ren-gârenk seramik magnetler, biblolar, kumaşlar, heybeler ve örme bebeklerin önünden geçtik de albenili ışıltıları dikkatini hiç çekmedi. Ben zaten ufacık süslerden hiç hoşlanmam. Süs dediğin kocaman olacak ve dolduracak konuldu-ğu vitrini, sehpayı, tozlu kitapların önünü. O bakmayınca ben de bakmadım.

Kalenin yer yer yıkılmış, bütünlüğü bozulmuş surlarının üstüne çıktık. Daracık sur duvarının üzerinde, dışarıyı gözlemek için açılmış gediklerinden, merdivenimsi basamaklarından atlayarak yürüdük. Yüzlerce yıl bu güneş, bu kar, bu yağmur kaleyi sadece yıkayıp parlatmış ama yıkamamış, ayakta duruyor klasik görkemiyle ve daha bilmem kaç yüz, kaç bin yıl duracak böyle... Özenle dizilmiş taşlara dokunan, taşı yerleştiren, düşmemek için taşlara tutunan binlerce el görünüp kayboluyor sur duvarlarında. Her taş, içimde başka bir şehre açılıyor, içimin iç içe geçmiş şehirlerinde insan sesi yok. Yürüyen, çalışan, öpüşen, koşan, taşıyan, kucaklaşan, yiyen, savaşan, uyuyan sessiz insanlar var şehirlerimde... Fakat öyle sessiz ki... Dışındaki şehrin anlamsız gürültüsüne inat, susmuş bir yaşam var.

-Yine yazıyor musun kuzen?

-Eh arada bir, ama eski yoğunlaşmalar yok.

-Enişte mi yine?

-Aman boşver beni, aynı tas aynı hamam. Sen nasılsın?

Ne vardı ki anlatacak, hep anlatıyor insanlar, ben anlatmaktan vazgeçeli çok oldu, sadece dinleyiciyim. Dışındaki şehir huzur sunmadı bana, içimde kurdum şehrimi, hem de kaç şehir... İçimin şehirlerinde dolaşmaktan da artık yoruldum. Tarumar olmuş haneler, sararıp solmuş bahçeler, yaralı kuşlar, kurumuş çeşmelerle dolu içim. İmar etmem gerekiyor bu hazin çöküşü, ama buna gücüm kalmadı artık. Gücün kaynağı umuttur. Umut kurumuş asıl, şu bol bol

harcayıp da şimdi tek kırıntısını bile bulamadığım umut. Bilsen nasıl muhtacım sana umut, bilsen nasıl... Artık kuşlar ötmüyor, bu solgun bahçemizde mi demişti şair? Yok, böyle değildi, artık bülbül ötmüyor, gül dolu penceremdeydi, ayrıca şiir değil şarkıydı bu...

-Anlaşıldı, sen yine Arabeske bağlamışsın kuzen, al benden de o kadar...

En tepeye varmıştık, bayrak direğinin altına oturduk. Sorup sormamanın ikircikli sarsıntısı çabuk geçti üzerimden, soracaktım. Miyavlamalar duyuyor, bir yandan da etrafta kedi arıyordum.

-Kadriye, sende başka bir hâl var, bilmediğim bir şey... Anlatsana gülüm, akıt içindekini, görmeyeli aradan birkaç yıl geçmişse ne olmuş yani, biz hâlâ aynı kuzenleriz.

Kadriye'yle beraber büyüdük, üniversiteye kadar beraber okuduk, kan bağından öte dosttuk biz. Her şeyiyle güzel, kaderi kötü Kadriye... Kadın akrabalarımız ondan bahsederken, kafalarını sallayarak böyle derler hep... Evlenmek bir nevi başka bir kader çizmektir kendine, çok bilindik ama soyut bir yol, insanın yaşadıkları somutlaştırıyordu o yolu. Belki de çizilmişin üzerinden koyu bir kalemle gitmek kadar kolaydı da biz beceremedik. Başka detaylar, renkler, çizgiler ekleme derdine düştük. Evlendik sırayla ve kaderlerimizi değiştirdik. Yakından çizgiler bambaşkaydı, karmaşıktı, üzerinden gitmekte çok zorlandık. Kimi yerlerde taşı çizgiler, kimi yerlerde içe göçtü, kimi yerleri silik, kimi yerleri de çok koyu çizdik, ama asla beğenilen finale ulaşamadık. Çarpık çurpuk suratlar, bir göz ağlarken diğeri gülen portreler, tombul yanaktan fışkırmış dişler, zayıf yüzde gözyaşı damlası, yanlış iliklenmiş düğmeler vardı çizimlerimizde. Biz biz değilmiz gibi, duvarlarımızdaki fotoğraflarda gülenler başkası mıydı, bizdik galiba... Yanımızda gülen o yüzler sevdiklerimiz miydi, şimdi neredeydi... Galiba hiç olmadılar. Gerçek olsaydı bitmezdi, eskimezdi, şekil değiştirir ama kaybolmazdı, gerçek sevgi kıymazdı, kirletmezdi, döküp saçmazdı...

Çantasını açtı Kadriye ve çıkardığı şişeden içmeye başladı.

-Eskiden sen de içerdin kuzen.

-Nereden nereye değil mi Kadriye...

-Ben de eskiden içmezdim kuzen. Ama...

Bu ama'yla gözleri doldu yeniden, içti ve ağladı, ağladı ve içti. Yine konuşmadık.

O gözlerini yummuş, kendi iç şehirlerinin karanlığında üzerine düşecek yolunu gösterecek bir ışık arıyordu. Ben iç şehirlerimin yoğun resimlerinin çıldırtan sessizliğinde, ümitli, şefkatli bir şarkı duymanın peşindeydim.

Uzaklara bakınca o, ben de surdaki gedikleri saymaya başladığımı fark edip hemen bıraktım, öncesinde de Kadriye'nin yudumlarını saymıştım. Kucakladım onu, daha çok ağladı. Rimeli aktı, gözaltlarına bulaştı. Islak mendil çıkardım, sildim, aklım kedilerde... Ekrem ilgileniyor mudur yavrularla, hiç

sevmez kedileri, gönülsüz adama iş buyurdum ben de. Pıtır'ın dört yavrusu oldu, biri öldü, üçü yampiri yampiri yürüyüp oturuyor kucağıma. Yağmurda sığındığım bir ağacın altında bacaklarıma sürüne sürüne sevdirdi kendini. Ne güzeldi onu bulduğum gün, yağmur içimi de yıkamış gibiydi, içimdeki kimi resimleri silen gizli gözyaşlarıma Allah'ın bir hediyesiydi Pıtır kız. Alıp getirdim eve, ara sıra dışarı kaçıp yine geliyordu bana. Bir gün baktım ki hamile...

-Kuzen, Arda ölmüş dün biliyor musun?

Gözlerini kocaman açmış, söylediğinin bendeki yankısını bekliyordu. Sevdiklerimizle konuşurken acımızın acısı, keyfimizin keyfi olmasını bekleriz, öyle olamayacağını bilsek bile o an bunu bekleriz. Bu kadar acı duyacağını beklemiyordum, şaşırdım, nasıl teselli edeceğimi bilemedim.

-Canım benim, başın sağ olsun. Bu kadar sevdiğini bilmiyordum. Ömrü o kadarmış, ne yaparsın hayat devam ediyor.

Kalenin en tepesinde bayrak direğinin altında iki kadın... Biri hıçkırarak ağlıyor, diğeri onun yüzünü gözünü siliyor. Bu hâl, bayrak direğine tutunarak fotoğraf çekirmek isteyenleri geri döndürüyor, kimsenin bu sahnede yer almaya niyeti yok. Gözyaşına herkes saygılı. Onca yol, ağrıyan dizler, sıkışan nefesler boşa gitmişse kimin umurunda. Gülüyor olsaydık, muhtemelen izin isterlerdi. Kadriye'nin kafasını iki yana sallayarak boğuk boğuk ağlaması şarkı mırıldanır gibidir. İç çekip başladı mı, en şen şakrak insanı bile hüznünün ortasına çekiverir, ağıtına dâhil eder. O ağladıkça ben de ağlıyordum. O, Arda'lı günlerinden uçup gelen kopuk cümleleri yakalayıp söze dökmeye çalışıyor, zihnen orada yaşıyor şimdi. Direğe doğru gelip geri dönenlerin sayısı arttıkça tedirgin oluyordum.

-Kadriye, hadi biraz ileriye gidelim gülüm, fotoğraf çekirmek isteyenler var.

Çocuk gibi itaat ediyor, karşı koyacak gücü yok, anlatış sarsıntısı çocuklaştırmış onu, yoksa benim bildiğim Kadriye "Bana ne, şu anki duygum neyse yaşayacağım, çekirtmesinler fotoğraf, onlar bana saygı duysun." diye muhalefet ederdi.

Biraz ilerleyince, beyaz eteğini önemsemeden çimenlerin üstüne oturdu. Ben de siyah feracemi önemsemeden toprağın tozlu yanına oturdum. Hıçkırıklar, iç çekişlere döndü. İç çekişler de birazdan durulacaktı. İçmeye devam ediyor, arada bana da uzatıyordu teneke kutuyu, elimle itiyordum.

-Maaşallah sana kuzen. Benim hayalimdeki hayatı sen yaşıyorsun. Hatırlıyor musun nasıl hayaller kurardık seninle... Senin kurduğun hayali ben, benim kurduğum hayali sen yaşadın ve ikimiz de mutlu olmadık. Yanlış adreslere yanlış paket gibi oldu bu, kaderin oyunu... Arabesk şarkılar dönüyor kafamda, söylemek istiyorum, ama utanıyorum. Söyleyeyim mi?

Gülümseyerek bakıyorum yüzüne, ne evet ne hayır var bu gülümsemede,

sadece anlamışlık var, onay alamayınca söylemiyor şarkıyı. Arabeske bağladığını söylerken kendini tanımlamış olduğunu anlıyorum. İçimin sessizliğine inat, bağıra bağıra şarkı söylemek benim de içimden gelmiyor değil, ama ne yeri ne zamanı... Evde kediciklerime söylerim...

-Öyle deme Kadriye, her hâlimize şükrederim. Hayat böyle bir şey, dayanıyor kapımıza, açsan bir türlü, açmasan başka türlü. Açmıyorsun, kapıdaki beklediğince gidiyor; açıyorsun, gelen beklediğin değil. Çeşit çeşit öyküler her gün kapımızda, okumadan bilemiyoruz öykünün içinde ne olduğunu. Ölenle ölünmüyor ki gülüm, bu kadar harap etmesene kendini.

-Kaç kere öldüğümü bir bilsen... Arda da yaşarken kaç kere öldü bir bilsen...

Kadriye âşık olup evlenmişti. Ben de güya... Beş yıl önce ben boşandım, iki yıl önce de Kadriye.

-Biliyor musun Arda'dan sonra kimseyi sevemedim.

-Ben de o manyaktan sonra kimseyi sevemedim.

-Hayatımda birisi olsun istedim, olmuyor. İnsanın gönlü eski eşindeyken şans bile tanımıyor kimseye, yalnız da olmuyor. Hele şimdi, ölü bir kalbin içinde ben de gömülmüş gibiyim, çok canım yanıyor çok...

-Benim eski kocada gönlüm mönlüm de kalmadı, ama yenisi de olmuyor işte.

-Enişte tehdit ediyor mu yine? Bak varsa öyle bir şey söyle. Beraber geldiğimiz arkadaşımın eşi avukat, ilgilenir, ne gerekiyorsa yaparız.

-Ekrem olmasa canımı çok yakardı, ama ondan çekiniyor biraz. Ekrem'in de başı belaya girsin istemiyorum, çocuk çocuğu eşi var.

-Varsa var! Ablasına sahip çıkmayıp ne yapacak Ekrem, kimimiz kaldı Allah aşkına... Hayatımız kayıp gitmiş avuçlarımızdan, bir tek yandığının meslek aşkına tutunmuş gidiyoruz...

-Öyle deme ama işin olmasa gelmezdin buralara kadar. Bak ne güzel, meslek aşkın buluşturdu bizi. Sahi kaç yıl oldu görüşmeyeli Kadriye?

-Dört yıl.

-Ne çok zaman geçmiş. Keşke gece kalsaydınız, bizde kalırdınız. Yarın gitmeniz olmaz mı?

-Olmaz kalamam ki... Yaptığımız ölçümleri yarın teslim etmemiz gerekiyor. Selen'i de gördüm, ay ne tatlı olmuştur kim bilir... Gece uçuş saatine kadar beraberiz ama. Enişte sorun çıkarır mı dışarda oluşuna? İstersen sen dön.

-Olmaz, kaç yıldan sonra bulmuşum seni, bırakıp eve gider miyim? Haberri var geldiğinden, seninle görüşeyim diye Selen'i aldı, onda şimdi. Hem enişte demesene artık şuna, bitmiş gitmiş her şey. Onunkiler bana yenge deyince de çok sinir oluyorum.

Silmek istedikçe belirginleşen bir ara alan, yok saydıkça gözüme sokulan paslı bir çivi gibiydi eski evliliğim.

Dilim böyle sorun yok diyor, ama kalbim evde, kulağımda cılız miyavlar doluyor, buradalar gibi gözlerimle arıyorum Ptır'ın yavrularını. Kadriye, kesik kesik bir ağlama tutturuyor, hayata, manyak eniştesine, sürprizli kapıya ve iş yoğunluğuna küfrediyor, cenazeye yetişemeyişine içerleyip yudum yudum içiyordu.

Ele avuca sığmazdı Kadriye, tartışmalarda her açığı yakalar, herkesi mat ederdi. Üniversite bitince tesettüre girecek, deli dolu, maço kılıklı, aşkla dolu bir adamla evlenecek, beş altı tane çocuk yapacak doyasıya kek pişirecekti... Ben hiç örtünmeyecektim, belki evlenmeyecektim de. Dokunsal bir insan değildim, platonik bir aşk bulup müzmin bekârlar gibi ömür boyu ona bağlı kalarak yaşayacaktım. Evimde kuşlar, kediler, bahçemde köpekler tavuklar içinde romanlar yazacaktım... Gençliğin ipe sapa gelmez uçuk hayallerinin ılık suyunda yüzüp durmuştuk. Bulanmış mıydık, durulmuş muyduk, henüz bilmiyorduk. Bulanıkça içini göremez olduk, bekledik durulttuk. Kıpırtısız yaşam olmazdı, her kıpırtıda yeniden bulanana suda ayağımızın altında ne var göremedik...

Sakin, ehil, uslu, derin bakışlı bir adam çıktı Kadriye'nin karşısına, âşık oldular. Yıllarca evli kaldılar ama çocukları yoktu. Konuşmalarımızda karşılaşmalarımızda mutlu görüyordum. Birbirlerine nasıl aşkla baktıklarını kaç kez görmüştüm. Fakat bir şey vardı, adı olmayan, üstünde durmanın ayıp olduğunu hissettiren bir şey. Bazı kelimeleri, kendi içinde örtülü bir keder taşırdı ve ben o örtüleri açacak soruları sormaya cesaret edemezdim, sonra da unuttur giderdim kendi telaşımın rüzgârında. Bazen düşen taşlar yerine geç oturur. Kendi çalkan-tılarımın ağrısından ayrılma sebeplerini bile irdeleyemedim. Olmadı demişti, sadece olmadı, yürütemedik. Çocuksuzluklarına verip üstelemedim. Zordu çocuksuzluk, boş bir parkta boş bir salıncak gibi ıssız ve anlamsızdı, niye boş diye sorulmazdı. Belki de Kadriye'nin sıkıntısı vardı da aynı boşluk duygusunu yaşamamak ve yaşatmamak için evlenemiyordu. Arda da evlenmemişi, bir erkek çoktan evlenirdi, çocuk istiyorsa daha da çabuk evlenirdi. Dün de rahmetli olmuştu, Kadriye'yi allak bullak ederek sessiz sakın efendi kişiliğine sarınıp gitmişti.

Benimse boşanma sonrasındaki birkaç evlilik görüşmem, fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Güvenemiyordum kimseye, sert görünen her hareketleri gözüme batıyordu. Yürekli ve zarif sandığım bir kabalık abidesiyle evlenmişim, bunu öğrendiğimde artık çok geçti. Zoraki boşanmanın ardından hemen evlendi o, çocuğu da oldu, ama ben evlenemezmişim. Her hafta kızımızı görmek bahanesiyle eve geliyor. Her gelişinde yeni bir ölüm senaryosu yazıp çakıyor kafama. Bir türlü kendime gelip ben ben olamıyorum. Kapana sıkışmış bir fare değilse de ömrü yalnızlığa mahkûm edilmiş masum bir suçlu gibi yaşamaya çalışıyorum.

-Acıktım kuzen, bana yemek ısmarlamayacak mısın?

-İstediğin yemek olsun, ben de çok acıktım.

Kalkıp geldiğimiz daracık sur duvarlarının üzerinde yürümeye devam

ediyoruz. O çimen lekeli eteğiyle, ben toza bulanmış feracemle, kuş gibi kollarımızı açarak düşmekten korkar gibi, ama düşsek hiç de fena olmamış gibi, birbirimizi itme şakaları yaparak itişip gülüşerek yürüyoruz. Topuklu ayak-kabılarıyla atlayıveriyor gediklerden. Bazen ben önde, bazen o önde. Ölümün ağır rüzgârı hafiflesin, içimizin dallarını kırmasın istiyoruz içten içe.

Birden arkamı dönüp soruyorum:

-Kadriye, Arda'dan neden ayrıldın?

Sorumla kızarmış gözleri önce gözlerime, sonra kaleden aşağılara takılı kalıyor bir süre. Kollarımızı indirip geçenlere yol veriyoruz, yoksa öyle kollarımız havada durup konuşacağız surda.

-Ben hâlâ bakireyim kuzen... dedi fısıldar gibi.

Şaşırmamıştım, o yüzden yüzüme yansıyan bir mimik yoktu, insan ne yaşamıyordu ki hayatta... Şaşırmayışıma şaşıran oydu.

-Annemle babam çok şaşırdılar, bunca zaman Arda'yla böyle yaşadım diye bana çok kızdılar. Kimseye söylememem için sıkı sıkı tembihlediler. Kimse beni anlamıyor kuzen, ama sen kimse değilsin, şaşırmadın da...

-Ah Kadriye, neler yaşamışsın böyle...

-Razıydım, ölene kadar da öyle yaşadım, ama Arda... Bana zulmettiğini sandı hep, zoraki boşandık. Sonrası öfkeli bir yalnızlık işte, kimse onun kadar sevmez beni, ben de kimseyi onu sevdiğim gibi sevemem. Şimdi birkaç yedi yılın daha olsa, yine onunla böyle yaşadım yemin ediyorum... Ama yok, öldü o ve ben cenazeye bile gidemedim. Biz...

Derken ayağı kaydı, çığlıklarımız birbirine karıştı, ben ondan daha iri yarı olduğum için bu yana çekebildim ve kısa mesafelik bir düşüşle kalenin iç tarafına doğru uçarak ucuz atlattık. Yardıma gelenler oldu, Kadriye gülüp duruyordu kıkır kıkır.

-Arda bu! Arda beni çağırıyor kuzen, bıraksaydın da öte yana uçsaydım ya...

Kadınlar üstümüzü başımızı silkelediler, bir genç su uzattı, içtik. Bir iki sıyrıktan başka bir şey yoktu, acı patlıcanlardık ne de olsa.

Nasıl güzel bir boşluk duygusuydu düşerken yaşadığım, hiç bitmesin istedim o hoş an.... Hayatım, bir film şeridi gibi geçmedi gözümün önünden, sadece uçtuk. Belki de sadece güzel hayatlar geçiyordur gözlerin önünden, silinmeye çalışılan bir hayat niye geçsin ki... Uçuk kaçık hayallerimizin içinden geçip buraya düşmüştük.

Birazdan yemek yiyeceğiz, kan şekerlerimiz normale dönecek, hayatımızın paylaşılmayan yanı kaldıysa laf arasına sıkıştırıp atacağız içimizden ve kendi yollarımıza gideceğiz. Kaldığı yerden devam edecek küskün hayat. Kapılar çalacak ama biz açmayacağız, çünkü beklediğimiz yok. Meraktan kapı açmayacak kadar da büyüdük.

NAGİHAN ŞAHİN

HADİ GİDELİM

Fahrettin Altay Meydanına, metrodan otuz saniye önce boşalan kalabalık hercümerç olmuştu bile. İnsanlar, arkalı önlü, sağlı sollu, altlı başlı otobüs duraklarına, gidecekleri semte göre dağılmıştı.

Sol bileğinin içinde küçük kırmızı örümcek dövmesi olan Berktuğ, pansumanlı bacağına sakınmak için kalabalıktan ayrılmış, metronun bir tavla zarını andıran toteminin yanında durmuştu. Bir an için, beyni ve gözleri bir dron olmuş meydanın üzerinde dolaşıyormuş hissine kapıldı. Kalabalıktan bıktığını düşündü. Derin dalacağı anda siren sesiyle ayıktı. Polisti. İlerisinde bir birikme gördü. Anlaşılan olay mahalli orasıydı. Damarlarında yerleşik merakla ayak ucunda yükselip ileriye baktı. Bir seksenlik boyu, malumat edinmesini kolaylaştırıyordu. 8 no'lu Güzelbahçe otobüslerinin durağında biri boylu boyunca uzanmıştı. *Slimfit* kotun bilek üstündeki paçalarını, pürüzsüz, ince, beyaz bilekleri görebiliyordu ama başına üşüşenler gerisine müsaade etmiyordu.

Biri kısa diğeri orta boylu iki polis ağırdan alarak kalabalığı yarmaya başladı. Berktuğ tam arkasından, n'olmuş diyen bir kadın nefesi işitti. Bayılmıştır dedi yanındaki. Kızım öyle olsa ambulans gelir polis niye gelsin dedi nefesiyle konuşan. Doğru ya diye cevapladı onu diğeri. Berktuğ dönüp kadınlara bakmak istedi ama içindeki dron gözü yeni bir şey görmeyeceği konusunda onu uyarınca arkasına dönmekten vazgeçti.

Mayıs bitmek üzereydi ve arasıra İnciraltı'ndan gelen rüzgâr olmasaydı, burada herkes civciv çıkarırdı. Meydanın arkasındaki, namı almış yürümüş AVM inşaatı sürüp gidiyordu. İstanbul'da çok görürdü böyle dev vinçleri ve iş makinelerini. Gök yüksek, düz maviydi bugün. Güvercinlerin sesleri yoktu çünkü kendileri yoktu. Telefon ve elektrik hatları toprak altına alındığından beri onların en büyük dinlenme mekânları, bu inşaat için kesilip sökülen yirmi otuz kadar kızılçam olmuştu. Artık olmayan bu ağaçların bir kısmının bulunduğu pazar yeri de en büyük yemlikleriydi. Ondandır olmuşlardı, çünkü pazar yerini de holding satın almış, inşaatına katmıştı. Dar caddeyi geçip orta refüjde

onlara ıslak ekmek atan bir ihtiyar adam vardı. O da yeni yol düzenlemesiyle genişleyen caddeyi geçmeyi göze alamıyordu artık. Hayvanlar çözümü, sürülükten çıkıp arka sokaklara dağılmakta bulmuşlardı. Bunlardan ikisi de Berkтуğ'un hurdalığı andıran ön balkonunu tuvalete çevirme işini üstlenmişlerdi. Neden sonuç zincirini başa kadar işletirsek AVM'cilerin suçu işte, bombok ettiler balkonumu dedi Berkтуğ içinden ve bacağına unutarak sert sert ileriye yürümesiyle yüzünü ekşitmesi bir oldu. Aslında diye ekledi, en başa gidemedik, suça sessiz kalan da suça ortaktır diyordu tivitır fenomeni Narda. Doğru söz. Ortada bir suç olduğunu kabul edersek tabii. Ortada bir suç var mı?

Bu arada polislerden daha kısa olan ve hızlı hareket edeni bağıarak kalabalığı dağıtmaya çalıştı. Yatan kişinin üst tarafı meydana çıktı. Yirmi beş yaşında var yok bir erkekti. Gözleri ve ağzı yarı açıktı. Uzun olan polis yerdekine eğilerek ne olduğunu sordu. Sağ eli göğsü ile göbeği arasında, sol eli yanına sarkık vaziyetteki yaralı, ağzını kıpırdatırken sol elini de biraz yukarı kaldırdı. Berkтуğ başını uzattı, duyacaktı ama tam o sırada ambulansın, polisinkinden de çığ ve ürkütücü sirenini duydu. Gencin dediğini onun yerine, iki elini arkasına kavuşturmuş, bu elleriyle ağzını kıvıra kıvıra küçülttüğü siyah naylon bir poşeti taşıyan, ellilik bir adam duydu. Polisin dağıttığı kalabalıkta değil de, durağın cam bölmesinin gerisinde kalmış olan bu adam, fırsattan istifade, başını ve vücudunun ön kısmını yerde yatana doğru eğmişti. Kısa, gür, kır saçları, krem rengi ketenden bir pantolonu ve aynı renge çok yakın bir gömleği vardı. Gömlek cebinde bir sigara paketi taşıyordu. Biraz daha eğilse paket düşecekti. Cam duvarın arkasından çıkarak, biraz da polisin göz yummasıyla yerdekinin başucuna kadar gelen bu adam, yaralının sözleri üzerine başını hafifçe salladı. Polisler bu laubaliliğe izin vermekle kendi kudretlerine gölge düşürdüklerini hissettiler ve pek de kibar olmayan bir şekilde onu da uzaklaştırdılar.

Ambulanstan inen ilk görevli, minyon, başı örtülü bir kadındı, Çetin abi, diye arkasına bağıarak ilerledi. Polislerden olayla ilgileneni bıçaklama dedi. Minyon paramedik güzeldi. Siyah kalem çekilmiş iri kahverengi gözleri beyaz cildinde parlıyordu. Sağına soluna bakmadan, emrindeki tebaasıyla bir kraliçe gibi çarçabuk işini yaptı. Bir iki üç diyerek yaralıyı sedyeye attılar ve gittiler. Sağlık görevlilerinin fosforlu şeritlerle, gün ışığında bir çeşit parlayan üniformaları, kalın tabanlı ayakkabıları bir süre daha Berkтуğ'un gözünde canlı olarak kaldı, zihninde sağa sola gittiler. Durakta biraz birikmiş olan kanı temizlemek için birkaç saat sonra belediye işçileri gelecekti.

Berkтуğ, içindeki melun merak duygusuna yenildiğini bile bile ellilik adama yaklaştı. Ne olmuş abi biliyor musun diye sordu.

Bilmez miyim. Buradaydım, camın arkasında. Ama şahitlik filan neme gerek. İki kişi geldi bunlar. Zaten konuşarak gelmişlerdi. Derken bir geçti geçme-

di bağırmaya başladılar. Bu ona o buna. Yerdeki, benim amcaoğlum mu dedi bir şeyi işte, beş yıldır partide ciğerini biliyorum onların oğlum dedi. Karşısındaki küfürlü konuştu, ciğerini de amcaoğlunu da dedi. Sizinkilerde bi' bok var sanki anca dalavere dedi. Böyle böyle derken bi baktım elini sokmuş bunun karnına. Ih deyince anladım ki saplamış. Bu devrildi öteki kaçtı. Yanımda bir kadın vardı 155'i aradı hemen. Kaybolmuş bak o da ortadan. Bence başka meseleleri vardı diye ekledi bir çırpıda, parti purti için adam mı bıçaklanır?

Onca şey anlatmış adama bir karşılık vermek gerektiğini düşünen Berktaş çıkıcıklayarak başını sağa sola çevirdi. Adamın bakışlarını görünce bunu az buldu ve ekledi: Değmez tabii abi ya. Şahit yazılmak istemeyen adamın daha çok konuşmasından ürkerek bir baş işaretiyle ayrıldı.

969'un durağına geçerken düşünmeden edemiyordu. İnsanlar neler için kan akıtıyorlar, adamın haberi yok. Yok muydu sahiden? O bıçağı sen de çekersin abi, daha azına hem de. Tam bir cennet burası. Bıçaklar, pompalılar, yumruklar, küfürler cenneti. Seneye okulun son yılı. Peder bey kesin konuştu, diploma aldığın gün musluklar kesilecek. Duru'yla işler iyi gidebilirdi aslında. Ama bir ömür çekilir mi? Kıskançlıktan başka bir şey onunkisi. Parası var diye. Kuyruğa girmişti. Önünde saçları belinde bir kız vardı. Omzuna birisi elini koydu. Murat'tı. Dalmışsın birader. Seneye bitiyor okul öküz, hamallığa başlayacağız naber. Güldüler. Duru senle konuşmak istiyormuş, benden rica etti dedi Murat. Sence bir ömür çekilir mi Duru? Evlenecek misin oğlum? O istiyor. Ömrünü yer. Boş ver. Sana kız mı yok? Güldüler yine. Yurt dışına çıkalım oğlum, tabii önce dili halletmek gerek, sonrasına bakarız. Bu diplomayla AVM'de ayakkabı satacaksak Londra'da satalım, Münih'te satalım hiç değilse. Çekilmez burası artık.

Murat biberli güldü. Buranın sıcakları yaramıyor sana oğlum, üç yıldır depresif yaptın beni de. Ama Hollanda olursa gelirim bak senle, portakalları güzelmiş diyorlar.

- Burada oku, ye, iç, sonra da gâvurlara el açmaya git. Hainlik!

Berktaş sesin geldiği tarafa dönecekti ki içindeki dron gözü ona yine engel oldu. Görülmeye değer yeni bir şey yoktu.

SONER OĞUZ

BOŞ VER!

Ethem Bey, emeklilik dilekçesini imzalayıp teslim ettiğinden beri dalgın. Kolay değil, otuz küsur sene aynı yolu adımlayıp aynı insanlara selam vererek gittiğin işinden seneler sonra ve yalnız bir imza ile kopmak. Hele ki eşyayla dahi duygusal bir münasebet kurabilen, “O benim falan yıllık kalemim, o benim filan senelik saatim” diye böbürlenene, sayıca çok azalmış ve henüz mevcut iktisadi çarkın dişlerinde öğütül(e)memiş; tüketmeyi bilmeyen yahut tüketmemeyi becerebilenlerimiz için. Kimilerince tiksiniç kabul edilebilecek ilaç kokusu dahi böyleleri için bir alışkanlığın çok ötesine geçerek tutkulu bir bağımlılığa dönüşebilir. Nasıl mı? Ethem Bey, emniyet müdürlüğünün hemen çaprazındaki 3 No’lu Sağlık Ocağında senelerce amme hizmetinde bulunmuş, her sabah itinayla hazırlanıp bir kez olsun “of” demeden yola düşmüş, dakika sektirmeden işinin başında olmuştur. Tabii, bu meslek aşkını ispata kâfi gelmez. Zira çoğumuz işimizi sevmesek dahi mesleğimizin gereklerini yerine getirmek için özen gösteririz. Lakin Ethem Bey için vaziyet başkadır. Bir mahalleli yatsıya yakın kapıyı tıklatıp: “Ethem Ağabey bizim çocuğun ateşi...” diyecek olsa Ethem Bey, hemencecik giyinir, gerekirse çayı sofrayı ortada koyup koşardı. Öksürüp tıksırana karabiberli bal, soğuk algınlığı çekene pişmiş soğan tavsiye etmekle kalmaz, çantasındaki ilaçlardan dağıtırdı herkese. Kendisine doktorlardan daha fazla itimat edildiğini de bilirdi, kendi sınırını da. Ne var ki, bir gece tansiyonu yükselmiş, hastaneye zor yetiştirmişlerdi zavallıyı. Eee, hastane bu! Girdin mi kolayına çıkamazsın. Tansiyondu, şekerdi, kolesteroldü derken kalbinde de ritim bozukluğu teşhis edilince çalışmanın stresinden uzaklaşması önerilmiş, ev ahalisine: “Artık köşene çekil, kolay değil otuz altı yıl fasılasız çalışmak, yoruldu, yaşlandın tabii . Hem para ne’imize bundan sonra?” diye başının eti yenmişti. Başlangıçta biraz dirense de bir hanım, iki kız, iki de damat derken bu beş ağıza laf yetiştiremeyeceğini anlayınca dilekçeyi bir hışımla imzalayıp teslim etmişti. Evde birkaç gün boyunca Ethem Bey’in emeklilik sonrası yaşantısı hakkında istişareler yapılmış: “Bahçenin işleriyle uğraşır, ağaçların gö-

zelerini açar, asmayı budarsın. Vakitleri camide kılar, canın sıkılırsa kahvede iki ahabpla çene çalar, açılırsın. Hem torunlar küçük. Kızlar ve damatlar da çalışıyor. Torunlarla zaman akar gider.” türünden bir istikbal çizildikten sonra bir daha kimse oralı olmamış, kendi yalnızlığına terk edilmişti bu adamcağız. Balkonda otururken ağaçlara, bahçeyi sularken çiçeklere, pencerede yola dalıp gidişleri kimsenin dikkatini çekmemişti.

Ethem Bey, emekliliğini yıllarca talep etmemişti. Zira emekli olduğu vakit tümüyle bir yaşamaktan el etek çektirilecekti kendisine. Emekli olduğunda bir boşluğa düşeceğini, derin bir karamsarlığa kapılacağını hatta ölümü özleyen bir dervişe dönüşeceğini az buçuk kestirse de bunların geçici olduğuna hükmedip dilekçesini vermişti bir pazartesi günü. Emekliliğin ilk sabahında “Bu boşluğun bunca derin olacağını kestiremedim.” diye yakınmaya başladığında “Daha ilk günden söyleneceksen!” diye sözü kesildi.

– E, nasıl söylenmeyeyim? Onca senelik işim... Kolay mı sanı...

– Kolay tabii! Yiyip içip keyfine bakacaksın. Keşke şu ev hanımlığının da emeklisi olsa... Bir gün durmam vallahi!

– O bulaşıktan, yemekten iki gün elini çek baka...

– Değil iki gün, bin sene boş dursam usanmam. Haydi, şöyle bir dolaş, açılırsın.

Ethem Bey, bahçeye adımını atar atmaz demir kapı gıcırdadı.

– Baba, artık boşsun. Şu kapıyı bir hale yola koysan! Gıcırtısı bizim sokaktan duyuluyor neredeyse!

– Hoş geldin kızım, nasılsın?

– İyi şükür sen nasılsın baba?

– İşe yaramaz hissediyorum kend...

– Aman be, baba! Daha ne istersin anlamıyorum. Yakınmayı bırak artık, neredeyse iki ay oldu alışmalısın buna. Bak kayınbabama, gün sayıyor emekli olmak için. Gencecik adam hâlbuki.

...

Ethem Bey bahçe kapısından dışarıya adımını atar atmaz afalladı. Şimdi ne yana dönecek, ne için ve nereye gidecekti? Oysa senelerdir şu kapıdan çıktıktan sonra mesai günüye sağa, hafta sonuysa sola yürümüşü ikirciklenmeden. Çarşamba idi fakat sola döndü. Belki iki ahab bulur anlatırdı derdini. Belki de verilecek teselliler çare bile olurdu kederine. Boş simit tablalarını doldurmak için fırına yürüyen iki çocuğun şakalaşmalarıyla ilgilenmeden dalgın bir halde ilerliyordu. “Ethem Bey buyur bir çayımızı iç.” diye seslenen Fırıncı Salih’i fark ettiğinde buraya nasıl geldiğini anlamaya çalıştı bir an. Oturdular. Lekeli bardaklarda gelen çaylar, içinde bir dizeyi tutuşturdu:

“Karıştır çayını zaman erisin.”

– Anlat bakalım, Ethem Bey! Niye bu dalgınlık? Seslenmesek yüzünü çevirip gideceksin. Bir kusur mu işledik yoksa?

– Estağfurullah, ne kusuru... Biraz düşünceliydim işte.

Simitçi çocuklar, tablalarını doldurmakla meşguldüler. Ethem Bey, çayın ortasında dönen köpükle ilgiliydi yalnız. Kaşıkla silkelenip birazdan atılacak o köpükle kendi arasında nasıl bir münasebet kurmaktaydı kim bilir? Fırıncı Salih, o esnada önüne dumanı üstünde bir Ankara simidiyle gazete kâğıdı üzerine dilimlenmiş birkaç parça beyaz peynir koymakla meşguldü. Çayın köpüğüne odaklanan Ethem Bey'e dönüp:

– Ethem Bey, sen sahiden dalıp gitmekteisin. Bir derdin var, anlat hele!

– Bir hal çaresi yoksa da mı?

– Anlat hele, belli mi olur?

– Salih Usta, bak ne güzel işinin başındasın. Bir meşgalen var şu yalan dünyada. Biliyorsun iki ayı buldu ben emekli olalı. Lakin bir türlü alışama...

– Boş versene Ethem Bey! Yaz kış demeden şu ateşin yamacında ömür tüketiyoruz. Hükûmet BAĞ-KUR borçlarına bir af getirse anında emekli olur dükkânı da devrederim. Gez, toz, gönlünce yaşa! Bak ecnebilere, ne yapıyorlar? Gencecik emekli olup sonra ülke ülke geziyorlar karılı kocalı.

– Anlamadın Salih Usta, sorun o değil; şöyle diyeyi...

Ethem Bey, Salih Usta'nın araya girişiyle dudaklarının arasında kalan "m"yi yutmak için çayından iri bir yudum daha aldı. Ethem Bey'in sözünü sürekli balla kesen Salih Usta bir türlü fırsat vermiyordu. O, fırsat verecek olsa ya bir müşteri araya giriyor ya telefon çalıyor ya da çırağı Emin bir şeyler soruyordu. Ethem Bey anlıyor ki bu böyle olmayacak! Salih'in müşteriye kalktığı bir esnada vaziyeti fırsat bilip el işaretiyle müsaade isteyerek ayrıldı dükkândan. Dörtüyl ağzına varmıştı ki yeni caminin minaresinden yayılan ezan sesi imdadına yetişip Ethem Bey'in içinde doğacak olası bir istikamet krizini başlamadan sonlandırdı. Ethem Bey iveren adımlarla camiden içeri attı kendini. Ne var ki, kafasında kırk tilki dolanırken aldığı abdestin, kıldığı namazın kusurlu olabileceğini camiden çıktıktan çok sonra irdeleyecekti.

Şimdi kahvede birkaç bardak çay içilip belki bir nargile fokurdatıldıktan sonra ev ahalisince yapılan plana göre akşam ezanına yakın evin yolu tutulacaktı. Ethem Bey, kapı ağzındaki bir masayı seçti. İşaret parmağıyla garsondan bir çay isteyecekken emekli öğretmen Kazım Hoca masasına oturduğunda Ethem Bey bir zafer işaretiyle çayı ikilemişti bile:

– Vay Ethem Bey! Emeklilik nasıl gidiyor bakalım.

Ethem Bey, bu kez lafı eğip bükmeden doğrudan konuya girmekte kararlıydı.

– Bak hoca, damdan düşenin halinden damdan düşen anlar. Sen de o minnacık yavrulardan koptun. Tahtaya, tebeşire hasretsin bilirim. Yahu ben sağlık

ocağının ilaç kokusunu dahi özler oldum.

– Boş versene Ethem Bey, kafam kaldırmıyordu artık çocuk zırlıtısını. Bizden geçti o işler. Şimdi gençler dört yıl fakülte okuyorlar bunun için. O da yetmiyor, sınavlara giriyorlar. Biz elzem vakitte hizmetimizi yaptık.

Boş ver! Boş ver! Boş ver!

Şu “boş ver” ne kadar samimi yetsizdir. İnsana geçirildiğini, anlaşılmadığını yahut önemsenmediğini hemencecik anlatır. Ethem Bey’in göğüs kafesini içeriden bir kuvvet bugün ikinci defadır zorladı. “Boş ver” lafını ne zaman duysa böyle bir çarpıntı sıkıştırıyordu göğsünü. Her şeye rağmen devam etmek istedi son bir deneme şansı vermişti kendine:

– Kazım Hoca, derdim şu...

– Yahu ne derdi Allah aşkına! Bulmuş da bunuyorsun. Ye, iç, gez. Keyfine bak!

Ye-iç-gez üçlüsünü o kadar inanarak sıralıyordu ki sanırsın cümle emeklinin teslis itikadıydı bu! Ethem Bey pes etti. Masadan kalkmasıyla büyük meydana çıkan yola düşmesi bir oldu. Renk renk, mutlu mesut yahut gamlı kederli insan yüzlerinden devşireceği hikâyeler çare olur ümidiyle yolu sonuna dek izledi.

Güvercin yemleyen sevgililer...

Cümbüşüyle kalabalığa neşe satan ihtiyar...

Çekirdek çitleyen oğlanlara göz süzen kızlar...

Büyük meydan dediysek hepsi bu kadar!

Güvercinleri ürkütmekten sakınarak, meydanın tam ortasından yürüyordu. Reklam panolarının gölgesinde ayakkabı boyayan, su ve simit satan çocukları izledi bir süre. “Ulan bu derdi kime, nasıl anlatmalı! Anlatsam rahatlayacağım belki. Ama kime? Hem nasılsın diyorlar, hal hatır soruyorlar; anlatmaya yeltensen “boş ver” deyip lafı ağzına tıkıyorlar.”

Meydandaki sesler boğuklaşıp insansı bir uğultuya evrildi. Bu, Ethem Bey’in dalıp gitmeye yakın olduğuna bir işaret. O esnada belediyeye ait reklam panolarından birinin gölgesinde bir semaverle dumanı ilişti gözüne. İki hasır tabureden birinde sakallı, temiz giyimli bir delikanlı oturmaktaydı. Ortadaki sehpanın üzerinde bir şekerlik ile iki çay bardağı... Hemen yandaki çöp kutusunun üzerinde itinasız bir el yazısıyla yazılmış bir not: “HER TÜRLÜ DİRDİNİZ SABIRLA DİNLENİR YALNIZCA 5 LİRA” Ethem Bey, bunun çay satmak için uydurulmuş bir yalan olduğundan neredeyse emin. Fakat içinden bir güç onu sormaya ititi. Merak dediğimiz şeyin kuvveti mi bu; yoksa Ethem Bey’in sırtındaki yükü şuracıkta atıp gitme isteğinin bir neticesi mi bilinmez.

– Delikanlı şu notu sen mi yazdın? Gerçek mi bu?

– Evet, bey amca! Yüzde yüz gerçek. Siz derdinizi, sıkıntınızı anlatıp rahatlıyorsunuz; ben dinliyorum. Varsa bir derdiniz buyurun söyle.

– ...

Delikanlı, bu suskunluğun manasını iyi bildiğinden müşterisini kaçırmamak için bastırıyor:

– Bey amca, birbirimizi daha evvel hiç görmedik değil mi? Bu sebeple rahat olabilirsiniz. Hem onca müşterim var ki yarın sabah istesem de sizin derdinizi hatırlamam yahut sizi tekrar gördüğümde tanımam mümkün olmuyor. Hem meslek ahlakı diye bir şey var değil mi? Bana güvenebilirsiniz. Bu yeni bir sektör. Malum, insanların durup dinlemeye, dinleyip anlamaya vakti yok. Dilersen çayları doldurayım. Yok, eğer istemiyorsan şöyle biraz çekil de arkandakilere müsaade et!

Ethem Bey, ardında beş altı kişilik bir grubun sıra beklediğini görünce kararını kesinleştirdi. Tam da buydu aradığı. Kendini bir anda hasır taburede buldu.

Dert dinleyici, Ethem Bey'in uzattığı beş lirayı şekerliğin altına sıkıştırdıktan sonra:

– Evet, bey amca seni dinliyorum, dedi.

– Bak delikanlı, herkesin derdi kendine büyük. Belki sen de “Bu da dert mi be amca!” diyeceksin. Lakin bendeki de kendi çapında bir derttir neticede. Günlerdir dalgınlığımı fark eden herkes derdimi soruyor. Ben de dilimin döndüğünce anlatmaya çalışıyorum. Ben anlatmaya başlar başlamaz ise insanlar: “Yahu bırak Allah aşkına, boş ver, adam sen de” diye lafımı keserek kendi dertlerini bana satmaya başlıyorlar. Anlayacağın derdimizi satamadığımız gibi sırtımızın kamburu büyüdükçe büyüyor. İyi dinle beni!

– Dinliyorum bey amca, merak etme. Benim işim bu.

– Hah, bana değilse de işine saygın olsun. Ben otuz altı sene bir vatandaşa “of” demeden hizmet ettim. Neyse! Ömrü hayatımda bir kez doktora gittim. Bir gün yemekten sonra fenalaşmışım. Tabii doktor bu. Bende envai çeşit hastalık icat etti. Sonra evdekiler başladılar: “Her şeyin başı sağlık. İlla emekli olacak, yiyip içip gezeceksin...” Olurdu, olmazdı derken bir öfkeyle verdim dilekçeyi. İki aydır emekliyim lakin...

Ethem Bey, henüz bir hafiflik duymasa da sağa sola bakıp öne eğilerek fısıltıyla konuşmayı bırakmış, bugün bu derdi şuracıkta bırakıp gideceğine inanır gibi olmuştu. Delikanlı anladı ki mevzu derin. Gözlerini sehpanın üzerindeki çakmakla sigaraya dikti. Bir tane kendisi yakıp bir tane de müşterisine ikram etmek için fırsat kollamaktaydı. Sektöre yeni girmenin de verdiği acelelikle Ethem Bey'in son birkaç cümlesini de kaçırmıştı bu sırada. Ethem Bey, delikanlının kendisini dinlemediğini fark edince ilkin sakin bir sesle sordu:

– Ne demiştin delikanlı en son?

– Doktora gitmiştiniz.

– Onu geçtik yahu, sonra?

– Ee... Şey...

Ethem Bey, bir anda doğruldu. “Şey ne ulan!” önce altındaki hasır iskemleyi ardından sehpayı devirdi bir tekmeyle. Geriye taralı kır saçları, ütülü gömleği ve cilalı ayakkabılarıyla bir nezaket abidesi gibi duran bu adamdan hiç ummadığı bu tavır neticesinde afallayan dert dinleyici de ayağa kalktı.

– Adam mı kazıklıyorsun ulan! Aldın beş lirayı sabah beridir hiç dinlemedin. Enayi mi sandın?

Ethem Bey, delikanlıya öyle bir tokat indirdi ki zavallının kimseyi bir şey sanacak hayrı kalmadı. Çevredekiler yetişmese büsbütün hırpalayacaktı çocuğu. Toplanan kalabalığın arasından sıyrılıp: “Ulan paramızla bile dinletemiyoruz derdimizi. Derdin mi var? Anlatmaya çabalama! Öl kurtul! Herkes bir tuhaf... Hem halini soruyorlar... Dinlemeyeceksiniz madem... Hele ben eve bir varayım, size ne edeceğim!” diye söylene kıza yürürken ardında bıraktığı kalabalıktan birkaç kelime yetişip, dağlar gibi oturdu yüreğine: “Yaşlı başlı adam!” Ethem Bey, tekrarladi: “Yaşlı başlı adam... Yaşlı başlı... Yaşlı!” o an gözündeki birkaç damlaya engel olamadı. Yolunu kesen bu üç kelimedden ilki ince bir çizik halinde üç kez kanattı yüreğini. Sağ elini sıkışan göğsünün sol yanına götürdü. “Hele ben bir eve varayım!” demişti az evvel. Peki, eve varabildi mi?

–Boş ver!

MUSTAFA UÇURUM

ÜÇ VAKTE KADAR

“Nasıl olsun kahven?” dedi içerideki ses. “Orta olsun.” dedi. “Ortada olmayı sevmem ama kahve orta olsun. Keskin çizgisi olacak insanın. Kıyılarda gezmeyi sevecek.”

“Uçurum diyorsun yani?”

Adı her ne ise fark etmez. Silik olmak yerine, ortada olmak yerine keskin bir çizgi gibi hayatın en uç noktalarında olmayı seviyorum. Reddedişim de kabullenişim de savaşa girer gibi olacak. Ortada olanları, iyi hâl tavırlarıyla yaşamayı seçenleri sevmem hiç.

Son cümleleri kendi kendine söyler gibi tekrarladı. Kahvenin ortasından hayatın ortasına nasıl bir geçişti bu. Zaten hep yaptığı da böyle değil miydi... Bir anda oluyordu her şey. Keskin bir çizgi gibi.

Kahveler hazır diyerek getirdi kahveleri. Hangisi benim der gibi baktı yüzüne. “Senden taraftaki orta.” Kahvelerin yanındaki o minik su bardaklarını çok severim. Kahvenin yanında su. Ne alaka diye düşündüğüm çok olmuştur. Kahve yanında su. Çikolata, şeker neyse de bu suyun ne işi var kahvenin yanında.

Konuyu Osmanlı'ya kadar götürelim. Misafire kahvenin yanında su da getirilirmiş ve misafir önce suyu içerse bu onun karnının aç olduğu anlamına gelirmiş. Bu nezaket başka yerde yok.

Kahveler, sular içildi. “Bugüne kadar içtiğim en iyi kahveydi.” dedi. Hem ters çevrildi fincanlar. Havadan, sudan, geçmişten, gelecekte konuşurlar. Fincanın altına baktı. Soğuduğunu anlayınca çevirdi. “Dur ben bakayım ne çıkmış falımızda?” Daha söz bitmeden fincanın gizemli telvesinin fotoğrafını çekti. Kahve fallarına bakan bir siteye gönderdi bile.

“Bu da mı dijital?”

“Ne sandın ya? Gelir birazdan sonuçlar. Neyse halimiz çıksın falımız..”

Falın göstereceği yollardan önce yeni yollar açıldı önlerine. Uçsuz bucaksız bir vahada yürüyor gibi, serin sularda soluklanır gibi, perdeleri havalandı-

rır gibi cümleler doldurdu odayı. Konuştukça serinledi oda.

Dıtt dıtt, dıtt dıtt.

“Geldi falımız.” “Bu kadar çabuk mu?” “Evet, bir ömür sığsa da bir fincanın içine sonuçlar çabuk geliyor işte.”

Sonsuz bir yolculuk. Sisli bir denizde. Hafiften sallanıyor gemi. Kimse tedirgin değil. Herkes kendi hayal dünyasının sandalında sallanıp duruyor. Kaptan kendinden emin. Mürettebat olağan işlerini yapıyor. Geminin en uç noktasında oturan iki kişi herkesten uzakta bir dünyanın hayalini kuruyor.

Üç vakte kadar bütün yollar bize çıksın.

Sarı renkler çöl. Kumlar sıcak. Çıplak ayakla yürüdükçe yanan ayakları az ileride görünen vaha umutlandırıyor. Herkes kaybolmuş çölde. Kum fırtınası yutmuş yolcuların çoğunu. Susuzluk çoğunu yarı yolda bırakmış. Bir mesneviyi yaşar gibi iki kişi kalmış ayakta. Sıcak çok, kumlar yakıyor ama çöl rüzgârı hafif hafif esiyor. Vahaya iyice yaklaşıyorlar. Bu rüzgâr onları suya kavuşturacak.

Üç vakte kadar varlığın kuşatacak evrenimi.

Yemyeşil bir yayla köyü. Rüzgâr hiç eksik olmuyor. Küçük bir dere akıyor. Suyun sesi bile huzur veriyor. Koyunlar, kuzular oradan oraya koşuyor. Ayakları dereye sokup suyun serinliği ile dağılıyor başlardaki bulutlar. Rüzgâr alıyor saçları savuruyor kuşların yanına.

Üç vakte kadar saçlarında sakla beni.

Uzun bir yol görünüyor. Kıyılardan geçen, denizden nefeslenen, vapurlara selam veren, kimseye söylenemeyen, yürekleri kabartan, derin içler geçirten uzun bir yol görünüyor. Yağmur başlıyor. Toprak kokuyor. Bunlar hep olacak. Kahramanı olmayan hikâyeler yazılacak. Bir şiir bir şiire eklenecek. Bir yıldız kayacak.

Üç vakte kadar bir şehir beni sana saklayacak.

Şu karmaşık çizgiler hayatın çizgisi gibi dolanıp duruyor her yerde. Nereden başlayıp nereye gittiği belli olmuyor gibi olsa da birdenbire açılıyor yol. Güneşin çıkması gibi, bulutların dağılması, şiirin bitmesi gibi. Sana bir yol görünüyor dendiğinde açılıyor tüm kapılar. Uzaklar yakın oluyor.

Üç vakte kadar bir şehir bir şehirle kucaklaşacak.

İyi haberler görünüyor bulutların arkasında. Çat kapı gelecek iyi bir haberle çiçekler dolduracak her yeri. Bir papatya falının sonu hep iyiye çıkacak. Bir kuş yuvasını bulacak.

Üç vakte kadar iyi haber gibi şarkılar söyleyeceksin.

Uzak mı desem yakın mı, sen mi desem ben mi, gürültü mü desem derin bir sessizlik mi, geç mi desem güç mü, yaz mı desem kış mı, efsunlu bir bahar mı sararan bir güz mü, şiir mi öykü mü, bugün mü desem yarın mı?

Üç vakte kadar bütün zamanlar evvel zaman olacak bize.

HALE SERT

BÜLBÜLÜN ORMANI

Bülbülün şakıması bütün ormanı inletiyordu. Bülbül ormandaki devimiler, yaratılışlar, ölüşlerle inliyordu. Ormanın nabzını takip eden bir şavkımaydı bu.

Bülbülün niyeti, düşüncesi neydi?

Gece çakan şimşeğin ani parıltısı aydınlatacaktı her şeyi.

Komşum, hacdan dönmüştü. Kâbe'nin kokusunu içine çekmiş de gelmiş gibi bakmıyordu. Gitmeden önce hiç tatmadığı bir şeyi tatmış, değişmiş ya da dönüşmüş gibi durmuyordu. Siyah feracelerin içindeki beyaz yüzü parlıyor ama bu pırıltı gözlerinin içine dolmuyordu.

Şarâbî gül ormanın yamacından parça parça kokusunu salıyordu. Bülbül kokuyu aldıkça nâmesini yükseltiyordu. Gül, gülün rayihası, rengi hem umurundaydı hem değildi. Onu besleyen, diri ve ısrarcı kılan zihnindeki hayâlden güldü. Güle kavuştuktan sonra varacağı.

Sevgili komşum, hacca gitmeden önce çarşıdan aldığı hurmalardan ikram etti bize, kokusuz, tatsız zemzemin yanında. Ağızlar tatlanınca sohbet de tatlanır mı diye umduk. Güzel, hoş şeyler anlatmasını bekledik. Vakfe duasından sonra yağmur inmiş Arafat'a, anlatsana nasıldı o sıcaklığın, yangının üzerine inen mucizevi Rahmet? Sadece serinletmek için miydi yağmur? Gözlerimiz ağzının kıpırdanışına odaklı. Mutsuz, yorgun, bıkkın dudak kıvrılışlarını izleyerek yorulduk.

Şimşek her şeyi açıklayacaktı az sonra.

Sakalar, kargalar, alaca kuşlar, serçeler bülbülün meydan okumasını gıptayla ve sessizce izliyorlardı. Yüzyıllardır bu gizemi çözemeyen kuzguni bir bakış doğrulmuştu minik kuşa. Orman benim, ben ormanım diyordu bülbül. Ötüşü, suyu damla damla değil de Kevser'den kana kana içen birinin doygunluğuydu.

Bülbül'den akan kan mı? Gerçekten dayayacak mıydı bağrını gülün dikenine?

Bülbül boşluğa salıyordu sesini. Hem içindeki hem dışındaki boşluğa. Evrenin nefesi, minicik yüreğine doluyor ve yine evrene karışlıyordu. Güçlü avazının kaynağı bu ışıklı buluşma olabilir miydi? Göğsü ilahi nefesle dolan her canlının konuşması gibiydi ötüşü, dilinin sınırlarını aşmıştı.

Dakikalar geçmek bilmiyordu. Üzerinde Kabe'nin örtüsünü andıran siyah elbise de olmasa sıradan bir buluşmadan hiçbir farkı kalmayacaktı ziyaretimin. Coşkusu eksik tavafların adımları şimdiye geçemiyordu.

Komşumun sesi henüz ağzından çıkmadan içine kaçıyordu. Kâbe'deki dönüşlerle dönmüştü bedenlen ama yakarışlarla yakarmış, inleyişlerle inlemiş miydi? Hacca gitmeden önceki niyeti, düşüncesi neydi? Niyete bakmaksızın Kâbe'nin ışığı herkesi yıka'r mıydı?

Hacer'in suyu araması, Safa ve Merve arasında koşması, onu taklit ederek gitmek gelmek, gelmek gitmek o iki tepe arasında, su bekleyen İsmail için. Sana da oğlunu hatırlatmadı mı en azından, seni bekleyen oğlun için koşmak, hiçbir şey değilse bile, annelik duygusu hani. Yürümekten su toplayan ayakların, evet ama?

Komşum alçak bir sesle, hiçbir şey anlamadım ki, dedi, aşırı sıcak ve yorgunluktan başka. Hayat çok yormamıştı onu. Okul bitmiş evlenmiş, basit bir memurluğu kotarmış, bir kız bir oğlan doğurmuştu. Eşi emrine âmâde, uyumlunun da uyumlusuydu. Hayatını hata yapmamak üzerine kurmuştu sanki. Hata, günaha yaklaşıp bile insanın özüne hasretinden değil miydi? Hazır ve kolay kek tariflerini severdi komşum. Sıradanlığın içinden yürüyenleri hayat pek üzmüyordu.

Allah sizlere de nasip eylesin, dedi komşum. Âmin dedik hepimiz. Bütün gece boyu kestiğim ahkam, bülbülün sesi, içimdeki yaralar birbirine karıştı. Hacca gitmeyi dileyen kadar özlemiş miydim kendimi? Hatalarım çoktan sınırı aşmış olabildi. Oraya sadece dileyen değil çağrılan gider diyorlardı. Hacca ben değil, komşum gitmişti.

Şimşek çaklıyordu ve sanki örselenmiş, çatlamış yürekler arlıyordu içeri sızmak için.

Ormanın bülbülü dutların, vişnelerin, kirazların tatlarının, sularının meyvelerden ve dallardan sarkacağı günlerin geleceğini biliyordu. Bu anlar geldiğinde kendisinde bir suskunluk görüleceğini kavradığından bu büyüğü gecede çılgınca, kendinden geçercesine şaklıyordu. Avuç içi kadar, renksiz, soluk bu hayvan öterken önce kendi bedenini sonra dalında tündüğü çamı, bütün ormanı ve diğer ormanları yırtlıyordu. Çamdan çama ormandan ormana yankılanınca bütün dünya bülbülce konuşmaya başlıyordu. Olgun meyveler zamanını beklemekten vazgeçti. Bülbül, döngüyü kırmak istedi.

Şimşegin ani ışığı, gövdesine dikenin battığı yerden bülbülün içine, ta derine akıyordu.

AYŞE BAĞCIVAN

ŞATTÜLARAP

Dağların eteklerinden kıvrıla büküle, boş ve sessiz kasabalardan, köylerden geçerek ovaları aşarak akıyor Fırat. Genç kızların türkülerinden, annelerin-babaların alnındaki çizgilerden geçerek Dicle'nin biriktirdiği yazgıları toplayarak Şattülarap olup akıyor Basra'ya... Akşam inince sulara benim de öykümü yüklenerek taşıyacak başka bir coğrafyaya...

Babaannem bastonunun ucuyla babama dokunarak kapıyı işaret etti. Kapıda, günlerdir beklediğimiz, babamdan on- on beş yaş daha büyük olduğunu düşündüğüm bir adam hediye paketleriyle gülerek içeri girdi. Babaannemin ve annemin yüzlerinde sanki aynı ağrının acısını yaşar gibi sızılı bir tebessüm belirdi. Babam yerinden kalkıp koşar adım bahçe kapısına doğru ilerledi. İki elini göğsünün biraz altında birleştirip belini hafifçe bükerek gelişinin hoşluğunu belirtti. Oysa adam bir tek babam için “hoş” gelmişti...

Misafirin kapıdan içeri girmesiyle birlikte evin arkasındaki salkım söğüte koştum. Avcısını fark eden serçe gibi çırpınmaya başlayınca kalbim, iki elimle atışını bastırmaya çalıştım. Sağıma ve soluma bakıp kimsenin olmadığından emin olduktan sonra ardiyeye gizlediğim oyuncak bebeğimi çıkarttım. Hızlanan nefesimi oyuncak bebeğimin yüzüne çarpa çarpa isminin yazılı olduğu bilekliği çıkarıp oyuncak bebeğimin boynuna taktım. İpek saçlarını tarayıp içimi çeke çeke gözlerimden akan suyla yıkayıp beyaz örtülere sardım. Ağzımdan dökülen sözlerin bir önemi yoktu cansız bir bebek için ama ben yine de ağrımı fısıldadım bebeğime. Söğütten bir dal koparıp toprağı eşmeye başladım. Bugünden sonra biten çocukluğumu oyuncak bebeğimle birlikte toprağı gömdüm. Toprağı ayağımla düzleyip içerden babamın seslenmesiyle eve koştum. Ellerimin çamurunu eteğimin iki yanına silip içeri girdim. Bluzumu çekiştirerek başımı kaldırmadan “hoş geldiniz” dedim misafirimize.

Babam, misafirimize hürmette kusur etmemek için şekilden şekle girerken odanın köşesinde gözleri küçülmüş hâlde oturan annemle göz göze geldik. Gözlerim gözlerinden şefkat dilenerek baktım. Gözleri gözlerime acizliğini an-

lattı. Annem yıllarca evin hep aynı köşesinde bükük boynuyla bozkır toprakların dilsizliğini taşıdı evimize. Bundandı belki televizyon sesinden ve babamın buyruklarından başka bir sesi pek işitmedi evin duvarları. Bundandı belki basını bükmeyi asalet sanışım, hayatımı babamın dudaklarında saklayışım.

Fırat'ın dünyanın sonuna aktığına inanışım...

Babam ve pek kıymetli misafiri sohbete daldılar. Babamı uysal bir kediye çeviren misafirimiz, otuz yıl önceki gençlik hikâyelerini kalın sesiyle anlattı, babam daha önceleri görmediğim bir heyecanla dinledi. Arada söz babama da şöyle afili bir dükkân açmak gerektiğine geldi. Babamın gözleri büyüdükçe büyüdü. Kabaran iştahından olsa gerek bacaklarını kalçasının altına alıp oturdu sonra çayını yudumlayıp tekrar bacaklarını aşağı sarkıttı. Kıymetli misafirimizin arkasındaki yastığın rahatlığını da kontrol etmeyi ihmal etmedi.

Annem kapının hemen yan tarafındaki minderinde babamdan gelecek emre hazır bir şekilde oturdu. Hafifçe babama doğru bakıp her şeyin tam olduğundan emin olduktan sonra minderin üzerindeki çiçek motifleri gibi tekrar boynunu eğip ellerini birbirine bağladı. Birazdan annemin kaderini teslim alacağım ömrüme. Kahveler içilip, tutulacak dükkânın pazarlığı yapıldıktan hemen sonra ben de tıpkı annem gibi kelimelerimi içimde gizlemeyi öğreneceğim. Onun gibi yutkunarak cümlelerimi, sulara akıtacağım içimin ateşini.

Kıymetli misafirimiz duvarda asılı olan ceketindeki tütününe uzanacakken babam ayağa kalkarak vitrinin çekmecesinde sakladığı sarıkızı çıkarttı. Kalın parmaklarıyla incecik kıyılmış tütünü sarıp ikram etti. Sarıkızın dumanı sobanın üzerinde kaynayan çayın dumanına karıştı. Babaanneme oldum olası dokunur sarıkızın dumanı. Babam ne zaman bir sarıkız yaksa babaannemi ciğerleri dışarı çıkacakmış gibi öksürük tutardı. Yemenisiyle ağzını ve burnunu kapatır, omzunu silkip babama sırtını dönerdi. Kızgınlığını bu şekilde gösterir uzunca vakit konuşmazdı. Babam misafirimizle öyle koyu sohbete daldı ki ne babaannemin ciğerlerini dışarı çıkaran öksürüğünü ne de kızgınlığını önemsemeden sarıkızını ağır ağır içti.

Babam kahveleri hazırlamam için kaşlarıyla mutfağı göstererek başını hafifçe o yöne doğru salları gibi bir hareket yaptı. İstemsizce gözlerim buğulandı annemin yüreğinden bir kuş havalandı. Yine aynı sessizliğiyle mutfağı yanıma geldi. Belini tezgâha dayayıp başını göğsüne yasladı. Benim oyuncak bebeğimin saçlarını tarayışım gibi parmaklarını saçlarımın arasında dolandırdı. Derilere sarılmış bir muskayı çıkarıp koynundan boynuma taktı. Diledi ki onun koruyamadığını muska korusun...

Terekten cezveyi indirip, annemin içine akıttıklarını doldurdum kahvenin içine. Altı kaşık kahve iki kaşık isyana galip gelerek eridi, taşıtı köpükle birlikte ocağın üzerine. Gözlerimden akan çocukluğuma götürüp parmağımı

onunla sildim ocağa taşan kahvenin telvesini. Parmağımı dişlerimin arasında sıkıştırıp çocukluğumun bulaştığı kahveyi dilimle emdim. Annem, isyanların çevrelediği duaları her bir fincanın içine üfleyerek üzerine dantel serilmiş tepsiye yerleştirdi. Gözbebeklerinin kenarları kırmızılaşmış, yüzü soğuk beyaza dönüşmüş hâlde elime tepsiyi tutuşturdu. Başımı eğip önüme, razı olup dilsiz kaderime kahveleri içeri götürdüm.

Babaannem uzattığım tepsiyi misafirimizi işaret ederek ilk ona götürmem gerektiğini belirtti. Misafirimiz gözlüğünün yukarisından beni süzüp sarı dişlerini göstererek gülümsedi. Güneşin kararttığı elleriyle fincanı tepside aldı, çocukluğumun bulaştığı kahveyi höpürdeterek, sarı dişlerine değdirerek yudumladı. Babaannemin içine sinmedi kahveyi içmek. Kim bilir belki de kendince babama en büyük tepkisiydi içmemek. Bir tek babam ve misafirimiz kahveyi şen gözleriyle içtiler.

Kahveler içildi. Çikolatalar tutuldu. Babam, misafirimizi ve beni odun sobasının hemen önünde ayağa dikti. On dördündeki kızının parmağına ellisindeki misafirimizin yüzüğünü taktı. Parmaklarımın arasından sarkan kurdeleyi makasla kesip misafirimizi ömrüme müstakbel eşim takdim edip, eşimin elini öptürdü.

Alnımdaki çizgiden, babamın dudaklarında saklı kalan ömrümden geçerek akıyor Fırat. Yazgımı kayalara çarpa çarpa, dağlardan ovalardan taşta taşta, isyanla pişen kahvelerin sularında kaynaya kaynaya akıyor Fırat. Birazdan dökülür benim de öyküm Şattülarap olarak Basra'ya. Oradan başka coğrafyalara. Dökülürüm elbet ben de bir başka coğrafyanın çocukluğumu yaşatan topraklarına...

SEMA BAYAR

NAZLI BİR İHTİMAL

Vakit gece yarısını geçti. Fabrika birazdan son homurtularını da kesip derin bir uykuya dalacak. Kontrol odasında bekliyor Servet. Saat tam 22.30'da önündeki kırmızı düğmeye basıp bekçi kulübesine geri dönecek. Son vardiya saat 22.00'da dağıldı. İşçiler taşlık yoldan ilerleyip gruplar hâlinde gözden kayboldular. Seslerini, şakalarını, kahkahalarını alıp götürdüler. Ev şimdi bütün işçiler için azizdir. Hasreti çekilen bir sevgili, ocakta tüten yemek, beşikte sallanan çocuktur. Gündüzleri bıkkınlıkla terk edilse de iş çıkışları tatlı bir rüyadır ev. Kimine engin bir deniz kimine gümrah bir orman. Servet içinse sadece bir ihtimal, içinde Nazlı olan sımsıcak bir ihtimal.

Tren yolu fabrikanın kuzeyinde geniş bir eğri çizerek uzayıp gider. 22.15 treni, son yolcuları alıp gözden kaybolduğunda fabrika derin bir sessizliğe gömülür. Gece bir kalp çarpıntısıyla gelir. Koca bina, ellerinde fener, bellerinde cop, ağızlarında ucuz tütün üç adama kalır. Veysel Usta, Hüseyin ve Servet. Hüseyin'in akli fikri köşeyi dönmektedir; bekçilikle yetinmez, işler kurar işler batırır her seferinde. Veysel Usta makine ustasıdır, emekli maaşı yetmeyince yıllardır çarkların başında çalışıp didinen elleri, şimdi cılız bir fenerin aydınlığında bir yandan etrafı yoklar bir yandan yaşlanıp durur. Onlar yarım saat etrafı kolaçan ettikten sonra bir sorun çıkmayacağına kanaat getirip saat 23.00'da hangarın önündeki kulübede tütün kokan battaniyelere sarılıp uyurlar. Servet nöbetine sadıktır, bütün geceyi fabrikanın dört bir yanını saran o büyük bahçede geçirir. O koca bahçede uzun ve insanı anbean yalnızlaştıran bekleyişi olmasa hem fabrikadan hem kendi içinden bir şeylerin eksileceğini sanır. Yıldızlar tutunamaz mesela, gökte kandil eksilir. Baykuşun ötüşü, çekirgelerin çıtırtıları, yaprakların kıpırtısı kesilir. Geceyi gündüze eviren de Nazlı'yı uzaklardan alıp getiren de sanki Servet'in bu amansız bekleyişidir.

Hem onunki baba mesleği. Bekçiliği iki göz oda, gazlı bir soba ve günü geçmiş faturalarla birlikte miras aldı babasından. Kır saçlı, kır bıyıklı, iri gözlü babası öldüğünde on altısını doldurmuş, on yedisinden gün almıştı Servet.

Kıt kanaat geçirdikleri üç koca senenin sonunda Veysel Usta güneş gibi doğdu kapıda, Hızır gibi yetişti. Birilerini araya koyup fabrikanın girişinin bekleyen kulübenin başına dikti Servet'i. O gün bugündür fabrikanın kapısında bekler Servet; mesainin bitmesini, çayın demlenmesini, Veysel Usta'nın taze çay kokularına tav olup sallana sallana gelmesini, tavla başında Hüseyin'in zar atmasını bekler. İnsanın bahtına beklemek yazılmasın, bekler oğlu bekler Servet. Babasının hayali, demli çay kokusuna tutunup gelir, çaydanlığın şişkin karnından oflaya puflaya çıkar. Bununla da yetinmez kır saçlı, kır bıyıklı, iri gözlü adam, serçelerin ötüşünü, yaprakların hışırtısını yutar, oğluna seslenir. Servet oğlum, der, bekleyeni olmayanın bekçiliği yarımır. Bunu der demez de boşluğa karışıp gider.

Servet alışkındır babasından ders almaya. İş hayatından daha esaslı mektep yoktur, diyerek küçük yaşlardan beri onu yanına katar, işe götürürdü babası. Boş vakitlerinde ona hesap öğretir, istasyonun köşesindeki kırtasiye dükkânından seçtiği resimli hikâyeleri okuturdu. Oğlunun ileride büyük bir adam olacağı hayaliyle avunurdu. Hem bundan değil miydi, kaderin gecikmiş bir öpücük gibi kucağına kondurduğu biricik evladına Servet demesi? Çocuk, babasının sağ elinin iri başparmağına sıkıca tutunur, onun koca adımlarına güçlükle ayak uydurur, taş binayı tavaf edip dururdu. Fabrika deniz kıyısında bir yanı alabildiğince mavi, bir yanı alabildiğince yeşil genişçe bir arazide kuruluydu. Sık ağaçlarla örülü bahçenin ortasında öksürük nöbetlerine tutulan bu yaşlı bina, Servet'e dünyanın merkezi gibi gelirdi. Fabrikanın şehirle olan bağlantısını kıyı şeridi boyunca uzanan tren yolu keserdi. Şehri eflatunlara pembelere boğan erguvanlar fabrikanın bahçesini de süsler, koruluğun başladığı o belli belirsiz çizgide ince, narin havayı yeşil dikenli çamların heybetine bırakırlardı. Ulu orta boy veren, her yaz sonu arsızca tohumlarını oraya buraya saçan akasyalar ise köşe başlarını tutardı. Servet bahçede oynar, kâh asırlık çınarın kovuğuna sığınır kâh erguvan diplerinde kuşlar gibi sekerdi. Rutubetli bodrum katındaki evden, yüzüne topraktan peçeler çekmiş pencerelerden, göğü mazgalların ardına gizlenmiş odalardan sonra fabrika Servet'e bir cennet bahçesi gibi gelirdi.

Servet şimdi fabrikanın değil çocukluğunun da nöbetini tutmaktadır. Mevsim yine bahardır. Bütün geceyi bahçede ileri geri dolaşarak geçirirken bir an olsun düşünmez, diğerleri gibi o is kokan rutubetli kulübede uyumayı. Gökteki yıldızlara, dalgaların sesine, çimenlere ayıp ederim diye korkar. Sadece havalar çok soğuk olduğunda ki bu sahil şeridinde soğuklar yılın sadece kırk, kırk beş günüyle sınırlıdır, kulübede günün ilk ışıklarını beklediği olur. Kimi zaman tek gözlü ocağını kulübenin duldasına çıkarır, çayı demler, buğusunda ısınmaya çalışır. Sıcak çay, içini ısıtıp ağırlaşmaya başlayan göz kapaklarını

görünmez sicimlerle sabitlediğinde sonsuz bekleyişi yeniden başlar Servet'in. Daha çocukluktan aşına olduğu büyük bahçenin, gölgelerin oynadığı sık ağaçların, çamlığın, otların, börtü böceğin, bir türlü eskimeyen çocukluğunun ve babasının sesine kulak verir. Her adımda yeni bir düşünce filizlenir kafasının içinde. Düşlerden örülüdür düşünceleri. Düşün Servet düşün, gerçekleri bir bir ipe diz. Olmadı hayallerle renklendir. İçinde Nazlı olsun. Düşün Servet düşün. Son zamanlarda ne çok duyar oldu bu sözleri. Ne diyordu Hüseyin? Bir düşün Servet, bire on kazanacağız, sen şu sandıktaki ataları silkele hele, şehrin en kral yerinden bir ev alırız sana, ananın eli sıcak sudan soğuk suya girmez. Hem genç adamsın, yarın öbür gün bir sevdiğin olur. Olur mu sahi? Veysel Usta ne diyordu peki? O kız sana bakar mı diyordu, gülüyordu sonra. Annesi, düşünecek ne var diyordu. Galiba bir o istemiyordu oğlunun düşünmesini. Neriman iyi aile kızı, hamarat mı hamarat, düşünecek ne var oğlum, sen hele bir he de. Dert etme düğündü masraftı diye, sandıktaki atalar ne güne duruyor? Gece bastırır, düşünceler koyulaşır, Servet ağaç kovuklarına sığınır. Nazlı'nın hayali bir ağaç kovuğundan çıkagelir. Servet şöyle alıcı gözle ilk kez adına bakar. Yanına bir de Nazlı'yı kondurur. Nikâh davetiyesinin üzerinde, kapı zilinde yan yana hayal eder isimleri. Karanfillerle bezeli bir arabanın arka camında, bu defa baş harfleri olur sadece. Sonra Veysel Usta'nın dilinin bağı çözülür, kızımız Nazlı'yı oğlumuz Servet'e...

Gece gelmiştir bir kere. Artık gerçeğe hayalin, arzuyla korkunun, varlıkla yokluğun sınırı kalkmıştır ortadan. Şehri ikiye bölen ve eski mahalleyi habise bir ur gibi dışarda bırakan raylar boyunca her şey sekteye uğramıştır. Birazdan kâğır evlerin soluk yüzlerinde tek tük yanan lambalar son nefesini verecek, zifiri karanlık kuşatacaktır fabrikanın çevresini. Hayaller de gerçekler de geceye emanettir. Avuç avuç yıldız, ilk kar, çiğ tanesi, lavanta kokusu, serçe ötüşü, baykuş sesi, ateş böceklerinin parıltısı, Nazlı'nın hayali, Nazlı'nın beklediği ev geceye emanettir. Nazlı bir ihtimaldir, içinde sıcak su akan ev bir ihtimaldir. Nazlı'nın gülüşü, Nazlı'nın ince bilekleri, rüzgârda salınan eteği, belli belirsiz görünen diz çukurları karanlığa karışır. Yaprakların hışırtısına, baykuşun ötüşüne, yıldızların parıltısına karışır. Sonra ansızın gün doğar. Gün doğarken fabrika ve onu kuşatan bu bahçe bütün masalsılığını yitirir, esrarını kaybeder. Güneş gaddarlık getirir. Sahicidir. İhtimalleri kuduz çenesiyle çiğneyip yutar. Sahici olmak her şeyi bir karara bağlamaktır. Çayı, sigarayı, yemeği ve niha-yetinde eve dönüşü bir ipe dizmektir. Sahici olmak Nazlı değil, Neriman'dır. Nazlı gaz sobasına, iki göz odaya, yarım pencerelere, bekçi kulübesine inen sisten bir perdedir artık. Perdenin ardında Neriman'ın kaçınılmaz ve müşfik ve muzaffer yüzü vardır.

Havaların iyiden iyiye ısınmasıyla fabrikanın çevresi panayır alanına dö-

ner. Kimi yüksek duvarları aşar kimi duvar diplerini kendine mesken seçer. Çınar ağaçlarının altında genç âşıklar şakır. O vakit daha bir zordur Nazlı'nın hayaliyle başa çıkmak ama bahar bahardır. Berduşlar bütün geceyi gürültü patırtı yaparak geçirir. Yevmiyeciler sabahın ilk ışıklarıyla bu gürültü patırtıyı berduşlardan devralarak ziyadeleştir. Saat 07.00'da toprak yoldan kırmızı kamyonlar sıra sıra gelir, bileği kuvvetli, yüzü kara adamları kasasına istifler de sonra yine geldiği yönde ağır ağır kaybolur. Kısacık bir an kalır Servet'in elinde. Gece kurduğu hayalleri gündüzün sesleri gelip öğütmeden kısa, kısacık bir an. Tek bir saniyesini bile ziyan etmeden ekmek kırıntılarını didikleyen serçelere dalıp gider Servet. Kuşların minnacık, tedirgin kalbi gelir Servet'in kalbi olur. İncelir düşünceleri, sonuna doğru ipince bir hâl alır. Taşların üzerinde gezinen karınca katarlarına karışır, bıçkın bir ot tanesini uzun uzun seyreder. Göğe bakar, taptaze birkaç parça bulut görür, onların üstünde ev kurası gelir Servet'in. Acaba Nazlı'nın haberi var mıdır bu serçelerden, Nazlı sever mi şu karınca katarlarını, Nazlı'nın canı çeker mi bulutların üstünde yaşamayı?

Az sonra fabrikanın kapısı açılacaktır. 7.45 treni gelecek, güneş var gücüyle tabiatın üstüne abanacaktır. Kulübenin arkalığında nöbetin son çayını demler, beklemeye başlar Servet. Veysel Usta ve Hüseyin her sabah bekçi kulübesinin arkasındaki küçük odada berbat uykularından uyanır, pas tutmuş dillerinden okkalı tükürükler savurarak gelirler. Sabah çayı için ikisi de kulübenin önünde esner. Çok geçmeden treninin düdüğü duyulur. Fabrika, kurulmuş guguklu saat gibi işçileri bekler, sadece iri tütün yapraklarını değil bütün sahiciliği ile hayalleri de öğütür. İşçiler fabrikaya akın ederken nöbet de hayaller de bahar da bitmek üzeredir. Gülüşmeler simit kokularına, birkaç öksürük sabahın ilk sigarasına karışır. Tren üç dört durak önce tıka basa doldurduğu midesini fabrika durağında boşaltır; onlarca hayal, dert, umut, tasa gelir bu taş binanın önüne yığılır. O vakit dehşetengiz bir uğultu Servet'in kulaklarını esir alır. Kimileri için pek de dikkate değmeyecek bu ses yumağı şakaklarında zonklamaya dönüşür. Bu, insanların yürümesinden, gülüşmelerden, sabah selamlamalarından, makinelerin işlemesinden, toprak yolda tek tük geçen arabaların homurtusundan, Arnavut kaldırıma çarpan çivi, kösele yahut iskarpin topuk seslerinden ve kim bilir daha nelerden toplanmış, toplanırken birbirinin içine karışmış ve tek vücuda dönüşmüş bir sestir. Sanki fabrika öyle bir yerdir ki birtakım garip gureba yüksek duvarları aşıp demir kapıdan içeri süzülmüştür. Az sonra her biri bir makinanın başına geçecek, ritmik ve ezberlenmiş hareketlerle mesaiye başlayacaktır. Fabrika onların iç seslerini bastırarak, duygularını kurutacak, dertlerini uyutacaktır.

O saatlerde fabrikanın bacasında tüten duman, savrula savrula gelir, Servet'in içine uzun bir yol gitmek arzusuna dönüşür. Gidemeyeceğini bilir ama

her sabah bu arzuyu duymaktan zevk alır Servet. İşçileri seyreder. Bütün bu insanları tanımak için yüzlerine, ellerine ayaklarına, kulak kıvrımlarına, yürüyüşlerine şöyle bir bakmak yeterlidir. Geçmişini tüylerinin renginde, patisinin bir kenarında, kulak kıvrımında yahut kuyruğunun ucunda ifşa eden kediler gibi onlar da yaşamlarının izlerini üzerlerinde taşırlar. Hamallar hafif kambur sırtlarında, işçiler nasırlı ellerinde, ustalar yağlı parmak uçlarında. Kimilerinin ise bütün mahareti yüzlerindedir. Mühendisler mesela. Onlar mesleklerini bir kartvizit gibi yüzlerinde taşırlar, geniş alınlarında ve dudak kıvrımlarında. İlla ki Amerikan sigarası içerler. Tütünden anladıklarından değil elbette, Amerikan sigaranın fiyatını tütüne tercih ettiklerinden. Züppeliklerini dudak kıvrımlarında toplar sonra sigaralarının dumanıyla şen kahkahalar eşliğinde havaya savururlar. Bu hâllerıyla, üzerine ilave hiçbir şey yapmadan, şöyle alaycı bir bakış dahi atmadan izmariti dudaklarında eze eze sigarasını tüttüren gece bekçilerini, ambarın köşesinden birikmiş toz tütünü sarıp içmeye çalışan, her nefeste bir tutuşup bir sönen sigarasını tekrar tekrar yakan hamalları aşağılarlar. Onların cakalı yüzlerinden iğrenir Servet, bakışlarını başka yana çevirmek ister. Fakat Nazlı da oradadır. Birkaç kız arkadaşıyla mühendislerin yanında salınarak yürümektedir. Nazlı gelir, nöbet biter, gece biter, hayal biter. Gerçek, güneşin altında ihtişamla tahtına kurulmuştur. İhtimalleri ince topuklarıyla bir bir ezerek Nazlı geçmektedir önünden. Servet bu vakitlerde neden ölmez, kimse bilmez.

SERCAN CEYLAN

CEMAL NEDEN ÇİN MAHALLESİNDE GÖRÜLDÜ?

Dişleri yerine kömürlüğün kapısı gıcırdıyordu. Çoktandır ürkütücü ya da itici duran tahta kapı değildi, her gece topal uçan eksik bir baykuş belki. Duyulması gerekeni duymayan ve görülmesi gerekeni görmeyen bir insan neydi, bir deli, ona ancak bir deli denebilirdi.

Yarı aralık kömürlük, v harfine benzeyen hayvansal bir hücre gibi yamuk duruyordu. Tabanını kaplayan tohum çuvallarında, kürek saplarında, silikon tabancalarında göze çarpan fare ısırıklarının ekşi tablosu soğuktu ve sonunda insanı hasta edebilirdi. Toz cehennemi ve azot sürüsüyle rüzgârın boynuna basan tövbekâr kapı kendini, koynundaki içeriye bakır tadı veren eskimiş taşlara vuruyordu. Sonra balkon. Bunların yanında, tepesinde modern bir şiir gibi. Mavi demirleri soyulmuştu. Kendine tutunan bir çift eli ittirip boşlukta sallandıran balkon, maviydi hem de her seferinde.

“Yaşıyor musun belli değil. Işığы yak. Hey! Heey! Tamam tamam. Böyle, tepki verme... Evet. Yakışıyor mu şu hâl...” Böyle bitirmişti Cemal Sevin. Geceleri politika haberleri, gündüz bitmek bilmeyen bir uyku, akşamları bazı kuramsal ve edebî kitaplarla geçirilen ziyan görüntüsünde bir ömür. Bütün bunların çerçevesini çizen keskin, acımtırak, eskimiş bir kokuyla başlatılan sonsuz diyaloglar. “Film mi oynuyor, bu film mi, sen roman kahramanı mısın? Hem aç hem yalnız kalacaksın diyorum yalnız. Beni duyuyor musun, başka yolu yok. Yok. Dinle bak. Yok! Ne... Sen bilirsin.” 1986’da dünyaya geldiğinde -12 Eylül sonrası, partizanca bilinçlenen ve kurbağa gibi devinen bir öğrenci toplantısında, babasının ölüm haberini aldığından beri- ekonomi çok da iyi değildi. Sanat idare ederdi. Kültür vasatı fakat kan revan içerisinde kesik bir heykel kolu gibi. Soğuk Savaş döneminde şehirlere yayılan kırsal ve nostaljik taşra delikanlıları ise her zamanki gibi Avrupa peşinde, sevgili avında.

Cemal Sevin iyi bir arkadaş olarak yardım etmeyi çok sevdi. Her birimize dost olabildi yani. Hâl böyleyken şimdi, 12 Eylül de değil 12 Ekim de, 12 Nisan ve bir türlü Erinç’e yardım edemiyordu. Fakat bir yolunu bulacağına emin. Oysa

Erinç, dünyaya üç kilo dört yüz elli gram olarak gelirken bile bin bir zahmete katlanan hastane çalışanlarına ve biricik annesine ecel terleri döktürmüştü. Kimse bilmezdi. Dünyaya gelmeye niyeti yoktu, şimdi sorsanız dünyaya ağır -tam olarak ağırlı- gelmemiştir. Ama gelmek zorundaydı. Ebe kararını verdi. Rahmin ağzından -tıbben- zorla alındı, böylece dünya ona dayatılmış oluyordu, ne fark eder. İnsanın yazgısı dünya oluyordu. Ruhu beden şeklinde bir endişe mağarası. Katlandı. Yemek yemek, uyumak gibi. Mutfaktaki tabakları götürdü tualete, kırdı. Soyundu, yürümedi. Hiçbir sahnede şarkı söylemedi ya da topaç çevirmedi. Peki neye yaradı, peki neden? Küskün. Toplumsalın eski düğün adetleri gibi büzüşen şişkin damarları damak tadını bozdu, bu mu?

Cemal Sevin, onun bütün körlük ve korkularını derinlere gömülü, sinsî, çocuksu ve arızalı bilincinin alicengiz oyunlarına bağladı. En yakın arkadaşının, Erinç Çalım'ın samimiyezsiz heyecanları ve ciddiyetsiz itirazları arasında payına düşeni yerine getirememekten çekindi. Bu yüzden herkese çıkıştı, herkese direndi hatta, kızdı. Kızıyordu kızmasına ama korkuyordu. Geceleri absürt akademisyenlerin bozarmış suratlarını ve popüler siyasetçilerin vampir dişlerini izlemekten bıkmıştı. Suçlusu kimdi bunların? Suçlu Erinç çıkabilir, diyordu. Kanepenin döşemeleri sigara külleriyle kararmış, birtakım edebiyat dergileri -onların çekici, hayır daha doğrusu ayartıcı illüstrasyonları- avizenin tam altındaki orta sehpanın karnında, derisi parçalanmış terlikler bir solucan gibi bükülmüş, bir gün önce yenen kuruyemişlerden kalan iki fındık, bir üzüm, üç leblebi, halının hardal renkli desenlerinde neredeyse görünmez... Genellikle -Cemal kız arkadaşlarıyla mesela Funda ve Elif'le müdahale etmezse- haftalar sürecektir bu manzaranın en loş tarafında, daima Erinç Çalım'ın kıpırtısız vücudu. On altı yıldır tanıyordu onu ama şimdi, her ikisinin de ayarı bozuk duruyordu.

Altıya çeyrek vardı. Yani akşam yemeği hazırlanmalıydı. "Siz hazırlayın ben dışarıda yiyeceğim." Cemal anlamadı. İkisi kalıyordu evde. Yalnızlardı. "Gelsene kardeşim birlikte yiyelim, boş yere harcama. Hem ne yaptıkları belli değil." Ne umduğunu Cemal de bilmiyordu, sonuç değişmeyecekti. Turuncu tekli koltuğun arkasından, tozlarını silkelediği bir çift çorabı ayağına geçiren Erinç ceketini giyip saçlarını düzeltmek üzere aynanın karşısına geçti. Bir fırsat. Onu ikna edebilirim sanıyordu Cemal hâlâ. Çünkü bunu yapmak zorundaydı. İçindeki sesi bastırmak, hırıldadıkça kalın tüyleri kabaran bin yıllık ağzı susturabilmek için, bundan da öte her gün ve gece kendine bahşedilen hayata layık olduğunu, hem kendine hem de Tanrıya ispatlamak üzere çabalamalı, yapabiliyorsa biri tökezlediğinde kanat germeli, hastalandığında iyileştirmeli, ağladığında güldürmeli. Kuşkulanmamak, küsmemek ve hüznülenmemek mümkün mü bu şekilde, böyle bir dünyada? Adını sanını bilmediklerine, yo-

lunu adresini bir daha hiç sormayanlara, öylece, içtenlikle yoldaşlık böyle bir dünyada? Edepten mi, sünepelikten mi, korkudan mı sevgiden mi ya da kısaca Allah için belki. Tabii onca zamandan sonra Cemal'in saçları kadar ruhu da kısalı. Doktorlar genetik dedi. Oysa sebebi neydi biliyordu. Parfüm şişesini kafasına dikmeye ramak kala iniyor, mutsuzluğunu inkâr etmeye varan ikiyüzlü bir alaycılıkla hayvanları izliyordu. "Mesela şurada bir balina ölmüş de kokusu çöplerin kokusuna karışmış" demişti geçen. 47 enkaz, 92 batık, 61 müntehir, 2 kazazede, 58 yaralı, 1 âşık gördü bu gidip gelmeler arasında. "Bir gün de sor ne olur böyle nereye gidiyorsun diye." Balinalar ölmesindi.

Erinç çıkıp gitti. Kimseye bir şey sormadı. Zücaciyenin oradan düğün salonuna döndü. Dakikalarca kaldı olduğu yerde. Gelini, damadı, halayı izledi. Gülme yok, şaşırma yok, korku, panik, heyecan, kuşku, arzu, sevinç, mutluluk, pişmanlık yok ve hüznün, nefret, öfke, dargınlık, aşk, kin, sevgi, gurur, utanç... Kaskatı duruyordu ve birazdan Lorenzo Bernini'nin ürkütücü ama sıcak damarlı gri büstleri gibi sonsuzluğa karışacak, yürümeyi unutacaktı. Yazı yazmayı, konuşmayı, annesinin babası gazete okurken soyduğu portakal kabuklarını belleğinden silecekti sanki. Erinç intihar etmiş bir âşığın belirsiz kuşkularını taşıyarak yere düşen parayı gördü. Yavaşça, deneyimli bir silahşoron çelik tendonlarından aldığı güçle, az ötesinde yere konan bir iki yüzlüğe hamle yaptı. Cebine attığı parayı yumruğu arasında kuvvetle sıkarak evin yolunu tuttu.

Cemal karnını doyurdu, işlerini halletti, ortalığı toparladı, kuşu besledi. Camı açtı. Havalandırdığı odanın keskin bir sarımsak kokusuyla büzüşmesi çok sürmeyecek, biliyordu. Kafesini kapatmadı kanaryanın. Ona, zaten onun olan özgürlüğü verdi. Şirin görünmek için serçe parmağını uzattı, kuşun yumuşak kafa darbeleri vicdanını hafifletti. O tosladıkça kuşa daha fazla özgürlük vermeyi düşündü. Bu evden onun da kaçmaya hakkı vardı. Kaçma derken... Telefona bakınmak üzere dönünce ilginçtir ama arama sesini duydu. Mükemmel zamanlama. Annesiyle uzun uzun akrabalarından, ihtiyarlığın zorluklarından ve para biriktirmek gerektiğinden konuştular. Oğluna düzenli ve dengeli beslenmesini, bir kadınla evlenip başka bir eve taşınmasını söylüyordu kadın. Cemal o ne derse evet diyor, çok nadir itiraz ediyordu. Annesinin bir inşaat firmasında muhasebeye bakan Funda'yı ima ettiğini bilmiyor değildi. Onun uzun bacakları ve kısa gövdesiyle şehvetli bir kraliyet tavuğu gibi çekici durması, ortalamanın üstünde bir aileye mensup olmasıyla da ilgiliydi. Babası saygın bir avukat, annesi bir lisede müdür yardımcısı. Evlenirlerse her şey tamamlanabilir. Banka hesapları iyileşir, kaostan uzaklaşırlardı. İnsan olarak insan kalmaktan çok daha ekonomik ve duygusal yaşamak bizzat imzalara, işlek bir düzene bağlıydı çünkü. Annesi böyle mi demişti? Düzenli bir... Pahalı teknolojilere ve toplumu sarsan hurafelerle dolu bir inanca bağlıydı rahat uyuyabilmek. Beyaz

bir perdeye bağlıydı ama Erinç'in gizlice ağlarken ıslattığı tişört kadarına cesaret edemeyen bir beyaz. Perde öyle beyaz ki acemi bir yazar, "Paul Celan esir olur, Neruda âşık" diye anlatır. Cemal iğrendi, dudaklarını sıktı. İçi kavruldu. Elleri terledi. Küçükken nasıl piyano çaldığını hatırladı, rastgele bir yalnızlıkla ve rengârenk ağlayarak. Öğretmenlerini gururlandırıldığını ve sonra gururu hiç anlayamadığını. Öğrenmekten korktuğunu. Babasını ve babasının boşluğunu. O havasız boşlukta asılı duran çocukluğunu... O an bir eskici donuk gözlerle lüks binaların pencerelerini takip ediyordu. Tahta arabadan Cemal'in küçükken çaldığı piyanonunkine benzer sesler geliyordu. Adam bu seslerin ortasında ilerlemeye devam etti. Bir yandan bağırarak, peki ne bağırarak, işte...

"Erinç'in boğulması mümkündür artık, mümkünnnn, binalar yıkılabilir, barış unutulabilir ve tarih deee, sokaklarla partilerrr kapatılabilir teker teker, hayvanlar öldürülebilir, robotlar koşabilir ve Hammett çıldırabilir hatta öyleyse Odysseus yurduna dönme, iştee yayın, destansı bir yay elimdeki, onaa paha biçtim, Erinç ve Cemal'in yurduna dönülllmesin, çiçekleri koparııın, saçları-nızı yoluun, hesaplarınızı boşaltıın, Danimarka düşman karşısında, şövalyeler ihanet içindee, radyolar kirliii, dağıtın, dağıtınnn Erinç'in evini ve tırnaklarını ve atomlarını ve belleğiniiii, neyiniz varsa, neyiniz varsa, satın..."

Dişleri yerine kömürlüğün kapısı gıcırdıyordu. Çoktandır ürkütücü ya da itici duran tahta kapı değildi, her gece topal uçan eksik bir baykuş belki. Duyulması gerekeni duymayan ve görülmesi gerekeni görmeyen bir insan neydi, bir deli, ona ancak bir deli denebilirdi. Bu tip bir insanla her yol çatallanıyordu. Hangi taraftan gidilse Cemal'in piyanosu duyuluyor ve Erinç aynaya bakıyordu. Ne piyanoyu duyan işitiyor ne de aynaya bakan görüyordu bu kargaşada. Eskicinin bahsettiği yayı unutamıyordu Cemal. Parası yetseydi keşke, onu satın alabilseydi. Zaman yine doluyor ve ne yiyecekleri yine bir paradoksa dönüşüyordu. Ama asıl paradoks olan ne konuşacakları idi. Her ikinci ezan okunurken, dükkânlar kapanırken ve mermiler sıkılırken ve vergiler toplanırken ne konuşacaklarını düşünüp saatlerce ne yiyeceklerine karar veriyorlardı. Böylelikle haftanın üçüncü günü geldi çattı. Funda iş çıkışı uğrayacağını haber verdiğinde birlikte yemek hazırlayabileceklerini de söylemişti. Cemal ve Erinç, saat beş buçukta evdeydiler. Karşılıklı oturup beklemeye koyuldular. Funda geldi ve elleri beyaz poşetlerle doluydu. Erinç alışılmadık bir hamleyle, uzaktan bakılınca Romeo gibi hafif sokuldu yanına. Funda'yla mutfağa gittiler. Az sonra gülüşmeler duyuldu. Funda balık almıştı kızartmak için. Erinç kakhahalar atıyordu. Cemal önce sevindi buna. Onun mutlu olmasına sevindi. Onların mutlu olmasına daha çok sevindi. Sonra... Gözleri daldı. Saçları dalgalandı rüzgârda. Derken sarsıldı. Kasılan yanaklarının ısındığını duydu. İlkokul önlüğünde suçunu ele veren, yani zayıflığını, kan lekelerini hatırladı.

Daha doğrusu gözünden süzülen bir çift yaş, beyaz tişörtünü ıslatarak hatırlattı ona. Mutlu olduğuna pişman mı olmuştu şimdi? Neden beyaz giymişti peki? Kahkahalar, tabak çatal sesleriyle birlikte artıyor, gittikçe ateşleniyordu. Balık tavaya atılmıştı galiba. Soğanlar mı doğranıyordu yoksa ekmekler mi kesiliyordu şimdi. Önemli değildi.

Öyle dalmışlardı ki gülüşmelere, Cemal'in önlerinden geçtiğini görmediler, sokağa çıktığını da. Çok geçmeden epey acıktığına karar veren Cemal, bir kahvehanenin önünden geçti. İçerisi tıka basa insan doluydu. Sonra bir hastane acilini arkada bıraktı. Onlarca insan oturmuş bekliyordu. Neden, dedi, neden? Şehrin en bilinen restoranlarını aklından geçirdi. Canı balık yemek istiyordu. Yurduna dönebilecekti artık. Sonra... Bir Çin mahallesine girdi. Gözleri aklıktan dönmüş gibiydi artık. Bakanlar hemen anlıyor ve uzaklaşıp saklanıyorlardı. Onu bir yamyama benzettiler. Kanlanmış yüzünün sertliğini beyaz tişörtü bile yumuşatamıyordu. Derken bir restorana daldı, insanlar donup kalmıştı fakat kimse durdurmaya cesaret edemiyordu. Eline geçirdiği balıkları çiğ çiğ yemeye başladı. Gittikçe hızlandı. Ağzı tıka basa balık doluydu şimdi. Yiyor ve yedikçe azgın homurtular çıkaran ağzına yeni bir balık atıyordu. Öyle kaptırmıştı ki kendini arkasında duranı fark etmedi.

Eskici eşikte durmuş ve yayını eline almıştı. İnsanlar bir eskiciye bakıp bir Cemal'e bakarak olan bitene hiçbir anlam veremediler. Sonuna kadar gerili duran yayın sıcaklığıyla gözlerini kapadılar sadece. Kısa bir an için cınlayan kulakları huzurlu bir inleme duydu. O kadar.

TUBA DERE

ÖMRÜM ARTAR SANA BAKTIKÇA

“Kim kurtardı lan bunu? Hangi haddini bilmez?”

Şiddetli bir kahkaha dalgası hızla yanımdan geçti. İçlerinden biri “hişşt” dedi. Görmesem bile tahmin ettim, işaret parmağını da dudaklarına götürmüş olmalı. Eskiden hastane duvarlarına asılan hemşire fotoğrafındaki gibi.

Dobra çocuktur Turan. Torunlarım içerisinde en sevdiğim desem, yalan olmaz. Sanırım siz de hak verirsiniz, on yedi torun, onların da çocukları arasından insanın hangisini en fazla sevdiğine karar vermesi kolay olmuyor. Ama şunun tatlılığına bir bakın. Bir ayrı severim bu keratayı ben.

“Adam nihayet yaşamaktan usandı. Tam gitmeye yeltendi. Ona da işgüzârın biri izin vermedi. İnsanı yakasından, paçasından tutup dünyaya bağlamanın ne âlemi var?” Beni taklit ederek öyle bir “Uuuyhhh!” dedi ki gülebiliyor olsam ben bile kahkahayı basardım. Kızlar kıkırdadı. Bayılır hepsi Turan’a.

“Uzatmaaa!” Vedat’ın sesi bu, belli, burnundan konuşuyor. Hep çekişirler. Yaşları yakın ya. Hem aralarından su sızmaz hem de çok kavga ederler. Çocukken de öyleydi.

Normalde yüksek sesle konuşulsa bile işitmeyen, dudak okusa da sözün şifresini çözemeyen kulağım bugün içine iksir damlatılmış gibi her söyleneni anlıyor. Allah’ım öldüm de Araf’ta mı kaldım ya da bu, bir tür kabir azabı mı, söylesenize. Ama kurtuluşumdan bahsediliyor. Ebediyete intikal etmiş olsam kurtulup kurtulamayacağımdan emin değilim. Neticede günahkâr bir kuluz, vardır az çok vukuatımız. Olsa olsa şöyle bir kapıdan bakıp gelmişimdir.

Turan’ın, Vedat’ın, Asiye’nin yüzlerini göremesem de seslerini tanıdım. Öbürleri kim acaba? Seçemiyorum. Ölmüş olsam elim kolum böyle karınca- lanmaz, sırtım böyle ağrımaz, yatakta iki seksen yatıyor olmam herhâlde. Yok yok, maalesef dünyadayım. Hem de en sevdiğim yerde! Sol tarafım üşüyor, herhâlde serum bağlamışlar. Ağzımda, burnumda hortum mu var? Hangisine getirdiler acaba? Araştırma hastanelerinden birine getirdilerse yandık. Kevgi- re çevirirler adamı iki günde.

Şu tiz sesli, mıymıy kız ne soruyor?

“Özel odaya bu sabah çıktık hemşiranım” Nezaket mi o? Sesi ağlamaklı. Yüzünde hiç dinmeyen bir keder durur zaten, bebekken bile öyleydi. Taa Urfalardan çıkıp gelmiş baksanıza canım kızım. Tey’allaam hepsi burada, bu toplantı kaçmaz ama talihsizliğe bak, ben kendimde değilim. Yıllar oldu çocukları, torunları birlikte görmeyeli. Hep işleri var, her zaman meşguller. Noldu da hepsi bir araya geldi acaba?

Şimdi ben, aralarında boylu boyunca uzanmış yatıyorum, öyle mi? Nefes alıp verişimi, göğsümün iniş çıkışını izleyerek ölüp ölmediğime, yaşayıp yaşamayacağıma karar vermeye çalışıyorlar. Belki et ve kemik yığını bedenime, damarları çıkmış ellerime, buruşmuş yüzüme bakıp insan denen varlığın yaşlanınca ne hâllere düştüğünü görerek manzarayı kendilerine ibret vesilesi sayıyorlar. Muhtemelen tek bir istekleri var, benimle son kez... Helalleşecekler. Bunu bir veda havasına sokmadan yapacaklar üstelik. “Aslanım dede” diyecekler, “Korkuttun bizi ama iyisin” diyecekler. “Yapma böyle numaralar ihtiyar, olmuyor...” diyecek Turan.

Sahi noldu bana? En son nerede kalmıştık? “Amca, amcaa...” diye seslenmişti geçenlerde camide tanıştığım o çocuk. Bu kadar genç birinin sürekli camiye geliyor oluşu merakımı celbetmişti. Soracak bir şey bulamayıp “Talebe misin evladım?” diye sorduydum. Meğer Adıyaman’ın bir köyünden işçi olarak gelmiş. İşte o çocuk seslendi bana. Göğsümün ortasına şiddetli bir ağrı girmişti. Sonra... Bayıldım mı, yere mi düştüm? Neredeydim? Hah hatırladım: Caminin önündeki merdivenlerde.

“Biz bilinci yerinde değil zannediyoruz ama Muzaffer Yılmaz o. Hiç belli olmaz, şimdi gözünü açıp da size ‘ileri geri ne konuşuyorsunuz hakkımda’ deyiverirse...” Asiye bu, “r”leri yuvarlayışından anladım. Ahh benim vefakâr kızım, yıllardır evimin temizliği, çamaşırım, yemeğim hep onun sırtında.

“Evet evet belli olmaz onun sağı solu, der mi der.” Bakın, bir kahkaha dalgası daha kabarıp geçti yanımdan. Bir şeyler daha söylüyorlar ama anlayamıyorum. Heyy kulağımın dibinde bağrışıp durmayın. Hastaya, yaşlıya saygı yazmıyor mu sizin kitabınızda?

Ee nasıl oldu bu iş? İkinciye on kala çıktım evden. Cami iki dakikalık mesafe. Rahmetli Nurten, “Hoca Allahu ekber deyince çıksan yetişirsin Muzaffer” derdi. Beni bilirsiniz tez canlıyım, n olur n olmaz. Velez ki bizim saat doğru değil yahut takvim ezan saatini yanlış yazmış. Belki kapı önünde bir ahababa rastlarım, iki çift laf etmek ister.

Her zamanki gibi ayakkabılarımı giyip bir daha çıkardım. Ocağı, kapıyı, pencereyi tekrar kontrol ettim. Hem üst kilidi hem alttakini çevirdim. Neme lazım. Abdestimi şadırvanda buz gibi suyla aldım. Cebimden mendilimi çıkarıp

kurulandım. Sonra geldi o ağrı. Şöyle bir sendelediğimi hatırlıyorum. Çocuğun sesi hâlâ kulağımda. Sağ olsun. O mu getirdi beni hastaneye?

“Bu krizi ben geçirmiş olsam çoktan gitmiştim. Kaç damarı tıkalı baksana?”

“Ne demiş doktor?”

“Değerlerine bakılacak, müşahede altında tutulacak, duruma göre kalp pili takılacakmış. Pil onu en az beş yıl daha götürür demiş.”

“Ohh ne âlâ Muzo, bırak gençler gitsin, sen çok yaşa! Doksanı devirenden Azrail bile korkuyor, almadan gidiyor demek oğlum.”

“Azrail, dedemle tanıştıysa bir daha semtine uğramaz. Bu çok bilmiiiş, huysuuuz herifi öte tarafa götürüp de başımıza bela mı edeceğiz der, vazgeçer. Kalsın dünyada, uğraşsın buradakiler.”

“Oo siz de çok abarttınız be gençler...”

“İyileşince sen Urfa'ya götür de bir hanım bul dedeme bari enişte. Daha zamanı var baksana.”

Ben şimdiye kadar kimi, ne için uğraştırdıysam? Boş boş konuşuyor eşek sıpaları, lafı adamın ağzına tıktılar. İhsan bu, o da gelmiş -hayret, hiç üşenmeden- adam irisi gövdesini kıpırdatıp yollara düşmüş. Durumum ciddi herhâlde, bu soytarılar dalga geçse de.

“Komodinin üzerindeki telefon kimin? Çalıyor açsanıza. Abdullah Usta diye biri.”

“Babamın, aç. Üç gündür camiye gitmeyince ahbabları merak etmiş, arıyorlar.” Nezaket'in sesi hâlâ titrek. Kuzum benim.

“Kapandı. Bir daha arasın. Hadi ya ciddi misin hala, dedemin akıllı telefonu mu var?”

Bak şunlara bak, ne olmuş akıllı telefonum varsa? Ahh, şimdi konuşacak hâlde olaydım, ağzımda burnumda şu zımbırtılar olmayaydı da gösterseydim ben size gününüzü.

“Epeydir var, dayın almış. Oldum olası meraklıdır teknolojik aletlere. Hatırlasana eskiden nasıl oyun oynardı bilgisayarda?”

“Evet ya hiç unuttur muyum? Mario oynuyordu. Hatta azmedip bütün bölümleri bitirmiş, gözleri kan çanağına dönmüş. Babamın götürdüğü doktor “Amca naptın sen?” diye sorunca bir utanmış. Oyun oynamaktan oldu diye-memişler. Bizim Selçuk da hadiseyi arkadaşlarına anlatmış, mahallenin diline düştüydük.”

“Bak ben bilmiyordum, o kadarını.”

Ne zevkli oyundu o. İzzet Vedat'a bilgisayar almış, hepimiz nasiplendiydik. Nurten beni oyun oynarken görünce kan beynine sıçrardı. “Hadi çocukları başından alamıyoruz da sana noluyor Muzaffer?” derdi. Çakmak çakmak

olurdu gözleri kızınca. Celali bir kibrit alevi gibi parlayıp sönerdi. Oldum olası hoşuma giderdi onu kızdırmak. Çilekeş karım benim. Paşa kızıydı, asildi Nurten. Babası o elim uçak kazasında ölmece vermezlerdi onu bir rütbesize. Kızımı küçük yaşta evlendirmem, taşraya yollamam demiş, büyük laf etmiş kayınpe- der. Akşam Sanat'a göndermiş. Yemek, dikiş, örgü her iş gelirdi elinden. Kurtan- lan'da, Gölova'da, Süloğlu'nda az sıkıntı çekmedik. Ben gece nöbetlerindeyken o çocuklarla evde bir başına. Telefon yok, araba yok, olsa da -kışlar uzun- gide- cek yol yok. Hatırladıkça ciğerim sızlar. İzzet ilkokula gidiyordu, ayağı kırılmış, biz tatbikattayız. Nurten haber yollamış, beş gün sonra dönebildim. Çocuğu komşularla şehre götürmüşler. Doktor hemen ameliyata almış, az daha gecik- seydiniz bu ayağı kurtaramazdık demiş. Ne günlerdi. Taşra vazifesi bitip de İzmit'e tayinimiz çıkınca pek sevindiği Nurten.

O gittikten sonra çok ağır geldi be yaşamak. Diri mezarı yok ki kazıp içine giresin, mecbur, Hak vâki olacak diye bekliyoruz. Yıllardır ha bugün ha yarın gelecek. Apaçık haber vererek hastalıkla mı gelecek, yoksa sinsi sinsi yanıma sokulup birden mi alacak canımı Azrail, bilmiyorum. Geldiğinde onu tanıya- bilecek miyim? Ahbaplarım yola revan olalı çok oldu, çok bekledim, niye bu kadar geciktin, diye yakasına yapışacağım tanırsam. On yıldır orada yolumu gözler Nurten'im. Bir türlü vazgeçmedi dünyadan diye bana sitem ediyordu. Gideyim deyince gidilmiyor işte. Bu haytalar anlamaz ama arkadaş oldu o te- lefon bana.

“Ne sandın sen dedemi? Enişteme lüzum yok, istese o hatunu Face'ten bile bulur. Ama şimdi kendine gelse Nurten diye sayıklar. Hatırlasana nasıl düş- kündü onlar birbirine? Neydi, bunların bir şarkısı vardı, perestiş merestiş?”

Ahh ah “Ömrüm artar sana baktıkça perestişle benim/Canımın canı mı- sın ruhu musun şuhi şenim”. Nişanlıydık, bu şarkıyı Lunapark Gazinosu'nda Emel Sayın'dan dinlemiştik. Bekir Sıtkı da pek güzel söylerdi. Nurten'e baktık- ça sahiden ömrüm artmış benim. Ahh Nurten'im ah, yine gelemedim baksana yanına. Belki bir görümlük yüzüm kalmıştır, sabret.

“Ohaa yok artık. Bir de Face'i mi var?”

“Halam açmış oyalansın diye.”

“Napıyor, paylaşım mı yapıyor? Dedeme bak sen?”

“Nadiren... Cuma, kandil mesajı filan. Sude mezun olunca sevinip fotoğ- rafını paylaşmış. Sonra da çok beğeni alıp yorum yazılınca çocuğa nazar dege- cek diye kaldırmış.”

“Âlem adam ya”.

“Pek beceremiyor ama iki yüz kadar arkadaşı var, onların paylaşımlarını

¹ Bimen Şen'in hicaz şarkısı

takip ediyor. Hatta yorumlarına kadar okuyor. Seçim zamanı uzaktan uzağa kızdı, kinlendi birilerine. Yapma baba, bu kadar ciddiye alma desek de anlamıyor. Önüne gelene anlatıyor uzun uzun, falanca şöyle diyor, filancanın böyle görüldüğüne bakmayın, şunu yazdı, bunu yaptı.”

“Görebiliyor demek ki yazıları.”

“Okuyor, okuyor ama yazamıyor. Kulağı iyi işitmese de gözlerinin maşallahı var, geçen sene katarakt ameliyatı oldu ya.”

Yapacak daha iyi bir işim olsa bakar mıyım telefona, güzel kızım? Televizyonlarda akıllı uslu program kalmadı. Eskiden TRT’de ne güzel konserler, filmler olurdu. Tekrar tekrar seyretsek de bıkmazdık. Ben Belgin Doruk’u severdim, Nurten çok kıskanırdı. Ama o da Kartal Tiber’e hayrandı, ilk mektepteyken radyoda şiirini dinlemiş, anlatıp dururdu. Hiç haz etmezdim o kıl kuyruk heriften.

“Geçenlerde Sude’yi oturtmuş karşısına anlatıyor, şu hasta, bu dertli, şunun karısı ölmüş. O da dalga geçiyor ‘dede senin arkadaşların yarısı öte tarafta, oradan da paylaşım yapılıyor mu, eyvahlar olsun’ diye. Sus dedim, adam üzülüyor. Ölenleri arkadaşlıktan çıkaralım, yok doğum günü, yok arkadaşlık günü diye bildirim alınca üzülme bari dedik, kabul etmedi.”

Vayy ölenleri arkadaşlıktan çıkaracaklarmış, şunlara bak. Tahrir defterinden adını düşüyorlar sanki. Ben ölünce beni de hemen silecekler demek. Birkaç yıl sonra Face de Zincirlikuyu Mezarlığı’na döner zaten. Ölenlerin profillerini gezer, Fatiha okursunuz.

Sabahtan akşama kadar otur otur sıkılıyor insan. Eskiden Şadırvanönü’ndeki küçük çaycıda ya da çay bahçesinde buluşur, saatlerce muhabbet ederdik, hatırlarsın. Sen de pek nüktedan bir adamdın Sami. Maceraların hiç bitmezdi. Senin için artık evden çıkamıyor demişlerdi, yalanmış. Şimdi ne çay bahçesi kaldı ne park. Kahve deseniz evvelden beri gitmem bilirsiniz, zaten kalabalığı artık kafam götürmüyor. Neyse ki cami yakını, namaza gidip iki insan görüyorum.

Pencereden sokağı izler gibi bakıyorum telefona. Fizan’dakinden haberim oluyor. Kim ölmüş, kim kalmış? Bedrettin’in vefatını da öyle öğrendim ya. Face’te oğlu yazmış, “Babamı kaybettik, cenazesi Kurşunlu Camisi’nden kalkacak.” diye. Beni de bir götüren olsa dedim, lafı ağzıma tıktılar, sen ayakyoluna zor gidiyorsun dediler. Sonra gördüm, cenazeden fotoğraf paylaşmışlar. Bedrettin’le aramızda kaç yaş vardı, dur bakayım, benim Maltepe Askeri Lisesini bitirdiğim yıl doğmuş. Ölümünden birkaç gün önce oğlu hastanede fotoğrafını çekmişti. Çok zayıflamış, çökmüş adamcağız. Halbuki gençti daha.

Şaka bir yana gülüp eğlenecek, tadını çıkaracaksınız tabii bu yaşların. Nasılsa bir gün ihtiyarlık gelip dikiliyor adamın karşısına. Kapımı açmam, ha-

İBRAHİM HALİL ÇELİK

FOTOĞRAF

Psikolog

Huyumdur, hastalarım hakkında, onların yaşadıklarına dair hiçbir bilgiye sahip olmadan ilk seansı yapar; aldığım notlara, uyguladığım testlere göre bunu sürdürür; ilk seans bittikten sonra ona niçin geldiğini sorup aldığım cevap ile koyduğum teşhisi karşılaştırırım. Yaşadıklarını anlatmasını isteyerek ikinci seansın hazırlıklarını yaparım. Ama şu an karşımda oturan hasta bana bir şeyler anlatacak kadar kendinde değil. Başka bir beden yorgunluğunu taşıyor gibi, bitkin.

Odada beni bekliyordu. Gözlerindeki derin boşluk duvara sabitlenmişti. Yerime geçip oturdum, beni fark etmedi. Bir süre ben de boş gözlerle duvara baktım. Duvarın boyası soyulmuş kısımlarını anlamsız bakışlarımı anlamlandırmaya çabasıyla çeşitli nesnelere benzettim. Bulutlara, nehirlerle, köprülerle... Şekiller çoğalıyordu. Elimdeki kalemle bu şekilleri önümdeki boş kâğıda çizdiğimi uzun bir zaman sonra fark ettim. O ise hâlâ aynı boş gözlerle duvara bakmaktaydı. Soru sormam gerekiyordu. Soru sorup seansı bu sefer böyle başlatmam gerekiyordu. Çünkü test uygulayacağım bir hasta değildi karşımdaki. Ağır bir vakaydı anlaşılan.

“Nasılsınız?” diye acemice bir soru sordum, acemi ama gayet resmî.

“İyiyim.” cevabını beklemiyordum elbette ama bir yerden başlamam gerekiyordu. Bakışlarını duvardan kaldırıp bana döndü. Onu görünce elim ayağıma dolaştı, ihtisasımı unutmuş gibiydim. Ah geçmiş, bir yükten başka nesin sen? Bütün sözcüklerimi, acemi sorularımı yutup yüzüne baktım onun. Kaç cümleyi içimde evirdim çevirdim bu zaman zarfı içinde. Hepsisi yersizdi ve imkânsızlığın tümcesi oluvermişlerdi. Kapının çalmasıyla irkildim. Ben, gir, demeden bir delikanlı içeri girdi. Doktor bey uzun sürecek mi, diye sordu. Anlaşılan sekreterim yine görev yerini terk etmişti ya da telefonuna dalıp bu gencin içeri girdiğini görmemişti. Bunu onunla görüşecektim. Kendini silkelemesi lazımdı. Nerede görülmüş seansın ortasına pat diye birinin daldığı! Psi-

kologum ben sünnetçi değil! Sinirimi belli ettirmeden, az kaldı, deyip kapıyı kapatmasını söyledim. Derin derin nefes aldım öfkemin yatışması için. Sekretere saydırdım içimden. Seanstan sonra verecektim dersini onun. Bu kaçınıcı rezilliği idi. Biraz sakinleştikten sonra bakışları hâlâ üzerimde olan hastama döndüm. Uzak, cılız bir ışığa bakar gibi bakıyordu bana. Çaresizlik, ümitsizlik ve çıkışsızlıktan başka bir şey okuyamadım gözlerinde. Yine acemice, nasılsın, diye soracak oldum; hastam yani Gülendamlar konuşmaya başladı.

“Aradım, telefonu çalışıyordu.” dedi. Benle değil de başka biriyle konuşuyor gibiydi. Sözcüklerini ortaya dökmüştü, bir gaipliğe sanki.

“Aradım, telefonu çalışıyordu. Meşgule düşürdü. Ama geri aramadı beni. Eve de gelmedi. O gece çok yağmur yağdı. Ben uyudum.”

Söylediklerinden bir şey anlamamıştım. Bölük pörçük ve birbiriyle herhangi bir bağ kurmadığım tümceler kurmuştu. Telefon, diyordu. Uyku, yağmur diyordu. Hepsini not ediyordum. Ne olduğunu böylece çözecek ve tedaviye başlayacaktım. İşim daha da zordu bu sefer. Söylediklerini anlamış gibi yaparak, sonra n’oldu, diye sordum.

Sorum bir boşluğun içinde eridi. Yanıt yoktu.

Seans bitmek üzereydi ve biz birkaç sözcük dışında bir şey konuşamamıştık. Sessizliğin ağırlığı çökmeye başlıyordu odaya. Hangi soruyu sorsam cevabı sessizlik oluyordu, boşluk oluyordu. Önümdeki not defterinde yazılı bölük pörçük cümleler; bulut, nehir, köprü resimleri ve ne olduğu belirsiz şekiller ile karalamalarım. Ben bu anlamsız notlarıma, karalamalarıma bakarken Gülendamlar birden ayağa kalkıp önümdeki not defterine uzandı hırsıyla. Karaladığım sayfayı koparıp bana uzattı; hiç beklemediğim bir ciddiyet ve öfkeyle, telefonu neden çizmedin, ya arabayı, diye sordu. Şaşırmıştım. O sırada kapı imdadıma yetişti. Sekreterim kapıyı çalıp seansın bittiğini söylüyordu kibarca. Ben saate bakmayı unutmuştum demek ki. Sekreterime biriktirdiğim öfkem birden yerini minnete bırakmıştı. Gülendamlar not defterimden kopardığı sayfayı avucunda sıkarak dışarı çıktı. Arkasından geçmişin bütün özlemiyle baktım. En güzel hatıralarımla uğurladım onu. O ise beni tanıyamamıştı.

Televizyonlar yerini cep telefonuna bıraktığından beri her şeye daha kolay ulaşır olduk. Son dakika haberlerine, yardım kampanyalarına, arkadaşlarımızın doğum günlerinin ne zaman olduğuna, çeşitli telefon numaralarına; insanların çocukça laf sokuşlarına, ölümlere, ayrılıklara... Whatsapp, Instagram, Facebook ve diğerleri. Dünyamızı bunlara sığdırdık. Sosyal medyaya.

Üç gün boyunca gece gündüz yağın yağmur kuru dereleri doldurdu, taşırdı. Toprakta göller oluşmaya başladı. Toprak doydusu suya. Çiftçiler bu berekete ne kadar sevinmişlerdir kim bilir? Malum, kurak, çölleşti toprağımız, diye nice

nidalar dinledik yıllarca. Alın size yağmur!

Seçim sabahıydı, bir pazar günü. Eşimle oyumuzu kullanıp eve geldik. Eve gelir gelmez ikimiz de gömüldük telefonlarımıza. Atılan storylere baktım, kim nereye oy vermiş apaçık paylaşmıştı. Gereksiz, dedim içimden, ne kadar gereksiz haller bunlar.

Eşim, yazık, inşallah bulunurlar, diye mırıldandı.

“Nolmuş?” diye sordum.

“Belliydi böyle olacağı. Her gün gidip geldiğim yol. Hani sana demiştim ya derme çatma bir yol yapmışlar yıktıkları köprünün yerine. İşte o yol çökmüş. İki genç arabasıyla sele kapılmış dün gece, hâlâ bulunamamışlar. Araç 3-4 km aşağıda bulunmuş. Biri gardiyanmış biri kuyumcu. Baksana, üç gündür yağın yağmur onlar için yağmış sanki. Üstelik birinin telefonu çalıyormuş hâlâ. Su geçirmezmiş demek ki.”

Eşim öğretmen. Her gün servisle köy okuluna gider gelir. Dediğine göre olay o yolda olmuş. Umarım canlı olarak bulunurlar, deyip telefonumdan Antep son dakika haberlerine göz attım. Haberin ayrıntılarını okudum. Kaybolan gençlerin fotoğraflarına baktım. Hüzünlüydü. Biri hafifçe etine dolgundu. Onu tanıyor gibiydim ama nerden? Çok düşündüm ama bulamadım. Bu görüntü kafamı kurcalasa da üzerinde çok durmamaya karar verdim. Heyecanla saatin 17.00 olmasını ve seçim sonuçlarının açıklanmasını beklemeye başladım.

Psikologun Karısı

(Bir gün eve postacı geldi ve Psikologumuzun eşine bir paket bıraktı.)
(Umarım böyle olur.)

Muhtemel konuşmalar şu şekilde olacaktır:

İsmail, sana bir kargo geldi.

“Ben herhangi bir sipariş vermedim ki, kimdenmiş?”

“Bilmiyorum. İsimsiz.”

“Bir dergi bu. Bi bakayım, evet edebiyat dergisi. Bir kâğıt var içinde, buruş buruş bir kâğıt, üzerinde anlamsız şekiller var. Bir dakika arkasında bir yazı var.”

(O meşhur buruş buruş kâğıtta yazılanlar.)

İsmail merhaba, ben Gülendam. Eğer postacı paketi sana ulaştırmışsa bunları okuyabileceksin demektir. Ama senden ricam bu yazdıklarım için bana kızma. Adresini sekreterinden aldım, sana bir hediye göndereceğimi söyledim ona. Biraz dalgın bir kız ama iyi biri. Sen bütün seanslar boyunca beni sabırla dinledin. Sana minnettarım. Ama o ilk seansta sen bu kâğıda neden telefon ve arabayı çizmedin? Onlar da bir parçasıydı ölümlerinin. Tabii o zaman bunu bilmiyordun. Biraz fevriydim ben biliyorsun. O ilk seanstaki hırçınlığım

da bu yüzdendi. Fevriliğim için beni bağışla. Eşimi kaybetmenin derin hüznünü yaşıyordum. Sana eşimin fotoğrafını gösterdiğimde gazetede gördüğün o fotoğrafa benzemiyor demiştin, e tabii sen eşimi en son düğün fotoğrafımızda görmüştün, o zamanlar zayıftı biraz.

İsmail, biz şimdi onunla yan yana duran iki ayrı fotoğrafız. Öyküsünü yazmasaydım bu fotoğrafların nasıl dayanacaktım? Dayanamazdım. Zaten kadın dediğin çileden bir kale!

Her şey için teşekkür ederim. Sen iyi bir psikologsun, o yüzden senin öykünü yazdım. Ya da kendi öykümü. Belki de o ölüm fotoğrafının öyküsünü. Görüyorsun işte o aynı ikircikliğim devam ediyor. Neyin öyküsünü yazdığımı bile bilmiyorum. “İlk seansta beni çok yordun Gülendam.” demiştin onuncu yani son seansımızda. Sanırım yazdığım şey bu ilk seansın nasıl olduğuyla ilgili muhayyilemin öyküsü. Ama inan, sanki başka bir el yazdırıyor bana bunları. Masa başında oturmuş, elinde kalem, lacivert kemik gözlüklü biri.

Eşin öğretmendi değil mi? O yoldan gidip geliyormuş. Öyle demiştin. Ona da çok selam. Güzel kadın doğrusu.

Siz ve diğer insanlar, bu kahreden haberi telefonlarınızdan öğrendiniz belki. Üzüldünüz ve geçti sonra. Hatta heyecanla seçim sonuçlarına odaklandınız. Ankara’yı, İstanbul’u kimin kazanacağını heyecanı sardı sizi. Ya ben ve çocuklarım? Susuz kaldık İsmail, susuz kaldık biz.

Kafanı şişirmeyeyim sevgili psikologum. Sana gönderdiğim dergide öyküm var; okur musun?

Bu arada hâlâ çok yakışıklısın ve o iyilik dolu yüreğin hiç değişmemiş. Gözlükler yakışmış, sağ yanağındaki benini aldırman iyi olmuş, yakışmıyordu zaten.

Duyduğuma göre sağlam bir köprü yapmışlar o yıkılan köprünün yerine. Zaten bizde hep iş işten geçtikten sonra çözülür meseleler.

Neyse daldan dala atlayıp kafanı karıştırmayayım. Öykümü okuyunca kızma bana. Aklımda hiç böyle bir şey yokken yazıverdim bunu. Ya da biri yazdırıverdi işte. Lacivert kemik gözlüklü biri hani.

İnsan dediğin yüklü bir öykü değil midir zaten?

Görüşmek üzere.

Gülendam.

SEGÂH GÜMÜŞ

AYARTILMIŞ İYİLİK

Bir gün;

katıksız iyilikle şeytani kötülük arasında ansızın yırtılabilen incecik bir zar olduğunu öğrendim. Oysa bana sorsanız siyah ve beyaz kadar nettir her şey. İyiysen iyisindir kötüysen kötü.

Ben mi? Ben iyi taraftaydım her zaman, çünkü adı üstünde; ‘iyi iyidir.’ Ve hep öyle kalacaktım. Aradaki zarı görmediğim için öyle kalmam doğal

s-a-n-ı- r- d-ı-m.

Yanılmışım. Senelerdir... sabır ipi... ilmek ilmek ördüm. İyilik elbisemdi... bir gecede sıyrıldı üstümden. Önümdeki o incecik çizgiden kolayca karşı tarafa geçiverdim. Şaşırdım. Hiçbir şey hissetmiyordum çünkü. Vicdan azabı, pişmanlık, utanç... hiçbir şey... Şaşkınlığım şüpheyeye dönüştü. Şüphe yabani bir ot sanki... sardı damarlarımı. İnanamadım. Bu kadar mıydı? İnançlarım, bir ağacın sararan yaprakları gibi ömrünü tamamlayıp dökülecek miydi? Yavaş yavaş... salınarak... tutundukları dallardan... Yaprak cesetleriyle doluydu her yanımda. Bir gecede kupkuru bir dala mı dönecektim?

Sonraki gün;

hüküm günüydü. Tanıklar ve sanıklar önünde dilim dolaşmadan, ağlamadan, kendimi tütsülemeyi ifade verdim. Hepsinin gözlerinin içine dura dura baktım. Tek tek dinledim savunmalarını. Nedendi, nasıldı, nedendi, nasıldı. Geç bunları dedim. Bunları da geç. Bilirim ben yaptığınızı. Siz bana nasıl kötü olunur onu söyleyin. Pişmanlık duymadan, vicdanım sızlamadan gönül rahatlığıyla kötülük yapabilecek miyim? Ve başımı yastığa gamsızca gömüp sabaha kadar ipekten bir huzur içinde uyuyabilecek miyim?

Soğukkanlıydım. Acındırmadım kendime. Duygu sömürüsü yapmak da değildi niyetim. Görmeli ve göstermeliydim.

Kolaymış. Yapabilirmişim. Belki kendimi çabucak yargılayıp affedebilirmişim. En kolay kendini affedermiş insan. Bunun için bahaneler bulmalıymışım.

Yoksa içim sızlarmış. Falanmış, filanmış... Maksat rahatsızlık vermesinmiş.

Kötülük yapacak birine kimse engel olamaz mı, dedim.

Bize kimse olamadı, dediler.

Oh be, dedim.

Yırtıldı zar.

Hazır mısın? Çek bombanın pimini. Korku mu? Hayır. Kötüler korkmaz. Önce korkularını denetlemeyi öğrenmelisin. Korkularına hükmedebilirsen hayatına hükmedebilirsin.

Başka bir gün;

balıkçılar kahvesindeydim. Salaş masalardan birine oturdum. Her zamanki şeyler aynı sırayla yeni baştan yaşandı. Deniz biraz ilerimde sessiz tanıklığına devam ediyor. Sıra sıra balıkçı kayıkları bilge bir ihtiyarlıkla yavaş yavaş salınıyor. Etrafta yine yüzlerine aşına olduğum sabahçılar... İşte besili balıkçı kedileri... Birkaç tanesi paçalarımaya yapıştı yine. İteledim onları ayağımla. Neyse ki çabuk vazgeçtiler benden.- onlar da çabucak vazgeçtiler - Derken çaycı Rüstem göründü feleğin sillesine doymuş haliyle. Hoş geldin abla çay ister misin? Çaycı Rüstem tüm bilmişliğiyle halden anlayıp içimi okur gibi, ölen benliğimi arar gibi baktı bir an. Sonra gitti. Az sonra çayım gelmişti. İç be abla boşveerr! Dedi. Dedi mi? Yok, sanırım demedi. Öyle hayal etmiş olmalıyım. Birinin beni anlaması gerekiyordu, bu görev ona düşmüştü. Kenardaki şu yaralı tekneler bile meyhanedeki anlayışlı dinleyici olmaya hazırdı bugün. Yavaşça kafalarını sallıyorlardı. Derken simitçi geldi.

Sıcaaak simiiiiitt... Aynı simitçi, aynı saatte, aynı karton kutusuyla... Kirlili beyaz önlüğüyle, yüzünde hiç değişmeyen sigara sarısı kederiyle simitçimiz de yerini aldı. Ne kaldı?

Çay eşliğinde devam eden tartışmalarımız olurdu hani. Dört köşe ihtiyar masaya alabildiğince yayılan, anlam arayışlarımız. Bizim anlamayışlarımız.

'Hayatın anlamı', gelirdi ilk olarak. Sonra 'iyilik ve kötülük'. Masaya yığılırdı hepsi birden. Tüm kavramlar birbirine karışıp üst üste toplaşınca ağırlaşırırdı masa. Masa da masaymış ha, derdin. Sana; aynı espriyi yüz defa yaptın, yeter ama, demezdim. Bu zekâ ürününe gülümserdim senin için. Entelektüel bir adam olduğunu düşünüp daha bir yayılırdın sen de oturduğun koltuğa. Akıllı olduğunu ve geri kalanların aptal olduğunu düşünüyor olmalıydın. O hep oturduğumuz masa az ileride. Denize en yakın duran. Herkesin hem içinde hem en uzağında... Asil, ayrıksı, yalnız. Birileri oturuyordu geldiğimde. Gözüm üzerlerindeydi. Az önce kalktılar. Hemen davrandım. Tam ulaşmak üzereyken başka bir çiftin de aynı masaya yöneldiğini fark ettim. Hızlandım. Kadın tam sandalyeye elini uzatıyordu ki çantamı masaya koyuverdim. Zafer kazanmış

edasıyla baktım yüzüne. Üstten, kararlı, kendinden emin... Orta yaşlarda tüm basmakalıplılığıyla eli poşetli bir kadın... Haftada bir yaptığı temizlikten başka en büyük meşgalesi günlere gitmektir, kocası gelmeden evde olabilmek de en büyük derdi. O yanındaki mıymıntı da kocasıdır. Alışveriş sonrası bir çay içip eve gideceklerdir.

Bu masa bizim, dedi kadın. Hayır, sizden önce ben geldim, dedim. Siz başka masadaydınız ama, dedi. (Ne ara görmüş! Gözünden de bir şey kaçmıyor. Sen Allah'ın kahvesinde masa arayan sıradan birileri san. Her an sana uzanmaya hazır işaret parmaklarıyla birer göz onlar. Ve ekledi; biz sizden önce geldik. Hayır, dedim tekrar. Bir saniye farkla bile olsa ben daha önce geldim. Kadının yüz hatları gerilmişti. Sinirlendiği belliydi. Rakibim belli ki dişli biri. Pes etmesini beklerdim. Ne pahasına olursa olsun geri adım atmaya niyetim yoktu benim de. Bugün bana bulaşmasa iyi ederdi. Ani bir hareketle oturuverdim sandalyeye. Arkama yaslanıp bacak bacak üstüne attım, kollarımı bağladım. Yüzümü denize döndüm. Eski ben olsa çoktan bırakmıştı masayı.

Geçmişten beri ilk çekilen ben olurdum mücadeleden. Ne için olursa olsun ortada bir rakip varsa hakkım olanı bile almaya uğraşmaz, önemli değildi zaten, havalarında gururumdan arta kalan kırıntıları toplaya toplaya uzaklaştırdım.

Küçüktüm. Okuldan çıkmıştık. Hep birlikte yürüyorduk çocuklarla. Yanımdaki kız sınıfın gözdesi. Hem gerçek bir sarışın hem de başkan. Onunla yürümenin verdiği hazla ezik, şapşal bir gülümseme yayıyorum etrafa. O kadar minnettarım ki, benimle yürüdüğü için ayaklarına kapanıp gözyaşları içinde teşekkür edesim var.

Mutluyum. Üstelik boynumda yeni suluğum. Havam yerinde. Güle oynaya gidiyoruz. Suluk dikkatini çekiyor birden kızın. Aaa yeni mi? Versene, diyor, şımarık şımarık. Cevap vermeye fırsat kalmadan boynumdan çekip alıyor. Biraz orasına burasına bakıp burun kıvrıyor. Yanımıza gelen diğerlerinin gözü önünde yere atıp bir de tekme sallıyor. Yüzünde hınzır bir gülümseme... Suluk tıngır mıngır yerde yuvarlanıyor. Ben şaşkınca, incinmiş gururumu döke saçıyor. Kahkahalar eve kadar kovalıyor beni. Kızın yüzündeki o kötücül ifadenin ezdiği aklımda tek soru var; neden? Eve gelir gelmez hırsla ağlarken şeytani kötülükle ilk o gün tanıştığımı şimdi anlıyorum. Sebepsizce aşağılanmışım. Yok sayılmışım. Bir şeyler yapmalıydım. Hazmedemiyordum. Fakat ne yapabilirdim? Ağzıma zorla konan bu lokmayı ağlaya ağlaya yutup sindirdim. Ertesi sabah andımız okunurken göz göze geldik. Sevimli, aptal bir gülücük taktım yüzüme.

Benden bi cacık olmayacağını o gün anlamalıydım. Hep kenardan bakan bir çift göz olmaya mahkûmdum. Oyuncu seçimlerinde en son fark edilen, aslında istenmediği için unutulmuş numarasına kurban giden beceriksiz... Yine

de alınmazdım. Olsun canım ben de sizi izlerim, oynamam şart mı? Alındığımı anlayıp üzüleceklerini düşünerek bir de onları teselli etmeye çalışırdım. Kimsenin umurunda olmadığımı anlamam uzun zaman alacaktı.

Eskidendi bunlar. Bugün yeni benliğimle girdiğim ilk savaşı kazandım bile. Kin dolu gözlerim yüzünden geri adım atan kadın; tüm masalar sizin olsun, diyerek öfkeli adımlarını kafama vura vura uzaklaştı. Gittiği iyi oldu. Yoksa onu heykele dönüştürebilirdi bakışlarım. Arkasından bir Erol Taş kahkahası patladı içimde. Haz olup damarlarıma yayıldı. Kötülük tarafından ayarılmanın keyfini çıkardım. Kazandım. Güçlüyüm.

Pis bir gülücük oturttum karanlık suratıma.

Cehennem dibine kadar yolunuz var. Allah hepinizin belasını versin.

Bela okumak günah. Suss!

Senin de belanı!

Günlerden bir gün;

insan fark ediyor sınırlarını. Sesinin beste, bakışının şiir, varlığının hayat kaynağı olduğunu sandığı yerde aslında bir çengelli iğne olarak görüldüğünü anladığında mesela. İki yakası bir araya gelemiyor diye ilişkimizin bir ucundan diğerine uzanıp kendi kendime tutunmaya çalışıyormuşum. Aslında iğne ucu kadar değerim yokmuş onda. İlişkimiz, dedi dikiş tutmuyor artık. Bitti, diye ekledi sonra. Sustum. Söz hiçliğe yuvarlanıyordu. Sustum. Beni neden terk ettiğini biliyordum.

O gün;

anlamalıydım. Aramıza katılmasına en çok ben sevinmişim oysa. Hayata dair anlatacak ne çok hikâyesi vardı. Sarı saçlarını yana savurarak bacak bacak üstüne atar, beklenmedik bir anda koyuverdiği özgür kahkahası etrafta bulunanlara değip dikkatleri avladıktan sonra sahibine geri dönerdi. Güzellliğini silah olarak kullandığını fark ettiğimde iş işten geçmişti. İsteddiği erkeği rahatça öldürebiliyordu. Evli, bekâr, yakışıklı, çirkin fark etmez. Anlamalıydım. Daha gelmeden ortamı dolduran şuh topuk seslerinden anlamalıydım. Sarışın bir davetti o. Reddedilemeyecek kadar güçlü. Anlayamadım, çünkü yabancıydım.

Henüz...

Nihayet bir gün;

dönüştüm. Bir çengelli iğne neye dönüşebilir? Sivri dilli bir çuvaldıza en fazla. Tüm iyi insanların kendine batırması beklenen ucunu karşıya çevirmeye kararlı bir çuvaldızdır artık.

Yedinci gün;

Ve Allah yedinci günü mübarek kıldı

ve o gün dinlenmeye çekildi...

nehre gitmeye karar verdim. Zamanı ölçmeliydim orada. Bir nehir ne ka-

dar uzakta olabilir ki. Akan, temizleyen, alan ve götüren... Sürüklediği taşlarıyla, ölüleriyle nerededir bu nehir? Taşıp köpüren sularıyla...

Yağmur yağıyordu. Rüzgâr damlaları sağa sola savuruyor, silecekler arabamın gözünü açmaya yetişemiyordu. Yarı kör akıyorduk yolda; arabalar... evler... ağaçlar... arabalar... evler...

Yol kenarında bekleyen birinin yanında durdum. Teklifsizce bindi. Orta yaşlarda bir adam. Gideceği yeri tarif etti hemen. Derken sözün musluğunu açiverdi. İyi bir terziymiş. Kimlerin ne ayıplarını örtmüş diktiği elbiselerle de kıymet bilen olmamış. Yapayalnız kalmış şimdi. Habire anlatıyor. Gülümsüyorum.

Nehre gidecektim gelmek ister misin, diyorum. Hiç şaşırmıyor teklifime. Kabul ediyor. Yağmur yavaşlamış. Dingin bir toprak kokusu... Terzi adamla yan yana yürüyoruz. Nehrin kenarına oturuyoruz. Akan suya bakıyoruz birlikte. Bekleyeceğiz burada. Yeterince beklersek düşmanlarımızın cesedi önümüzden geçermiş. Öyle diyorlar. Yeterince bekliyor muyuz? Beklemiş gibi mi yapıyoruz, bilmiyorum. Sonsuzca gelen bir süre boyunca bakıyoruz birlikte. O bize, biz ona. Akan su, sudaki yansımamız, kenardaki ağaç... Bize doğru akıyor hepsi. Biz de katılıyoruz bu akışa. Ağlayan, inleyen seslerle... birbirimize... tanıdın mı beni, diyorum.

Terzi garip bir ifadeyle bakıyor yüzüme. Sen, diyor; iyiliğin ayartılmış yanısın.

AHMET TOPBAŞ

BÜYÜK KERVAN

Eskilerden pek bir şey kalmadı. Zira hatırlayanlardan yaşayan yok artık.

Her şey Büyük Kervan'ın gelişiyle başladı. Yaz gündönümüydü. Başakların altın sarısına boyandığı zamanlardı. Ufukta kervanın gelişini haber veren toz bulutları görüldüğünde kasabaya sevinç hakim olmuştu. Uzun zaman sonra ilk kez bir kervanın yolu düşüyordu buralara.

Kasabanın önde gelenleri kervanı karşılamak için bir heyet oluşturdu. Günler öncesinden konaklayacakları yayla hazırlandı. Kilikya'nın verimli topraklarından besilenmiş sürüleriyle yaylaya yerleşen insanların gelişi kasaba pazarına hareketlilik katacaktı.

Büyük Kervan'ın gelişini haber alan köylüler günler öncesinden akın akın kasabaya gelmeye başladı. Senede bir defa tekrar eden bu büyük göçten paylarını almak için pazara sergilerini serdiler. Kadim dönemlerde yaşanan savaşların hatırasını taşıyan, Kilikya'nın bu aşılmaz dağları içinde yaşayan demirci ustalarının dövdüğü kılıçlar, gürzler, yatağanlar gün ışığına çıkarıldı. Sırma saçlı güzeller el işlemesi halılarıyla, kilimleriyle boy gösterdiler.

Eski günlerde olduğu gibiydi her şey. Büyük ateşler yakıldı, büyük kazanlarda pilavlar pişirildi, şarkılar söylendi, destanlar koşuldu. Güneyin bu sarp yamaçlarını tutan dağ halkının dilinden hikayeler anlatıldı.

Ak saçlarında körpe rüzgarların dolaştığı güzellerden bir güzel vardı kasabada. Babası deri ticaretiyle uğraşan bir adamdı. Kasabanın biraz ilerisinde, vadinin eteklerinde, nehre yakın bir köyde yaşıyorlardı. Anası Umay Hatun bu körpe kızın doğduğu sene bir düş görmüştü. Düşünde alacakaranlık bir göğün çevrelediği, sedir ağaçlarıyla kaplı bir ormanda yürüdüğünü görmüştü. Orman zemini, yağın yağmurla çamura dönmüştü. Çamura bata çıka ilerledikten sonra gökte Hilal'in yükseldiğine, sonra da doğuda bir yerde gözden kaybolduğuna şahit olmuştu. Ayın batışıyla birlikte güneyde bir yerden çılgık duyduğunu, sonra da karnına bir sancının saplandığını söylemişti. İşte o rüyadan sonra Göksu'ya gebe kalmıştı Umay Hatun.

O günlerde herkes gibi Göksu da Büyük Kervan'ı karşılamaya gitti. Babasıyla birlikte pazara sergilerini serip beklemeye koyuldular sonra. Pazarda hazırlıklar sürerken kervanın yaklaşmakta olduğunu haber verdiler. Ufukta yükselen toz bulutlarının arasından atları üzerinde gelen öncülerini karşılayıp kucakladılar. Deve yüklü kervan ağır ağır yaylaya yöneldi, yükünü bıraktı, yayıldı. Kasabanın çorak yaşamı bir anda hareketlendi.

Gündüzleri kasaba meydanında pazar kuruluyor, kahveler köyden gelenlerle dolup taşıyor, akşama doğru da tarlalardan dönenler kalabalığa katılıyor. Büyük Kervan'la birlikte gelen çerçiler uzak diyarlardan getirdikleri eşyaları oynatıyor, çingene kızları panayır alanında gösteriler yapıyor, çengi kızlar dans edip şarkı söylüyordu.

Anlatıldığına göre kervanla birlikte gelenlerden bir çingene delikanlısı da o sıralar görmüştü Göksu'yu. Göksu sırma saçlı, selvi boylu, güzeller güzeli bir kızdı. Yürüdükçe at yelesi gibi omzuna dökülen sarı saçları vardı.

Güney'in sıcak rüzgarlarında yanmış teniyle, bozkırın ayazlarıyla gürleşmiş uzun saçlarıyla yürüyen bu delikanlı, ecnebi memleketlerinden getirdiğini söylediği eşyalarıyla herkesin ilgisini çekmişti.

Konuştugu adamın dilini taklit edip her kılığa giren, efsunlu sözleriyle gönlü hoş eden bu oğlana gönül veren kızcağızlar, oğlanın gönlünü çalmak için kah çadırına mendil bırakırlar kah önüne geçip ahu gözleriyle salınırlardı.

Oğlanın kıza ne zaman ümit verdiği, Göksu'nun bu oğlanı ne zaman sevdiği bilinmese de gizli saklı görüştükleri de bütün kasabanın dilindeydi. Ne var ki babasının da bu işe rızası yoktu. Yaban ellerden gelmiş bir oğlana güvenip kızını vermek istemiyordu. Çerçilikle zamanını geçiren, her gördüğü güzele gönül veren bu oğlan günün birinde kızını bırakıp gitmez miydi?

Sürülerin çoğaldığı, insanların ekine gittiği günlerdi. Çerçi delikanlısı oğlan, kızı babasından istemek için çingene reisleriyle köyün yolunu tuttu ama kızın babası kapısında beliren çingeneleri görünce silahına sarılıp adamları kapı dışarı ediverdi. Çingene reisleri yanlarında getirdikleri hediyelerle birlikte kasabanın yolunu tutarken oğlan da bir yerde kızı denk getirip kaçmaya ikna etmişti.

Büyük Kervan'ın dönüş hazırlıklarının başladığı günlerdi. Çerçi oğlancığı, kızın köyüne gitmek için hazırlığını yaptı. Yanına kızın köyünden tanıdığı bir arkadaşını da alarak yola koyuldu. Toros dağlarının eteklerinde kurulu bu köyün iki yanında yükselen sıradağlar vardır. Dağların yüksek kesimleri yalçın kayalıklarla örülüdür. Kayaların bitiminden itibaren de sedir ağaçlarıyla kaplı ormanlar bulunur. Hilal şeklinde uzanan vadinin yamaçlarından tüm köyler görülür.

Gecenin karanlığı çöktükten sonra arkadaşıyla beraber köyün yolunu

tutan çerçi, kasabanın düzlüğünü geçince ufukta köy beliriverdi. Yamacın öte yanında ışıkları görülen bir dizi köyün arasından hemen fark ediliyordu. Dönüş yolunda nereden gideceklerini hesap ettikten sonra vadi tabanına doğru seğırttiler. Ağaçların sık dalları arasından görülen ayın cılız ışığında bir süre gittikten sonra köyün sınırına vardılar.

Dağın kayalıkları arasından dökülen bir çavlan vardı. Beş metre kadar yüksekten fışkıran suların buluştuğu yerde de bir gölet oluşmuştu. Göksu'yla buluşmak için burayı seçmişlerdi. Çavlane vardıklarında gökte hilal yükselmekteydi. Bir süre bekledikten sonra kız yanlarına geldi. Birlikte gerisin geri yola düştüler. Ormanın sık patikasından devam edip tepede kaya mezarlarının bulunduğu mağaralara sığınacak, sonra da Toros'ları aşıp güneye ineceklerdi.

Orman zemini çalılarla kaplıydı bu yüzden yavaş ilerliyorlardı. Dağlardan kopup gelen nehirler taşkın vaziyetteydi, zemin yer yer bataklık haline gelmişti. Çamura bata çıka ilerledikleri için yoruluyorlardı. Arada bir durup dinlendikleri için de vakit kaybediyorlardı. Ormanlık alandan çıkıp tepeye doğru tırmanışa geçtiklerinde köyün çıkışında meşalelerin yandığını gördüler.

Adımlarını hızlandırıp Kayadibi'ne varana kadar durmadılar. Ormanlık alanda izlerini kaybettirirlerse onları bulamazlardı çünkü. Mağaralara vardıklarında meşaleler görünmez olmuştu. Bir süre mağarada dinlenmeye çekildiler. Göksu, yere serdiği heybenin üzerine uzandı. Çerçiyle arkadaşı da mağaranın girişinde oturup ormanı izlemeye koyuldu. Gece ilerliyordu ancak gelen birileri vardı ne de bir işaret. Yalnız uzaktan uzağa yankılanan silah sesleri vardı. Belki de duydukları bu sesler köpek havlamasıydı ama geceydi, her şey olabiliirdi.

Çerçi'nin arkadaşı arada bir mağaraya girip kıza bakıyordu. Hava serinlemeye başlamıştı. Ormanın ciğerlerinden kopup gelen rüzgarı hissetti. Çam kozalağı kokuyordu. Derin bir nefes alıp olacakları düşünmeye koyuldu. Delikanlı bir süre gözlerini ayırmadan kıza baktı. Tanımadıkları bir çerçinin peşinden girdikleri macerayı düşünüyordu. Göksu nasıl olmuştu da bu oğlana gönül vermişti?

Gözlerini kısıp kızın yüzünü incelemeye koyuldu. O sırada Göksu'yla göz göze geldiler. Kızın suratı aynen leziz bir pastayı ısırp da çiğnemeye başladığı zaman bunun bir hayvan pisliği olduğunu anlayan birinin yüzüne benziyordu. Kaçmak isteyen kendisi değilmiş de karşısındaki oğlan kaçırıyormuş gibiydi. Delikanlının yüzünde bir endişe yoktu. Girdikleri bu maceranın sonunu merak ediyordu sadece.

Tam o sırada gecenin karanlığını yırtan silah sesleri yükseldi. Ormanın bitip çayırlığın başladığı düzlükten geliyordu sesler. Mağaradan çıkıp aşağıya baktıklarında kızın babasını, akrabalarını, köylülerini karşılarında buluverdi-

ler. Elleriindeki meşaleler ile mağaranın girişinde bekleyen kalabalıkla karşılaştıklarında ikisi de korkudan kaskatı kesilmişti, gözleri kocaman kocaman açılmış eli silahlı adamlara bakıyorlardı.

Öfkeli kalabalık ikisini de derdest etti, sonra da köyün yolunu tuttu. O sırada kargaşadan dolayı farketmemiş olacaklar ki çerçi oğlancığının aralarında olmadığını anlayamadılar.

Ertesi gün Büyük Kervan dönüş hazırlıklarını tamamladı. Sürüler halinde yaylayı boşaltan göçerler; atlarının, develerinin üstünde Toros'ların güneyine doğru yola koyuldular. Sergilerini toplayan köylüler de birer ikişer panayırı terk ettiler sonra. Kasaba meydanı o eski sessizliğine gömülüverdi.

Sonraki yıllarda Büyük Kervan bir daha o kasabaya hiç uğramadı. Kaçan çerçiden de bir haber alınamadı.

Güz gündönümünde Göksu'yu köylüsü oğlanla everdiler. Oğlan bir ömür kızın gözlerinin içine baktı. Göksu'ysa bir kere bile dönüp bakmadı.

Uzun yıllar yaşadılar, hiç çocukları olmadı.

ZÜHAL BAYLAN

KİRLİ ELLER

Büyük bir şehrin, küçük dört duvarlarından birinde büyüdüğü günlerinden kalma kâbusuyla, ter içinde uyandı. Başının altındaki çuvalı alıp titreyen ellerinin arasında ezdi, gözyaşlarıyla yıkarken. Büzüp eline aldığı grinin pis tonlarına bürünen, yere bırakılınca ara ara kendini gösteren yerlerinden, aslında renginin beyaz olduğu anlaşılan çuvalının bir kez daha beyaz yerlerini kararttı.

Henüz 23'ünde ama 83 yaşında huysuz bir ihtiyar gibi, kolay mı ha kolay mı dört duvar arasında kalmak, kolay mı diyerek homurdandı, çöp konteynırlarından plastik ve kâğıt toplarken. Yanından geçerken konuştuklarını duyanlar için, sesinin tınısı, insanı kaçırın her adımda can alan tehlike sirenleri gibiydi.

Çuvalını doldururken gözü hep bir noktada takılmış gibi gözüксе de, yanlarına gitse dinlemeyeceğini bildiklerinin, onun yanından geçerken kendisine kulak kesildiklerinin farkındaydı. Kolay mı dedi kolay mı dört duvar arasında büyümek... Ölenin kötülükleriyle bıkmadan her gece koynuna girmesi...

Ütüsüz ve tozlu olmasına rağmen, elbiselerinin gençliğine ne kadar yakıştığından habersiz, topladıklarını hurdacıya satmak için adım adım ilerlerken, bir sağa bir sola elindeki çuval gibi savruldu.

Gün karanlığa kavuştuğunda, koca bir şehrin tüm gerçeklerini içinde barındıran caddenin kenarındaki metruk evin korkuluklarının arasına gerilmiş, inşaat filesinin altında, bir hayvanın eşeleyerek açtığı geçide benzeyen deliğinden, kimse görüyor mu diye sağını solunu kolaçan edip çabukça ayaklarını sokup, belinin üstünden kayarak binanın zeminine ulaştı.

Kirli elleriyle peyniri ekmeğin içine doldurup yavaşça yerken, çuvalını dürrüp başının altına koyup kâbuslara uyumadan önce, yemeğinin yanında annesinin sobada demlediği sıcak çayı hayal etti...

Bugün günlerden pazar... Babasının gelişini görebilmek için, tahta parçaları ile yapılmış soğuk kış geceleri, ayazı içeri üfleyen evin kapısını açıp, temiz buz gibi havayı ciğerlerine çekti. Bir süre karda daireler çizerek ayaklarını iyice bastırıp yürürken, oluşan izlerle ve çıkan seslerle oyalandı. Dümdüz memlekette

uzak dağların puslu görüntüsü arasında dağları saydı, dün gece zamanın geçmesi için yıldızları saydığı gibi. Özgürce bağırды uzak dağlara, yankının yavaşça geri gelişini dinlerken bir süre daha oyalandı. Kar birbirlerine uzak evlerin gidiş gelişlerini zorlaştırdığı için, beklerken arkadaşı ile vakit geçiremeyeceğine üzüldü.

Babasının gelişi ile zaman bereketini yitirdi. Sessizce sevinen annesinin içindeki coşkuyu, maşayla sobayı harlarken, kıvılcımların odun ateşi üzerindeki dansları artırdı.

Annesi akşama hiç iş kalmamasını istedi. Eşinin getirdiği haftalık erzak poşetlerini açtı. Kileri olan samanlığın hatıllarının arasına donması için eti sıkıktırdı. Sebze ve meyveleri köşecikte yer alan dolabına yerleştirdi. Unu bile hemen eleyip leğene döktü. Çabucak yoğurdu akşam yemeğinde eşine sıcak ekmek sunmak için.

Onu içine girince üşümekten kaskatı yapan yatağı, bu gece babasının sıcacık omzuydu. Annesinin, yanlarına uzanmadan önce, kumral gür saçlarının örgüsünü usul usul açışını izlerken uykuya daldı...

Babasının gitmesiyle görevini bitirmiş gibi köye inen tüm yollar kapandı. Metrelerce yağın kar yakınlardaki evleri bile görünmez hale getirdi. Tüm sabah kar oynadı. Öğleye doğru midesinin kazınması, pişmekte inatlaşan yemek kokusunun dışarı taşmasıyla derinleşti. Ahırla girişi aynı olup, kapıları yan yana birbirinden tek duvarla ayrılan evlerinin kapısından içeri girdi.

Camın önünde gece yatarken kullandıkları yorganların üzerine serili olduğu karşılıklı iki sedir, kapının hemen yanında kurulu soba, odanın sonundaki duvara kurulmuş küçük tezgâh ve iki raftan oluşan tereğe dizilmiş birkaç mutfak eşyasından oluşan tek göz evlerinde annesini göremedi. Sızlatacağını bildiği halde ellerini sobanın düşmekte olan ısısına yaklaştırdı, kafasını pencereye doğru çevirdi, yarıya kadar perde çekilmiş buğulu camdan, yaptığı kardan adamı seyredebilmek için.

Annesinin odunları kucağına dizerken olduğunu düşündüğü kıpırtı sesleri arasına karışan, boğuk acı bir çığlık sesi ile irkildi. Duvarda asılı olan mavzeri kapıp ahırın kapısını ayağı ile tekmeleyip açar açmaz, gördükleri karşısında düşünmeden, nişan alıp silahını ateşledi. Üzerine çullanan adamın, ağzını kapattığı elini, daha da abanıp güç alarak, hızla doğrulması ile vurulup hareketsiz kalan annesinin beyaz göğüsleri arasından sızan kan, samanla karışan uzun örgülerini boyadı. Oğluna dönüp, gözleri ile son sözünü birkaç saliseye sığırdı. Kalan dört kurşunu da adamın üzerine boşalttıktan sonra, hâlâ oynadığı karın etkisiyle sızlayan ellerine bakıp öylece kalakaldı...

Jandarmalar kollarını kelepçeleyip onu götürürken her an bir yerlerden çıkacakmış, babası onu koşup kurtaracakmış sandı. Tıpkı elinde içine birkaç elbise tıktırılmış çuvalla, hapishanenin bilmediği bir şehre açılan kapısından çıkarken olduğu gibi...

MERVE ÖZGENLİ ÇELİK

PLASTİK DÜNYADA SUKULENT OLMAK

Şeffaf bir kutunun içinde solmaya yüz tutmuş ve küçülmüş gövdemi saklayarak bekliyorum. Küçülen gövdem özgüvensizliğimden değil, solgun bedenimin görünmesini istemeyişimden. Genç, parlak zamanlarım da olmuştu. Yapraklarımın canlılığının metrelerce uzaklardan belli olduğu, kendimi beğendiğim zamanlarım... Ama bitti. Çiğ zamanlarımın kendini beğenmişliği yerini olgunlukla gelen kendine güvene bıraktı. Nerede olmak, nasıl yaşamak istediğimi iyi biliyorum. Biri soracak olsa eğip bükmeden, teklemekten sıralarım cümlelerimi: Aidiyet istiyorum. Yuva, nefes, huzur istiyorum, sahiplenilmek istiyorum. Yorulduğumda, kırıldığımda, sıkıldığımda, ait olduğum yerde nefes almak, kendime gelmek, güçlenmek, canlanmak, büyümek, yoluma yuvamdan devam etmek istiyorum. Her gün yüzlerce kişi değil, bir ya da birkaç kişi görmek, o kişilerin uyanınca gözlerini ovuşturmalarına, yanımdan geçerken birbirlerine iyi geceler deyişlerine, bahar aylarında benim için yeni saksı beğenişlerine, terlik seslerine, küslük sessizliklerine, çalışırken bilgisayarlarında çalan fon müziklerine, toprak kokuma karışan ev kokusuna, sıcaklığa, samimiyete, ilgiye, sevgiye şahit olmak istiyorum.

Haya l kuruyorum. Her sabah bana günaydın diyen bir sahibin hayalini... Her ayrıntısını ince ince diziyorum. Sabahın erken saatlerinde dizleri çıkmış pijamasıyla evin oğlu “ekmek almaya gitmek istemiyorum” diyerek giriyor mutfağın kapısından. Ben radyatörün üzerinde hasır görünümlü saksımın içinden seyrediyorum onları. Kadın, akşamdan kalan çay posasını çöpe dökerken, adam kahvaltı için menemenlik malzemeleri sudan geçiriyor. Beyaz peynir kalmamış. Oğlan henüz ikna olmasa da ekmek almaya gittiğinde bir kutu da beyaz peynir alacak marketten. Köşedeki bakkallara veresiye yazdırma devri çoktan kapanmış. Güvensizlik döneminde yaşıyor bu aile. Güvensizlik döneminde yuvayı güvenle, huzurla doldurmanın küçük bir adımı beni de evin bir üyesi yapmak olamaz mı? Ekmek almaya zor kötek ikna olan oğlanın eline mutfaktaki kavanozdan para tutuşturuyor kadın. Bu sırada kahvaltılık menemene soğan

konup konulmayacağı tartışması başlıyor. Kadın sabah menemeninde soğan sevmiyor, ama malzemeleri yıkayan adamın çok sevdiğini bildiğinden tartışmayı alevlendirmeden sonlandırıyor. Adam sudan geçirdiği bütün malzemeleri tabağa koyduktan sonra soğanları ince ince doğrarken bir damla gözyaşı döküyor. Soğanların gazezleri sadece kadınlara mı? diye düşünüyorum bu sırada.

Hayal bu ya herkesin elinde buz gibi su şişesi taşıdığı mevsim, yaz. Son yirmi yılın en sıcak yazı. Öyle söylüyor karşımdaki televizyon. İnsanlar muhabbete sıcakların dedikodusuyla başlıyor. Ben de gün aşırı hiç olmadı üç güne bir sulanmak istiyorum. Kış günü su isteğim haftada bire kadar düşse de bu sıcaklara ben de dayanamaz oluyorum. Zor geçiyor yaz, ama geçiyor. Kışın gelmesiyle birlikte radyatörün üzerinden oturma odasına televizyon ünitesinin yanına taşıyorum. Haftada bir çay bardağına koydukları musluk suyuyla suluyor beni sahiplerim. Sessizce, kimseyi rahatsız etmeden geçiriyorum bütün kışı. Bu durumda televizyonun uzun süre açık kalmasından hoşlanmıyorum. Biraz düşünmek, günümü değerlendirmek, gözlerimi dinlendirmek istiyorum. “Gözlerin yok ki senin” diyenler oluyor. Gülüp geçiyorum. Bu dünya ne çekiyorsa her şeyi görüldüğünden ibaret sayanlardan çekiyor. Görünmeyendeki mucizeyi çözebilenlerse kabuklarının içinde benden daha hareketsiz bekliyor.

Ben de hareketsiz, haftalardır değişmeyen yerimde beklerken böyle hayaller kuruyorum. Her gün yüzlerce insanla karşılaşıyorum. Yanında nakit taşımayan, banka hesaplarındaki çok haneli rakamlarla yaşayan, asgari ücreti bilmeyen insanların dışında herkesin uğrak yeri burası. Günde on iki saat çalıştıktan sonra evine ancak eklemek alabilecek de geliyor buraya, mesai bitimi saatlerin beşi göstermesiyle kapıdan çıkarken kravatını gevşeten memur da... Sabahları saat ondan önce kalkmayan, gözlerini ovuştururken Müge Anlı'yı sonrasında yayın akışında gelinlerin birbirini lağım çukuruna sokup çıkardığı programı izleyen kadın da uğruyor buraya, kahvaltı yapmadan evden çıkan, köşedeki pastaneden aldığı sıcak simidini martılarla paylaşan müdire hanım da... Oturduğu evin, bindiği arabanın, okuduğu okulun parasının nereden geldiğini sorgulamayanların dışında herkesin uğrak yeri. Ama daha çok evde oturmaktan dizleri kireçlenen kadınların, kursa geçerken atıştırma malzemelerini alan gençlerin, okul dönüşü anneannesi ya da babaannesine abur cubur diye tutturan çocukların, geçinmek için her kuruşun hesabını yapan emekli amcaların uğrak yeri. Hepsini görüyorum her gün, ama hepsiyle göz göze gelemiyorum. Birçoğunun ilgisini çekmiyorum. Bakmadan geçiyor çoğu. Daha cazip şeyler buluyorlar burada. Yanımdakilerle ilgileniyorlar. Benimle birlikte gelen altılı çay seti çoktan tükendi mesela. Geçen hafta gelen oto malzemeleri de neredeyse bitti. Oto koltuk örtüsü, paspas, telefon tutucu, usb kablosu, hatta jant temizleyici bile satıldı da bir ben kaldım. Plastik saklama kapları da tükenmek

üzere. Gözü takılıyor her geçenin. Sarı, yeşil, kırmızı, mor, turuncu... Özellikle kadınlar kapları yoklayıp öyle geçiyor yanımdan. Bu kadar rengin arasında fark edilmiyor minik, solgun gövdem.

Her şeyin plastikleştiği şu hayatta plastik saklama kaplarına da bu kadar rağbet edilmesine şaşırıyorum. Ama günden güne boşalan sepette tek başıma kalıyor olmanın hüznü çöküyor üzerime. Her gelenin benden önce gitmesinin acısı, canlı olanın değil de sahte olanın iltifata tâ bi olmasının kırılmışlığı, estetik ve bakımı kolay bir çiçek olmama rağmen yüzüme bakılmayışının sorgulaması, sulamayı zor sayıp ben görünümlü plastik çiçekleri evine koyanlara teessüfüm oluyor. Üzülüyor değilim. Bekliyorum gideceğim günü. Yüzüme tebessümle baktıktan sonra beni de alışveriş sepetinin kenarına yerleştirecek o güzel elin sahibini bekliyorum. Her gün yüzlerce kez açılıp kapanan girişiy-le çıkışı farklı şu kapıdan çıkıp gökyüzünü göreceğim, merhamet dolu ellerin içinde yuvama adım atacağım günü bekliyorum.

Ben Sukulent. Sokağınızın köşesindeki, çok şubeli, üç harfli marketin içinde yaşadım haftalarca. Beni saklamadan, her şeyimle gösteren şeffaf kutumun içinde günden güne soldu yapraklarım. Görmedi kimse. Görenleriniz de bir çiçeğe bu kadar para verilmez diye yolunu değiştirdi. Haftalar geçti. Bir gün dizleri çıkmış pijamasıyla bir çocuk girdi kapıdan. Uykudan yeni uyandığını tahmin etmem zor olmadı. Arkasına bastığı ayakkabısını sürüyerek geçti önümden. Çok heyecanlandım. Peynir rafına yanaştı önce. Hayalimdeki evin oğlu olabilir miydi bu çocuk? Sahibim, ev arkadaşım, yoldaşım, huzuru paylaştığım üyelerden biri olabilir miydi? Tam yağlı bir kutu beyaz peynir alıp yine ayaklarını sürüyerek kasanın yanındaki camlı bölmeye yanaştı. Buradan da iki ekmek aldıktan sonra beni alacağına emin olmaya başlamıştım artık. Hayallerimdeki eve ulaşacak olmanın heyecanı kökümünden bütün yapraklarıma ulaştı. Çocuğun gözlerine baktım beni görmesi için. Türlü hareketler yapamadım ama uzun uzun baktım. Uzun uzun burada çok sıkıldığımı, çok yıprandığımı, çok yorulduğumu anlatmaya çalıştım bakışlarımla. Bakmadı... Uykulu gözleriyle kasadaki çikolatalı gofretlerdeydi gözü. Bir kutu tam yağlı beyaz peynir iki ekmek ve dört çikolatalı gofreti de alıp çıktı marketten, gitti, beni görmeden, beni almadan gitti.

Canlı, parlak günlerimde olduğu gibi, yeşil yapraklarımın griye çaldığı, solduğum, büzüştüğüm zamanlarda da fark edilmedim. Eşyaların önüme geçtiği, benden önce sahiplerine kavuştuğu bu zamanda ben de tek çıkar yol onlar gibi cansız oluyorum şimdi. Canımı veriyorum. İlgisizlikten, sahipsizlikten, sevgisizlikten gidiyorum. Sanal olan her şeyin hakiki olanları ayakta bıraktığı bu plastik dünyadan, bir cana, bir tohuma sahip olmanın hiçbir anlam ifade etmediği bu güvensizlik çağından gidiyorum.

BATIKAN KÖSE

TEKRAR ÇAL SAMİ

Yıllar önce girdiğim ananas kokulu bir kafede işittiğim piyano parçasıyla kalbim hızlandı. Kalp krizi mi derken göz göze geldiğim karşı masadaki turuncu çoraplı kadının bana gülümsediğini gördüm. “Başka boş yerimiz yok,” diyen garsonun sözünü kesip “Buraya oturabilirsiniz.” dedi. Hiç yapmayacağım şeydir ama oturdum. Hangi insan hiç yapmayacağı şeyleri yapıp anlatacak bir tuhafılık içinde kendini bulmamıştır ki. Her yanıt yeni bir soruyu doğururken kendi kendime yandın Alper, yine bir daha göremeyeceğin bir kadına âşık oldun dedim. Güzel bir hanımın karşısında daima tutulma belirtileri gösteren dilim şarkı söylemeye başlayan bir kekemeninki gibi açılmasın mı, başladık sohbete. Marx’tan girip Zizek’ten çıkıyor, Yeşilçam’dan girip Hollywood’a yelken açıyorduk.

Ne olduysa sustuk.

Yelkenler suya inivermiş sohbet açık sulara kalmıştı. Ruhuma inen rahatlık birden gidivermişti. Kısa tümceleri bile kuramıyor, sürekli kekeleyor, iki fiili bir özneye tutturamıyordum. Piyanistin patronla tartıştığını da o an gördüm. Şarkıyı yarıda kesip gitmesin mi, o an bir sessizlik başladı.

Pipetini arayan dudakların suskunluğunu bozacak her sözüm cepheden başını çıkarır çıkarmaz şehit düşüyordu. Gecenin sonuna doğru birkaç komik anımı tatlı niyetine sunup iplik gülümsemesine tutunurken elini kaldırıp hesabı istedi.

Uzattığı kredi kartından adını öğrenip hemen sosyal medya hesaplarını buldum. İyi gecelerleşip ayrıldık. O gece burnumda ananas kokusuyla yatar yatmaz mavi başlı beyaz bir kartalın huzurunda buldum kendimi. Devasa kanatlarını tepemde çırpıyor, arada üstüme hücum ediyordu. Hangi rüya kitabına baktıysam hayırlı bir yanıt bulamadım.

“Evleneceksin,” dedi Mustafa.

“Öleceksin,” dedi Ceren.

“Alakasız bir rüya bu,” dedi psikologum da.

Kadını sosyal kuşatmaya almaya karar verip bulabildiğim tüm hesaplarını takibe başladım. Üstüne de yirmi dört saat geçmesini bekleyip yazdım. Sözün ne yapıp edip şuraya getirdim.

“Cumartesi boş musun?”

“İntihar edeceğim?”

“Pazar?”

Talih çarkı tersine dönmüş, hatta kırılmıştı. O geceki konuşmalarımızdan eser yoktu. Sanki o gece ben başka bir adam, başka bir ruhtum. Bir akşam müzisyenler sokağından inip evime yürürken bir piyano parçasıyla kalbim yeniden hızlandı. Birden ruhuma bir sakinlik, olgunluk çöktü. Hemen etrafıma bakındım. Vitrinin arkasında ufacık bir çocuğu piyano çalarken görüp içeri girdim.

“Hangi şarkı bu?” dedim.

“Casablanca filminden.” deyince her şey aydınlandı.

Aynı kafeye gittim, sırf onu görmek için beklerken garsonlara o piyanistin gelip gelmeyeceğini sordum. “Sami arada çekip gider parası bitince gelir abi.” dediler.

Bizim turuncu çoraplı kadın da tam o sırada içeri girdi. Hemen ankesörlü telefonu kaptım garsonun elinden.

“Piyanist Sami Bey, aşk hayatım sizin parmaklarınıza bağlı.” dedim.

“Beni bağlamaz.” dedi.

“Bir aylık ücretinizi veririm.” deyince telefonu kapatıp kapıdan girmesi bir oldu.

Casablanca’daki şarkının başlamasıyla kadının karşısına çıktım. İlk notadan buyur etti beni.

“Satranç sever misiniz?”

“Kasparov, Karpov, Fischer.”

“Kitapla aranınız nasıl?”

“Tanpınar.” dememle gözleri parladı.

“Sait Faik,” derken soyadı bir türlü aklıma gelmedi. Alnım terledi, ellerim uyuştu. Tam güzel güzel konuşuyoruz derken müzik kesilince peynirini bula-mayan laboratuvar faresi gibi kaldım. Beynim salyangozların işlettiği bir kargo şirketi gibi bilgileri taşıırken “Lavaboya gideyim.” diyerek piyanistin yanına koştum.

“Tekrar çal Sami.”

“Çalamam.”

Parmağını yukarı kaldırıp “Ezan okunuyor.” dedi.

Hayat tüm tuhaf misafirleri asansörün kapanmak bilmeyen kapısı gibi içeri alırken bir ezan ne kadar uzun sürebilir diyerek karşısına oturdum. Tam

bitti derken başka bir camiden yükseldi ezan.

“Fellini hakkında ne düşünüyorsun?” dedi.

Ağzımı açarsam her şey kaosa sürüklenecekti.

Öhöm öhemleyerek elimle entelektüel jestler yapıp yüzüme indirim yapmak istemeyen esnaf mimiğini oturttum. Baktım ezan kesilmiş “Tekrar çal Sami.” dedim. Piyanist Sami’den işareti alıp bir do ile girdim söze. O kadar güzel konuşuyorduk ki neredeyse garsona nöbetçi kuyumcu bulmasını söyleyip nişan yüzüğü getirtecektim.

İçeriye sürüyle yaşlı insan doldu. Piyanistin önüne peçeteler yağdı. “Aman çalma, yakarsın bizi,” der gibi kaldırdım kaşlarımı.

“Huzurevi yemeğe gelmiş abi, sanat müziği istiyorlar.”

“Benim onlar kadar vaktim yok,” dememle tanrının kahkahasını işittim.

Tanrının sopası yoktu ama sanıyorum güçlü bir vantilatörü vardı.

Gül suyu kokusundan rahatsız olan işletmeci pervaneleri öyle bir açtı ki yaşlı kokusuyla beraber güzelim ananas kokusu da dağıldı.

Aniden tüm güzelliği gitti kadının. Çantasından ananas resimli bir şişe çıkarıp dibindeki kokuyu sıkmaya başladı. Üstüne kafasına baston yiyen piyanistle müzik kesilince benim de tüm fiyakam sönüverdi. Çirkinliğiyle dikkat çeken iki sirk hayvanı gibi birbirimize baktık.

“Paris hep bizim olacak.” deyip kalktı.

Kadın restorandan çıkarken bizim piyanist Sami’nin Casablanca’yı bırakıp Bach’a dönüşü baht dönüşüm olur mu derken hesabı getirdi garson. Bol sıfırlı hesaba uzun uzun bakıp Sami’ye döndüm.

“Tekrar çalma Sami.” dedim.



Bir öykü, gerçekliği dramatik bir öz olarak kurguya yedirebiliyorsa, diliyle toplumsal dokunun niteliklerini, düzeylerini ve diyalektik özünü taşıyabiliyorsa kendi sınırlarını belirlemiş demektir.

MEHMET NARLI İLE SÖYLEŞİ

Konuşan: **Hatice Bildirici**

*Hocam merhaba, hoş geldiniz. Yaklaşık iki ay önce yine bu masa etrafında öykücü arkadaşlarla yaptığımız bir sohbet sırasında siz masanın ortasına hazırunu şaşırtan bir soru bıraktınız: “Öykü bir tür müdür?” Sonra da öykünün ve romanın sınırları üzerine bir istişare zemini oluşturdunuz. O gün **öykü ve romanın sınırları** üzerine sizinle bir söyleşi yapmaya niyetlendik. Ancak sizin teorik çalışmalarınız içinde yer alan “**kurma-ca-yalan-gerçeklik**” meselesinin ve **günümüz öykücülüğü** üzerine yaptığınız değerlendirmelerin de size sorulmadan geçilemeyecek meseleler olduğuna kanaat getirdik. Bugün izin verirseniz sizinle bu üç mevzu üzerine konuşmak istiyorum. İlk sorum şöyle:*

Öykünün bir tür olup olmadığını niçin sorgulamalıyız?

Mevcut durum ana hatlarıyla şudur: Bilimlerin ayrıştırılması ve sınırlarının belirlenmeye çalışılması ile efsane, masal, mesnevi, kaside, halk hikâyesi ve dramatik metinlerde yüzyıllarca iç içe olan roman, şiir ve öykünün belirli sınırlar etrafında tanımlanması modern süreçle başlar denilebilir. Her alanda kesinliklerin ve farkların peşinde olan modern akıl, edebî ve bilimsel “iç içeliği”, “ilişkiler” çerçevesine oturtmaya çalışır. Yani nesneler, olgular hatta kavramlar bile, zaten birbirinde var oldukları için değil, birbiriyle temas halinde oldukları için birbirinden etkilenmektedirler. O hâlde bu izlerin, etkilenmelerin tespit edilebilmesi ve yorumlanabilmesi için ikisini birbirinden ayıran yapısal ilkelerin ve özelliklerin olması gerekir. Roman ve öykünün bir anlatıcıya, bakış açısına, mekâna, zamana, olay örgüsüne; şiirin de bir ölçüye, ritme ve bir imge düzenine sahip olması, aslında bu bakış açısının ve mantalitenin ürünüdür. Artık manzum ve mensur olarak ayrılmış iki biçimsel sistem yoktur; biçimsel, dilsel ve söylemsel olarak kendi sistemlerini kurmuş “tür”ler vardır.



Ama bence yürürlükte olan “tür” kullanımı hâlâ bazı sorunları barındırmaktadır. Şekil, nevi, type, genre, form kelimelerinin her birinin anlamlarını da içeren veya bunların bazı anlamlarını dışarda bırakan bir kullanım söz konusu. Mesela roman, öykü, anlatı, birer tür ise polisiye roman, fantastik roman, otobiyografik roman nedir? Veya şiir bir edebî tür ise epik şiir, lirik şiir vs nedir? Tür derken evvel emirde konudan mı biçimden mi söz ediyoruz? Klasik edebiyatı tasnif ederken iyi kötü bir yol bulunmuştu; beyit, gazel, murabba, kaside derken formun özellikleri hesaba katılarak “şekil”, hicviye, münacaat, mersiye derken de problemin ne olduğu dikkate alınarak “tür” deniliyordu ki benim için hâlâ bu fark önemlidir. Mümkün olsa da şiire, romana, öyküye, tiyatro metnine, hatta kısa öyküye, anlatıya vs “tür” demesek de edebiyatın biçimleri, formları, şekilleri vs desek. Polisiye, tarihi, fantastik gibi sıfatları da romanın, öykünün türlerini belirleyen sıfatlar olarak kullansak. Atıf yaptığım birkaç türün kendi içinde biçimsel farklılıklar, teknik özellikler geliştirdiğini göz ardı etmiyorum. Elbette fantastik öykülerin anlatım teknikleri ile biyografik öykülerin anlatım teknikleri farklılaşma gösterecektir. Hatta bu farklılaşma kendini çok belirgin bir şekilde diğer türlerden ayırırsa, tekniklerini kalıplaştırırsa tür, yeni bir forma da dönüşebilir.

Neyse konuyu uzattım; senin sorun tam bu değildi. Sen, öyküyü, edebiyatın bir formu bir anlatma biçimi olarak kabul ediyor ve bu bağlamda öykünün göreceli özerk bir “tür” olup olmadığını sorgulamalı mıyız diye soruyorsun?

Ben emin değilim de Hocam, genel kanaatten yola çıkarak soruyorum.

Ben de senin kullandığın anlamda kullanarak devam etmeye çalışayım.

Hangi ölçütleri kullanarak bir metne roman hangi ölçütleri kullanarak bir metne öykü diyeceğiz? Bildiğin gibi sayfa sayısı, kelime sayısı, içerdiği anlatma zamanı, olay sıklığı/çokluğu/azlığı, mekân ve insanın çokluğu/azlığı gibi birçok ölçüt ve özellik söylenegeldi. İşin doğrusu bu ölçüt veya özellikler türü

tanınıyor/sınırlıyor gibi de göründü. Fakat hiç olmazsa yüz yıllık metinlerin varlığı göz önüne alınırsa öykü için söylenilen bir özelliğin pekâlâ roman için söylenebileceği, roman için söylenebilen bir özelliğin de öykü için geçerli olduğu rahatlıkla görülebilir. Bu kadar kuramsal tartışmaya rağmen hâlâ elimizdeki en net ölçütün en eski ölçüt olması ilginç; yani öykünün romandan daha kısa olması. Romana göre öykü dilinin daha sıkı, daha imgesel olduğu; zamanın romanda daha çok tahkiyeli yani yatay düzenlendiği öyküde ise daha derin yani dikey düzenlendiği söylenecektir elbette. Ama özellikle modernist entelektüel birçok roman dikkate alındığında bu özelliklerin öyküde ve romanda birlikte var oldukları görülecektir. Ben hem öykücü hem romancı olan birçok yazarın romanlarının içinde yayımladıkları öyküleri tespit etmişimdir. Yani şimdi romanın içinden çıkarılıp bağımsız yayımlandığında özerk bir tür olabilir mi? Hikâye ve öykü tartışmasına hiç girmeyelim.

Öykünün romana, şiire, denemeye, hatıraya değen yerleri var. Diğerlerine göre melez sayılabilecek bir tür müdür öykü, sınırları nasıl çizilir?

Birbirine değen değil bu formların (türlerin) birçok yapısal ve söylemsel özellikleri birbirinin içinde hep var olageldi zaten. Bazı dönemlerde birinin özelliklerinin diğerinin içinde fazlaca görülmesi belirli türleri sadece kendilerine mahsusmuş gibi birbiriyle fazlaca temas içinde gösterebilir. Örneğin hatıra ile otobiyografik nitelikli romanlar; zamanı ve olay envanteri geniş öyküler ile romanlar, imgesel ve ritimsel niteliği yüksek öykü ile şiir arasındaki gibi. Aslında “melezlik” edebiyatın (hatta sanatın) bütün formları için geçerlidir. Sadece kendisi olan varlıkların dışında her şey melezdır bir bakıma. Edebî türler içinde bence melezliği en yüksek olan romandır. Bu yüzden Rancier’in atfıyla “tür” bile değildir hatta türlerin sınırlarını özerkliğini ihlal eden yok eden bir melezliliktir. Aslında çok dile getirilmese de öykü gizliden gizliye romanın bu melez kraliçenin evladı olmadığını iddia ederek kurtulmaya çalışıyor. Bir öykü, gerçekliği dramatik bir öz olarak kurguya yedirebiliyorsa, diliyle toplumsal dokunun niteliklerini, düzeylerini ve diyalektik özünü taşıyabiliyorsa kendi sınırlarını belirlemiş demektir. Her şeye yakındır öykü ama kendinden fazla ötekine benzediği an ölür. Örneğin romanın kisası değildir; romanın kisası, kısa roman veya kötü romandır. Sayfa sayısı olarak romandan az olabilir ama sırf bundan hareket etmek, “çam ağacının kisasına, zeytin ağacı derler” kadar ilgisiz bir şeydir.

Öykü yazmak, roman ya da şiir yazmaktan daha kolay olabilir mi?

Birinin diğerinden daha kolay yazıldığını sanmıyorum. Her birini kolay yazan da var zor yazan da. Öyküyle uğraşan biri olarak çok öykü yazıldığını söylüyorsan öyledir. Belki de hâlâ şiir daha çok yazılıyordur. Şiirin ağırlığı ve buna bağlı bir kibri var. Bu yüzden burjuva kültürü ona biraz soğuk davranı-

yor ama öykünün bu kültürle arası oldukça iyi.

Kurmaca yazmaya genellikle öykü ile başladığını görüyoruz. Bu durum öykü türü için size ne söylüyor?

Kim ne kadar itiraz ederse etsin, ekser romancıların öyküden geçtiği bir gerçek. Yüz romancının biyografisine bakın; en az doksanında yazma macerasının hikâyeyle başladığını göreceksin. Birçok romancı hikâyede kaldığı süreçte bir insanı ve hayatı dört başı mamur anlatamayacağı kanaatindedir. Sanki toplumsal yapının sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik boyutları, hayatın çeşitliliği, öyküler toplamında bile eksik kalacaktır.

Hocam Öykü Burcu'ndaki "Benim Öykümü Kim Yazacak?" adlı metinde; sizinle ilgili bilgilere sahip beş öykücü arkadaşınızdan öykünüzü yazmalarını istiyorsunuz, onların da yazıp yayımladıklarını ama metinlerin sizi anlatmaktan uzak olduklarını fark ediyorsunuz. Yazının sonunda yine bir öykücü dostunuzun size "Öykü gerçeği anlatmaz, hele hele bir insanın bütününe asla ortaya koymaz" diyor. Öncelikle "Benim Öykümü Kim Yazacak?" bir öykü müdür ve insanın gerçeğini yansıtmaması bakımından öykü ve romanı karşılaştırabilir misiniz?

O metnin ne olduğu konusunda sizden farklı bir fikrim yok. Kurmaca olduğu kesin tabii yani ortada öykücü arkadaşlar ve yapılan konuşmalar yok. Yani çocukluğum, soyum, içinden geçtiğim eğitim, ekmek parası için çalıştığım kurumlar; inançlarım, ikiyüzlülüklerim, korkularım ve daha neler üzerine tuttuğum notlarımı kimseye vermiş değilim. Belki öykü ve gerçeklik bağlamındaki sorunları kurmaca teknikleri içinde tartışmak istedim. Fakat aynı zamanda metin bir öykü olarak kendi kendini kurmuş görünüyor. İster roman ister öykü olsun hiçbir kurmaca metin bir insanın bütünlüğünü anlatamaz. Romantik ve realist süreçler, romanın, öykünün insanı âdeta teşrih ederek ortaya koyabileceği konusunda fazla iddialı idi. Bunun böyle olmayacağını aslında ilk fark edenler modernistler oldu; ne yapsalar "anlatamıyorlardı".

Şimdi "kurmaca-gerçeklik-yalan" sarmalına gelelim istiyorum. Kurmacanın gerçek ve yalan olma durumlarını değerlendirdiğiniz bir sunumunuzda "İnsan; anlama ulaşmak için varlığın kendisi ile kurduğu temasta benzetmeye, varsaymaya, hatırlatmaya ve dolaylamaya mahkûmdur." diyorsunuz. İnsan kurmacaya mahkûmsa yalana mı mahkûmdur, burada yalan nedir?

Bu konuda sözünü ettiğiniz yazıya yeniden döneceğim. Diyelim ki gerçeği kesin olarak biliyoruz: Yani Allah'ın ayetlerinde söylediklerini, gördüğümüz dokunduğumuz, şahitli, denenmiş şeyleri biliyoruz. Bu durumda varlığın bildirilmiş, görülmüş hâli yani varlığın kendisi "gerçek", varlıkla ilgili duyumsadığımız, benzettiğimiz, tanımladığımız her şey "yalan"dır. Sanat kelimesinin farklı dillerdeki karşılıklarında "yapay" ve "yapma" anlamları belirgin bir şekilde öne çıktığına göre yani sanat evvelemirde "yaratılan" bir şey değil "yapı-

lan” bir şey olduğuna göre; yapma işinin dayandığı en temel kuvve ise “hayal” olduğuna göre sanat bütünüyle “gerçek” olmayandır. Bu durumda ya yalan söyleyeceğiz yani sanat yapacağız ya da sanatı reddedeceğiz yani yalan söylemeyeceğiz. Bugüne kadar insanoğlunun varlığın boyutları ve anlamları ile temasa geçmek için hayal etmekten, benzetmekten, dolaylamaktan (yani sanat yapmaktan) vazgeçmediği ortadadır.

Kurmacanın temsil gücünü ya da hakikati işaret etme gücünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sanat bir varlığın “aslı” olmadığı için, bir aslı “işaret” etmeye mecburdur. İşaretin kalıbı olan dil, söz, renk ve yazı biçiminde sayısız imaya ihtiyaç duyar. O halde sanat, “bilgiyi taşır” ama “bilgi değil”dir; “anlamı taşır” ama “anlamın kendisi değil”dir. “Tarif eder” ama “tarif edilenin”, “tasvir eder” ama “tasvir edilenin”, “gösterir” ama “gösterilenin kendisi” değildir. Fakat insan, “kendisi” olanları, bütün boyutları, bütün anlamları ile zihnine yerleştirmek için hatırlatmaya, hayal etmeye, benzetmeye, dolaylamaya ihtiyaç duymuştur. Bu bağlamdan bakılırsa sanat, asıl ile insan arasında bir “vasıta”dır ama ikisi arasındaki teması biçimlendirme etkisine de sahip bir vasıta.

Günümüz öyküsünün, insanları getirip boşluğa açılan kapıların önüne bıraktığını, içine kapanan öykü öznelerinin umutla başını kaldırmaya vâkıf olamadıklarını söylüyorsunuz. Sizce o baş neden kalkmıyor?

Özellikle modernist ve entelektüel nitelikleri ile tebarüz eden elli sonrası öykücülerin zihni fazlaca kötümser fazlaca kendine kapanan tavırlarının öykümüzü belirgin şekilde etkilediğini söyleyebiliriz. Okumuş yazmış kadın veya erkek öykücülerimiz Woolf’un kendine ait odasında fazlaca kaldılar. Post-modern karnaval, bu karabasanı biraz dağıttı ama o da bilincin sürekliliğini kırdı. Yazar bağlantısızlıktan bilincin sürekliliğine dönerse, çevresiyle temasa geçer, dünyanın kendi zihnî tasarımıyla daha farklı anlamları olan bir hayat mekânı olduğunu kavarsa; kötücüllüğün zehirli cazibesinden kurtulursa öykü kişileri de umutla başlarını kaldırırlar.

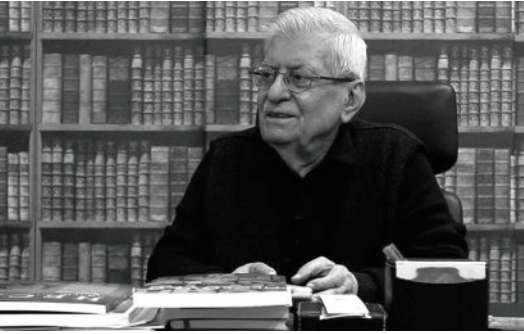
Hocam teşekkür ediyorum. Akademisyenlerimizin teorik tartışmalara kapı araladığına, yaşayan edebiyata dair görüş bildirdiğine nadiren şahit oluyoruz. Cevaplarımız bizim için çok değerli. Eksik olmayın...

Ben teşekkür ederim sayenizde öykü/roman üzerine biraz düşünmüş oldum.



SAİT FAİK'İN EN SEVDİĞİM ÖYKÜSÜ

Edebiyat ortamlarında söz döner dolaşır bir şekilde Sait Faik'e gelir. Herkes başka bir öyküsüne meftundur, sevdiği öyküden dem vurur. Sohbetlerde kalmasın kayda geçsin istedik. İşte kim, Sait Faik'in hangi öyküsünü neden seviyor? Dosyamızda...



RASİM ÖZDENÖREN

GÜĞÜM

Sait Faik'in *Havuz Başı* kitabında yer alan "Güğüm" başlıklı öykü benim gözdem. O kitabın son öyküsü, tek sayfalık, kısacık bir öykü.

Orada ne savaş var, ne birileriyle kavga... Sıradan bir sabah vakti, bir kış günü sabahı...

Herkes işine gücüne gitmeye hazırlanıyor. Pencereler açılıp kapanmakta, belki bir masa örtüsü bir pencerenin açık pervazından dışarı silkeleniyor. Zikre değer bir şey görünmüyor ortalıkta.

Bu öykü bir şey anlatmadan da bir şey anlatmanın üstesinden geliyor. Anlatım ustalığı tam da burada ortaya çıkıyor.

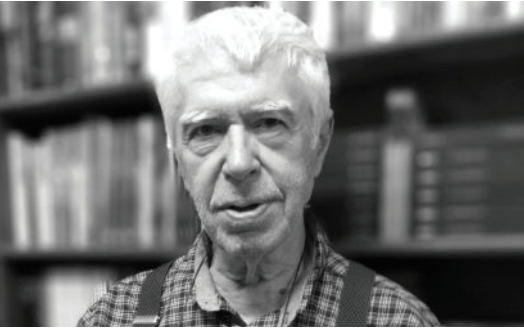
Mecaz da bir şey anlatmaya denk düşer. Bazen bir tek kelimeyle yapılabilir mecaz. Bazen bir kitabın, bir yazının tümü bir mecaza tekabül eder. Kafka'nın bütün öyküleri, romanları bir mecazdır. Madem bir mecazdır, mecazı o denli uzatmaya ne demeli?

Sait Faik'in "Güğüm" öyküsü tek sayfada muhteşem bir kent sabahını betimliyor. Belki Joyce'un *Ulysses*inin yüzlerce sayfada anlattığını o, bir tek sayfaya sığdırabilmiş. Hayır, Joyce'a dil uzatmak istemem. Şu benzerliğe odaklanmak istiyorum: Joyce yüzlerce sayfaya bir kentin, Dublin'in 24 saatini sıkıştırma başarısını göstermişse, Sait Faik de bir tek sayfada bir kentin koca bir sabahını betimleme başarısını gösterebilmiştir.

Camus'nün *Vebas*'ı da mecazdır. Ama onu bir biçimde özetlemek mümkündür. Sait Faik'in öyküsü ise özetlemeye gelmez. "Güğüm" öyküsünün özeti onu baştan aşağı bir daha okumakla elde edilir.

Öykünün son paragrafı şu birkaç cümleyle biter: "Bir meydandaydım. Yağmur durmuştu. Meydan sis içindeydi. Her şey yine yapış yapıştı. Burnuma ayva, muşmula kokusu geliyordu. Sarı bir aydınlık içindeydim. Bir sahlepçinin kalaylı güğümü tütüyordu. Üstüne bol zencefil ektirdiğim sahlep fincanını iki elimle kavramıştım. Burnum yanıyor, akıyor, elimin tersiyle siliyor, sahlepçinin öteki sahlepçiye anlattıklarına gülüyordum."

Sanılmasın ki, bu final öykünün başlarında anlatılanları bir sonuca bağlıyor. Tersine, öykünün sonsuz ufkunu bir daha sonsuza açıyor bu satırlar. Bu satırları bekleten hiçbir ipucu yok öykünün gidişatında. Öykü, başıyla sonuyla, hayatın başıyla sonu arasındaki belirsizliğe telmihte bulunur belki. Fakat ona makul bir açıklama sunma ödevi verilmez bu cümlelerle... Kim, acaba, hayatının nerede, ne zaman başladığını bilir ve kim hayatının nerede biteceğini kestirebilir? Bu başlangıç ve bu sonuç insan tekinin yaşantısında öncesiz ve sonrasız sürüp gider. Belki bize yaşama direnci veren de bu bilinmezliğin içinde gömülü durur.



NECATİ MERT

EN SEVDİĞİM ÖYKÜSÜ MÜ?

Zor iş. Hani bir değil de on denilse neyse.

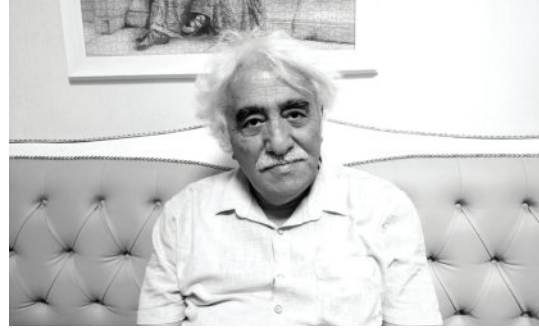
Gerçi, Sait Faik’in kendisi bile yüz kadar öyküsünden onunu seçip Yeditepe Yayınlarına vermek istediği hâlde seçememiş. “Bocaladım. Sonunda şunlarda karar kıldım:” diyorsa da iki öykü seçmiş sadece: “Çelme” ile “Kestaneci Dostum”. Diyor ki: “Bana çok tuzluya mal olmuşlardır. Bu iki hikâyeyi, başımın belası oldukları için bırakamam.” Fakat sekiz öykünün adı yok. Neden? “Hangilerini ne ölçüye göre seçecektim? Hepsini kabullenmemiş miydim? Ötekiler feryadı basmazlar mıydı? Niçin onu seçtin de beni seçmedin?” (“Hikâyeler Üzerine” [*Sevgiliye Mektup*, haz: Muzaffer Uyguner, Bilgi, Ankara, 1987] içinde; s. 82-85.)

Sait Faik için zor olan, biz okurları için de zor.

Semaver’deki bir öykü her okuyuşumda çarpmıştır beni. Öykü tarihimizde bir ilk midir? Hayır. Güzel midir? Hem de çok. Sevmek başka. Yaratmak başka. Biyografisi için çalışırken o sekiz öyküyü seçme hevesine kapıldığımda gördüm bunu. Ben de “bocaladım”. Zorlandım. Hemen her eleştirmenin ve edebiyat tarihçisinin mutlaka seçtiklerindendi benim seçtiklerim de. Güzeldiler. Çarpıcı idiler. Ama o öykü ceketimden çekeliyordu boyuna. Sait Faik öykülerinin en güzeli, en yürek yakanı idi “Bohça”. Dışarıda bırakır mıyım!

Korkunç ama gayet zarif finali vardır. Zengin evine yeni girmiş besleme ile evin küçük beyi dutun altında görülür görülmez, kızcağızın bohçası eline verilir, sessizce gönderilir. Peki, nereye gitmiştir, şimdi nerede olabilir? Kutsal aile bunlarla kirletmez kendini. İşte bu sorumsuzluk deli eder beni. Burjuva evinin insafsızlığı, ikiyüzlü ahlakı ve göstermelik temizliği çıldırtır.

Bunlardır bu öyküyü bana sevdiren. Nasıl ki Sait Faik de “çok tuzluya mal olduğu” için bırakamaz o iki öyküsünü.



İBRAHİM DEMİRCİ

ÇATIŞMANIN DENGESİ

*Heceöykü'*ye teşekkür etmeliyim. Sorunuza cevap vermek için ders kitaplarında öğretmenlerimizle, sonra öğrencilerimizle birlikte okuduğumuz öykülerden birini; örneğin o dokunaklı “Semaver”i, coşturucu “Hişt, Hişt!”i, uyarıcı “Son Kuşlar”ı, yüreklendirici “Karanfiller ve Domates Suyu”nu, ufuk açıcı “Dülger Balığının Ölümü”nü hatırladım. Bunlardan biri üzerinde durmak yerine Sait Faik’in bütün öykülerini, iki romanını ve röportaj öykülerini yeniden okudum. Çoğu onlarca kez basılmış olan bu kitaplarda gözden kaçmış bazı okuma yazma yanlışlarının hâlâ düzeltilmemiş olduğunu görüp üzüldüm. Bu yanlışlardan bir bölümü, pek çok yazarımız gibi Sait Faik’in de metinlerini “Yeni Türk Alfabesi”yle yazmak yerine “Eski Türk Alfabesi”yle yazmış olmasından kaynaklanıyor.

Metinleri okurken elbette ve öncelikle yazarın kişiliğini ve duyarlılığını, bize sunduğu kahramanların dünyalarını izlemenin doğurduğu çeşitli, bazen çelişkili ama hep sevgi ve merhamet telkin eden havasını teneffüs etmiş oldum. Bu arada onun öykülerinde anlatılan insan zenginliğiyle birlikte Marmara’nın balık zenginliğini de hoyratça heba ettiğimizi hatırlayıp hüznümlendim.

“Kaşıkadası’nda” öyküsünün *Medarı Maişet Motoru*’nda neredeyse aynen yer aldığını, *Mahalle Kahvesi*’ndeki “Ermeni Balıkçı ile Topal Martı”nın *Alemdağı’nda Var Bir Yılan*’da az çok değişerek “İki Kişiye Bir Hikâye” adıyla tekrarlandığını görünce yazarın çalışma şartlarının derbederliğini düşünüp gülümsedim.

“Haritada Bir Nokta”, “Yılan Uykusu”, “Müthiş Bir Tren”, düş gücünün gözlem gücünü aştığı, çarpıcı ve etkileyici öyküler. *Havuz Başı*’nda yer alan “Çatışma” adlı öyküyü de ilginç ve önemli buldum. Sait Faik’in biraz da artık folklorik görünmeye elverişli gözlem ürünü öykülerinden epeyce farklı, ahlâk, vicdan, sorumluluk, yazgı, adalet gibi kavramları hatırlamamızı sağlayan bir metin. Pek çok öyküsünde olduğu gibi, “Çatışma”da da otobiyografik unsurlar bulunduğu düşünülebilir elbette. Öyle olsun olmasın, anlatılan gerçeklik, insan eyleminin ağırlığını kuvvetle hissettiriyor.



HANDAN İNCİ

SEMAVER

Sait Faik'in "en sevdiğim" öyküsünü seçmek mi? Ama bu hakikaten çok zor. Hangisini söylemeye kalksam diğeri öne geçecektir. "Haritada Bir Nokta"-yı, "Son Kuşlar"ı, "Tüneldeki Çocuk"u, "Mahalle Kahvesi"ni nasıl ikincilleştirebilirim? Ya "Havuz Başı"nı, "Karanfiller ve Domates Suyu"nu, "Lüzumsuz Adam"ı, "Alemdağda Var Bir Yılan"ı, "Hişt Hişt"i, "Stelyanos Hirisopulos Gemisi"ni, "Mercan Usta"yı? Sait Faik söz konusuysa çoğu okurun yaşayacağı bir tereddüttür bu. Hele benim gibi yazarın tek metnini değil "edebî dünyasını" sevenler bu tür tercihlerde zorlanırlar. Yine da çaba göstereyim cevaplamaya. Yukarıda saydıklarımın her biri Türk edebiyatının öykü antolojisine ilk sıradan girebilecek metinler olsa da Sait Faik dendi mi benim gönlüm "Semaver"e takılır kalır. Belki yazarın en ustalıklı öyküsü değildir, belki arayan kusur da bulur, bilemem ama benim için sorunuzun karşılığıdır "Semaver". Okuyanlarla hemfikir çıkacağımı az çok biliyorum, henüz okumayanları ise ilk cümlelerini aktararak bu incelele örülmüş, dokunaklı ve etkileyici ana oğul öyküsüne davet etmiş olayım:

"Ali nihayet iş bulmuştu. Bir haftadır fabrikaya gidiyordu. Anası memnundu. Namazını kılmış, duasını yapmıştı. İçindeki Cenabıhak'la beraber oğlunun odasına girince uzun boyu, geniş vücudu ve çok genç çehresi ile rüyasında makineler, elektrik pilleri, ampuller gören, makine yağları sürünen ve bir dizel motoru homurtusu işiten oğlunu evvela uyandırmaya kıyamadı. (...) Ali nihayet uyandı. Anasını kucakladı. Her sabah yaptığı gibi yorganı kafasına büsbütün çekti. Anası yorgandan dışarı kalan ayaklarını gıdıkladı. Yataktan bir hamlede fırlayan oğluyla beraber tekrar yatağa düştükleri zaman bir genç kız kakhahasıyla gülen kadın mesut sayılabilirdi. Mesutları çok az bir mahallenin çocukları değil miydiler?"



ARİF AY

BİR ÖYKÜ KİŞİSİYLE TANIŞMAK

Nedenini tam olarak bilmesem de bazı öykü adlarının belleğimde hep hatırlanabilir bir yerde durduğunu söyleyebilirim. Örneğin, “Karanfiller ve Domates Suyu” (Sait Faik Abasıyanık), “Bacayı İndir Bacayı Kaldır” (Sadri Ertem), “Çok Sesli Bir Ölüm” (Rasim Özdenören), “Ateş Yalımı Üstünde Bir Toplantı” (İsmail Kılıoğlu), “Geyikler, Annem ve Almanya” (Nursel Duruel) vs. gibi.

“Karanfiller ve Domates Suyu”, Sait Faik’in sevdiğim öykülerinden biri. Biri diyorum; çünkü, sevdiğim başka öyküleri de var, sözgelimi “Semaver”.

“Karanfiller ve Domates Suyu”, insan azminin nelere muktedir olduğunu göstermesi bakımından önemli bulduğum bir öykü. Öykü kişisi Kör Mustafa, birtakım yasakları da delerek, sabahlara kadar çalışıp, denize dik inen, çalılarla, taş ve kayalarla kaplı yamacı tırnakları pahasına temizleyerek orayı, içinde evi de olan güzel bir bahçe haline getirir. Bahçesinde envai çeşit meyve, sebze ve karanfiller yetiştirir.

Bu öyküyü bana kıymetli kılan bir başka şey de bende bir anısının olmasıdır.

Nuri Ağabey’in (Pakdil) İstanbul’da ikamet ettiği yılların birinde, sanırım 1981 yılı olacak, birlikte Burgazada’ya gittik. Sait Faik’in müze haline getirilen evini gezdikten sonra, sahilde yürürken karşıımızdan gelen, bir elinde baston, koltuğunda bir somun ekmeği, Sait Faik’in “Bir gözü sola doğru biraz kaymıştı. Sağ tarafının beyazı ile gözkapağı arasına ciğer kırmızısı bir et parçası oturmuştu.” şeklinde betimlediği yaşlı bir adamla karşılaştık. Selamlaşmanın ardından Nuri Ağabey: “Sait Faik’i tanır mısın?” diye sordu yaşlı adama. Adam birden dinçleştirdi âdeti. Heyecanla: “Tanıamaz olur muyum? Hikâyesinde anlattığı Kör Mustafa benim. Evim hemen şurada, buyurun çay ikram edeyim size.” dedi. Gerçekten denize yamaç, bahçeli, güzel bir evdi Kör Mustafa’nın evi.

“Nasıl bir insandı Sait Faik?” dedi, Nuri Ağabey. “Nasıl olacak, bir iti vardı aylak aylak dolaşırdı.” dedi, Kör Mustafa.

Belki de Sait Faik’i en kestirme anlatan bir öykü kişinin cümlesiydi bu.



MURAT YALÇIN

“DOLAPDERE”

Sait Faik’i en başta ‘hikâye gibi öykü’ yazmadığı için, yazın kamusunun düzenli kafasını epey karıştırdığı için severim. (Öykülerini vaktiyle şiire benzetmişler; e iyi madem şiir yazayım, demiş. Sen hikâyecisin şiire bulaşma, diye mızıkçılık etmişler bu kez.) Yalnız şiirle öykü mü, *Alemdağ’da Var Bir Yılan* içindeki “Çarşıya İnemem”, “Dolapdere” gibi, denemeyle öykü arasında salınanları daha çok severim. “Yahu ne yazıyor bu adam, böyle mi olur öykü” dedirtenleri.

Bir gazete yazısı kıvamında ‘hikâye edilmiş bir metin’dir “Dolapdere”: Hep derim, kaldırın Sait Faik imzasını, bugün herhangi bir dergiye verin, hiç düşünmeden “deneme” diye yayımlanır. İşte yenilikçi yazarlar böyledir, imzası silindi mi yayıncısı da okuru da şaşıır.

“Dolapdere”ye neden kanım kaynar? Belki daha anamın karnındayken oralarda dolandığım için, Yenişehir tarafında “bir derebeyin şatosuna” benzeyen Evangelistra Rum kilisesi çevresindeki Mirmiran, Feylesof sokaklarında kucaklandığım için. Dolapdere onun kaleminde, “gözlerine mendil bağlanmış bir emektar beygir”iyle; “burma kırmızı bıyıklarında hıyar çekirdekleri” bahçıvanıyla; “kuyruğu havada düşmanca dönüvermiş”, “dili bir eski zaman pembesi ile pembe bir acar, edepsiz dişi köpek”iyle; çamurlarda “Fatih’in İstanbul’a girdiğinin ertesi günü yağın yağmurdan kalma nal izleri”yle; “saçları alınlarına yapışmış yumurta ökçe, 59 paça, kırmızı kuşaklı, semtten ancak mahpusane için ayrılan ellilik acaip delikanlılar”ıyla bir cümbüş yeridir.

Bazen bir arabanın içinde, bazen yayan, oralardan ne zaman geçsem tarih tahtasının budak deliğine gözümü uydurup bakarım. İşbu öykünün lekelerini, aylak Sait’in izlerini ararım. Sanki herkes var da bir ben yokken yaşanmış cileli zamanların özlemine derinden duyar, hiç yoktan içlenirim.



ETHEM BARAN

SON KUŞLAR

Sait Faik adına ilk kez ortaokul Türkçe kitabımızda rastladım. Hafızam iyi değildir, o yüzden pek hatırlamıyorum hangi öyküsüyle ilk karşılaştığımı; iki öykü var aklımda: “Karanfiller ve Domates Suyu” ile “Son Kuşlar”. Bu iki öyküden beni en çok etkileyen *Son Kuşlar* olmuştu. O yıllarda güvercin besliyor, diğer kuşçu arkadaşlarım gibi gökyüzünde dolaşıyordum. Önce adıyla çarpmıştı beni bu öykü. Neredeyse iki günde bir roman bitiriyor, kendim de bir şeyler karalamaya çalışıyordum ama öykü (o zamanlar hikâye diyorduk) nedir bilmiyordum. Defalarca okumuştum “Son Kuşlar’ı.” Yine yanlış hatırlamıyorsam, Türkçe kitabındaki öykü, “Vaktiyle bu Ada’ya bu zamanda kuşlar uğradı.” diye başlıyordu. Bu girişin, öykünün neredeyse üçte birini dışarıda bıraktığını bilmiyordum elbette. Oysa bana göre Sait Faik’in asıl hüneri ilk cümleden buraya kadar olan kısımdadır. Kış, Ada’nın bir tarafına “yerleşebilmek” için poyraz, gündoğusu, karayel gibi rüzgârlarını “seferber” etmiştir. Ada’nın öteki yakasında yaz, daha “pılısını pırtısını toplamamış, bir kenara mahzun bir göçmen gibi oturmuştur.” Şöyle devam eder Sait Faik: “Gitmekle gitmemek arasında sallanır bir halde, elinde bir pasaport, çıkınında üç beş altın, bekleyen bu güzel yüzlü göçmen tazeyi benden başka bu Ada’da seven hemen hiç kimse yoktur, diyebilirim. -Övünmek için değil!-” Yazarın burada kullandığı dil ve anlatım biçimi bir öykünün nasıl olması gerektiğine ilişkin çok önemli ipuçları verir. Sait Faik’in öykücülüğünün ayrıntılarına girecek ya da metin çözümlemesi yapacak değilim. Bu öyküyü benim gözümde benzersiz kılan unsurlardan biri de o zaman henüz çocuk sayılan bizleri karşısına alıp gözümüzün içine baka baka “değişen dünya” yı göstermesidir. Ve hâlâ çocuklara göstermeye devam ediyor. Ve dediği gibi “kötü oldu,” geriye hikâyesi kaldı.



CİHAN AKTAŞ

BİRTAKIM İNSANLAR

Yazmayı, hele ki edebî eser yazarlığını merkeze alan bir hayat sürdürmek kimine göre aylıklık, kimine göre de büyük bir konfor. Öykücü bakışı sürekli not tutarak ve izleyerek, dinleyip anlamaya çalışarak gerçekleşiyor. Dikkatini niye bana vermiyorsun, niye dinlemiyorsun beni, diye sorulur ansızın. Sen yaz dur, ay sonunda kira ödenecek, sen yaz dur, yemek yapılacak daha, sen yaz dur, halanın kızını müdür yapmışlar çalıştığı bankada... Yazmayı iş edinen kişi başından itibaren benzeri sorularla hafife alınsa da amaçları konusunda, kendisine duvarları esnek bir çalışma odası sunacak şekilde bir yazma disiplini oluşturmaya sürdürür, mecburdur buna.

Türkiye’de öyküyü ham hayal eseri sayılmaktan kurtaran yazarlar arasında Sait Faik ilk sıralarda yer alır. Pasaport için müracaat formundaki meslek hanesine “mesleksiz” yazılmıştı, öykü ustasının. Bütün bu muameleler yüzünden yılgınlığa kapılmadan yazmak için insanın nasıl bir inancı ve tutkusu olmalı! Başkaları boş işlerle uğraştığını öne sürerken öykücü sahip olduğu başışın kadrini bilmeye çalışır. Sait Faik’in merhametli ve sorumlu bakışını yansıtan metinleri bir borç ödeme sorumluluğunun da eseriymiş gibi gelir bana. Bunu bana en çok hissettiren öykülerinden biridir, “Birtakım İnsanlar.”

Taksim’de, baharın soğuk günlerinden birinin gecesi...

İnsanlar dakikalardır tramvay bekliyordu. On kadar kişi donma hissinin sıcaklığına kendini bırakmaya başlamıştı. Tramvayın gecikeceğini gören anlatıcımız gidip açık bir pastanede bir ıhlamur içmeye karar verdi. Bir iki adım atmamıştı ki önüne bir adam dikildi. Rüzgârdan sadece karartısı gözüküyordu. Sonra yüzüne doğru bir hortumdan çıkar gibi bir duman yayıldı ve konuştu adam:

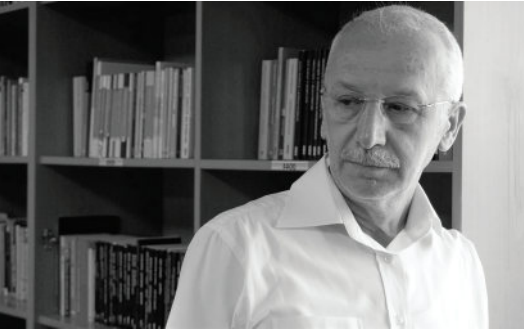
“Ağabey” dedi. “Buradan bana benzer birtakım adamlar geçti mi?”

Nasıl adamlar yani?

Kış günü paltosuz şapkasız, sırtında mor pamukları yer yer, parça parça dökülen bir hırkası, belinde ipi, ayağında yazlık, tüy gibi pantolonu, ayaklarında yine iplerle bağlanmış çuvalı...

İnsan kendini nasıl böylesine, bir tür “yansızlık” gibi görünse de aslında tanımlama konumunda bulunan herkese ait ve kuşkusuz baştan savıcı bir genellemeyle tanımlayabilir, gecenin köründe, ayazında? Akrabalık dilinin izah ettiği, öne sürdüğü bütün anlamlar ve ister istemez oluşan sarsıcı ironi, sonraki dönemlerde görmezden gelinemeyecek boyutlara ulaşan şehircilik muaşeretini yetmezliğinin sebeplerini düşündürür. Karşılaşmadığınızda, görmediğinizde, konuşmadığınızda, tanımazsınız. Emegi ucuza mal edilen işçiyi karanlığın örtüsüne terk ederek sağlama alamıyorsunuz şehrin geleceğini. Bu gece yarısı karşılaşması Sait Faik’in öyküsüne konu olmasaydı, mekânların hızla değiştiği dönemler boyunca kuşaklar Taksim’de böylesi bir sahneyi tasavvur edemeyebilirdi. “Birtakım insanlar” nerelerde çalışır, nerelerde dinlenir, ne yer ne içer?

“Birtakım İnsanlar” bir solukta kaleme alınmadı. İşte böyle bir öykü yazmak için ne çok okumak, izlemek, karışmak, tanımak ve süzmek gerekiyor, içten gelen vazife aşkıyla! Gece insanlarını gören, en alttakilerin ışığını düşünen öykücü, geleceğin edebiyatına emek istismarları konusunda yaşanmakta olanın ille de olması gerekip gerekmediğine dair bir sorgulama uyarısı göndermiş olur.



CEMAL ŞAKAR

İP MESELESİ

Yeri geldikçe söylüyorum, benim için şah-eserler, en’ler yoktur; sevdiğim sanatçılar ve eserler vardır. Bu tür soruşturmalara cevap verirken o anki gündemim, psikolojim etkili oluyor. Şimdi de “İp Meselesi” diyorum. Neden “Sinağrit Baba, Havuz Başı, Son Kuşlar, Dülger Balığının Ölümü”, hele Panco’lu öyküler değil de “İp Meselesi”?

Adı şehir öykücüsüne çıkmış birisinin şehre karşı yaşadığı kırıngılık hatta inanç yıkımı benim açımdan oldukça acı. Bir türlü ‘müspet bir iş’e tutunamayışın, dudağın kenarında açtığı bıçak yarası gerçekten bir insan için taşınacak yük değildir. Mesele, İp Meselesi değil, ip meselesi bir sonuç; anlatıcı daha öykünün başında şehri pis bir ufuk içinde terk etmeye niyetlidir zaten. İp meselesi bu terk edemeyişin acı sonucudur. Atların, sineklerin, arıların, hamamböceklerinin bile tutunduğu bir dünyada, onun böcek bile olamayışına keyifle bakılmasından daha aşağılayıcı ne olabilir ki?

Yok, yok! Daha çok şunun için “İp Meselesi” diyorum: “Kasvetli evler, korkunç kokulu ev içlerinden origan kokulu şık kızlar çıkardı. Bir ihtiyar kadın, kızının arkasından bakardı. Saat bire doğru bir paket cigara gelecek. Göğsüne iyi gelen tatula gelecek. Saat bire doğru para gelecek. Saat bire doğru dudakları yenmiş, gözleri yenmiş, burnu yenmiş, saçları yenmiş kızı gelecek. O mis gibi kokusu kaçmıştır. Artık pudra, krem, ruj, Paris Akşamı lavantası kokmayacak. Bir kadının şehvetle, arzuyla, önce arzusuzlukla başlayıp arzuyla bitmiş güne her şeyini vermiş kadının munzam diş kokusuyla eve dönecektir.”

Bir genç kızın kısacık ömrüne sığan bunca şey başka nasıl anlatılabilir ki.



ÂTIF BEDİR

“YAZMASAM DELİ OLACAKTİM”

Bir ada tutkunu olan Sait Faik Abasıyanık'ın *Son Kuşlar* adlı kitabındaki “Haritada Bir Nokta” adlı hikâyesi, “Çocukluğumdan beri haritaya ne zaman baksam, gözüm hemen bir ada arar...” cümlesi ile başlar. Bu cümlelerin peşine takılıp hikâyeye girsek de her şey finale saklanmıştır.

Son Kuşlar'ın ilk basımı 1952'de yapılmıştır ve yazarın ustalık dönemine rast gelmektedir. İki yıl sonra Sait Faik ölmüştür. Peki nedir bu hikâyede bizi etkileyen şey? Hemen cevap vermek gerekirse, yukarıda alıntıladığımız ilk cümlesi değil, son cümlesidir: “Yazmasam deli olacaktım.” Bu cümle, Sait Faik'in onca hikâyeyi, romanı, şiiri neden yazdığını özetlemesinin yanı sıra, bir yazarı eline kalem almaya iten duygunun çiçeklendiği anı ifade etmesi bakımından dikkate değerdir.

Öte yandan, “Haritada Bir Nokta”, Sait Faik'in hayat hikâyesinin de bir özeti. Niçin yazdığına ve bir adada yaşamayı seçtiğine verdiği cevaptır. Hikâyedeki kahramanın da tıpkı Sait Faik gibi bir yazar olması, hayatta her şeyi denedikten sonra yaşamak ve orada ölmek üzere bir adayı seçmesi; adada babadan kalma evde annesiyle birlikte yaşaması; bir köpeğinin olması, onun gerçek yaşamıyla örtüşmektedir. Kahramanımız bir adada yaşamayı seçmesini şöyle anlatır: “Kaybettiğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, safveti, dostluğu, alın terini, sessizliği yeniden bulacak; belki yeniden bir adam olmasam bile bir temiz hayatın içinde hayran, meysus ve mahcup ölümü bekleyecektim.”

Bu hikâyenin asıl bizi etkileyen yanı, yazarın niçin yazdığına verdiği cevaptır. Bu cevap ise vicdanlı bir yazarın, içindeki merhamet ve adalet duygusu sayesinde gördüğü çarpıklıkları, yoksullukları, insanın insana ettiğini görmezlikten gelmeyerek, ancak bunları yazmakla iyileşebileceğidir. Yazar adada gariban bir balıkçıya yapılan haksızlığa tanık olur. Payını (bir tane dülger balığı) alamayan balıkçının boynunu bükerek oradan uzaklaşması karşısında

¹ Sait Faik Abasıyanık, *Havuz Başı-Son Kuşlar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2001, s.179

bu haksızlığa müdahale etse de onu dinleyen olmaz. Yapacak tek şey kalmıştır. “Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka neydi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Ada’nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.”

“Haritada Bir Nokta”, Sait Faik’in, “Semaver”, “Sarnıç”, “Havuz Başı”, “Havada Bulut”, “Hişt...Hişt” gibi onlarcasını da niçin yazdığının hikâyesidir bir bakıma. Bu da bir yazarı yazmaya iten bir gücün olması gerektiğidir. Yazarın kaleminin arkasında, onu yazmaya iten, yazmadığı zaman eksiklik hissettiren, oturup yazmasını tetikleyen bir güç olmalıdır.



AYŞE DEMİR

“DÖRT ZAIT”

En sevdiğim Sait Faik öyküsünü seçmenin çok zor olduğunu bu sorunun her muhatabı gibi benim de öncelikle söylemem gerekir. Bu durumun, dünya çapında diğer tüm öykücülerin eserleri için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Sait Faik gibi bir yazarı, ders kitaplarında ya da seçkilerde yer alan birkaç öyküsünün dışında tüm külliyatıyla tanıyanlar bunu anlayacaktır. Bu tür okuyucular için o, “Semaver” ya da “Alemdağ’da Var Bir Yılan” öyküsüyle değil Sait Faik olarak bir bütün hâlinde var olmuştur. Bu nedenle okurlar, ‘Ne okuyorsun?’ sorusuyla karşılaştıklarında “Hişt! Hişt!” ya da “Mahalle Kahvesi”ni değil Sait Faik okuduklarını söyleyecekler ve bu yekpareliğe bazen bilmeden de olsa işaret edeceklerdir. Bununla birlikte seçmenin mazur görülebilir bir yanı da var. Çünkü her bir öykü aynı özü, yazardan bir parçayı taşıyor. Hangisini seçersek seçelim Sait Faik’i diğerleriyle aynı ölçüde yansıttığından şüphemiz olmayacaktır. Bu düşüncenin verdiği iç huzuruyla sorunuza “Dört Zait” cevabını verebilirim. Öykü, hikâye de yazan anlatıcının ‘Soru sormak için neden bazı insanları seçeriz?’ sorusuyla başlar. Ona göre rastgele yapıldığı varsayılan seçimlerimizin arkasında henüz çözülemeyen ama sezebildiğimiz psikolojik süreçler etkilidir. Anlatıcı bu düşüncelerini, hayalinde sevgiliyle paylaşırken yanına elinde bir kâğıtla genç bir adam yanaşır. Soru sormak için onu seçmiştir. Genç adam uzun süredir işsizdir, başvurduğu yerden tahlil istemişler, kan tahlili sonunda frengi olduğu anlaşılmıştır. Kâğıtta bu, dört artı işaretiyle gösterilmekte ama genç adam bunun manasını çözmemektedir. Anlatıcı, gerçeği söyleyemeyecek kadar üzölmüştür ancak hâli tavrı gence kötü şeyleri sezdirir, onun da beti benzi atar. Anlatıcı evine gider ayakkabılarını boyar, kendini varlıklı gösteren giysiler giyer, tıraş olur ve azametli bir tavır takınır. Artık ona kimsenin soru sormasına imkân tanımayacak, böylesi derin bir üzüntü ve çaresizlikle bir daha yüzleşmeyecektir. Hüzünlü bir öyküdür “Dört Zait”, Sait Faik’in insanlar için duyduğu kederi, onlarla paylaştığı duygudaşlığı taşır. Bir yandan da gündelik ve insani gerçeklikle karşılaştırır bizi. Onlarca, yüzlerce

kez soru sormuş veya seçilmişsinizdir. Niye seçildiğimizi anlamaya çalışmak ise ancak bir yazar dikkatiyle mümkün olmuştur. Öykünün zihnimde doğurduğu bir soru da var: Acaba kendisine hiç soru sorulmamış insanlar bu öyküyü okuduklarında ne düşünmüşlerdir?



ABDULLAH HARMANCI

“STELYANOS HRİSOPULOS GEMİSİ”

Sait Faik’in en sevdiğim öyküsü budur. Neden bu öyküyü çok sevdiğim sorusu, hayatım boyunca herhangi bir öyküyü neden çok sevdiğim sorusuna vereceğim cevapla aynı cevaptır: Stelyanos yaşlı bir balıkcıdır. Torunu Trifon dışında hiç kimsesi yoktur. Trifon bir maket gemi yapar. Denizde yüzdürmek için uğraşır. Bu sırada köyün delikanlıları bu maket gemiyi batırırlar. Vahşiliğin en çirkin haliyle. Yazar bizde hem dedeye hem de toruna karşı büyük bir merhamet uyandırır. Sait Faik’in yaptığı en iyi şey budur. Kahramanlarını öylesine gerçek, öylesine sahici kılar ki, onlara bütün gönlümüzle bağlarız. Aslında bütün iyi öyküler bizi gerçekliklerine inandırır. Onlarla bütünleşiriz. Bunu başaran yazar iyi yazardır. Trifon’a acırız. Maket gemi yapmak, onu denizde yüzdürmek son derece insani hallerdir. Buna karşılık, bu gemiyi sırf kötülük olsun diye ortadan kaldırmak vahşice bir harekettir. İşte en munis olanla en vahşi olanın karşı karşıya getirilmesi de bizi öyküye bağlayan bir başka sebeptir.



HASİBE ÇERKO

İP MESELESİ VE KAOTİK DÜĞÜM

Lüzumsuz Adam kitabındaki “İp Meselesi” adlı öyküyü her okuyuşumda yeniden özümsemek isterim.

Eğer yanılmıyorsam, Sait Faik bu öyküsüyle yıllarca eskimeyecek bir dünya imgesine erişiyor.

Etrafında olup bitenlere insanın içini titreten bir şüpheyile ve ürpertiyle bakıyor:

Her bakımdan beceriksiz, işsiz güçsüzlüğünden ötürü muteberliğini iyice yitirmiş bir gencin kırılganlığı, uyumsuzluğu, gitgide deliliğe varan hassasiyeti, atmosferin kırılganlığı ve kapalılığıyla sanki birebir örtüşüyor ve bu kapallık, öyküye yazılı olanın sınırlarını aşan bir güç kazandırıyor. Haliyle, yazarın genel öyküleştirme tarzının dışında bambaşka bir irade açığa çıkıyor.

Mevcut düzen karşısındaki bireyin köşeye sıkışmışlığının ötesinde Sait Faik, daha büyük ve çok daha genel bir yasanın farkına varıyor burada. İnsanın ve toplumun iradesini sadece şimdide değil, bütün zamanlarda tesiri altında tutan kaotik düğümü derinliğine seziyor. Kanımca öykünün kapalı anlatımla başlaması ve aynı ölçüde kapalı bitmesi biçimini doğrudan bu uygunsuzluğa gönderiyor. Zira öyküde insan tekinin bağlı bulunduğu entrika dünyeviliği aşan bir sertlik ve kırılganlıkla karşımıza çıkıyor. Bu ölçüde büyük bir sarsıntıyı, isyanı görünene yöneltmek, yazarın kendisinin de toplumla birlikte bağlı bulunduğu evrensel hapishaneyi ciddiye almaması olurdu ki bu durum metinden etkilenme sebeplerimi ortadan kaldırırdı.

Öyküde, şehirden kaçmak isteyen genci anlamak, sarsıntı şehir yaşamıyla sınırlı olmadığından karmaşık bir hale bürünüyor ve elbette dünyaya atılmışlık ve yabancılaşma, görünenden daha büyük bir risk ve tehdit havasıyla içeriği dolduruyor.

Öyküyü farklı kılan bir diğer husus, yaşadığı hayal kırıklığından ötürü dönüştürücü bakışın en sapkın örneğini kendinde toplayan, dünyayı ve hayatı iliklerine dek yaşamak, hissetmek isteyen ama bu dünyanın dışına atıldığı için

ıstırap çeken anlatıcının hassasiyetidir. Böylece hamalın yaşadığı tuhaf ve küçük olay, büyük trajedinin gerçeküstü bir resmi olarak genişleyebilmektedir. Lirik karakterin acısının asıl kaynağı hamalın aynasında gördüğü kendi ruhudur. Ayrıca ayna orada ve oradaki acı da gerçektir: çifte düğüm, çifte hüznün. Burada asıl korkunç olan, yaşam huzurunun geri gelmesinin güçlüğü, hatta imkânsızlığıdır.

Şehirden kaçma umut etmenin bir alegorisi mi? Yoksa insan oluşun belirli anda acısını unutturacak bir fantezi mi? Bir gerçeklik mi? Hangisi? Muğlak bırakılıyor. İmgesel anlatımın zıtlıklara açık, kolayca anlaşılamayan örgüsü, rüya kubbesinin bakışı bulanıklaştıran parıltılarında gezinen kapalılığı, necat arayışının orijinalliği öyküyü tüketilemez kılıyor.



MEHMET AYCI

SAİT FAİK'İN "EN SEVDİĞİM" ÖYKÜSÜ

En sevdiğim film, en sevdiğim öykü, en sevdiğim kitap, en sevdiğim yazar, en sevdiğim yemek, en sevdiğim şehir, hülasa insanın sevebileceği bir şey sorulduğunda bana, "benim enlerim çok" diyorum. Öyle ama gerçekten, sevdiğiklerim yanında, sevmek istediklerim de var. Okunacak kitaplar, dinlenecek müzikler, gezilecek/görülecek şehirler, yenilecek yemekler, yazılacak yazılar/şirirler de enlerim arasında. Enden sonra tırnak işareti koyarsam bilgisayar altını kırmızıyla çiziyor. Olsun. Bu da bir en!

Sait Faik'in neredeyse sevmediğim öyküsü yok gibi. Çok sevdiğiklerim var, bir düzineden fazla. Yine de onun, "Hişt, Hişt!" adlı öyküsünü farklı ve özel buluyorum. Sesle görsellik öyle ustaca sevişiyor ki öyküde, kelimeler yüzünüze baktığında parmağını dudağına götürüyor; siz arkanızı döndüğünüzde "Hişt" diyor. Harfler, renkler, sesler, alabildiğine doğal bir yandan, bir yandansa doğal olamayacak kadar muzip. Durum öyküsü demek tasnifin tuzağına düşmek olur. Daha temelde bir şey var; Sait Faik'in kendi varoluş kaygısını/kaygısızlığını da en fazla bu öykü ele veriyor. Bu açıdan "Hişt, Hişt" âdeta bir manifesto gibi.

Bir metnin başarılı bir öykü sayılması için az önce söylediğim şeyler yeterli değil elbette. Az önce söylediğim şeyleri aşan şeyler var öyküde. Öykünün okurken, sesli ve hareketli bir tablo gibi, bir kısa film gibi, sizi yormadan, yormak bir yana, sizi de yazar kılarak öykünün içine çekmesi de değil kastım. Sanatçının ne yaptığını bilerek ve o güne kadar kendi yaptığının yapılmadığını da bilerek, kelimelerle kurduğu dünyanın en rafine, en estetik peyzajı "Hişt, Hişt!". Hem öykünün içine girip siz de o sesi duyuyorsunuz, hatta arada bir siz de "Hişt" diyorsunuz muziplik olsun diye akışa kapılıp, hem de okurken öyküdeki canlılar size "Hişt" diyor, kulaklarınızı yokluyorsunuz parmağınızla, demediklerini bilerek.

Çıkarsa başka bir öyküsü buna yaklaşan, onu da en severiz icabında.



ALİ NECİP ERDOĞAN

ÖYKÜDE MESAFE

Anlatıcı

Anlatıcı, yazarın içindeki “itki”dir yani onu anlatmaya sevk eden istek, arzu. Yazar olsun olmasın her insanın içinde kimi zaman kişinin personası kimi zaman da gölgesi¹ olarak bir anlatıcı yaşar. Persona, kişinin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamak için yarattığı, şekillendirilmiş ve içine girilmiş bir roldür. Sosyalleşmenin zaruri koşuludur. Örneğin arkadaş grubundan dışlanmamak için gruptakilerin tutum ve davranışlarını benimseyen, onlar gibi davranan biri; aile içinde, okulda ya da işyerinde bu grup içindeki davranışlarını bırakıp başka bir role; iyi evlat, iyi öğrenci, iyi çalışan rolüne girecektir. Oysa bütün bu rollerin dışında bambaşka bir karakteri vardır ve onu ortaya çıkarabilecek zemini henüz bulamamıştır. Gölge ise kişinin bastırılmış duygu ve davranışlarını; toplum içinde utanmasına, gülünç duruma düşmesine, alay konusu olmasına sebep olacak davranışları ifade eder. Kişi, personaları ve gölgeleriyle anılar, tecrübeler biriktirir. Kişi yazarak anlatmaya başladığında iki durumla karşılaşır: Birincisi anlattığı öykü artık yazılı hâldedir ve denetlenebilir, ikincisi bu denetlenebilirlik nedeniyle yazarın personası ya da gölgesi (yani maskesi) görünür hâle gelir. Böylelikle yazılı bir metin anlatıcının kurgulanmasıyla yazarı anlatıcıdan ayırmış olur.

Öykünün birinci ve zorunlu koşulu “anlatıcı”dır. “Anlatıcı, öyküyü anlatması için yazar tarafından seçilmiş, yaratılmış, kurmaca kişidir ve tıpkı öykü kahramanları gibi soyuttur, yaşanan gerçek dünyada karşılığı yoktur.”(Sözen, 2008:2) Anlatıcı, ya yazar tarafından kurgulanır ya da anlatının seyri anlatıcıyı kurgular. “Anlatıcının konumlanacağı yer, çekeceği fotoğraflar, bakacağı pers-

¹ K. G. Jung merkezli iki arketip: persona, antik Roma’da tiyatro oyuncularının yüzlerine taktıkları maske. Jung’a göre, insanların çevresel koşullara uyum sağlaması için takındıkları rolleri ifade eder. Bu aynı zamanda yaşamla baş etmenin bir yoludur. Gölge ise personanın karşıtı olarak, insanın yüzleşmekten kaçındığı, toplumun hoş karşılamadığı, tüm ilkel istek ve düşünceleri ifade eder. Jung, çok fazla hayvanilik uygar insanı bozar, çok fazla uygarlık hayvanı hasta eder, demiştir.

pektif... Bütün bunlar okurun gözü kulağı olacaktır. Anlatıcı ses, kimi zaman yazarla bütünleşmiş kimi zaman ayrılmış; bütün bu arayışlarla yazarlar, anlatım imkânlarını geliştirmişlerdir. Flaubert nesnel bir anlatıcıyı savunurken Honoré De Balzac yazarın anlatımın içinde olduğu bilgi aktaran bir biçimi tercih etmiş, Henry James göstererek anlatmayı önermiş, Virginia Woolf ve William Faulkner ise iç sese odaklanmıştır.” (Tosun, 2014:165) Hangi biçim tercih edilirse edilsin anlatıcının kurgulanmış olması nedeniyle yazarla anlatıcı arasında bir “mesafe” oluşacaktır; hatta yazar, anlatıcıyla bütünleşse bile...

Kurgulanan anlatıcı nedeniyle metinde iki merkez oluşacaktır. Bunlardan birincisi anlatıcı, diğeri de anlatıcının odaklandığı karakter ya da olaydır. Öyleyse, yazarla anlatıcı arasında ve anlatıcıyla öyküdeki karakterler ve olaylar arasında bir mesafe söz konusudur.

Mesafe

Mesafe, iki anlam barındırır: Birincisi iki nokta arasındaki ölçülebilir uzaklık/yakınlık, ikincisi ise iki kişi arasındaki duygusal uzaklık/yakınlık. Ölçülebilirlik akli, duygusallık ise iç dünyayı ifade eder. Sınırı belirler. Anlatının akışında bu sınır (mesafe) gözükmediğinde herhangi bir pürüzle karşılaşılmaz. Anlatıcı, hiç böyle bir sınır yokmuş gibi anlatır. Ancak bir pürüzle karşılaşıldığında (anlatının yön değiştirmesi, yersiz bir ayrıntı ya da fazlalık, belki eksiklik) mesafenin korunamadığı algılanır. Bu algı, öykünün tekemmül etmediğine, beklenen etkinin oluşmadığına işaret eder. Öyküde neyin fazlalık neyin eksiklik; neyin gerekli neyin gereksiz yersiz olduğu, ölçülebilirlikle alakalıyken karakterlerle ya da olaylarla kurulacak bağın yani neyin öne çıkarılacağına duygusallıkla ilgili olduğu anlaşılmış olur.

Anlatının seyrinde anlatıcı için olağan olanın okuyucu için de olağan olmasını sağlayan anlatıcının “özerkliği”dir. Yazar bu özerkliği sağlayabilmek için anlatıcıya müdahale eder. Anlatıcının “olağanın” dışına çıkması demek, yazarın müdahalesinin yetersizliği ya da anlatıcı üzerindeki kontrolünü yitirmesi demektir. Bu, anlatıcının iç işleyişte serbest ancak dışsallık bakımından yani anlatıcının söyledikleriyle oluşan “anlam katmanları” ve söylemedikleriyle metni bütünleyen unsurlar bakımından yazara bağımlılığını gösterir. İç işleyiş anlatıcıya atfedilirken anlam katmanları ve okuyucunun çıkarımları yazara atfedilir ki yazarın dil başarısı tam da burada tecelli eder.

Anlatıcının görevi, anlatının merkezinin belirlenmesi ve bu merkez etrafından örülecek parçaların merkezle ilintisinin sağlanmasıdır. Anlatı, bir girdap gibi okuyucuyu içine çekmeli; ne boğmalı ne de gevşek bırakmalıdır.

Yazarın metniyle arasındaki mesafe okuyucunun metinle arasındaki mesafeyi belirler. Okuyucunun bilgi birikimi, düşünce ve duygu dünyası ayrıca

metni anlamlandırmada etken olacaktır ancak yazarın mesafe ayarı, okuyucunun mesafesini bütünüyle kontrol etme şeklinde tezahür etmemelidir.

Öyküde anlatıcı ve olay örgüsü arasındaki ilişki “mesafe” üzerinden belirlenildiğinde örgünün sıklığı ya da seyrekliği anlatıcının “durduğu yeri” gösterir. Yazarla anlatıcı arasındaki ayrışma, anlatıcıyla olay örgüsü arasındaki ilişkinin de belirleyicisidir. Zira yazar, söylemek istediklerini anlatıcıya mı söyletmek istiyor yoksa yazarın varlığı dilsel bir zorunluluk olarak mı (nesnel olarak mı) tezahür ediyor?

Kurgulanan anlatıcı, olayı ya da durumu aktaran kişi olarak yazarın ikinci benliği (belki alt benliği) gibidir (Chatman, 2018:139) ve kaçınılmaz olarak yazarın birikimini kullanır. Böylelikle yazarın anlatıcı üzerindeki denetimi, yazarın dili kullanma becerisiyle mümkün olur.

Kurgulanan Anlatıcı

Anlatıcının yazarla metin arasındaki mesafeyi belirlemekteki ilk ve en önemli fonksiyonu daha sonradan yazarın metne müdahalesini engellemektir. Böylelikle yazarın dayatmalarına da karşı çıkabilir. Bunun en etkili örneğini Miguel De Unamuno, *Sis* isimli romanında göstermiştir. Roman kahramanı Agusuto Perez, yazarla iletişim kurar ve bazı sorular sorarak (bu aynı zamanda kişinin Tanrı karşısındaki konumudur) yazarın öfkelenmesine sebep olur ve yazarın kendisine her şeyi yaptıramayacağını söyler; yani roman kahramanı romanın yazarına: “Gerçekte hayal yarattığı olan ben değilim de sizsiniz belki.” der (Unamuno, 2019: 207).

İkinci olarak anlatıcı, olayın merkezinde yer alarak yazarın kendisine ve metne dışarıdan bakmasını mümkün kılar ve böylelikle yazarın düşünmesine imkân verir. Anlatıcının gerçekliği okuyucunun da metne bağlanmasını sağlar. Miguel De Unamuno’nun “Aziz Manuel” isimli öyküsünde anlatıcı Angella Carballino merkezdedir ve o da Aziz Manuel’i merkeze alarak anlatır öyküyü. Yan öyküler yani bütün parçalar Aziz Manuel’le ilgilidir; ne kadar ilgisiz gözükürse gözüksün sonunda her parça Aziz Manuel’e bağlanır. Anlatıcının olaylara ve özellikle Aziz Manuel’e bakışı son derce duygusaldır ve maneviyatıyla olayın içindedir, dolayısıyla nesnel değil taraflıdır, olay akışındaki bazı anlamlara da kördür (bu durum okuyucunun çıkarımına bırakılmıştır).

Anlatıcı Angella Carballino, Renada bölgesi piskoposu (köy kilisesinde de rahiplik yapmış olan) Aziz Manuel’in hayatını (ondan anaç erkek diye bahseder) bildiği ve hatırladığı her şeyi olduğu gibi anlatmaya ve ne amaçla olduğunu Tanrı’nın bilebileceği şekilde kayda geçirmeye giriştiğini söyler (Unamuno, 2016:5). Gerçek babasını hiç tanımamış olan anlatıcı Angella Carballino, “Köye dışarıdan gelen babasının, yanında Don Kişot, klasik tiyatro oyunları, bazı

romanlar, hikâyeler, Bertolt'un öyküleri, kısacası ortaya karışık bazı kitaplar getirmiş. Bütün köyde neredeyse başka hiç kitap olmadığını söyleyebilirim. Küçük bir kızken bunların hepsini yalayıp yutan ben hayaller kurarak büyüdüm." (Unamuno, 2016:5) diyerek birazdan anlatacağı öyküdeki konumunu, duruşunu, bakışını belirlemiş olur. Böylelikle de köyde büyüyen bir kızı iyi bir anlatıcıya dönüştüren entelektüel zemin verilmiş, anlatıcının başvurduğu kaynakların ve aktardığı bilgilerin gerekçeleri belirtilmiştir.

Unamuno, yarattığı anlatıcıyla kendisi arasındaki mesafeyi, anlatıcının çevresel koşulları, bilgi birikimi ve tecrübelerini anlatıcıya söyleterek kendisini (yazarı) aradan çıkarır ve anlatıcının öykünün kahramanı olan Aziz Manuel'le kurduğu duygusal ve fiziksel bağı çerçeveleyerek okuyucunun anlatıcıyla özdeşleşmesini sağlar. Anlatıcıyla kendisi arasındaki mesafeyi okuyucuyla anlatıcı arasındaki mesafeye bağlar. Anlatıcı, Aziz Manuel için "manevi babam", kitapları miras bırakan babası için de "fani babam" ifadesini kullanır. Ancak anlatıcı, annesi için "Sevgili annem babam hakkındaki gerçekleri ve babamın sözlerini bana pek anlatmazdı. Herkes gibi hayranlık duyduğu ve pek tabii ki uzaktan, hiç belli etmeden âşık olduğu Don Manuel'in anıları, her gün tespih çekip dua ederek tüm gayretiyle Tanrı'ya emanet ettiği kocasının anılarını annemin hafızasından silmişti." demek suretiyle annesiyle Don Manuel arasındaki ilişkiyi ima eder ve kendisinin (anlatıcının) Don Manuel ile kurduğu ilişkide hissettiği Don Manuel'in "babalık" misyonunu okuyucuya da hissettirir. Manevi baba ile fani baba arasındaki ayrım, zaten annesinin fani babasına dair anıları silmiş olması (anlatmamış olması) nedeniyle de ortadan kalkar. Bu durum yazarın anlatıcı ile arasındaki mesafeyi en aza indirirken okuyucunun da metinle mesafesini iyice kısaltır ve okuyucuyu metne bağlar.

Etkileyici bir diğer örnek ise Nikolay Vasilyeviç Gogol'un "Burun" isimli öyküsünün anlatıcısıdır. Nesneldir ve yorum yapmaktan kaçınır ancak dildeki başarısı söylemediklerini de metne dâhil eder. Burada anlatıcı, öyküdeki olaylarla mesafesini son derece matematiksel bir biçimde korur ve hem karakterlere hem de olaylara karşı neredeyse eşit mesafede durur. "25 Mart'ta Petersburg'ta son derece tuhaf bir hadise oldu." (Gogol, 2018:11) diyerek başlar anlatmaya. Cereyan eden hadisenin "tuhafılığı" mesafenin matematiksellikliğinin göstergesi gibidir: Olayın tuhafılığı, karakterlerin tuhafılığı ve yadırganmayacak biçimde örülen olay örgüsü. 19. yüzyıl Rus edebiyatının en ayırıcı vasfı olan karaktere bağlı olay örgüsü nedeniyle, burnun da karakterize edilmesi, 3. dereceden bir memur gibi giyinip caddelerde dolaşması, Katolik kilisesine gitmesi, Kovalef'in onunla (burunla) konuşmaya çalışması, kendisi düşük dereceli bir memur olduğu için bunu zorlukla yapması, 3. dereceden memur kılığındaki burnun onu dikkate almaması, burnun kendi başına hareket etmesi ve yüksek dereceli bir memur gibi

davranması, onu (burnu) yadırgamamızı engelliyor ve gerçekten de böyle bir şey olabilir mi hissinde kapılmamıza neden oluyor. Böylece “en olmayacak bir hadisenin” gündelik hayatın ritüelleri arasında verilmiş olmasıyla “tuhaflıkla” ya da “olağanüstülükle” okuyucu arasındaki mesafe anlaşılabilir düzeye çekiliyor; üstelik anlatıcının burnu ile mesafesi de burnu mümkün bir dünyaya indiriyor.

Vosneçenski caddesinde oturan berber Yakovleviç sabah kahvaltı etmek için önündeki ekmeği ikiye böldüğünde içinde bir burnu olduğunu görür. Yakovleviç’in oturduğu caddenin, mesleğinin ve kahvaltı etme biçiminin birlikte verilmesinin nedeni, Yakovleviç’in ortalama bir Rus ailesi içinde cereyan eden sıradan bir güne işaret edilmiş olması nedeniyledir. Diğer tüm ailelerde cereyan eden sabah kahvaltısı ritüeli aynen Yakovleviç’in evinde de cereyan etmektedir. Anlatıcı, “tuhaflığın” bu sıradan ailenin ritüelini bozan etkisiyle ama aynı zamanda ekmeğin içinden bir şeyler çıkmasının da çok karşılaşılan bir durum olarak verilmesiyle dengeleme yapar, mesafeyi ayarlar. Aşırılığa kayan en ufak bir sapma yoktur, eğer öyle olsa, öykünün bütün insicamı bozulur.

Yakovleviç’in karısı Praskovya Osipovna’nın ekmeği kendisinin pişirdiği anlaşılmaktadır zira Yakovleviç uyanır uyanmaz ekmeğin kokusunu duyar. Yani fırından alınmış bir ekmeğin kokusu değildir bu. Böylelikle de burnun eve bir şekilde gelmiş olması, bunun da mesleği berberlik olan Yakovleviç’le ilgisi olduğu ima edilmiş olur. Zaten burnu ortaya çıkınca “İvan Yakovleviç’in yüzü dehşet içinde kaldı. Ama bu dehşet karısının öfkesi yanında bir şey değildi. Kadın avaz avaz bağırıyordu: Nerden kestini bu burnu, canavar? Ahlaksız! Sarhoş herif! Seni polise kendim gidip haber vereceğim. Şimdiye kadar üç kişi oldu, gelip bana söylediler; tıraş ederken burunlarını koparacak gibi çekiyormuşsun.” (Gogol, 2018:12) Böylesi bir tuhaflığın Praskovya Osipovna tarafından gerekçelendirilip olağanlaştırılmasıyla sağlanan mesafe hiçbir “olağanüstülük” yokmuş hissi uyandırır. Praskovya Osipovna’nın bu şekilde öfkeyle tepki vermesi, kesilmiş burnun yarattığı tuhaflığı, dolayısıyla da dehşeti hafifletmek ve olağana çekmek içindir.

Yakovleviç’in burnun kime ait olduğunu (şube müdür muavini Kovalef) hatırlamasıyla birlikte yaşadığı korku, “onu bir mendile sarıp ondan kurtulmak istemesiyle” normalleşir. Ama burundan kurtulmak kolay olmaz ve nihayet onu İsakiyev köprüsüne getirir. Bu esnada anlatıcı Yakovleviç hakkında bilgi vermeye başlar: “Bütün namus ehli Rus esnafı gibi gece gündüz içerdi. Her gün elâlemi tıraş eder kendi sakalını kesmezdi. Şube müdür muavini Kovalef her tıraşta ona: ‘Ellerin hep kötü kötü kokar İvan Yakovleviç!’ der, o da: ‘Neden kokuyor acaba?’ diye cevap verirdi. ‘Ne bileyim birader, kokuyor işte’ Bunun üzerine İvan Yakovleviç bir tutam enfiye çeker, Kovalef’in yüzünü sabunlamaya başlardı. Yanaklarını, kulaklarının arkasını, dudağının üstünü, çenesinin altını, hâsılı neresi aklına eserse.” (Gogol, 2018:13)

Anlatıcı, Yakovleviç'in disiplinsizliğini, dikkatsizliğini vurgulayarak ellerinin kokusunu alan ve bunu sürekli belirten Kovalef'in burnunu kesmiş olabileceğini düşündürür. Zira adamın ellerini burnuyla kokladığından, berber de bu burundan kurtulmayı istemiş olabilecektir. Ama mesafeyi koruyan anlatıcı sadece bunu ima etmiştir ve belki dikkatli olmayan bir okuyucunun bunun farkına bile varması mümkün olmayabilir. Yakovleviç'in mesleği (berberlik) ile burun arasındaki ilişki fazlalık barındırmadığı gibi eksiklik de içermez.

Anlatıcının, berbere, karısına, şube müdürüne ve buruna yaklaşımı cettelle ölçülecek düzeyde eşit gibidir. Bırakın fazladan bir cümleyi, bir kelimeye bile fazladan yer verilmez. Kovalef sabah uyandığında burnunun olmadığını görünce şaşırır. Çünkü geceleyin burnunun üstünde küçük bir sivilce fark etmiştir ve sabah uyanır uyanmaz o sivilceye bakmak için ayna ister. Fakat o da ne, burnu yerinde yoktur. Sivilcenin işlevi, burnun başka burunlarla karışmasını önlemek içindir. Daha sonra burnu bulduğunda bu sivilceyi hatırlayarak işte orada duruyor, diyecektir.

Burnunun yerinde olmadığını gören Kovalef hemen polis merkezine koşar. Ancak anlatıcı burada "Kovalef hakkında birkaç söz söylemek lazım. Okuyucu ne biçim bir adamla karşılaştığını anlasın," der ve şube müdürleri arasında diplomalı olanlarla Kafkasya'da yetişenler arasında fark olduğunu, bunların birbirleriyle kıyaslanamayacağını söyler. "Mesleğe ilim yoluyla..." diye giriş yapar ama susayım daha iyi der: "Çünkü bu Rusya acayip bir memleket. Herhangi bir şube müdüründen bahsedersek, sağlam, Riga'dan Kamçatka'ya kadar bütün şube müdür muavinleri kendi üzerlerine alınırlar." Böylece anlatıcı, Rus bürokrasisiyle olan mesafesini de ironik bir biçimde göstermiş olur. Kovalef'in Kafkasya'da yetişen şube müdür muavini olduğunu ancak kendisini, oturduğu semti de belirterek, Binbaşı (sekizinci dereceden memur) Kovalef diye tanıttığını, Petersburg'a iş için geldiğini, beceribilirse Vali muavinliğini beceremezse münasip bir nezarette şube müdürlüğünü alacağını, evleneceği kadından da 200 rublelik bir çeyiz beklediğini ama şimdi burnunun yerinde bulunan düzlikle bunu nasıl yapacağını bilemediğini söyler.

Kovalef'in burnuyla karakteri arasında kurulan bu bağın da son derece ölçülüp biçilerek oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Bir diğer örnek de H. G. Well'sin "Duvardaki Kapı" öyküsüdür. Bu öyküdeki anlatıcı öyküyü bir başkasından dinleyen ve dinlediği kişinin ruh hâlini yaşadıklarını canlandırmak suretiyle anlatır. Anlatıcı, dinlediği kişiye inandığı için öyküyü anlatmayı tercih etmiştir: "Biz bize olduğumuz bir akşam Lionel Wallace bana 'Duvardaki Kapı' hikâyesini anlattı. O zamanlar, en azından onun açısından, gerçek bir hikâye olduğuna inandım." (Wells, 2017:9) Hikâyenin anlatılma gerekçesi, anlatıcının bu inancıdır ve okuyucuya da güven tel-

kin etmek için başlangıçta ifade edilmiştir. Yaşananların gerçekliğiyle ilgili şüpheleri bertaraf etmek amaçlanırken anlatılacak hikâyenin olağanüstülüğü de vurgulanmış olur. Böylece anlatıcı, hikâye ile kendi mesafesini bildirirken okuyucunun da anlatıcıya güvenmesini istemiştir. Hikâyenin sonunda bu “güven”in test edileceği tartışmasız olduğundan, anlatıcının kendine güveni de oldukça yüksektir. Anlatıcı, Lionel Wallace’dan dinlediği hikâyeyele mesafesini “inanç” üzerinden en aza indirirken okuyucunun da hikâyeyele mesafesini kısaltmış, böylelikle okuyucuyu metne çekmiştir. Zaten devam cümlesi şu şekildedir: “Öylesine ikna ediciydi ki, ona inanmamazlık edemedim.” Anlatıcı, hikâyeyi dinlediği o akşamın atmosferinden sıyrılıp sabah hatırladığında, “Her şeyin gerçekten inanılmaz olduğunu gördüm. ‘Çok gizemliydi!’ dedim ve ekledim, ‘Ne kadar da başarılıydı! Bütün insanların arasında onun böylesine başarılı olacağını hiç düşünmezdim.’ demek suretiyle gecenin etkisinden çıktıktan sonra aslında hikâyenin inanılmaz olduğunu yani gerçek olmadığını düşünmüş fakat gerçek olmayan bu hikâyeyi o kadar ustalıkla anlatmış ki, anlatıcı, onun bu başarısına şaşırmıştır. Şu hâlde anlatıcı, başlangıçta kısalttığı mesafeyle ilgili bir endişesini dile getirerek aslında gerçek olmayan bu hikâyeye karşı mesafesini yeniden konumlayarak okuyucudan da bunu yapmasını istemiştir. Anlatıcının başlangıçtaki özgüveni “inanç” eksenliken şimdi “yetenek” eksenli bir hâl almıştır. O yüzden okuyucunun da bu yeteneği görmesini sağlamak üzere anlattığını ima etmiştir. Yani okuyucu isterse Lionel Wallace’ye inanabilir isterse çok yetenekli bir hikâye anlatıcısı olduğunu düşünebilir. Yazarın, anlatıcıyı bu şekilde kurgulamış olmasının nedeni, birazdan anlatacağı hikâyenin olağanüstülüğünün aslında her insanın imgelem dünyasında cereyan eden bir hadise olduğunu vurgulamak içindir. Gerçekten “Duvardaki Kapı” yaratılmış bir imge olarak bir kez deneyimlenen, sonra da bir daha hiç ele geçmeyen ve ona duyulan özlemin hiç dinmediği imgedir.

KAYNAKÇA

1-Mustafa Sözen, Anlatıcı Kavramı, Sinematografide Anlatıcı Tipolojisi ve Örnek Çözümlemeler, Selçuk İletişim, Makale, 2008. (<http://josc.selcuk.edu.tr/article/view/1075000189>)

2-Necip Tosun, *Modern Öykü Kuramı*, Hece Yayınları, 2014.

3-Saymoor Chatman, *Öykü ve Söylem*, De Ki Yayınları, 2018.

4-Miguel de Unamuno, *Sis*, Can Yayınları, 2019.

5-Miguel de Unamuno, *Aziz Manuel*, Say Yayınları, 2016.

6-Nikolay Vasilyeviç Gogol, *Üç Hikâye*, YKY Yayınları, 2018.

7-H.G.Wells, *Duvardaki Kapı*, Kırmızı Kedi Yayınları, 2017.

SERCAN CEYLAN

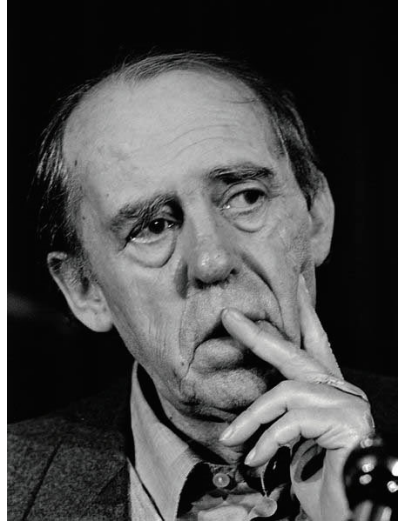
UYURKEN GÖZYAŞI VE YAZARKEN SAVAŞ: HEINRICH BÖLL VE YAZMAK ÜZERİNE

Öykü, roman ya da bir anlatı yazarının itiraf etmesi gerekir ki ölmek, yaşamamak anlamına gelmez. Yazmak da konuşmak zorunluluğunu barındırmaz uygulamada. Özellikle postmodern çağda geçerli bu durum. Edebiyat bağlamında düşünürsek figüratif bir ölümsüzlük ve sonsuz bir barış mümkün değil. Daha doğrusu barışın, huzurun her türü biraz çelişkiler içerisinde. Biz de dayanaklarımızı tarihsel ama biraz modern seçerek çelişkileri ciddiye aldığımızı gösteririz, yaşıyorsak buna mecburuz, yazıyorsak değil. Albert Caraco'nun "Hem insanı yeniden tanımlamak hem de dünyayı yeniden düşünmek gerekiyor, ama bunu hayal etmek için bile artık çok geç"¹ sözleri bu mecburiyeti vurgulayan bir ikazdı. 20. yüzyılın tek mil ideolojisine ve ölümcül siyasetine sitemli, yılgın bir bakıştı bir anlamda. Emil Cioran ya da Friedrich Nietzsche'nin ikazları gibi nihilist, pesimist ve anarşist bir tutumu kabullenerek yazdı Caraco.

Geleneksel insan, kendisine ezberletilen tüm kavram ve terimlerle barıştı. Modern insan merak, daha çok kuşku duydu bunlara. Mitik belleği, modern inşalar arasında kaldı. Bu 'arada kalmışlık' -tutunamayanlardan ve aylak adamlardan ödünçle- krizin eşğine geldi. Kültür, politika ve sanatta 'yeni' ve 'yenilik'e iştahla saldırı -işte 20. yüzyıl mirasından bugünün payı-, sahte kimlikler doğurdu ve edebiyat ister istemez başkalaştı. Yalnız Gregor Samsa değil dünya da dönüştü. Çanlar bütün dünya için çalmaya başladıktan çok kısa bir süre sonra çınlama, haftanın ilk günü alınan resmî bir kararla alelacele susturulmuş gibi oldu. Böylece şövalye romanlarını tutkuyla okuyan Don Kişot'a benzeyen maskeler, kahraman sayıldı. Maskeler, hesap vermeksizin yerine geçebildi kahramanların. Zaten modern maskelerin ya da postmodern bireyin edebî ve kültürel ciddiyeti, açıklık, savaş, sömürü ve simülasyon içindeki modern çağda karanlık bir ironi değil miydi? İşte Jean Baudrillard'ın eleştirisini bu iro-

¹ Albert Caraco, *Kaos'un Kutsal Kitabı*, Sel Yayınları, İstanbul, 2018, s. 82.

ni oluşturur. Daha doğrusu 20. yüzyıl eleştirel gerçekliği bu tarihsel ve ideolojik ironiyi es geçemez. Albert Caraco'nun tanrı, aile, devlet ve kültür kavramlarını reddedişini Nietzsche ve Cioran'da bulmak zor değil. Burada da devreye edebiyat girer biraz. Kurmaca kurtarıcı işlevi üstlenir. Bir denklem kurar. Belki bir denklemle bir insanı kurtarır ya da karartır. Sonuç, her insanın potansiyeline bağlıdır her çağda. Mesela öykü de bir denklemdir -trajedi, komedi ya da felsefe potansiyeliyle- ve öykünün kurgusal yanını belirleyen metafizik kökeni dört unsur üzerine inşa edilmiştir; tahrif, tahkiye, tarif ve taklit.



Sanat, kültür ve dil arasında bir sese kavuşan her yazar, bu unsurlara kendi deneyimlerini ekler. Deneyim ise doğrudan hafızayla ilgilidir. Ne yazık ki hafıza, organik bir edebiyatın kendisi gibi ölümsüz ve sonsuz çelişkilerle dolu, onlara mecbur çalışmak zorundadır.

Bugün edebiyat, teorik olarak yazmak ve yaşamaktan daha çok bahsediyor. Pek çok insani zorunluluklarımızdan biri olan kurmacaya daha çok yanaşıyoruz. Çünkü biz ölümle burun buruna, yaşayacağız derken çağırdığımız her savaşta, tarihe bir bocalama daha ekliyoruz. Heinrich Böll (1917-1985) bunda usta bir yazardı. Yani bocalama ve tarihe bakma konusunda hızla ustalaşmış bir yazar. Çıracılık dönemine savaşlardan vakit kalmadı ne yazık ki.

Böll ve Edebiyat: Kuşatma ve Varoluş

1972 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Alman yazar Heinrich Böll, tıpkı çağdaşı Wolfgang Borchert (1921-1947) gibi genç yaşta biriktirdiği hayal kırıklığı ve acıyı yazarak açığa çıkarmıştır. II. Dünya Savaşı'yla alt üst olan Alman kimliğini onarmak ve sığındığı hümanizmayı öne çıkarmak için öyküler ve romanlar yazar. Bunlar arasında 1950 yılında yayımlanan ve öykülerinden oluşan *Yolcu, Sparta'ya Varırsan Eğer* (*Wanderer, kommst du nach Spa...*) çok daha fazla ilgi toplamıştır. Theodore Ziolkowski, Alman eleştirmenlerin Böll ile Camus arasında güçlü bir bağ ve edebî bir yakınlık olduğunu öne sürer. Hatta Böll için Hans Schwab-Fehlisich ve Hans Egon Holthusen gibi yazarlar "the German Camus"² adlandırmasını kullanmışlardır. Onlara göre Heinrich Böll, varoloşçu yazar

² Theodore Ziolkowski, "Albert Camus and Heinrich Böll", *Modern Language Notes*, 1962, C.77, S.3, s. 282.

Albert Camus'nün Almanya'daki karşılığıdır: Alman Camus. Aslında öykü ve romanlarındaki buruk acı, bu iddiayı ispatlar nitelikte. Camus'nün çağa ayak uyduramayan ve insan kirlenmesinden utanan bunalımlı tavrı, Alman yazar Böll'ün savaş yaşantısı ve askerlik tecrübesiyle pekişmiş hâldedir. Toplumsal bellekte derin yaralar bırakmış I. Dünya Savaşı ve hemen ardından gelen II. Dünya Savaşı'nda şahit olduğu şiddet ve dehşet, onu belki de diğer filozof ya da varoluşçu edebiyat yazarlarından daha sahici bir yazar yapar. Sahicilik, Böll'ün metinlerindeki ana unsurlardan biri olmuştur her zaman. Diğerleri de sadeliktir belki. Ziolkowski'nin saçma, dayanışma, sürgün ve başkaldırı terimleriyle tarif ettiği Camus'nün edebiyat anlayışı, Böll ile aynı dünya görüşünden beslenir. Ancak idealleri farklıdır. Böll, ayrışmalar ve kuşatmalar içerisindeki kargaşa ortamında Hristiyanlığın pratiğini araştırmaktadır. Camus ise liberal ve hümanist bir toplumun idealini kurar. Böll, mecbur bırakıldığı toplumsal, kültürel ve politik kuşatmanın ortasında Hemingway gibi başlayıp Kafka gibi bitirmiştir yazılarını. Ahmet Cemal, yazarın *Babasız Evler* romanına yazdığı ön sözde, onun bir 'ahlakçı' tutumuyla anlattığı öyküleri şöyle betimler:

"Böll'ün ilk yapıtları kısa öykülerdi. Bunlar, Amerikan yazınındaki başarılı kısa öykülerin havasını taşıyordu ve bir piyade erinin yalnızlığından, karaborsacılığa varana değin, savaşın huzursuzluklarını ve yıkımlarını konu alıyordu. Öykülerinin özellikleri üç sözcükte toplanabilir: vurucu, çarpıcı, duru (...) Bir anlamda ahlakçıdır Böll, çünkü insanoğluna belli bir davranış biçimi, barış düşüncesinin rehberliğindeki bir davranış biçimi önerir. Bu, kilise ahlakıyla klasik burjuva ahlakının ötesinde, yeni bir savaş sonrası ahlakıdır."³

Genç yaşından beri savaşın içinde, yaşananları bizzat gözlemleme imkânı bulan Böll, Ahmet Cemal'in değindiği kadar ahlakçı mıdır? Neredeyse. Bu tavrı, fiziki yaralar da aldığı çatışma ve karanlıklardan miras kalmıştır ona. Ait olduğu nesil bir savaş neslidir. Değişim ve dönüşüm neslidir. Türk edebiyatında böyle bir dönüşüm, Mithat C. Kuntay'ın *Üç İstanbul*, Reşat Nuri'nin *Yaprak Dökümü*, Yakup Kadri'nin *Kıralık Konak*, Halide E. Adıvar'ın *Sinekli Bakkal* ve daha sonra Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanlarında da anlatılmıştır. Tabii bu romanlardaki dram, insanlıktan ziyade bir tarih trajedisini, dil ve kültür bunalımını odağa alır.

İnsanın temel ve baskın içgüdülerinden biri olarak şiddet ve savaşın sürüklediği psikolojik ve toplumsal çöküş, düşünsel şok, dinsel travma ve tarihsel hayal kırıklığı... Bunlar Böll'ün kuşatma ve varoluş arasındaki öykü ve roman konularıdır. Modernist yazarların kurgu ve teknik takıntısından çok belli bir tez etrafında gelişir bu konular da. Tarihi es geçmeden ama onun sinsi vaatlerinden bağımsız

³ Ahmet Cemal, "Heinrich Böll ve Babasız Evler", *Babasız Evler*, Can Yayınları, İstanbul, 1999, s.7-8.

tezler ortaya koyar. Mesela *Dokuz Buçukta Bilardo* (1959) romanında, Fahmel ailesi üzerinden bir neslin dramını anlatmıştır. Almanya'nın II. Wilhelm ve Adolf Hitler arasındaki tarihî dönemine odaklanan roman, aslında 1958 yılında yaşamakta olan tek bir günü anlatmaktadır. Bu yönüyle William Faulkner'ın *Ses ve Öfke*'siyle (1929) benzerlik gösterir. *Ses ve Öfke*'de kaçınılmaz bir çöküşe uğrayan Capson ailesi, Böll'ün anlattığı Fahmel ailesi ile aynı yazgıyı paylaşmıştır sanki.

Yazgı tarihle, tarih toplumla ve toplum kaçınılmaz olarak dil ve edebiyatla birleşir. Böll ilk öykülerini yazarken de bu birleşmeyi aramıştır. Onlar, Almanya'daki diğer yazarlarla birlikte ortak bir yazgıyı paylaşırlar. Savaş sonrası edebiyatın en etkili gruplarından biri ise Almanya'da Grup 47 adıyla ünlenen topluluk olmuştur.⁴ Hans Werner Richter'in kurduğu, Günther Eich, Alfred Andersch ve daha sonra Ingeborg Bachmann ve Paul Celan'ın da katılmış olduğu Grup 47 adındaki yazarlar birliğine Böll de üyedir. Din, ideoloji, kültür, bilim ve toplumun gittikçe anlamını yitirdiği tarihsel dönemeçte, bu topluluğun korku ve endişeleri, tüm dünyanın korku ve endişeleridir aslında. Sahicilik ve sadelik ama derin bir üzüntü ve psikolojik çöküşle kurguladığı öyküleri, 'Alman Camus' yapmıştır onu. Gittikçe yayılan edebi şöhreti sonrasında Heinrich Böll, 'Alman Hemingway' adıyla da anılmaya başlayacaktır.

Frankfurt Dersleri'nde Yazarlık ve Utanç

Edebî eserleri bir yana Böll, dil ve kurgu, gerçekçilik, yazı ve yazarlık gibi konulara dair konferanslar vermiş ve bunların dört tanesini *Frankfurt Dersleri* adıyla kitaplaştırmıştır. Bu dersler Almanya'nın tarihsel bir çözümlemesini ve Alman toplumundaki kültürel değişimi de merkeze alır. Dünya edebiyatında kendi toplumunun ve kendi edebiyatının konumunu ve niteliklerini tartışan Böll, konferanslarında serbest ama iddialı bir dil kullanmıştır. Edebiyata dair bakışı, savaşın acımasız gerçeklerinden sonra kurgulanacak herhangi bir edebi eserin anlamsızlığı noktasında sertleşir. Bu yüzden edebiyatı, büyük hakikatleri gösterişli yalanlara uyduran bir yanılsama olarak görür. Gerçek olan ölümdür çünkü. Gerçek olan savaştır ve edebiyat bunlardan bağımsızmış gibi süslü yakıştırmalar ve yapay bir dille daima abartılmıştır. Theodor W. Adorno'nun "Auschwitz'den sonra şiir yazılamaz" sözündeki gerçeği savunur Böll. Ölmeden hemen önce karnı doyan sıradan insanın gündelik yaşamı ve edebiyat arasındaki apaçık zorunluluğu vurgular. Sıradan, yoksul yani kısaca 'küçük insan' tarihsel bir açmazdadır ve yazarın sorumluluğu, en azından Böll'ün kendi sorumluluğu öncelikli olarak bu açmazın niteliklerini tartışmaktır.

Frankfurt Dersleri'nin ilk konferansında, "İnsanlar beni çoğu kez küçük in-

⁴ Richard, Plant, "The World of Heinrich Böll". *The German Quarterly*, 1960, C.33, S.2, s.125.

sanların yazarı diye hor gördüler ve aşağıladılar: Ben bu tür davranışları bir iltifat olarak kabul ediyorum”⁵ der. Yani benimsediği sahici ve sade anlatım tarzıyla, eserlerine konu ettiği sıradan insanın dramıyla burjuvanın yüksek sanatına uymadığı için küçük görülmüştür. Bunun bir sebebi de sahte bir modernizmi reddetmiş olmasıdır. Gösteriş ve yapaylıktan uzaklaştıkça burjuva sanatından dışlanması gerektirir çünkü. Böll, Ingeborg Bachmann’ın şiirlerini okurken bunu umursamaz. Akıllı, bizzat şahit olduğu ‘küçük insan’ın ‘büyük trajedes’i’ndedir. Kafka ve Faulkner’in romanlarını bu minvalde değerlendirir. Yine Goethe, Beckett, Grimm Kardeşler, Günter Grass, Brecht, J. D. Salinger, Adalbert Stifter ve Thomas Mann gibi yazarların eserlerine, savaş sonrası Alman edebiyatı ve Alman kültürünün nasıl inşa edilebileceği sorunsalıyla yaklaşır. Son iki konferansında Dickens, Balzac, Tolstoy ve Dostoyevski gibi yazarlarla kendi edebiyat anlayışını karşılaştırır. Dünya edebiyatının insan, tarih ve toplum gibi ortak meselelerini kurgu ve edebiyatın temel nitelikleri noktasında rasyonel bir eleştiriye tutar. Mesela Alman yazarı H.G. Adler’in “Bir Seyahat” (Eine Reise) öyküsünü okuduktan sonra, savaş sonrası Alman edebiyatının “bütünüyle bir dil bulma, bir dil arayışı edebiyatı” olduğuna karar vermiştir.⁶ Çünkü insanlara gündelik alışkanlıkları, eşyaları, ihtiyaçları dışında konuşmak ve yazmak, yani kendilerini ifade edecekleri dil de yasaklanmıştır. Bu ‘yasak’ konusunu “Benim Kederli Yüzüm” öyküsünde çarpıcı bir şekilde yeniden kurar.

Tarih ve toplum ilişkisinin, dil ve kültür ortaklığı kadar kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Hem Batı ve hem de Doğu toplumunun modern bireyler gibi tarihselliğe esir yaşaması daima bir problematiktir. Böylece Almanya’nın savaş trajedisi, Batı’nın da trajedisine dönüşür. Böll, bu dönüşümde Batı’yı reddeder. Batı’nın vahşi yanlarından korkar. Daha doğrusu Batı’yı vahşi bir şiddetle tanımış olmanın sonuçlarını anlamaya çalışır. Bunalımlarından biri de budur belki. Edebiyata sığınmasının sebebi budur neredeyse. “Batı’nın Doğu’ya göre kendini üstün görme duygusunu çok tehlikeli bir yanılğı olarak görüyorum” dedikten sonra ekler, “Doğu insanına özgü namus anlayışının alay konusu yapılmasını da bir intihar olarak algılıyorum.”⁷ İnsana dair ölüm ve intihar gerçeği, edebiyatın aylaklık ve güzellik hevesindeki bütün organları için utanca dönüşmeye elverişlidir. Böll, yazmayı ve yaşamayı böyle algılar.

Yolcu, Sparta’ya Varırsan Eğer; Başlangıç Öyküleri

Savaş sonrası Alman edebiyatında, Yunan şair Simonides’e atfedilen Sparta yazıtını pek çok Alman yazar eserlerinde kullanmıştır. Roderick H.

⁵ Heinrich Böll, *Frankfurt Dersleri*, Can Yayınları, İstanbul, 1998, s. 14.

⁶ Böll, a.g.e., s.49.

⁷ Böll, a.g.e., s.90.

Watt, bir makalesinde bu yazarları Peter Bamm, Heinrich Boll, Wolfgang Borchert, Gerd Gaiser, Gunter Grass, Reinhard Hauschild, Uwe Johnson, Theodor Plievier olarak belirler.⁸ Aslında Watt'ın tezi, Alman ordusu karşısındaki Rus askeri savunmasıyla, Thermopylae Muharebesinde (M.Ö. 480) Pers birliklerine direnen Sparta savunmasındaki benzerliğin, Nazi propagandalarıyla manipüle edildiğidir.

Kitaba adını veren *Yolcu, Sparta'ya Varırsan Eğer*, şair Simonides'in (d. MÖ. 556) bir dizesidir aslında. Thermopylae Muharebesinde canlarını ortaya koyan Sparta askerlerinin cesaretini ve vatan özlemini dile getirir. Heinrich Böll, kitap olarak 1950'de yayımlanan bu öykülerde temel motifler belirler. Tutsaklık, savaş ve istasyon motifleri üzerinden çağın trajedisini anlatır. Yirmi beş öykünün tamamına yakınında bu üç motif hâkimdir ve olaylar, kahramanlar, eşya ve mekân bu bağlamda kurgulanır. Ya acizlik, korku, yalnızlık ya da şiddet, haz ve hırsın anlamına odaklanan öykülerde ölüm, daha önce hiçbir insan sesinin çarpmadığı gri bir beton kadar soğuk ve sonsuz durur.

Bir askerin ölüm haberinin karısına bildirilmesini anlatan “Mesaj” öyküsünde Böll, “İnsana, demiryollarının niçin tutup tam da orada bir tren istasyonunu kurduğunu sordurtan, sonsuzluğun birkaç pis evin ve yarı yıkık fabrikanın üzerinde donup kalmış gibi görüldüğü; etrafını ebedi bir verimsizliğe lanetli tarlaların çevrelediği, tek bir ağaç, hatta bir kilise kulesi bile görünmediği için umarsız oldukları anında anlaşılan o yerleri, o pislik yuvalarını bilir misiniz?” diye sorar. Bunu bilmek için savaşı bizzat yaşamış olmanın sonuçlarını hatırlamamız gerekir. Çünkü savaş asla bitmeyecektir. Böll'ün “Mesaj”, “Uzun Saçlı Arkadaş”, “Biz Süpürgeciler”, “Petöcki'de Kafayı Bulmak”, “Veda” ve “X'teyken” öyküleri bir istasyon etrafında kuruludur. Ya savaş sırasında ya da bir savaştan sonra öykü kahramanlarının tutunamadıkları görülür. Korkuya direnmek mümkün değildir çünkü. Vahşeti unutmak söz konusu olamaz bile. Buna katlanmanın kadın, alkol, kavga vb. bir çaresini ararlar. “Bıçaklı Adam” öyküsünde bıçakla gösteriler yaparak geçimini sağlayan Jupp adlı bir akrobatın yaşamı anlatılır mesela. Bu işe, kendi kurtuluşuymuş gibi tutunur kahraman. Ailesini savaşta kaybetmiş ve kendisi de savaşta tutsak edilmiştir ve hatıralarından kaçmaya çalışır.

Böll'ün bazı öyküleri ise yaralı askerlerin ya da savaş atmosferinde bir şekilde yara almış insanların eksik uzuvlarına odaklanır. “Ne İşgüzarlık” öyküsünde gövdesinin alt kısmı olmayan bir kadın söz konusudur. Kadının üç çocuğu vardır. Onların mutluluk ve masumiyet içindeki oyunları savaşın acı-

⁸ Roderick H. Watt, “‘Wanderer, kommst du nach Sparta’: History through Propaganda into Literary Commonplace”. *The Modern Language Review*. 1985, C.80, S.4, s. 877.

masızlığını, dehşetini yansıtır. Çocukların “sığınak veya tam hasar oyunu”, “mültecilik oyunu”, “bomba” veya “ip cambazı” oyunları, sivil hayattaki savaş trajedisini betimler. “Bacağımın Değeri” ve “Lohengrin’in Ölümü” adlı öykülerde, yine uzvunu kaybedenlerin travmatik psikolojisi ele alınır.

II. Dünya Savaşı’nın, bütün dünya halkları gibi Alman toplumu üzerinde de yaralar ve nevrozlar bıraktığı açıktır. Heinrich Böll ise bu gerçeği Camus, Hemigway ve Faulknervari bir tarzla anlatırken soğukkanlı davranmıştır. Melodrama hiçbir zaman yanaşmaz ve öykülerini kendi tecrübeleriyle bağdaştırır. Yaşadıklarını unutmaz ve tam aksine eserlerinde okura da hatırlatır. “O Zamanlar Odessa’da” adlı öyküsünde, “Gençtik ve küçüktük, belki de bütün bölüğün en küçükleri, üzerlerimizde yepyeni üniformalar vardı, elyafları kollarımıza bacaklarımıza batıyordu, içdonlarımız ve fanilalarımız çıplak tenimizi korkunç dağlıyordu, kazaklarımız da çok yeni ve kaşındırıcıydı” diye anlatır. Sanki Böll’ün genç bir delikanlıyken kısa fakat gittikçe derinleşen sıradan bir hatırasıdır bu.

DÜRDANE İSRA ÇINAR

KENDİ İMDADINA KOŞUP GELEN HIZIR ÜZERİNE

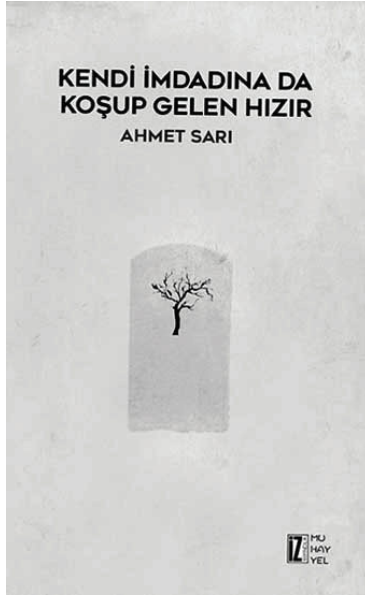
Bir On Saniye Okuyormuş Gibi Yapar Mısınız?

Kaosta saf bilinç ne görür? Günümüzde, birçok kısa öykü yazarının (bile- rek ya da bilmeyerek) ısrarla yöneldiği soru bu sanki. Kısa öykü okurlarının da en az yazarları kadar iyi bir cevabı vardır bu soruya. Varlığa layık olma gayreti ile dünyanın anlamsızlığına hatta onun ansızın bir anlamla dolacak olma ihtimaline karşı duyduğumuz gizil öfke, şimdinin içinde sürekli yenilenen bir karmaşa yaratıyor. Söz konusu karmaşanın içinde edebiyat, dar ve sapa yollara girerek yeni ve alternatif varlık alanları yaratmaya devam ediyor. Anlatı ile düşüncenin, kurgu ile anlık bir izlenimin çarpıştığı keşmekeşte tıpkı şiirde tecrübe edilene benzer (bir fotoğraf filminin negatifini ışığa tutmak gibi) bir kamaşmaya şahit oluruz. Yalnızca saf bilincin kavrayacağı ve yine onun gözüyle algılanabilecek bu kamaşmanın riskli tarafları da var. İyi bir fikri anlatıya, anlık bir izlenimi kurguya dönüştüren o uzun ve bilindik yolun dışından, kestirme bir yoldan, evet özbilincin yolundan yürüyen kısa öykü hiç şüphesiz edebiyatın en iddialı türlerinden.

Kendi İmdadına Da Koşup Gelen Hızır

Çevirileri, şiirleri, inceleme ve öyküleriyle güncel edebiyatın üretken isimlerinden Ahmet Sarı, İz Yayınları'ndan çıkan kısa öyküleriyle bu türdeki ısrarını sürdürüyor. Yanılsamalara, kayıplara, dil sürçmelerine, lafın gelişi söylenen şeylere, hayretlere, olağanlıklar ve çelişkilere yönelik kısa ama yoğun dikkatler... *Kendi İmdadına Koşup Gelen Hızır*'da dil ve malzeme bakımından önceki öykülerine kıyasla saf bilince ve onun doğrudanlığına daha çok yaklaşmış yazar. Aşırı yakınlık kimi zaman kurguyu atıl bırakan bir probleme dönüşse de anti-lirik bir kamaşmanın çarpıcı parçaları olarak oldukça dikkat çeken öyküler.

Cam kenarında, seni benimle otururken gördüm. Aklın varsa bir saniye orada bekleme dostum, acilen uzaklaş oradan. “Kanlı Ay” isimli öykünün son cümleleri, saf bilincin uğradığı o sapa yolda yaşanan yanılsamadan başka bir şey değildir



aslında. Öyküyü alternatif bir başka gerçeklikle daha doğrusu bir yanılsamayla bitiren yazar, okuru mutlak bir sona değil varsayımlarla dolu bir labirente davet eder. Edebî metinlerde yoğunluk, Hanry James'e göre bir "yanılsama yoğunluğu"dur. Yaşamı, bir çeşit "deneyimleme yanılsaması" olarak vermek, aynı zamanda mevcut gerçekliği *örtbas etme gayreti* içinde gelişir. Kısa öyküde saf bilinçle birlikte bu örtbas etme yöntemi de beklemek durumundayız. Bu birliktelik, şayet başarılı bir şekilde uygulanırsa anlatıda yazar sesi mümkün olduğunca kısılır ve öykülerin "mesaj verme" kaygısı silinir. Hem anlatıyı yoğunlaştırıp yani bir anlamda yanılsamalarla mevcut gerçeklikten uzaklaştırıp hem de ona ters düşecek biçim-

de ahlaki bir mesaj sezdirmek *örtbas etme retorikine* ne yazık ki ters düşen bir tutum. Yazarın "Kuytu" başlıklı öyküsünde buna benzer bir probleme rastlıyoruz. Öykü kişisi elindeki önemli bir belgeyi evde güvenli bir yere saklama derdindedir. Eşi, kimsenin ulaşamayacağı en güvenli yerleri "evdeki bütün kuytuları" biliyordur fakat yine de bulunabilir korkusuyla oralara saklamak istemez. Gözü, duvarda asılı Kur'an'a ilişir. "Belgeyi kalkıp duvarda asılı ve kılıfı da toz tutmuş Kur'an'a" saklar. Öykü burada nihayetlenebilecekken -yazar, tam da örtbas etme retorikine yakın bir tavır sergileyebileceksen- son cümle ile ne yazık ki yazar sesini duyurur: "Doğru ya bundan daha kuytu bir yer nereden bulacaktı."

Bir yazar, yine -Henry James'in ifadeleriyle- teknik tercihlerini malzemeden, konudan ziyade "biçim", "usul", "gerçekleştirim tarzı" gibi meseleler üzerinde yapılandırmalıdır. İyi bir malzemeyi, iyi bir fikri yine iyi bir anlatıya dönüştüren sihir gerçekte budur. Kısa öyküler ise yoğunlukları itibarıyla bu tarz bir yapılandırılmaya çok daha fazla ihtiyaç duyar.

"Yenilere Yer Açmak İçin" adını taşıyan öykü, sahiden yukarıda sözünü ettiğimiz dikkate sahip. Özbilincin yüzleştiği kaos (tekrar belirtelim ki bu kaos, yakışsız olandan, dil sürçmelerinden ya da yanılsamalardan kaynaklanır) öykünün sade tarzını bile çarpıcı hale getirir.

Öyküde gazeteciler, bir ülkenin dış işleri eski bakanına vahim sonuçları olan bir bombardımanın nedenini sormaktadır. Bakan, "büyük bir soğukkanlılıkla" malum bölgeye atılan bombaların çok eski olduklarını ve "depolarda

yeni gelen bombalara yer açmak için o eski bombalardan kurtulmak gerektiğini” ifade eder. Olağanın dışında başka bir olabilirlik alanı, tek ve kesin bir gerçekliğin altını oyar. Güçlü bir tema, basit bir formla buluştuğunda kısa öykünün başarılı bir örneğini teşkil edebilir. Bazen de nerede işleneceği hem yazar hem de okur tarafında kestirilemeyen tanımsız bir malzeme, yetkin bir gerçekleştirim tarzıyla saf bilincin durgun sularında şiddetli bir kamaşma yaratabilir. Kısa öykü göz kamaştıran saltanatını tam olarak böyle sürdürür.

Yaşamın içinden kesitler, ki klasik bir yazarın ardiyesi bunlarla doludur, anlatıya geçirildiklerinde yazma eyleminin tekinsizliğiyle bambaşka bir şeye dönüşürler. Metropoller, modern yaşamın kaotik yanını keşfedenler için bolca malzeme sunar. Yazarın temkinli olacağı şey tam olarak şudur: fazlaca ayartılmamak. Yazarına iyi öykü fikri fısıldayan kaos, en az şairin esin perisi kadar geveze ve acelecidir. Uygunsuz zamanları kollar ve kendini dayatır. Bu yüzden her konu ya da malzeme diyelim, “tam hakikatini” yaratabilmek için kendine has bir yapılandırmaya muhtaçtır. Yazarın “Mış Gibi Yapmak” öyküsündeki malzeme belki birçok yazara ilham olmuş, olabilecek bir malzeme. İnsan kalabalığıyla meşhur caddelerde kimi gençler ellerinde bir broşürle yanınıza sokulur. Genellikle bir güzellik salonunun tanıtım broşürüdür ellerindeki. Replikler aynıdır: “Bir on saniye beni dinler misiniz?” Fakat bir süre sonra aynı replik –biliyoruz ki kayıtsızlığın acı bir faturası olarak- başka bir cümleye dönüşür: “Hiç değilse on saniye dinliyormuş gibi yapar mısınız?” Yazar zihni için inanılmaz ayartıcı, kendinden başka birçok gerçekliğe kapı açabilecek eşsiz bir malzeme! Kayıtsızlığa yöneltlen son ve ayartıcı bir çaba; -mış gibi yapmak. Bütün hüner bu ayartıcı fikri sapa bir yolda nasıl yürüteceğinizde yatıyor.

Hem okur hem de yazar olarak, tüm risklerine rağmen edebiyatın sapa yollarında yürümeyi sürdürmemiz gerek. Sonuçta “bir çıkış noktasından bir varış noktasına yalnızca tek bir en kısa yol vardır, fakat sapa yollar sonsuzdur.”



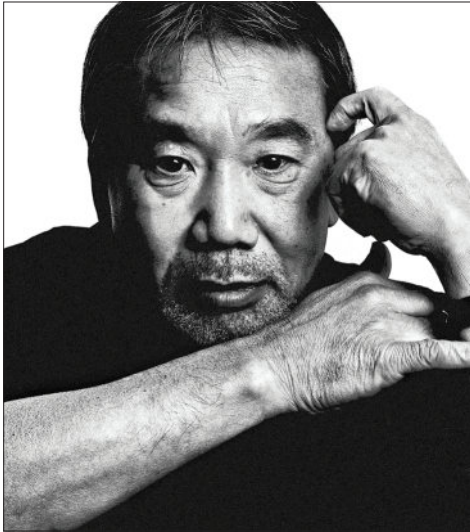
HATİCE BİLDİRİCİ

“AHIRI YAKMAK” TAN ŞÜPHE’YE

Gerçeğin ne olduğunu kestirmenin neredeyse imkânsız olduğu kabulü üzerine kurulu *Burning* adlı filmin yönetmeni Lee Chang-dong.

Lee, Güney Kore sinemasının temsilcilerinden biri. Roman yazarı olmanın yanında, edebiyat öğretmeni ve kültür bakanı olarak da görev yapmış olan Lee, sinemada entelektüel kimliğiyle yer alan ve izleyicisini düşündüren bir yönetmen. Filmi, Japon yazar Haruki Murakami’nin, “Barn Burning” (Ahır Yakmak) isimli öyküsünden uyarlamış.

Murakami’nin ilk önce 1983’te *The New Yorker* dergisinde yayımladığı daha sonra 1993’te de *The Elephant Vanishes* kitabında yer verdiği öykü, gördüğümüz kadarıyla Türkçede ilk kez *Heceöykü*’nün bu sayısında yer alıyor. Murakami “Ahır Yakmak” ismini, en sevdiği yazarlardan birisi olan William Faulkner’ın 1939 tarihli öyküsünden almış. Lee filminde sözü sıkça William Faulkner’a getirerek bu iki usta yazarla aynı yöne baktığının âdeta altını çiziyor.



Filmin Türkiye’deki ismi *Şüphe*. Şüphe, bir vakıa ile ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık olarak tarif edilir. Öyküde de şüphe hâkim unsur ve orada da gerçek sorgulanır durumda. Yazar bunu öykünün en başında işaret ediyor: *Onda beni şüpheyi düşüren bir şey vardı: Bahsettiği erkek arkadaşlarının uydurma olması. Tam olarak emin de değildim ama söylediği şeyler bir kurmaca gibi gözüküyordu.*

Öykü büyükten küçüğe doğru

i

ç



içe geçmiş halkalardan oluşuyor. İlk halka yazarın kurgusu, ikinci halka anlatıcının; üçüncü halka kızın kurgusu, dördüncü halka ise ne yaptığı belli olmayan sevgilinin ahır yakma kurgusu. İşin etkileyici yanı; öykü, okurunu sonuna kadar son üç halkanın da gerçek olabileceğine dair hep şüphe içinde bırakıyor.

Bir düğünde bir kızla karşılaşan, onunla flört kabul edilebilecek bir arkadaşlık kuran genç yazar olan anlatıcı; kız, Kuzey Afrika'ya yaptığı seyahatten başka bir erkekle döndüğünde bu durumu kabullenir. Kahraman; yakışıklı, zengin ve ne iş yaptığı belli olmayan bu yeni sevgilisi ile birlikteyken de kızla sohbet etmek için buluşur. Yine böyle bir buluşmada kız uyuduktan sonra iki adam ahır yakmak üzerine bir sohbete koyulurlar. Terkedilmiş birtakım ahırları yaktığını iddia eden kızın sevgilisi, bunu kurup sonra da yaktığını söyler, anlatıcı kahraman bunu anlamlandırmamakla birlikte yanan ahırları aramaya başlar ama onları bulamaz. Bundan sonra zaten kıızı da bulamayacaktır.

Murakami okuruna, yeni sevgilinin kıızı öldürmüş olabileceğini de düşündürür; kızın ve sevgilisinin yanan ahırlar gibi hiç olmamış olabileceğini de.

Öyküde yanan ahırların ne anlam taşıdığını bize öyküdeki iki pasaj işaret ediyor. Bunlardan ilkinde kızın yazarla ilk tanıştıklarında pandomim dersleri almakta olduğunu anlıyoruz. Adam, kızın pandomimini izler ve şaşkınlığını şöyle belirtir: "...çekirdekleri ve kabukları sağ tarafındaki kâseye koydu, bu hareketleri tekrar tekrar yaptı. Anlatınca çok etkileyici *gelmiyor ama* eğer kendi gözlerinizle bunu on ya da yirmi dakika yaptığını izleseniz (hiç düşünmeden, durmadan tekrarlardı) sonunda gerçeklik hissinin etrafınızı kapladığını fark ederdiniz. Bu çok garip bir duygu." Burada pandomimle gerçeklik algısına yapılan işaretten sonra bunu nasıl becerdiğine dair adamın sorusuna kız, "*Kendini mandalinaların olduğuna inandırmıyorsun, mandalinaların aslında orada olmadığını unutuyorsun. Hepsi bu.*" diye cevap verir. Aslında bu cevap, yukarıda şemalaştırdığım halkaların ortasında duran bir çekirdek hükmünde. Anlıyoruz ki gerçekliği öylece kabul etmek, onun bir oyun olduğunu unutup kendini bu oyuna

teslim etmekten geçiyor. Burada çekirdeğin formunu ise “unutmak” veriyor.

İkinci pasaj ise şöyle: “*Bana on beş dakika ver, bütün ahır tamamen yakayım ve hiç yokmuş gibi gözüksün. Kimse zarar görmesin. Sadece... ahır ortadan kaybolsun. Puf!*” “*Hangisinin yakılıp yakılmayacağına sen karar veriyorsun ama değil mi?*” “*Hiçbir şeye karar vermiyorum. Ahırlar yakılmayı bekliyor. Bunu böylece kabul ediyorum. Sadece orada bir ahır olduğunu düşünüyorum. Yağmur gibi. Yağmur yağar. Nehir akar. Akışta bir şeyler sürüklenir. Yağmur karar veriyor mu?*”

Pandomim sahnesinde “Mandalinaların olmadığını unutmak” gibi varlığı farz edilen bir şeyi ortadan kaldırmak (yani hayal edilen ahırları yakmak) da şüpheyi düşülen gerçeği boş vermek anlamına geliyor. Bu, bir bakıma varlığa dair şüpheyi görmezden gelip hayata devam etmek gerektiği çağrısını dile getiriyor. Yani hayatın anlamını sorgulamak, o anlamı bulmak ya da kaybetmek ve



anlamsız bir boşluğun içine düşmek de öyküde değersizleştiriliyor. Bu eylem; yağmurun yağışındaki, nehrin akışındaki doğallıkla özdeşleştirilerek insanın da anlamsızlığın peşine düşmeden, doğal bir düşünce akışı içinde sorgulamaların ve şüphenin tuzağından kurtulmasını temsil ediyor. Seçilen metaforun “yanan ahır” olması ise Faulkner’a verilen bir selam olarak anlamlandırılabilir. Ya da öykünün vazettiği gibi böyle faraziyeleri yakıp kurtulmak gerekir (!)

Filmin orijinal ismi olan yakmak (Burning) da şüpheyi, sorgulamayı ve doğal olmayan,

sonradan eklenen her şeyi yakmak, yok etmek fikrini işaret ediyor. Bu bağlamda öykünün olay örgüsü filmde aynen muhafaza edilmiş. Ancak film, öykünün olay örgüsüne yapılan eklemelerle ve metaforlarla daha çok katman kazanıyor. Bunu yönetmenin derinliğine de sinemanın imkânlarına da bağlamak mümkün. Yönetmen Lee, film üzerine verdiği söyleşilerinden birinde, “Gerçeğin acı veren tarafına bakmak zordur ve insanlar gerçeği değiştirmeye çalışır. Gerçeğe karşı savaşmak için gerçeği değiştirmeye çalışıyorum.” dedikten sonra sanat yapmanın gerçeği karşısına almakla ilgili olduğunu ifade ediyor. Bu noktada

kaybedilenlerle ilgili sorumluluk ve suçluluk hissetmek gerektiğini, kendini sorgulamanın önemini de belirtiyor. Filmin öyküden fazla katman kazandığı yer de tam burası. Çünkü filmde sosyal adaletsizliğe ve yapaylaşmaya bilhassa dikkat çekiliyor. 21. yüzyıl itibarıyla benzer birçok ülkede olduğu gibi Güney Kore’de de yaşanan işsizlik, kapitalizmin yarattığı sınıfsal farklılaşma, teknolojinin insanı somut sosyal hayattan uzaklaştırması, tabiata verilen zarar, aile ilişkilerindeki yıpranma gibi birçok değişim öfkenin gölgesinde filmin içinde işleniyor.

Sosyal meselelerin bireysel sorunları yaratmadaki rolünü bu üç kişi üzerinden anlatıyor. Fakat filmin asıl başarısı şurada: Öyküdeki varlık yokluk muhasebesi; gerçekte ne kadar yüzleşilir ne kadarına tahammül edilebilir, kaçmak ve acıyı yok etmek hatta ortadan kaldırmak (yakmak) olası mıdır sorularıyla beyaz perdeye yansıyor. Murakami’nin yaptığı gibi hatta ondan daha derinlikli biçimde Lee, şüphe üzerinden kurduğu oyunla bu soruların cevapsızlığını işaret ediyor. İlk oyun, yazar olan kahramanın romanın içinde miyiz sorusunun yarattığı şüphe ile başlıyor. Öyküdeki gibi kız öldürüldü mü yoksa hiç var olmamış mıydı sorusunun yarattığı şüphe ile de bitiyor.

Haruki Murakami, hem Uzak Doğu hem de Batı edebiyat dünyasında yerini kanıtlamış avangart ve üretken bir yazar. Bugüne kadar birçok roman ve öyküsü sinemaya uyarlandı. Ancak 2018 yapımı *Şüphe* bunlar içinde en başarılısı olarak kabul görüyor. Onun felsefi bir okumaya tabi tutulmaya müsait öyküsünü, hem felsefi hem sanatsal hem de sosyopolitik okumalara elverişli filmi ile bakışını Foulkner’a da zatarak genişleten ise Lee Chang-dong oluyor. Öykünün filmde genişleyen halkaları/katmanları sanatın bir bütün olduğu düşüncesi ile bizi karşı karşıya bırakıyor.





BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş J a p o n Ö y k ü s ü

HARUKİ MURAKAMI

Türkçesi: Zeynep Şimal

AHIRI YAKMAK

O kızla üç yıl önce burada, Tokyo'da, bir arkadaşın düğününde tanıştım. Aramızda epeyce yaş farkı vardı. O yirmi yaşına giriyordu, ben ise otuz bir yaşındaydım. O zamanlar yaş farkı gibi şeylere takılmıyordum, buna vaktim yoktu ve kafam çok yoğundu. Bir de evliydim. Fakat bu ikimizi de rahatsız ediyormuş gibi görünmüyordu.

Kız, ünlü bir pandomimciden ders alıyordu ve ihtiyaçlarını karşılamak için reklam modelliği yapıyordu. Fakat çoğunlukla modellikle ilgili işler ona karmaşık ve zor geldiği için fazla bir geliri yoktu. Onda beni şüpheye düşüren bir şey vardı: Bahsettiği erkek arkadaşlarının uydurma olması. Tam olarak emin de değildim ama söylediği şeyler bir kurmaca gibi gözüküyordu.

Bahsettiğim gibi, ilk tanıştığımızda pandomim öğrendiğini söylemişti. Bir gece bardayken bana mandalina soyma numarasını gösterdi. İsminden de anlaşıldığı üzere bu numara mandalina soymakla ilgiliydi. Sol tarafında mandalinalar için bir kase, sağ tarafında kabuklar için bir kase vardı. En azından böyle olması gerekiyordu, ama aslında ortada hiçbir şey yoktu. Hayali mandalinayı eline aldı, bir parçasını ağzına attı ve çekirdeklerini çıkardı. Mandalinasını bitirdiğinde çekirdekleri ve kabukları sağ tarafındaki kaseye koydu, bu hareketleri tekrar tekrar yaptı. Anlatınca çok etkileyici gelmiyor ama eğer kendi gözlerinizle bunu on ya da yirmi dakika yaptığınızı izleseniz (hiç düşünmeden, durmadan tekrarlar) sonunda gerçeklik hissinin etrafınızı kapladığını fark edersiniz. Bu çok garip bir duygu.

“Bunda çok yeteneklisin” dedim.

“Bu mu? Bu kolay. Yetenekle alakası yok. Kendini mandalinaların olduğuna inandırırıyorsun, mandalinaların olmadığını unutuyorsun. Hepsisi bu.”

İyi anlaşıcağımızı anlamıştım.

Beraber çok dışarı çıkmazdık. Ayda bir, en fazla iki. Onu arar ve nereye

gitmek istediğini sorardım. Bir şeyler yer, barda bir iki içki içer, deli gibi konuşurdum. Onu dinlerdim, o da beni dinlerdi. Konuşacağımız ortak bir konumuz neredeyse yoktu ama bunu önemsemiyorduk. Galiba arkadaş olduğumuzu düşünüyorduk. Doğal olarak her şeyi ben ödüyordum; içkiyi, yemeği. Genellikle parasının bitmiş ve aç olduğu durumlarda benden ödememi o isterdi. Böyle zamanlarda nasıl yediğine inanamazsınız.

Onunlayken kendimi çok rahat hissediyordum. Yapmak istemediğim işleri, kafamda taşıdığım karmaşık ve anlamsız fikirleri silebiliyordum. Onun bende böyle bir etkisi vardı. Sabit bir şey hakkında konuşmazdı. Konuşma sırasında sık sık kafamı sallardım, anlattıklarının özünü anlamaya çalışmazdım. Ama onu dinlemek beni uzak mesafeden sürüklenen bulutlara bakıyormuş gibi rahatlatırdı.

Tanıştığımız yılın baharında babası öldü ve ondan bir miktar para kaldı. En azından bana söylediği buydu. Parayı Kuzey Afrika'ya gitmek için kullanmak istediğini söyledi. Neden Kuzey Afrika'yı seçtiğini bilmiyordum. Bunun üzerinde durmadım ve onu Tokyo'daki Cezayir Elçiliğinde çalışan bir kadınla tanıştırdım. Sonuç olarak Cezayir'e gitme kararı aldı. Ülkeden ayrılırken onu hava alanında görmeye gittim. Valiz kontrolünden geçerken Kuzey Afrika'ya geziye gidiyormuş gibi değil de evine gidiyormuş gibi gözüküyordu, eline ilk gelen kıyafetlerle doldurulmuş eski bir valiz taşıyordu.

Ona şaka yoluyla "Japonya'ya geri dönecek misin?" dedim.

"Tabii ki döneceğim." dedi.

Üç ay sonra yedi kilo daha hafif, bronzlaşmış ve yeni bir erkek arkadaş edinmiş olarak geri dönmüştü. İkisi Cezayir'de bir restoranda tanışmışlardı. Orada çok fazla Japon olmadığı için, yakınlaşmışlardı. Bildiğim kadarıyla onun şimdiye kadarki en ciddi ilişkisi buydu.

Erkek arkadaşı yirmilerinin sonundaydı. Uzun boyluydu ve kusursuz giyinmişti. Düzgün bir dille konuşuyordu. Yüzü biraz ifadesizdi ama yeterince yakışıklıydı. Genel olarak hoş bir adama benziyordu. Büyük elleri ve uzun parmakları vardı.

Erkek arkadaşı hakkında bu kadar çok şey bilmemin sebebi onu hava alanından almaya gitmemdi. Beyrut'tan bana içinde tarih ve uçuş numarasından başka bir şey yazmayan bir telgraf göndermişti.

Uçak geldiğinde (kötü hava sebebiyle dört saat gecikti) ikisi genç ve tatlı bir evli çift gibi kapıda kol kola göründüler. Beni erkek arkadaşıyla tanıştırdı ve el sıkıştık. Sıkı bir şekilde, uzun süredir yurt dışında yaşayan biri gibi el sıkışıyordu. Kız, bir kâse tempura ve pirinç yemek istediğini söyledi, biz de bir restorana gittik, o yemeğini yerken erkek arkadaşı ve ben birkaç bira içtik.

"İthalat-ihracat işindeyim" dedi erkek arkadaşı. Belki sıkılacağımı düşün-

düğünden belki de işinden bahsetmek istemediğinden daha fazla ayrıntı vermedi. Ben de hiç soru sormadım.

Kız tempurasını bitirdikten sonra esnedi ve uykusunun geldiğini söyledi. Oracıkta uyuyacakmış gibiydi; beklenmedik zamanda uyuklama huyu vardı. Erkek arkadaşı onunla birlikte taksiyle evine kadar eşlik edebileceğini söyledi. Onlara benim için trene binmenin daha uygun olacağını söyledim. Neden hava alanına gelme zorluğuna katlandığıma dair hiçbir fikrim yoktu.

Özür dilermiş gibi “Tanıştığımıza çok memnun oldum,” dedi erkek arkadaşı. “Ben de.” Dedim.

Ondan sonra erkek arkadaşını defalarca gördüm. Ne zaman ona gitsem o hep yanında olurdu. Onunla ne zaman buluşacak olsak erkek arkadaşı onu buluşacağımız yere bırakırdı. Alman gümüş rengi bir spor arabası vardı. Arabalar hakkında hiçbir şey bilmiyorum, o yüzden iyi tanımlayamam.

Bir kere ona “Erkek arkadaşının durumu iyi olmalı, değil mi?” diye sordum. Umursamazca “Evet, galiba.” Dedi.

“Dış ticaret ile bu kadar kazanılabileceğini bilmiyordum.” dedim

“Dış ticaret?”

“Bana dış ticaret işinde çalıştığını söylemişti.”

“Eh, sanırım öyledir. Ama emin değilim. Hiçbir yerde çalışmıyor gibi. Bir sürü insanla buluşup birçok telefon konuşması yapıyor ama bununla meşgul gibi gözüküyor.”

Tıpkı Gatsby gibi diye düşündüm. Bilmece gibi bir genç adam. Ne yaptığı hakkında hiçbir fikrinizin olmadığı, parayı dert etmeyen türden.

Ekim ayında bir Pazar öğleden sonrası beni aradı. Karım kasaba dışında bazı akrabaları ziyaret ediyordu bu yüzden evde yalnızdım. Güzel, aydınlık bir Pazar günüydü. Bahçedeki ağaçlara bakıp elma yiyordum. O gün yedi elma yemiş olmalıyım. Bu zaman zaman oluyor-elmalara karşı patolojik bir açlığım var.

Kız, “Biz yakınlardaydık ve uğrayabileceğimizi düşündük.” dedi.

“Biz?” diye sordum.

“Erkek arkadaşım ve ben,” dedi.

“Tabii, gelin,” dedim.

“Tamam-yarım saate orada oluruz.” diye cevap verdi.

Bir süre boş boş koltukta yattım, sonra kalkıp duş aldım ve tıraş oldum. Evi düzenleyip düzenlememem gerektiği hakkında tereddüt ettim, nihayetinde toplamamaya karar verdim. Tam anlamıyla düzenlemek için yeterli zaman yoktu, yeterince düzgün olmamasından hiç yapılmaması daha iyidir diye düşündüm. Oda kitaplar, dergiler, plaklar, kalemler ve kazaklar ile doluydu fakat o kadar da dağınık gözüküyordu.

Bir iki dakika sonra, bir arabanın evin yakınına yaklaştığını duydum. Ka-

pıyı açtığımda kaldırımda gümüş spor arabayı gördüm. Kız yüzünü pencereden çıkardı ve el salladı. Onlara evin arkasında nereye park edebileceklerini gösterdim.

“Evet, işte buradayız!” dedi gülümseyerek. İçini belli eden ince bir tişört ve yeşil bir mini etek vardı üzerinde. Erkek arkadaşı ise koyu mavi bir ceket giymişti. Nedendir bilinmez, gözüme her zamankinden farklı göründü. Muhtemelen iki günlük sakalından dolayıydı. Arabadan inerken güneş gözlüklerini çıkardı ve cebine sıkıştırdı.

Erkek arkadaşı, “İzin gününde böyle birden çıkageldiğimiz için kusura bakma.” dedi.

“Sorun değil,” dedim.” Yanımda birilerinin olmasını istiyordum zaten.”

“Yiyecek bir şeyler getirdik,” dedi kız ve arabanın arka koltuğundan büyük bir beyaz torba aldı.

“Yemek mi?”

“Özel bir şey değil. Pazar günü gidiyorsak yiyecek götürmeliyiz diye düşündük,” dedi erkek arkadaşı.

“Harika. Bu gün sadece elma yemiştım.”

Yemeği masaya çıkardık. Çeşit çeşitti: kızartma sandviç, salata, füme somon ve yaban mersini dondurması. Her şeyden çok fazla vardı. Kız yiyecekleri tabaklara yerleştirirken ben buzdolabından beyaz şarap çıkarıp açtım. Kendimize küçük bir parti veriyormuşuz gibi gözüküyordu.

Kız, “Hadi yiyelim. Açlıktan ölüyorum” dedi her zamanki gibi.

Sandviçin, salatanın ve tütsülenmiş somonun keyfini çıkardık. Şarabın sonunu getirdiğimizde, buzdolabından konserve bira alıp içtik. Evimde emin olabileceğiniz tek şey, buzdolabımın her zaman bira ile dolu olmasıdır. Çok bira içerim ve iyi bir içiciyimdir. Erkek arkadaşı ne kadar içerse içsin rengi hiç değişmedi. Kız bizimle beraber birkaç kutu daha içti ve bir saatten az bir sürede masa boş tenekeler ve bardaklar ile dolmuştu. Kız raftan birkaç plak seçti ve pikaba yerleştirdi. İlk albüm Miles Davis’indi.

Bir süre ses ekipmanları hakkında konuştuk ve erkek arkadaşı bu konuda sessiz kaldı. Sonra “Biraz sigaram var ister misin?” dedi.

Nasıl tepki vereceğimi bilemedim; bir ay önce sigarayı bırakmıştım alışkanlığımı tamamen ortadan kaldırabilmem için bunun nasıl bir etkisi olacağı hakkında bir fikrim yoktu. Denemeye karar verdim. Folyo bir ambalajın içinden koyu renkli yaprakları çıkardı, elindekini bir sigara kâğıdına sardı ve kenarları yapıştırmak için kâğıdı yaladı. Yaktığında bana vermeden sönmemesi için birkaç fırt çekti.

Bir süre sessizce oturduk, konuşmadan sigara içtik. Miles Davis bitmiş, Strauss’un valsleri çalmaya başlamıştı. Bugünkü buluşma her zamankinden farklı geliyor diye düşündüm. Ama hiç de fena değildi.

İlk sigaramızı bitirdikten sonra, kız uykusu olduğunu söyledi. Dün gece iyi uyuyamamıştı görünüşe göre, içtikleri onu uykulu yapmıştı. Dinlenmesi için onu yukarıdaki yatak odasına çıkardım. Bir tişört istedi, ona bir tane verdim. Tişörtü iç çamaşırının üzerine giydi ve yatağa uzandı. “Üşüdün mü?” diye sordum, ama zaten horlamaya başlamıştı. Kafamı salladım ve aşağıya indim.

Oturma odasında genç adam ikinci dalı sarıyordu. Bana sorsalar, kızın yanında güzel bir uyku çekerdim ama bu olmazdı. İkinci sigarayı içtik, Strauss valsi çalmaya devam ediyordu. Nedense ortaokulda oynadığımız bir oyunu hatırladım. Ben eldiven dükkânının sahibiydim. Yavru bir tilki eldiven almak için dükkâna geliyordu ama yeterince parası yoktu. Kötü karakter olarak “O parayla bu eldivenleri alamazsın.” diyordum.

O da “Ama annem çok üşüdü. Patileri dondu. Lütfen!” diye yalvarıyordu.

“Üzgünüm ama para yeterli değil. Paranı biriktirip tekrar gel. Eğer biriktirirsen-”

“Bazen ahırları yakarım.” dedi genç adam.

“Efendim?” dedim. Düşüncelere dalmıştım, onu yanlış duymuş olmalıydım.

“Bazen ahırları yakarım,” diye tekrarladı.

Ona baktım. Çakmağın üzerindeki desenlere parmak ucuyla dokunuyordu. Sigarayı ciğerlerine kadar çekti, on saniye kadar dumanı içinde tuttu ve yavaşça ağzından dışarı bıraktı. Ağzından duman ekto plazma gibi kıvrıldı. “Bunu Hindistan’dan aldım,” dedi. “Oranın en iyisi. Bunu içiyorsun ve her türlü hatıran canlanıyor. Işıkları, kokuları ve bunun gibi şeyler. Hatıralarının kalitesini arttırıyor” Yavaş bir şekilde durdu, doğru kelimeyi arıyor gibiydi, parmaklarını birkaç kere şaklattı. “Daha önce hiç tecrübe etmediğin bir şey gibi. Değil mi?”

Evet, dedim. Ben de ilkokuldaki tiyatro salonunun, karton sahnesinin kokusunda, o kargaşasının anısında kaybolmuştum.

“Ahırlar konusunda anın hakkında daha çok şey duymak istiyorum.” dedim.

Bana baktı. Yüzü, her zamanki gibi ifadesizdi.

“Anlatmamı sorun etmiyor musun?” diye sordu.

“Hadi anlatmaya başla.”

“Aslında çok basit. Etrafa benzin döküyorsun, yanmış bir çakmağı üzerine atıyorsun ve puf!” Hepsı bitiyor. her şeyin yanması on beş dakikadan az sürüyor. Tabii, büyük ahırlardan bahsetmiyorum. Daha çok baraka gibi olanlar için söylüyorum bunu.”

“Yani...” dedim ve durdum. Cümleye nasıl devam edeceğimi bilmiyordum. “Neden ahırları yakıyorsun?”

“Garip bir şey mi?”

“Emin değilim. Sen ahırları yakıyorsun ama ben yakmıyorum. Açıkçası

ikimizin arasında fark var.”

Bir süre boş bir şekilde baktı. Kafası karışmış gibiydi ya da kafası karışan bendim.

“Nerdeyse iki ayda bir tane ahır yakıyorum,” dedi. Parmaklarını yeniden şaklattı. “Benim için iyi bir ritim.”

Belirsizce başımı salladım. Ritim?

“Peki, bu yaktığın ahırlar sana mı ait?” diye sordum.

Bana hiçbir şey anlamamış gibi baktı. “Neden sahip olduğum ahırları yakayım? Hem sana bu kadar ahıra sahip olduğumu düşündüren nedir?”

“Yani, bana söylediğin,” dedim, “Başkalarının ahırları yaktığın, değil mi?”

“Evet,” dedi. “Tabii ki başka insanların ahırlarını yakıyorum ve bu yasa dışı. Tıpkı benimle burada içtiklerin gibi. Kesinlikle hukuka aykırı.”

Sessizdim, dirseklerimi sandalyenin kollarında dayandırıyordum.

“Ahırları sahiplerinden izinsiz bir şekilde yakıyorum. Tabii, ciddi bir yangın çıkartacak şekilde değil, sadece ahırları yakıyorum.”

Başımı salladım, sigaranın sapını kopardım. “Ama eğer yakalanırsan başın belaya girer. Sonuçta bu kundaklama. İş batırıp hapse girersin.”

“Yakalanmayacağım,” dedi kayıtsızca. “Benzini döküyorum, çakmağı ateşliyorum ve gidiyorum. Sonrasında dübünle uzak bir yerden izleyip keyfini çıkarıyorum. Yakalanmam. Polisler, berbat bir ahır yandı diye sokakları arşınlamaz.”

Muhtemelen haklıydı, kimse asla iyi giyinimli pahalı arabaya sahip genç bir adamın rastgele ahır yaktığını düşünmez.

“O biliyor mu?” yukarı katı göstererek sordum.

“Hiçbir şey bilmiyor. Açıkçası, bunu kimseye söylemedim. Herkese bahsedebileceğin bir konu değil.”

“Peki neden ben?”

Sol elinin parmaklarını düz bir şekilde açtı ve yanağını ovuşturdu. Sakalları kağıdın üzerinde yürüyen bir böcek sesi gibi cızırtılı kuru bir ses çıkardı. “Sen bir yazarsın, bu sebeple insan davranışının biçimleriyle ilgileniyor olmalısın. Yazarlar yargılamadan önce olayları oldukları şekilde kabul etmeliler. Ayrıca bunu biriyle konuşmaya ihtiyacım vardı. Açıklama şeklim biraz garip galiba. Dünya ahırlarla dolu, benim onları yakmam için bekliyorlar. Okyanusun yanındaki bir ahır, pirinç tarlasının ortasındaki bir ahır...Her neyse, bütün ahır çeşitleri. Bana on beş dakika ver, bütün ahırını tamamen yakayım ve hiç yokmuş gibi gözüksün. Kimse zarar görmesin. Sadece... ahır ortadan kaybolsun. Puf!”

“Hangisinin yakılıp yakılmayacağına sen karar veriyorsun ama değil mi?”

“Hiçbir şeye karar vermiyorum. Ahırlar yakılmayı bekliyor. Bunu böylece kabul ediyorum. Sadece orada bir ahır olduğunu düşünüyorum. Yağmur gibi. Yağ-

mur yağar. Nehir akar. Akışta bir şeyler sürüklenir. Yağmur karar veriyor mu? Ahlaksız bir davranış sergiliyor değilim, benim kendime ait bir ahlak anlayışım var.”

Bir süre sessizce oturduk, bekledik, görünüşe göre konuşmanın hararetinin dinmesini istiyorduk. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Hızlı giden bir trenin penceresinden garip bir manzarayı izliyor gibiydim.

“Bir bira daha ister misin?” diye sordum bir süre sonra. “Teşekkürler. Olabilir.” dedi.

Mutfaktan Camembert peynirinin yanında dört bira getirdim. İkişer bira daha içtik ve peyniri yedik.

“En son ne zaman bir ahır yaktın?” diye sordum.

“Bir düşüneyim.” Biraz bekledi. “Bu yaz, Ağustos’un sonunda.”

“Bir daha ne zaman yakacaksın?”

“Bilmem. Bir takvime göre ilerleyip tarihleri daire içine almıyorum. Canım istediğinde yapıyorum.”

“Peki, bu isteğin geldiğinde, her zaman senin aradığın türde yakılmayı bekleyen bir ahır oluyor değil mi?”

“Tabii ki hayır,” dedi sessizce. “Önceden iyi bir tane seçtiğime emin oluyorum.”

“Bir sonraki ahırını seçtin mi?”

Kaşları çatıldı. Burnunun içinden acele bir nefes aldı.

“Evet, seçtim.”

Bir şey söylemedim, sadece biradan geriye kalanları yudumladım.

“Harika bir ahır. Uzun zamandır bu kadar yakılmaya değer bir yer görmemiştim. Aslında bu gün buraya o ahıra bakmak için geldim.”

“Yani buralarda mı?”

“Çok yakında.” dedi.

Böylelikle ahırlar hakkındaki konuşmamızı bitirdik.

Kız arkadaşını beşte uyandırdı. Birden evime geldikleri için tekrar özür diledi. O kadar bira içmesine rağmen gayet ayıktı. Arabayı evin arkasından çıkardı. Farın yanında küçük bir çizik vardı.

Veda ederken, “Ahırları araştıracağım,” dedim.

“Tamam,” dedi. “Her neyse ama ahırın yakınlarda olduğunu unutma.” dedi.

“‘Ahır’ derken, ne demeye çalışıyorsunuz?” diye sordu kız.

“Erkekler arasında bir şey.” dedi.

“Anlıyorum.”

Ve gözden kayboldular.

Ertesi gün bir kitapçıya gidip yaşadığım yeri gösteren bir harita aldım. Gördüğüm her ahır haritada işaretleyerek mahalleyi geziyordum. Üç günün

ardından her yere dört kilometre uzaklıkta olan bir alan keşfettim. Evim şehrin dışındaydı, yani etrafında hala birçok ahır vardı. On altı tane saydım.

Yakmayı planladığı ahırlar bunlardan biri olmalıydı. Bana yakınlarda olduğunu söylemesi yakmak istediği yerin bu alan dâhilinde olduğunu gösteriyordu.

Sonra, on altı ahırın her birini dikkatli bir şekilde kontrol ettim. Önce, insanların evine yakın olan ahırları eledim. Sonra içinde çiftlik aletleri olan, her gün kullanılan ahırları listeden çıkardım. Onları yakmayacağından emindim.

Geriye yakılabilecek beş ahır kaldı. On beş dakikada yanıp kül olabilecekler hiçbir kayba sebep olmayacaklar. Ama beşi arasında hangisini yakabileceğine karar veremedim. Bu kişisel bir karardı. Hangisini seçeceğini bulmak için ölüyordum.

Haritayı açtım ve beş ahırdan geri kalan işaretlediğim bütün ahırları sil-dim. Sonra evimden T cetvelimi, pistolemi, pergelimi alıp bu beş ahıra gitmenin en kısa yollarını buldum. Yol, nehirlerden ve tepelerden kıvrılıyor beş yüz metre kadar sürüyordu.

Ertesi gün sabahın altısında spor kıyafetlerimi ve koşu ayakkabımı giyip çizdiğim yolu koştum. Üç kilometreyi yaklaşık her gün koştuğumdan, ekstra bir mil beni çok yormadı. Manzara fena değildi, rotamda iki tane tren yolu vardı ama bu beni yavaşlatmadı.

Çizdiğim yol evimin yakınındaki üniversitenin atletik koşu alanlarından geçiyor sonrasında nehirden kıvrılıyor ardından nerdeyse üç buçuk kilometre ıssız toprak alanda ilerliyordu. İlk ahır, yolun yarısındaydı. Ardından rota, hafif bir eğimle ormana saptı. Başka bir ahır. Biraz sonra atlar için bir yarış yolu gözüktü. Atlar ateş görürse biraz korkarlar ve şaha kalkarlardı. Ama bu kimseye zarar vermezdi.

Üçüncü ve dördüncü ahırlar yaşlı birer ikiz gibi birbirine çok benziyordu. Aralarında bir veya iki metre vardı. Her ikisi de harap olmuş ve pis gözükiyorlardı. Eğer birisini yakacaksan diğerini de yakmalydın.

Son ahır demiryolu geçidinin beş kilometre kadar uzağındaydı. Terk edildiği belli oluyordu. PepsiCola tabelası üzerine çiviliydi ve yola bakıyordu. Bina-bina demeye bin şahit ister- neredeyse çökmüştü. Bu ahır, onun “Kendisini birsinin yakmasını istiyor gibi” tanımına uygundu.

Son ahırın önünde durdum, birkaç derin nefes aldım ardından demir yolu geçidinden geçip eve döndüm. Koşu otuz bir dakika ve otuz saniye sürmüştü.

Aynı rotayı her sabah bir ay boyunca koştum. Ama hiçbir ahır yanmamıştı. Bazen onun *bana* bir ahırını yaktırmaya çalıştığını; aklımı, bir ahırın yavaş yavaş yanıp kül olması görüntüsüyle, bir bisiklet lastiğinin içine hava doldurur gibi şişirdiğini düşündüm. Hatta bazen, onun yakmasını bekleyeceğime kendim kibriti ateşe verip birini yakabilirim diye düşündüm. Nihayetinde işe ya-

ramayan eski bir ahırdı, değil mi?

Ama bu düşünce çok uçlardaydı. Sonuçta, ahırları yakan ben değildim, oydu. Her ne kadar yanan bir ahır hayal etmek kafamda büyüse de ben ahır yakacak bir adam değildim. Belki de başka bir ahır başka bir yerde yakmaya karar vermişti. Ya da çok meşguldü.

-Kızdan daha sonra hiç haber alamadım.

Aralık ile beraber sonbaharın sonu geldi ve havalar soğudu. Çatılarını kaplayan beyaz kardan başka ahırlarda hiçbir değişiklik yoktu. Hayat her zamanki gibi devam etti.

Genç adamı en son işte bu aralık ayında, Noel'den birkaç gün önce gördüm. Nereye gidersen git, Noel şarkıları çalıyordu. Hediye almak için şehirde dolaşmakla meşguldüm. Arabasını Nogizaki yakınlarında bir kafenin park alanında gördüm. Farının yanında çizik olan gümüş renkli spor arabayı tanımamak imkânsızdı. Düşünmeden içeri girdim. Dükkânın içi karanlıktı ve yoğun bir kahve kokusuyla kaplıydı. Barok müzik arka planda sakince çalar-ken insanlar sessizce sohbet ediyorlardı. Onu hemen tanıdım. Cam kenarında oturmuş sütlü kahvesini içiyordu.

Arabasını dışarda gördüğümü söylemeden, tesadüfen buraya gelip onu görmüş gibi sadece merhaba dedim.

“Oturabilir miyim?” diye sordum.

“Tabii.” dedi.

Biraz sohbet ettik ama konuşma bir yere varmadı. Birbirimize söyleyeceğimiz pek bir şey yoktu, yanına oturmamı problem etmemesine rağmen kafası başka yerde gibi gözüküyordu. Bana Tunus'taki limandan ve yakaladıkları karideslerden bahsetti. Konuşmak zorunda olduğu için konuşmuyordu, sadece karidesten bahsetmeyi istiyordu. Ancak hikâye, su damlalarının kum tarafından emilmesi gibi yarıda tükendi.

Elini kaldırdı, garsonu çağırdı ve ikinci bir sütlü kahve siparişi verdi.

“Bu arada, bahsettiğin o ahıra ne oldu?” dedim.

Ağzının kenarında ufak bir tebessüm oluştu. “Ah, görünüşe göre hâlâ hatırlıyorsun.” dedi. Cebinden bir mendil çıkardı, ağzını sildi, mendili cebine geri koydu. “Tabi ki yaktım. Tamamını anında yaktım. Söylediğim gibi.”

“Evimin yakınında olanı mı?”

“Evet. Yakınında olanı.”

“Ne zaman?”

“Evinize geldikten on gün sonra.”

Sonra ona haritada ahırları nasıl işaretlediğimi, ahırların etrafında her gün bir kere koştuğumu söyledim. “Ahır yaktığını fark etmemem imkânsız.” dedim.

Sevinçle “Çok titiz çalışmışsın, titiz ve mantıklı. Ama bir şeyleri gözden

kaçırmış olmalısın. Bu bazen olur. Bir şey çok yakındır ve göremezsin.”

“Nasıl yani, anlamadım.”

Kravatını düzeltti ve saatine baktı. “Çok yakın olduğu için,” dedi. “Ama şimdi gitmem gerek. Daha sonra bunu uzun uzun konuşalım. İzinle, birisi beni bekliyor.”

Onun kalmasını istemem için bir sebep yoktu. Ayağa kalktı, sigara paketini ve çakmağını cebine koydu.

“Bu arada, o günden sonra onu gördün mü?”

“Hayır, görmedim. Sen?”

“Hayır. Ona ulaşamıyorum. Evinde değil, telefonuna ulaşamıyorum ve uzun süredir pandomim dersine gitmemiş.”

“Bence bir yerlere kaçtı. Bunu birkaç kere yapmıştı.”

Durdu, elleri ceplerindeydi, masanın üzerine baktı. “Parasız bir buçuk ay. Kendi başına idare edebilecek biri değil, biliyorsun.” Elleri ceplerindeyken birkaç kez parmaklarını şıklattı. “Bir kuruşu bile yok,” devam etti, “Gerçek bir dostu da yok. Adres defteri dolu, ama onlar sadece isimler. Gerçekten güvenilebileceği tek bir insan bile yok. Tek güvendiği sensin. Bunu kibar olmak için söylemiyorum. Onun için özel birisin. Hatta bu beni biraz kıskandırmıştı ve ben hiçbir zaman kıskanç bir insan olmadım. Biraz durdu ve tekrar saatine baktı. “Gerçekten gitmem gerek. Bunu tekrar yapalım.”

Başımı salladım ama doğru kelimeleri söyleyemedim. Her zamanki gibi, ne zaman onunla konuşsam kelimeler ağzımda tutuklaşıyordu.

Erkek arkadaşıyla konuşmamızdan sonra kızı birkaç kez aramayı denedim; ta ki telefon şirketi telefonunu kapatana kadar. Biraz telaşlandığım için apartmanına gittim. Kapısı kilitliydi. Posta kutusu gereksiz zarflara doluydu. Bina görevlisini bulamadığım için artık orda yaşayıp yaşamadığını bile öğrenemedim. Defterimden bir sayfa koparıp “Benimle temasa geç” notunu bıraktım, adımı yazdım ve posta kutusuna attım.

Hiçbir geri dönüş olmadı.

Apartmana bir daha gittiğimde kapıda başka birinin ismi yazılıydı. Kapıyı tıklattım, hiç kimse cevap vermedi. Tıpkı geçen seferki gibi, apartman görevlisi yine yoktu.

Ben de pes ettim.

Bu bir yıl önceydi. Kız ortalıktan kaybolmuştu.

Hâlâ her sabah o beş ahırın etrafında koşuyorum. Yakınlarımda hiçbir ahır yanmadı ve yanan bir ahır hakkında bir şey duymadım. Yine aralık ayı geldi, kış kuşları tepemden uçuyor. Ve ben yaşlanmaya devam ediyorum.

Ç a ğ d a ş Ö z b e k Ö y k ü s ü

MARUFCAN YOLDAŞEV

Türkçesi: Hamza Öztürkçü

YEŞİL MİYDİ, SARI MI?

Kencebay geceleyin de arık başından ayrılmadı. Arık başından ayrılırsa birileri suyun yönünü çevirebilirdi. Şayet ekinler de susuz kalırsa kuruması pekâlâ mümkündü. Mahallelerindeki arığa haftada bir su geliyordu. O da kavga gürültüyle. Kavga çıkmaması için mahallenin aksakalları nöbet sırası oluşturdular. Ama geceleyin bazı insaftan nasibini almamış kişiler ele avuca sığmayan bu suyun yönünü tekrardan değiştiriyordu. Su tutan adam arık başında durmaya mecburdu. Kencebay sabahın ilk ışıklarında eve girer girmez hanımı Hatice:

-Arık başında öylece boş boş beklemek şart mı? Neden suyu açıp gelmiyor-sun, hem herkes sırasını biliyor, dedi eşine acıyarak. Kencebay ise bu hayıflanışa cevap vermeye lüzum görmedi. Sadece içinden “İnsanlarda nöbet sırasına uyacak insaf kaldı mı ki?” diye serzenişte bulundu. Ellerini yüzünü yıkayıp sofranın kenarına yarım yamalak uzandı. Hatice ona çay uzattıktan sonra sordu:

-Bu saate kadar bir başına mı nöbet tuttun cingillerin¹ içinde?

“Beni cin mi çarpacak Haççe?” dedi Kencebay, bir yandan ekmeğini çiğneyip.

-O nöbet tuttuğun yer cin bahçesidir. O cin bahçesinin yakınından gündüzleri bile geçmeye korkuyorum. Bağa gideceğim zaman daima eüzu besmele çekip öyle geçiyorum oradan.

-Seni çarpacağım diye mi bekliyorlar sanıyorsun?

-Ağzım yüzüm yamulup Deli Mapir’in başına gelen benim başıma gelse ne yaparım?

-Cinlerin de aklı var Haççe, ölsünler mi sana bulaşıp...

Büyük arığa gelmeden tarlayı ikiye ayıran kanalın etrafı kuşburnu ağaçları ile kaplanmış. Kuşburnu ağaçlarını oraya hiç kimse ekmemişti, kimse bakımını

¹ Kuşburnuna benzer bir çeşit dikenli bitki. Fergana bölgesi ağızlarında cingil olarak bilinir.

da üstlenmiyordu. Üstelik meyvesini de kimse toplamıyordu. İnsanlar buraya cin bahçesi diyordu. Hayırsız bir yer olarak bilinir. Buradan zamansız geçenlerin ağzı gözü yamulacağına ya da cinler tarafından kaçırılacağına dair rivayetler kulaktan kulağa yayılıyordu. Mahallede bu rivayetlere dâhil olan bir divane kadın vardı. O divane kadın hakkında pek çok rivayetler vardı köyde. Deli Mapir diyorlar ona. Asıl ismi Mahfired olan kadın müreffeh bir ailenin kızıymış. Bir gün akşam ezanında cin bahçesinin yakınından geçerken yeşil nur saçan adamlar onu içeriye çağırılmış. Mahfired gayriihtiyari cin bahçesine girmiş ve kaybolmuş. Askerler öncülüğünde bütün köy onu aramaya koyulmuş. Aradan üç gün geçtikten sonra cin bahçesinden ağzı gözü yamulmuş şekilde çıkmış. Orada uyuyakalmış meğerse. Gitmediği doktor, tabip, hoca kalmadı. Hiçbirinin faydası olmadı. Soranlara ise “nasıl ki yemyeşil, yok yok sapsarıydı yoksa ak mıydı? Evet evet yemyeşildi, sarımsı veya beyazcaydı...” diyerek durmadan üç rengi tekrarlıyordu. “Neyin rengi yeşildir?” sorusuna ise “damdakilerin” diye karşılık veriyordu. Anası ve babası bu dünyadan el çektiklerinde o da evini terk etmiş, köyün dışında eski bir bağ evinde yaşamaya başlamıştı. O bağ evine kimin yolu düşse Deli Mapir’e ekmek, türlü şekerlemeler, çeşitli meyveler bırakırdı. Gelene gidene ise hala “yeşildi, hayır sarı, yok yok ak idi” diye söyleniyordu...

-Haççe, düşlere inanır mısın?

-Evet ama hepsine değil. Düşlere neler girmez ki diyorsunuz? Değil mi?

-Düşün kendisi...

-Evet, söyleyin şimdi. Nasıl bir düş gördünüz? Yoksa düşünüzde biri mi öldü? Ya da ben... E söylesenize!

-Aaa sen ne dediğinin farkında mısın? İn cin mi çarptı seni, nedir başımıza gelenler... Düşe inanıyor musun diye sormuştum. Cevap “evet” veya “hayır”. Hepsini bul-

-Kuşkulandırdın beni...

-Sen her şeyi tersten anlıyorsun. Düşü iyiye yormalı. Kâbus bile görsen daima iyi düşün. İşte, mesela ben bir düş gördüm. Bir düşü iki defa gördüm...

Kencebay çayını içip piyaleyi sofraya ters koyduktan sonra yerinden kalktı. Çapanını giydi ve bir ucunu kuşağına kısırdı. Güneşte rengi solmuş, yağ ve kirden parlayan, eskimekten köşe uçları kaybolmuş doppi²’sini bir iki defa silkeledikten sonra başına kondurdu. Kâğıda sarılmış enfiyeden bir miktar alıp küçük şişesini doldurdu. Avucuna aldığı enfiyesini dilinin altına koyup avluya çıktı. Hanımına değil, kendi kendine konuşuyormuşçasına kısık bir sesle:

-Ahıra bir bakayım, ne yaptılar acaba? Tursunbay hayvanlara yemini verdi

² Dış kumaştan içi astarlı, içi ile dışı arası pamuklu, yanlarını sertleştirmek için kalın kâğıt vurulan, tepe, halka ve banttıan oluşan desenli veya desensiz, oval veya dört köşeli baş giyimi, takke.

mi? Köpek halen daha zincirlenmemiş de. Söylemesem yapmaz bu çocuk. Televizyon kumandası gibi. Tanrının dilsiz kullarını aç susuz bırakmak olmaz...

-Hey gördüğün düşü anlatmadın...

Köyde işler ağılda başlar, ağılda biterdi. Sabahtan yapılacak ilk iş ağılda hayvanlara bir başvurmaktır. Köylüler sabah kahvaltısı yapmadan önce hayvanların yemini suyunu verirler. Bu işler akşam saatlerinde aynen tekrarlanırdı. Sığırlara ve koyunlara yem verilir ve ağıl temizlenirdi. Hayvanlar ıslak ve çamurlu yerde yatmasınlar diye kurutulup ufalanmış gübre ve saman serpilir altlarına. Gübre de israf edilmez, bir çukura toplanıp iyice nefes aldırdıktan sonra kömür tozu katılıp tezek yapılır. Kuruyan tezekler yem pişirmek için kullanılır. Kış soğuşunda, bahar yağmurlarında odun kesmekle uğraşmak yerine ocağa beş altı tezek koyup biraz gazyağı katıp kibrit çakmak yeterli olur. Bu şekilde bir kazan yem pişirilebilir. Hayvanlar yemini yerken ağıl süpürülür, temizlenir. Hemen bir sonraki güne hazırlık yapılır. Önce otlar ot kesme makinesinde küçük parçalara ayrılmak suretiyle kesilir. Büyükbaş hayvanlara büyük büyük kesilebilir. Ama koyunlara elden geldiğince küçük parçalara ayırmak gerekir. Yoksa ot israf olur. Ot kesme işi iki kişilik iştir. Bir kişi avuçlar, bir diğeri keser. Ot biçme işi nispeten kolaydır. Otu makineye koyan kişi otu bağdan toplaması ve makinenin kesebileceği seviyede küçük parçalara ayırıp tutması, yere dökülenleri de toplaması gerekir. Bu yüzden kesme işinde çok tartışmalar yaşanır. Genellikle adaletli olması için nöbet sırası oluştururlar. Kesilen otlar çarşafalara serilir. Otlar düzenlendikten sonra sıra saman ile pahal³a gelir. Samana göre pahalı kesmek daha kolay. Tutan kişiye göre de pahalı kolaydır. Dökülüp saçılmaz ve ele kola da batmaz. Samanın dökülüp saçılması da tozu da insanı rahatsız ediyor. Burundan içeri kaçıyor ve nefes borusuna yapışıp kalıyor. Bu çok acıtır. İkisi de küçük parçalara ayrılır, geniş leğenlerde karıştırılır. Üzerine ağır taşlar bırakılır ve su koyulur. Sabaha kadar su içinde yoğunlaşır kalır.

Kencebay akşam suya koyduğu samanın suyunu süzdü ve süzülmüş samanı başka bir leğene aldı. Yoğunlaşan samanın kokusu aldı her yanı. Biraz acı ama yumuşak bir koku. Suda uzun süre kalırsa koku da ağırlaşıyordu. Yer kazanında pişirilen un çorbasını kaba doldurdu. Leğendeki samana azıcık koydu ve karıştırdı. Suda bekletilen samana sıcak un çorbasını katınca havaya burnu gıdıklayan garip bir koku bırakırdı. Kencebay her defasında samana un çorbası kattığında zaman perdesi adeta ortadan ikiye ayrılır gibi olur, kendinden geçerdi. Aynı yerde durduğu halde birkaç farklı zamanda yaşayabildiğine şaşırıyordu.

³ Pahal: Buğday, çentik gibi başaklı bitkilerin tohumları dövülüp alındıktan sonra kalan kuru sapları.

du. Hayal diye aklından geçirse de gerçekten hayal olduğunu düşünmüyordu. Samanın üzerine bıraktığı taşı alıp leğenin yanına koyduktan sonra samanın suyunu dökmeye başladı. Durdukça çay rengini alan su, bahçeye akıyordu. Acı fakat yumuşak koku, hafif kanatlar takıp yukarı doğru yükseliyordu. Kencebay da bu kokular ile birlikte yükselip yukarılardan geçmiş zamana bakıyordu. Her şey unutulurdu ama kemiklerine kadar sinen koku unutulmazdı. Babası da ona benzer şekilde yem hazırlardı. Bu garip, acı kokuyu yavaşça içine çeker, “işte oldu” derdi. Babasının yem hazırlayışını çok izledi. Babası samana un çorbasını karıştırdıktan sonra göğsünü kabartarak nefes alırdı, hemen ardından bazen de ondan önce “işte oldu” derdi. Bunu işittiğinde Kencebay leğenleri yavaş yavaş getirmeye başladılar. Bazen babası “cin gibi koş gel” derdi. Kencebay için bu söz “çaydanlığı kap gel” demektir. Hızla koşar, ılık su doldurduğu çaydanlığı alıp gelirdi. Babası ellerini yıkar, diğer işlere bakardı.

Kencebay aniden duraksadı. Başındaki eskimiş, rengi kaçmış, köşe uçları kaybolan doppisini alıp avucuna bir iki defa vurdu. Ağıl kenarında boy atmış acı içli ceviz ağacına düşünceli şekilde bakıp doppisini giydi. Dışardan biri gözlese onu adeta sihirli bir kalpak giyiyormuş gibi düşünürdü. O şuan sokaktaki arık boyundan kabuğunu yarıp çıkan sarımtırak ceviz fidesini alıp buraya diktığı zamanları düşünmüyordu şüphesiz. Hatta çabucak büyüüp kendi boyuna yetiştiğinde eşeğinin bu ağacın dallarını yediğini ve balta ile o eşeği kovaladığını da hatırlamıyordu hâlihazırda. Hanımı, “bu ceviz acı, keselim gitsin” diye sıkboğaz ettiğinde “seni boşarım yine de bu ceviz ağacını kesmem” dediğini de hiç aklına getirmiyordu. Bugün gördüğü düşü hatırlamaya çalışıyordu. Hem de iki defa gördüğü düşü... Açık bir şekilde gözlerinin önünde duruyor olsa da neden kelimelere dökemiyordu. Manzara hafızasının derinliklerinde yüzüyordu ama onu bir türlü yüzeye çıkaramıyordu. Gözlerinin ucunda duruyordu, tıpkı akdikenin yapraklarının ucunda düşecek gibi olan çiy damlaları misali. Dilinin ucunda olan ama asla söyleyemediği duyguları gibi... Uyandığında unutmamak için mendilinin ucuna bir düğüm attı ve gözlerini dinlendirmek için uzandığı yerde tekrar hatırladı düşünü... Daha şimdi hanımına anlatmaya hazırlandığı bir anda en ince detaylarına kadar hatırladığı düşünü yine unutmuştu. Kendi ektiği ağacın toz tuttuğu yapraklarına, küçülen cevizlerine bakarak bir dalda kaç tane meyve verdiğini merakla saymaya koyuldu. Sayısı daha yirmi olmadan unutuverdiği düşün, hafızasında kalan izlerine gözlerini dikti. Mendilinin ucundan dökülen düşlerinin, ellerinden tutmaya çabalıyordu. Tutamayacak olmanın gerçekliğine erişince bir titreme aldı onu. Ama yine de son bir defa gözlerinin önüne getirmek için irice açtı gözlerini. Sımsıkı yumdu, işte o anda düşü kirpiklerinden dökülüyordu...

Kencebay ihtiyatlı adımlar ile geri dönüyordu. Yerde duran bir yapboz gö-

rünce durakladı. Eline aldı ve bir süre yapboza baktı. İki yanından çıkık, üst ve alt tarafından oyuk yapbozun alt tarafında bilinmeyen bir cisme ait renkler vardı. Yeşil, sarı ve beyaz renklerin birbirine karıştığı bir renk cümbüşüydü adeta... Acaba bu renkler neye ait diye bir süre kafa yordu. Yapbozun kaç parçadan oluştuğunu merak etti. “Manzara bu parça olmadan tamamlanamıyor” diye aklından geçirdi. Bu bir parça başlı başına bütün manzarayı çalivermişti. Noksan olan bu manzarayı, belki de hiçbir zaman tamamlanamayacak bu manzarayı sahibi de bırakıp gitmişti. Ya da orada burada parçaları birer birer kaybolup gidecekti sırlı bir şekilde.

“Tıpkı benim düşlerim gibi ne kadar renkli olsa da ne kadar parça olsa da onları birleştiren asıl parçalardan mahrum.”

Kencebay sözün gücünü anlamıştı. Gördüklerini dile dökseydi unutamazdı. Yakıcı sıcakta asfalta dökülen su gibi parlayıp uçup gitmezdi diye düşündü üzülenek. Deli Mapir’i hatırladı. Ona acıdı. Bütün bir yaşamına şahit oldu ama şimdi kendisi ne olduğunu, nasıl olduğunu, kim olduğunu anlamıyordu. Anlaşılmaz bir yaşamın ne kadar dehşet verici olduğunu düşündü ona acıyarak.

Eve vardığında hanımı soruverdi:

-Nasıl bir düş gördün, insanı çatlama dan söyle, şimdi!

-Nasıl ki yemyeşil, yok yok sapsarıydı yoksa ak mıydı? Evet evet yemyeşildi, sarımsı veya beyazcaydı...

-Ne?

-Ne deme, kim de hanım, kim...

-Kim?

-Damdakiler...

-Vaay başıma gelenler, baban hatrına sana ne oldu? Ah tuzum kurusun... Sana kaç defa söyledim, bu hayırsız cin bahçesinden geçmeyin diye. Arığın suyu kurusun inşallah, suyu. Neden gece kalırsınız ki? Gel, buraya otur. Şimdi Topi teyzeyi çağıracağım, okusun sana. Tursunbay sen babana bak, ben Topi teyzeyi çağırayım...

Hatice salavat getire getire kapıya doğru yürüdü. Kapıyı açar açmaz korkuyla bağırdı. Kencebay ile Tursunbay can havliyle Hatice’nin yanına vardılar. Hatice durduğu yerde salavat getiriyordu: “La ilahe illallah, Muhammeden resullallah...” Kencebay arıktan su alıp hanımının yüzüne serpti. Hatice yine bağırdı:

-Tamam yeter, üstümü başımı sıırıksıkla m yaptınız. Bu ölesice Deli Mapir kapının arasından bakıyormuş. Onu aniden karşımda görünce korktum. Kapıyı açışım ile o da korkuyla kaçıp gitti.

Kencebay yola çıkıp tarla tarafına doğru baktı. Uzaklarda üstü başı perişan halde Deli Mapir gidiyordu. Asfalttan çıkan buhar yeşil miydi, sarı mıydı yoksa ak mıydı bilinmez ama dalgalı, parlak seraplara neden oluyordu...



BENİM ÖYKÜM

YUNUS NADİR ERASLAN

BENİM ÖYKÜM



*“Ne yumruktan, ne kırbaçtan iz kalır.
İnsan ölür arkasından söz kalır.”*
(Yusuf Has Hacib)

Ninem iyi bir masal anlatıcısıydı. Saf bir kadındı. Hayatta mümkün olmayan şey yoktu onun için. Yalan nedir bilmez, herkesi de kendi gibi zannederdi. Biri ona: “Bak Aslı Anne, şu sırtımdaki yeleği gördün mü? Hah işte bu yeleği giyip de üç İhlas bir Fatiha okursan aklından nereyi geçirirsen omzuna kanat olur seni anında oraya uçurur, akşama acıkmadan getirir; Kâbe’ye bile gidersin bununla.” dese ona da inanırdı ninem, üstüne üstlük bir de sanki yeleği giymiş de kanatlanıp uçmuş gibi ballandıra ballandıra anlatırdı. Söylenenin yalan olduğuna ikna olursa hiç kızmaz “Ne bileyim a balam, ben onun yalancısıyım günahı boynuna.” der geçerdi.

Düşünüyorum da tıpkı masallardaki gibi düşünmüş ve yaşamış ninem. Onun masallara bu denli teşne olmasını, gerçek hayatın katı ve acımasız hallerine karşın çocuksu imgeleri bir örtü gibi kendine korunak yapmasına bağlıyorum. İlkel aklın kavramlardan ziyade imgeler arasında bağ kurarak bir çıkarım yaptığına inanırım. Öykü dediğimiz türün ana vatanı da (muhayyile) imgelemdir. Öyle ki gelenek dediğimiz kadim bilginin taşıyıcı unsurlarından biridir imge. Bu bağlamda masal bir öğretim metodudur aynı zamanda. Doğallıkla masal anlatma işi yetişkinin harcıdır. Genellikle bu görev de dede ve ninelere düşer. Bizde de böyle oldu, ninem anlattı ben dinledim.

İlkokula başladığımda zihnimde bir sürü masal kahramanıyla dolaşıyordum. Cinler, periler, Dudu Hanım, Keloğlan, Yedi Cüceler, Ay Kız, Gül Hanım, Tepe Göz hepsi beni iyi tanırdı. Böyle efsane karakterlerden sonra Cin Ali’yle karşılaşmam beni büyük hayal kırıklığına uğrattı. Bereket Keloğlan masallarını babam elime tutuşturdu da o büyülü evrene yazı yoluyla yeniden kavuşmamı sağladı.

Ortaokul dönemim roman ve hikâyelerin yanı sıra öğretmenlerimin, babamın, çevremde bilgisine itibar ettiğim büyüklerimin tavsiyeleri doğrultusunda fikir eserleri, siyasi kitaplar, dergiler, gazeteler okumakla geçti. Evimizde mütevazı bir kütüphanemiz vardı. Ben o kütüphanede boyumdan büyük kitapları karıştırırken satır aralarında, birkaç paragraflık da olsa hikâyeler aradım hep. O yıllarda Muhammed Ebu Zehra'nın *Fıkhi Mezhepler Tarihi* adlı kitabını okurken -hayli gerçek hikâyelerle doludur o kitap- İmam-ı Azam Ebu Hanife Hazretlerinin, Seyyid Muhammed Bâkır Hazretleriyle karşılaştığında sonu uzlaşmayla biten meşhur tartışmasını ben hikâye niyetine okudum. Anladım ki kavram ağırlıklı bir eserde imge aramak, samanlıkta iğne aramak gibi bir şeymiş. Arayan bulur. Benim de bulmam pek uzun sürmedi. Nitekim her kitap bir kapıdır ve bir gerçeğe açılır. Bazen de doktor hastanın ayağına gelir.

Lise yıllarımda tanıştığım değerli öykücü Sadık Yalsızuçanlar'dan sonra okuma alışkanlıklarım da değişti hepten. Edebiyatın engin sularında yüzerken buldum kendimi. Yazma denemelerimin de başladığı dönemdir bu dönem. İlk öykümü 1987'de Sivas İmam Hatip Lisesinin yayın organı olan *Sesimiz* dergisinde yayımladım. Sonra şiir, kısa öykü, uzun hikâye denemelerim oldu fakat bu ürünleri dergilerde yayımlamayı hiç düşünmedim, belki de cesaret edemedim. Okumak beni hep hafifletmiştir, her okuma sonunda sırtımdaki bir yükü indirip onu olması gereken yere koyduğumu düşünürüm; yazmak ise ağır bir sorumluluk gerektirir. Yazma süreci bittikten sonra ağır bir yükten kurtulduğunuzu düşünürsünüz ama kendinize ait olandan kurtulmak başkasına ait olandan kurtulmak gibi değildir ki.

İşte bir cesaretle 2011 senesinde *Edebiyat Ortamı* dergisinde “Üç Kafa Üçü de Kel Kafa» adlı öykümü yayımladım. O sene *İtibar* dergisinde kıymetli öykücü Abdullah Harmancı'nın “Dergilerde Öyküler” adlı bir köşesi vardı. Orada Harmancı'nın “Üç Kafa Üçü de Kel Kafa” adlı öyküden sitayişle bahsetmesi beni ziyadesiyle yüreklendirmişti. İşin gerçeği bu yazıyı okurken duyduğum sevinci öyküm yayımlandığında duymamıştım.

İlk öykü kitabım *Çırak*'a gelince, 2018'e değin biri *Aşkar* diğerleri *Edebiyat Ortamı*, *Heceöykü* dergisinde ve internet ortamında yayımlanan öykülerden oluşan dosyayı Hece Yayınlarına teslim ettim.

Çırak'taki öykülerden en çok “Kendine Övgü” adlı öykümün hikâyesini anlatmak isterim. Bu öyküm sevgili Abdullah Harmancı ve Mehmet Kahraman'ın editörlüğünü üstlendiği 28 Şubat'a 28 Öykü adlı antolojide yer aldı. Eser daha dosya aşamasındayken Abdullah Harmancı beni aradı ve 28 Şubat temalı bir öykümün olup olmadığını sordu. Doğrusu böyle bir çalışmam yoktu. Anısı olanın hikâyesi olmaz mı? İki güne yazar gönderirim, uygun görürseniz yayımlarsınız, dedim. Dedim ama ne yazacağım? Sincan'da tankın namlusunu

halkına doğrultan askeri mi, başörtüsünden dolayı işinden, okulundan olan binlerce masum kadını mı, komutanlardan brifing alıp medyada fetva savuran ilahiyatçıları mı? İmtizaç edemedim bir türlü. Sonunda kendime döndüm, yaşadıklarına...

O sene görev yaptığım yerde ilçe milli eğitim müdürü görevden alınmış, yerine yeni müdür atanmıştı. Müdür de müdür hani, evlere şenlik... Adam gece ayyaş, gündüz yarı sarhoş işi gücü bırakmış başörtülü öğretmen hakkında soruşturma açmayı kendine kutsal vazife edinmiş, Donkişot gibi biriydi. İmam Hatip Lisesinin mescidine ayakkabısıyla girer, okulların ihata duvarının dışına pusu atar, kamusal alanda başörtülü öğretmen avlardı. Bir gün yolum makamına düştü. Mazeret izin belgesini onaylatmak için kapısını çaldım. Boğuk bir ses duydum, hani müzisyenler kafa sesi derler ya; fakat boğuluyormuş hissi uyandıran bir kafa sesi. Elinizle ağzınızı sıkıca tutarak “gir” diye bağırdığınızı düşünün. Bir de ne göreyim adam -adam dememeliyim ama ne diyeyim şimdi-tahminimce ağız boşluğu hacminin iki misli kadar bir lokmayı çiğnemeye çalışırken bir yandan da habire çorba içen biri karşıladı beni. Avurtları patlayacak denli dolu biri. Üstüne üstlük masada da dokuz kalibre bir tabanca duruyor. Bir an kendimi bir mafya babasının mekânında hissettim; hoş belki onlar bile beni o şekilde karşılamazdı. Sonra o dönemde çeşitli vesilelerle karşılaştığım ikiyüzlü, iki arada bir derede kalmış, yaranmayı ve susmayı kendine meslek edinmiş nice kişiliksiz insanlar gördüm. Bunları yazmalıydım.

“İtin Biri” diye bir başlık attım. Durduğumda metin on sayfayı bulmuştu. Sıra düzenlemeye geldi. Attıklarımın kalan dört sayfaydı. Başlığı da atmıştım. Benim için öykü attıklarımın sonra kalandır. Attıklarımı başka bir öyküde hiç kullanmadım. İşte bu anı ve gözlemlerimden yola çıkarak ve darbe mantığını da yine bilgi düzeyinde ele alarak yazılmış bir öyküdür “Kendine Övgü” adlı öyküm.

Şöyle bitireyim: Daha yazılmayı beleyen çok öykü var.



SİLVAN ALPOĞUZ İLE DÜNYAYI BAŞLARINA YIKACAĞIZ ÜZERİNE

Konuşan: **Rüveyda Durmaz Kılıç**

Dünyayı Başlarına Yıkacağız, sadece kitap ismi olarak değil, öyküde de alışagelmış teknik ve içerikleri de yıkmak isteyen ve hatta yıkan bir kitap. Okur olarak bu açıdan çok başarılı bulduğumu söylemeliyim. Kitabınızın ortaya çıkış hikâyesi ve süreci nasıl oldu?

Kitap, iki yıla yakın bir sürecin sonunda çıktı. Bir öykü kitabı için ilk bakışta bu uzun bir süre gibi görünebilir. Ama kitabın yapısı bana göre üzerine iyi düşünmek için böyle bir zaman istiyordu. Bir yandan öykülerden oluşacaktı; diğer taraftan metinler birbirleriyle bağlanacak, karakterlerin farklı metinlerde değişimleri, tekâmülleri görülecek, kısacası bütünde bir roman atmosferi oluşacaktı. Hepsinin üzerinde de her metnin “dünyayı başlarına yıkacağız” duygusunu başka bir açıdan dile getirmesi gerekiyordu.

Süreç böyle işledi. Ortaya çıkış hikâyesine gelince, aslında ilk romanda ele almaya çalıştığım meselenin çerçevesini genişlettiğimi söyleyebilirim. Orada, yoksul çocuklar pek çok fırsattan mahrum kalırken varlıklı insanların çocuklarına iyi bir özel eğitim sağlayabilmesinden yola çıkarak böyle bir adalet yoksunluğunda temiz olan hiçbir şey yaşanamaz hikâyesi anlatılıyordu. Bu kitapta benim için mesele insan özelinde daha çok boyut kazanıyor. Bu açıdan kitap, büyük bir hikâyeye odaklanıyor aslında. Dünyayı değiştirmekten, değiştirmek isteyen insanlardan bahsediyor ama bunu da bir ütopya gibi işlemiyor.

Teknik ve içerikleri yıkan bir kitap kısmına gelirsek; böyle demek belki çok iddialı olur ama bu noktada bir iki şey söyleyebilirim. İlki, büyük hikâyeler anlatmanın bugün mümkün olmadığı görüşü hakkında. Ben mitik kahramanlar yerine kusurlu insanlar üzerinden de büyük hikâyeler anlatmanın mümkün olduğunu düşünüyorum. Aksi takdirde bugün her tarafı saran bireyci- yararçı liberalliğin karşısında herhangi bir edebî değer üretmek pek mümkün görünmüyor. Büyük hikâyeler bizi normlara, normatif olana götürür, bu yüzden kıymetlidir.



Kendi dünyasına kapanmış, sorunlarına büyüteçle bakılan küçük insan hikâyelerinin bugünün dünyasında anlamını yitirdiğini düşünüyorum. Artık herkesin her şeyden çok hızlı haberdar olduğu ve söylemek istediği bir şey varsa bunu bir hükümdar kadar hızlı duyurabildiği bir dünyadayız. Acılı bir baba yayınladığı bir videoyla farklı coğrafyalarda onlarca destek yürüyüşü düzenlenmesine ön ayak olabiliyor mesela. Bunlar olurken eski “küçük insan” anlatılarına devam etmek ne kadar anlamlı, sormak lazım. Kendi biricik dünyasına kapanmış ve ülke yansa -tartışılması çok olumlu bulunan- bazı meseleler haricinde bir şey üretmeyen bir edebiyat ne kadar edebiyattır? Edebiyat doğası gereği politik olmalıdır. Burada şüphesiz gündelik siyasetten bahsetmiyorum. Terry Eagleton’ın *Edebiyat Kuramı*’nda söylediği şeyi kastediyorum. *“Edebiyat kuramına politika sokmaya gerek yoktur çünkü Güney Afrika sporunda olduğu gibi edebiyat kuramında da en baştan itibaren politika zaten vardır.”* Bu budur. Metinlerinizin hemen hiçbirinde bu ülke adına, ana meseleler adına hiçbir şey yoksa –bunu son dönem edebiyat için söylüyorum özellikle- burada bir sorun var gibi görünüyor.

İkinci olarak bugünün dünyasında artık her şey birbiriyle fazlasıyla bağlı. Dünyanın bir ucunda yaşanan petrol kazası senin o gün alacağın bir ürü-

nün fiyatını doğrudan etkileyebiliyor, kuşkusuz o gün yaşayacaklarına da etki ediyor bu durum. Bu, kitabın içeriğini ve tekniğini etkileyen faktörlerden biri. “Allah’ın Casusları” öyküsü mesela, zekâ geriliği teşhisi konan bir çocuğun hikâyesini anlatırken, sürekli tekrar eden bir Fed faizleri ve ödenemeyen kira meselesi var. O çocuğun yaşadığı ev problemini tek başına vicdansız, halden anlamayan bir ev sahibiyle ilişkilendirmek de mümkün ama gerçek tam öyle değil. Gerçek, iktisatla ahlakın birbirinden bağımsız kavramlar olmadığını görmek. Nasıl bir iktisadî düzende yaşıyorsan onun ahlakıyla ahlaklanırsın.

Okurunu şaşırtacak kurgu ve anlatıya sahip Dünyayı Başlarına Yıkacağız. Okumaya ara verildiğinde bile öyküler, zihinde akmaya devam ediyor. Bu açıdan okuru tetiklemek zordur. Bu sizin açınızdan nasıl oluyor? Buna ek olarak, şunu da sormak istiyorum; öykülerinizde olay anlatımının gücünü görmekteyiz. Tekrara düşmeyen, olayları birçok teknik içinde yaratabilen zihin gücünüzü fark ediyoruz. Bu, mutlaka sizin görme, düşünme biçiminizle ilgili. Kitaptaki öykülerden bir cümleyi de hatırlatarak “Bir öyküden çok bir düşüncenin, bir anlamın peşinden gittiğimi seziyordum.” diyorsunuz. Bunu biraz açar mısınız?

Tabii. Bir olay anlatmanın önemli olmadığını düşünüyorum. Olay örgüsünün de pek bir önemi yok. En azından anlatı içinde ana unsur değil. Olaylar mantıklı bir dizgiyi takip ettiği sürece, bize anlama giden yolda eşlik eden, hayattan- dış dünyadan manzaralar sunarak zihnin gerçeklikle bağ kurmasını, böylece zihnin anlama hazırlanmasını sağlayan unsurlar sadece. Bir televizyon anlatısından bahsedecek olsak, esas unsur karakterdir diyebilirdim ama edebî bir anlatıda, çıkış noktam karakter de değil. O metni yazarak aradığım, ulaşmak istediğim anlam benim için önemli. Böyle olunca metnin ham hali bir soru, bir sorun oluyor. Bu neden böyle ve aslında nasıl olmalı? Bu soruları okumalar, bir bilenle tartışmalar takip ediyor genellikle. Artık kâğıt üzerinde tartışılacak noktaya geldiğinde oturup yazmak kalıyor.

Peki, ben de tam bununla alakalı bir şey sormak istiyordum. Öykü aralarında yer alan Baudrillard, Abbas Kiyarüstemi gibi isimleri görmek beni heyecanlandırdı. Şüphesiz, felsefi, siyasi, sosyolojik okumalarınız öykülerinizi besliyor. Okumalarınızı anlatır mısınız?

Doğrusunu söylemek gerekirse uzun bir süredir doktora okuma listesinden başka bir şey okumuyorum. Genellikle siyaset sosyolojisiyle alakalı metinler. Bir de yine üstünde çalıştığım yeni bir dosya için Türk-İslam sanatlarının arka planına, arkasındaki felsefeye dair okumalar var.

Biraz da öyküler üzerinden gidelim. Kitapta “Özge ve Özdeşlik Hikayesi”ni diğerlerinden ayrı bir yere koyuyorum. Burada gerçeklik ile kurgu karışıyor. Bu eksen neler söylemek istersiniz?

Ben yazılan metinlerin kendi çatışması içinde düşünce üretmesi, bir ba-

kış açısı geliştirmesi gerektiğine inanıyorum. İnsanı bir noktadan alıp bir ileri noktaya götürme sorumluluğu alan metinlerin kıymetli olduğunu düşünüyorum, elimden geldiği kadar da böyle yapmaya çalışıyorum. Bu insan hayatında da böyle. Size bir şey katacağına inandığınız biriyle dost olmak istersiniz. Onunla yol yürümek, zaman geçirmek istersiniz. Edebiyatla hayat birbirinden ayrı dünyalar değil. Bahsettiğiniz öyküdeki metafizik gerilimse aslında hikâyeye Tanrı'nın dokunuşu gibi bir şey. Mitlerden gelen büyük anlatı geleneğine bir gönderme o. Kahramana kadını Tanrı gönderir. O öyküde de öyledir.

Atalarımızın Sonbahar kitabınızın kilit öyküsü. Ailesinin yüzyıllar boyunca sahip olduğu geleneğe, inanca karşı çıkan Öykücü'nün yaşam hikâyesi, aslında Dünyayı Başlarına Yıkacağınızın yazılma nedenlerini de ortaya koyuyor. Olayların ve karakterlerin kesişim noktası olan bu öykünün nasıl ve hangi nedenlerle kurulduğunu anlatır mısınız?

Kitap bağlantılarla dairesel bir anlatıya sahip aslında. Bu dairenin de merkezde bir iç daireye ihtiyacı vardı. Anlatının oradan genişleyerek halkalar şeklinde genişlemesi lazım. Yani en dışından başlayıp merkeze, sonra yine en dış halkaya gibi bir matematik. Dolayısıyla böyle bir metin çok teknik bir ihtiyaç. Ama bu daireselliğin bizim düşünce geleneğimizde, sanatlarımızda da bir yeri var. Diğer taraftan, dediğiniz gibi evet, iç okumalar mümkün. Bazı metaforlar üzerinden ilerliyor öykü. Birine her şeyi danışmak ve onu sorgulamamak zorundasınız. Ama o kişinin sizi götürdüğü yer vaat ettiği yer değil! Donmuş geleneği, din algısını tartışmaya çalışıyor. Bu tartışmayla Türkiye'nin ruhuna temas etmeye çalışıyor öykü. Bu açıdan benim için de kilit noktada.

Nasıl yazdığınızı da sormak istiyorum. Her yazarın yazma, çalışma ritüeli farklıdır. Bu sizde nasıl gerçekleşir?

İşin açığı böyle bir ritüel var mı ya da buna gerek var mı bilmiyorum. Bir işle meşgul olan herkes gibi oturup çalışıyorum. Bir yere gelene kadar bölünmek istemiyorum. Bu gibi şeyler, sıra dışı bir şey yok yani.

Kitabınızı okumak benim için keyifliydi. Bu söyleşi imkânı, sizi ve kitabı anlamak adına beni ayrıca mutlu etti. Çok teşekkür ederim Silvan Bey.

Benim için de aynı şekilde keyifliydi. Ben teşekkür ederim.

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

DÜNYAYI BAŞLARINA YIKACAĞIZ

Dünyayı Başlarına Yıkacağız Silvan Alpoğuz'un ilk öykü kitabı. Kitabın hem ismi hem de öykü başlıkları, sıkı bir kitapla karşılaştığımızın ilk işaretlerini veriyor. İthaf kısmının gücü bile okuru ilk adımında durduruyor. Birçok öykünün başında yer alan alıntılarının niteliği, içeriğe dair önseziyi oluşturuyor ve metni bu eksende okumanın gereğini hatırlatıyor. *Dünyayı Başlarına Yıkacağız*'ı sadece edebî alan ve terminoloji içerisinde değerlendirmek, kitaba haksızlık olur. Karşımızda, çoğul bir okuma alanından gelen güçlü bir birikim ve emek var. Öykülerde rastladığımız kitap isimleri, yazarlar, düşünce sistemleri yazarın nelerden beslendiğine, edebiyat alanını nasıl doldurduğuna dair haberler veriyor.

Dünyayı Başlarına Yıkacağız'da öyküler birbiriyle bağlantılı fakat aynı zamanda müstakil olarak okunabilecek nitelikte. Aslında bu durum, genel olarak öyküyü çözmeyi zorlaştırıyor. Bu nedenle ara ara geriye dönük okuma ihtiyacına girebiliyoruz. Kahramanların karşılaşmaları, olayların nerede, nasıl başladığı geriye dönük bir anlatı içinde yer alıyor. Fakat bu zorluğa rağmen, yazarın içerik ve biçimde ortaya koyduğu performans bu durumu tolere ediyor.

İlk öykü olan “İsyana Çağrı Mukaddimesi” kitap boyunca sürecek olan eylemden ve bu eylemle birlikte gelişen aşk hikâyelerinden söz ediyor. Yazarın ana karakter olarak Öykücü'yü seçmesi ve olayların, öykünün/yazmanın değeriyle ilgisi şu şekilde dile getiriliyor: “*Birinin çıkıp bir hikâyeye anlatarak dünyayı nasıl okumamız gerektiğini kulaklarımıza fısıldaması gerekir. Bir kişidir bu, çıkar ve değiştirir. Hepimizin bütün ince zevkleri, sonu gelmez okumaları, dalgınlıkla geçen akşam yürüyüşleri hep o bir kişinin olgunlaşması ve ortaya çıkması içindir... Biri çıkıp o anımsatan hikâyeyi anlatmak zorunda.*” *Dünyayı Başlarına Yıkacağız*, hepimizin içinde var olan acıyı yoğunlaştırıyor, tarif edilebilecek en iyi şekilde kelimelere giydiriyor. Bu hikâyeyi anlatma zorunluluğu, Avukatın ısrarla Öykücü'ye “Yazmak zorundasın, buradan bir hikaye çıkart” dediği şey tam olarak budur aslında.

En nihayetinde tüm öyküler, dünyanın başına yıkılması gereken birilerinden söz ediyor bir yanılla. Çoğunlukla bir meydan okuma, hesaplaşma durumu

söz konusu. Kahramanlar, duygusal yıkımlarını, haklı gerekçelerle bir idealle dönüştürmüş ve bu şekilde baş etmenin imkânlarını bulmuşlar.

Dünyayı Başlarına Yıkacağız'ın kilit öyküsü "Atalarımızın Sonbaharı"dır diyebiliriz. Yer yer karmaşıklaşan kurguyu çözmenin imkânını veriyor bize bu öykü. Tüm meselenin neye dayandığını, dünya genelinde tanınan bir isyancının hayat hikâyesini, geleceğe, inançlara karşı sorgulamalarını, hem küçük hikâye hem de büyük hikâyeye ikiliği içinde okuyoruz.

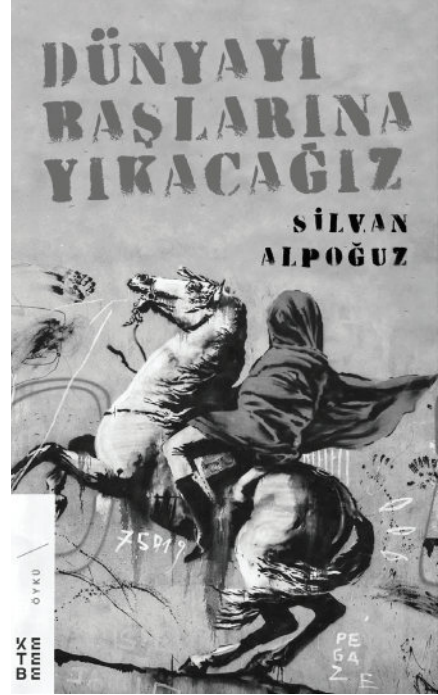
Kitabın diğer merkez öyküsü "Özge ve Özdeşlik Hikayesi'dir. Yazarın nedenlerini, kaçınılmazlığını bu metinde görüyoruz. Kahramanın yazdığı öyküdeki kadını arayış çabası,

bizi kurmaca ile gerçeklik arasındaki salınımda bırakıyor. Tesadüfleri yok eden, bir hikaye başladıysa, bir karşılaşma olduysa bunu, o anın ve mekanın dışında da anlama gerekliliğini, bu metinde şöyle okuyoruz: "Öyküye göre var oluş zamansal düzlemde tek bir andan ibaretti ve her şey eş zamanlı olup biterken ilk alemdeki hepimiz arasında bilinçlerarasılık diye adlandırılabilir bir akışın varlığından dolayı, kimimiz kimimizin hikayesini burada herhangi bir tanışıklık olmadan yazabiliyor ve çoğunlukla bunun hiç farkına varmadan hayatına devam edebiliyordu."

Diğer öykülerden de söz edecek olursak "Masumiyetin Sıfır Noktası" ve "Elif Bel", bütün kurguyu güzelleştiren, önemli parça öykülerden iki tanesi. "Masumiyetin Sıfır Noktası"nda kahramanın yaşadıklarıyla daha çok dini inançlar, mistik detaylar ön plana çıkarken; "Elif Bel" öyküsünde ise; aynı kahramanın başına gelen tuhaf olayın bir aşk hikâyesine dönüşmesi ve bu durumun mizahi, ironik anlatımı yer alıyor.

Dünyayı Başlarına Yıkacağız'da kurgunun komplike olduğunu söyleyebiliriz. Ama yazıda dili yormadan, kasmadan ilk hamlede, sade ve güçlü anlatılarıyla bu durumu rahatlatmış Silvan Alpoğuz. Bu nedenle zekânın uzanımlarını, dilin esnekliğini, kurmacanın sınırsızlığını bu kitapta görebiliyoruz.

Albert Camus'nün dediği gibi: "Gerçekten de cennet bu değil miydi, aziz bayım: Doğrudan kavrayarak yaşamak?" İşte bu kavrayışın somutlaştığı, dile geldiği yerdir Edebiyat. Bu nedenle iyi kitapların peşine düşer, en iyi anlamış ve anlatmış olanı ararız. Bu çabayı karşılayacak bir kitap *Dünyayı Başlarına Yıkacağız*.





YAŞADIĞIM GİBİ

MEHMET AYCI

SEN NE GÜZELSİN ÇOCUĞUM VE SENİN DÜNYAN...

Allah tiryakilerin yardımcısı olsun, Allah herkesin yardımcısı olsun, kafamda tasarruf var, günde üç paket şu kadar, tütüne dönüyorum, hazır sigarının bir paket fiyatına al sana üç paketlik tütün, bu iyi diyorum içimden, filmin de içindeyim, her gün taksitle Kızılay'a sekiz lira doksan kuruş, üzerini de alma 10 lira, yılda hadi 340 defa geçsem 3400 lira, bundan da tasarruf etmeliyim, o zaman yürüyeyim, gözüm de yemiyor ya, en azından bu gün yürüyeyim, her yürümeye niyetlendiğimde dilimde İsmet Özel dizeleri, kömür ocaklarına, çapalanan tütüne yürür gibi yürümesem de fena olmaz, yürümek kalbe iyi geliyormuş, hem yeryüzünün halleri yürüyüşüm diyor şair, eskiden Meşşailer varmış, yürümeyi seven dervişler, İsmet Özel de mi Meşşai yoksa, Opera köprüsünden sağa dönüyorum, Sıhhiye'deyim, hava gâvur kulağı gibi yanyor, Allah susuz kalan kurtların kuşların yardımcısı olsun, Adliye'ye gelmeden yolun sağındaki parkta köpekler ağaç diplerinde uyukluyor, birisi kafasını kaldırıp bana bakıyor, dostça bakıyor, bazen gece karşılaşıyorum onunla, yandaki polis kontrol noktasında Diyarbakır plakalı bir araç durdurulmuş, geçiyorum, Adliye'ye yakın önümde iki çocuk yürüyor, birkaç adım önde çocuklara arada bir dönüp bakan orta yaşlı kadın hızlanmalarını istiyor, çocuklar yedi sekiz yaşlarında olacak, oğlum Yunus Emre ile kıyaslıyorum, kendi aralarında konuşuyorlar, uzun saçlı ve sarışın olanın kolunun altında plastik bir kap var, dörtte üçü su dolu, suyun içinde iki turuncu balık var, akvaryum balığı, filmin içindeyim, çocuklar da filmin içinde, anneleri filme girip çıkıyor, balıklar da filmin içinde, hızlı gidip çocukları geçenler, karşı yönden gelip ardımızda kalanlar filme girip çıkıyor, ne çok figüranın var Allah'ım diyorum içimden, Adliye'nin önündeyiz, Sıhhiye köprüsüne doğru yürüyoruz, çocuğun ayağı takılıyor, yüz üstü kapaklanıyor, koltuğunun altındaki plastik kap yana fırlıyor, kabın kapağı açılıyor, balıklar sıcak kaldırıma düşüyor, iki turuncu balık can çekişiyor, çocuğun burnundan kan şorluyor, diğer çocuk o kadar şaşkın ki ayakta donup

kalıyor, anne çılgılık atıyor, koşup çocuğu kaldırıyorum, burnunun kanına bakmadan can çekişen balıkları alıp susuz ve kapaksız kaba koyuyor, ambulansı arayacağım, balıklarım ölüyor su diyor çocuk, bekle diyorum, köprünün altındaki büfeye koşup bir şişe su alıyorum, geldiğimde balıklar cansız, çocuk ağlamasını artırıyor, annesi teselli edeceği yerde çocuğa kızıyor, diğer çocuk suskun, üzüldüğü belli, başı önüne eğik, ambulansı arıyorum, annesi gerek yok diyor, ambulansı tekrar arayıp iptal ediyorum, gidip bir şişe su daha alıyorum, çocuğun yüzünü yıkıyorum, burnunun kanı hafifliyor, kesiliyor, önümden yürüyorlar yine, çocuk içinden hıçkırıyor, anne bu sefer yanlarında yürüyor, turuncu ölü iki balık az önce aldığım suyun içinde, belki direşir diyor diğer çocuk, annesi tövbe direşmez diyor, yanlarına geliyorum, onlara balık alma sözü veriyorum, çocuk gözlerime bakıyor, aynısından diyorum, aynısından bulacağım size, benimle gelin, anne gönülsüz, dil döküp razı ediyorum, yolda çocuklara dondurma ısmarlıyorum, anneleri istemiyor, petşöpa gidiyoruz, anneleri dışarıda bekliyor, aynı turuncu balıktan buluyoruz, çocuk hem seviniyor hem ölen balıklarına üzülüyor, anneleri göstermelik teşekkür ediyor, filmin içindeyiz hâlâ, onlarla Kızılay AVM'nin önüne kadar yürüyorum, çocuğun hıçkırımları, iç çekmeleri geçiyor, *Heceöykü*'ye bir yazı daha çıktı diyorum içimden, taksiye binseydim bunları yaşamayacaktım diyorum, öyle diyorsun da diyor içimden başka bir ses, ne kaçırdığını bir bilsen, nereden bileyim diyorum, boş ver kaçan balık büyük olur, hem bu balıklar büyük de değildi, küçük turuncu iki balık, küçük sarışın iki çocuk, o çocukların dünyası o kadar büyük o kadar dokunaklı ki hiçbir film ruhunuzu bu kadar kanatamaz, annelerine çocuklara kızmayın lütfen diyemiyorum, onun çocukları, turuncu balıkları da harçlığını harcamayıp almış, söz verdiler, babalarına bu maceradan bahsetmeyecekler, hem yüzünde belirgin bir iz de yok düşmeden, sadece burnu kanadı, kan durdu, ya burnunun sızısına ne diyelim, kendi burun sızımıza da...



HECEÖYKÜ'DE İLKLER

HAKAN SARIPOLAT

CENNET KOKUSU

Cennetim yok diye mi, yoksa hava yağmurlu diye mi cam kenarında değil kuşlar? Gerçi hava nasıl olursa olsun hep gelirlerdi. Şimdi yoklar. Cennet de yok. Ev, küçük bir cehennem artık benim için.

Cennetim hastanede. Geçen fenalaştı. Pencere kenarında denizin köpürmesini izliyordum. Bakıcısı koşarak geldi. Hacı baba, Cennet Hanım'a bir şeyler oluyor. Çocukları ara hemen gelsinler. Bir telaşla gitti. Elim ayağıma dolaştı. Titreyen parmaklarımla zor çevirdim numarayı. Çocukları aradım. Apar topar kaldırdılar hastaneye cennetimi. Böbrekleri iflas etmiş. Yoğun bakımdaymış şimdi.

Gidemiyorum hastaneye. Eskisi gibi yürüyemiyorum artık. Birkaç adım sadece. Zaten her gün birini sokuyorlarmış yanına. Ben girsem ne yapabilirim ki bu halimle? Yaşlıların, teselli vermekten başka ne yardımı olabilir ki birbirlerine? Yine de çok istiyorum onu görmek. İçimden bir parça eksilmiş gibi. Her şey yarım gibi dolaniyorum evin içinde. Dile kolay altmış sekiz yıllık eşim. Kendimi bildim bileli onunlayım. Öncesi yok. Zaman sanki onunlayken yürüyordu. O gitti. Durdu saatler.

Çoluk çombalak doluştu. Evde sürekli bir hareket. Torunlar koşturuyor ortalıkta. Bağırış çağırış. Kimse de şunlara sus demiyor. Damatlar, gelinler, çocuklar. Hepsi kendi aleminde. Büyük kız geldi. Baba çorba yaptım, hadi ye biraz. Cennetim olmadan nasıl yerim? Hiç düşündüğü yok. Sen beni odamıza götür kızım. Birini daha çağırdı. Odaya gittik. Siz çıkın, dedim. Sonradan gelen hemen çıktı. Büyük kızım çıkmadı. Tepemde dikilip durdu. Çık, dedim tekrardan. Kapıyı sertçe kapattı. Sinirlendi sanırım. Beni anladığı yok ki. Gençlerin yaşlıları anladığı görülüş müdür?

Yatağa oturuyorum İkimizin odası. Yaşanmışlıklarla dolu. Eşyalar eşyalıktan çıkmış, birer anıya dönüşmüş. Ceviz sandık köşede. Sapasağlam. Eskimesin diye kenarına muska bile astı cennetim. İçinde çeyizleri. Arada açıp bakar. Yaşlandık mı hacı? Gözleri dolar. Yaşlanmayı hiçbir zaman kabullene-

medi. Çok korkar ölümden. Yerde Bünyan halısı. Kendi dokumuş. Köyünde. Her genç kız, çeyizlik bir halı dokurdu. Halının güzel olup olmadığına büyükler karar verirdi. Cennet'in dokuduğu halıyı görür görmez beğenmiş büyükler. Çok sevdiği anneannesi kalkıp cennetimin alnından öpmüş. O yüzden çok değer verirdi bu halıya. Çocukları sürekli uyarırdı. Girmeyin odaya. Üstünde tepinmeyin. Yine de renkleri soldu. İpleri tiftik tiftik oldu. Zaman çok acımasız. İçine aldığı her şeyi çürütüyor. Paramparça edip kenara atıyor.

Halının üstünde bir dünya motif. Ağaçlar, aslanlar, geyikler. Büyükçe de bir mağara var tam ortasında. Siyah insanlar, ellerinde mızraklarla bekliyor mağaranın başında. Aslanlar geyiklerin peşinde. Cılız ağaçlardan düşen yapraklar sapsarı. Cennetim kendince bir hikaye oluşturmuş. İlk insanları anlatmış. Buna da, çerçiden aldığı eski bir kitaptan sonra karar vermiş. Annesine, hikayenin ne olduğunu anlayan ilk insanla da evleneceğim, demiş. Evlerine gittiğim bir gün gördüm halıyı. Çok etkilendim. Ne anlatmak istediğini uzun uzun düşündüm. Sonunda anladım. Bir sabah çeşme başında yakaladım Cennet'i. Başka kimse yoktu. Yanına yaklaştım usulca. Beni görünce biraz çekindi ama kaçmadı. Anlattım halının hikayesini. Yüzünde menekşeler açtı. Gözleri parladı. Eşarbını yüzüne kapatıp koşarak gitti. Annesine anlatmış. Hasan'la evlenmek istiyorum, demiş. Haberi alınca, kış günü dereye atlamıştım sevincimden. Köyün en güzel kızıydı. Kolay mı? Kız istendi, hazırlıklar yapıldı, köylü toplandı, düğün yapıldı. Evlilik işi kismet derler ya, doğru. İsmi gibi huyu da güzel çıktı cennetimin. Birbirimizi hiç kırmadık. Kem sözden sakındık, iyilikle yaklaştık birbirimize. Saygıyı, sevgiden önce tuttuk. Saygı olmadan sevgi olur mu hiç? Sevgimiz de büyüdü, kocaman oldu yıllar geçtikçe.

Bakır başlıklı yatağa kayıyor gözüm. Üzerinde bembeyaz çarşaf. Yatağın yanında küçük bir komodin. Üzerinde cennetimin aynaları, tarakları, kremle-ri. Süsüne çok düşkün bir kadın. Birinde kalp krizi geçirmişti. O kadar korkmuştum ki. Çok şükür hiçbir şeycikler olmadı cennetime. Hastane odasına girdiğimde, ilk istediği şey kremi, tarağı ve aynası olmuştu. İlahi Cennet. Her yerini kokulu kremlerle kaplar yatmadan önce. Sonra da aynanın karşısına geçip kendini izler. Kendini sever. Öyle yatar yanıma. Mis gibi kokusunu çekerek uyudum her gece.

Yatağa uzanıyorum. Hala Cennet kokuyor. İnsanın içini ferahlatan. Huzur veren. Sanki yanı başımda uyuyor Cennet. Gözlerimi kapatıyorum. Bembeyaz çarşafli yatağımızın başında, ıslıl ıslıl suratıyla belirliyor birden. Gençleşmiş. Dipdiri. Öpüyorum yüzünü. Kokusunu çekiyorum içime. O ana kadar duyumsamadığım bir koku bu. Ellerimi tutuyor. Gitmeliyim, diyor. Ağlamaklı. Ev sana emanet. Panikle, nereye gidiyorsun, diyorum. Bilmiyorum, diyor. Gözle-rimin içine bakıyor. Bakışında metanet saklı. Olmuş ve olacak şeyler için ken-

dimizi suçlamamalıyız, diyor. Gözümden akan ılık yaşı hissediyorum. Sonra beyaz bir güvercin konuyor cam kenarına. Elleri, ellerimden kayıveriyor. Beyaz güvercinin üzerine biniyor. Güvercin, cennetimi alıp gidiyor. Arkalarından bakakalıyorum.

Kapı sesine irkiliyorum. Küçük oğlum. Bir isteğin var mı baba? Pencereye bakıyorum. Güvercin. Gitmiş. Gözlerimden akan yaşı hissediyorum. Küçük oğlum yanıma oturuyor. Elimi tutuyor. Bir tek küçük oğlum elimi tutar. Diğerleri hep öper. Annem iyi olacak baba, inan bana. Ağlama n'olur. Suratıma bakıyor. Yeşil gözleriyle. Birkaç dakika oturuyor yanıbaşımnda. Konuşmuyoruz. Sonra kalkıp. Gidiyor. Benim yaşımdaki insanların öleceği fikri, insanlar tarafından daha kolay kabulleniliyor sanırım. Ölmenin yaşı varmış gibi. Ölüm her saniye ensemizde değilmiş gibi.

Cennetim ne yapıyor şimdi acaba? Yeşil gözleri neler görüyor? Yemek yiyor mu? Ne pişiriyorlar acaba hastanede? Öyle her şeyi de yemezdi. Yağlıdan, tuzludan uzak dururdu. Şu yaşına geldi, kilo nedir bilmez. Tığ gibidir hala. Çocuklara söyleyeyim. Sevdği yemeklerden götürsünler. Kremini, tараğını, aynasını da götürmek lazım. Onlarsız duramaz ki. Ya bensiz...

Sadece tuvalete gitmek için çıkıyorum odadan. Kalan zamanlarda yataktayım. Cennetimin kokusunu çekiyorum içime. Çocuklar yemek getiriyor. Özellikle büyük kızım, ye, diye tutturuyor. Azıcık yiyorum. Sana da bir şey olmasın sonra. Korktuğu için mi dedi yoksa başlarına bir bela daha almak istemediklerinden mi? Suratına bakmıyorum. İnsan ne düşündüğünü suratına yansıtır değil mi? Bunca sene, insan suratı gören benim gibiler için, bu yansımayı görmemek mümkün mü? Ama ben kimsenin suratına bakmak istemiyorum. Bir tek Cennet'in suratını görmek. Son kez de olsa onun güzel suratına doyasıya bakmak ve kokusunu içime çekmek.

Alıştığımdan mı yoksa çok zaman geçtiğinden mi bilinmez, yataktaki koku azalıyor. Burnumu daha sert bastırıyorum yatağa. Bulabildiğim bütün koku zerresini içime çekiyorum. Gözüm sürekli cam kenarında. Kuşlar hala yok. Halbuki bu ara havalar çok güzel. Nereye kaybolmuş olabilirler ki? Seslerini de duymuyorum. Bu yaşta bile kulaklarım çok iyi duyar. Cennet'in kulakları ağır işitir. Kuş seslerini duyar duymaz haber ederim. O da yem torbasını alıp. Gelir pencere kenarına. Kuşlar kaçmaz ondan. Buna rağmen kuşları korkutmaktan çekinir. Usulca koyar yemi. Sonra oturup. Kuşları izleriz. El ele. Kuğurdamalarını dinleriz. Cennetimin suratında, kuşları izledikçe, bambaşka bir aydınlık peydah olur. Ben kuşları bırakıp. Cennetimi izlerim. Ölüm korkusunu tadarım o anlarda. Ölümünden korkmuyorum, onsuz kalmaktan korkuyorum.

Bugün Cennetsiz geçirdiğim onuncu gün. Elim ayağı tutmuyor. Yeme içmeyi kestim. Elimde olsa nefes almayı da bırakacağım. Büyük kızım iyiden

iyiye sinirlenmeye başladı. Yemezsen öleceksin baba. Sinirli nefeslerini hissedebiliyorum. Cevap vermiyorum. Gözüm pencerede. Bekliyorum. Kuşları. Beyaz güvercin de gelir belki. Cennetimi getirir. Uzun uzun sarılırım boynuna. Doyasıya çekerim kokusunu.

Günden güne ev kalabalıklaşıyor. En küçük kızım ve eşi de geldi Fransa'dan. Normalde iki senede bir gelirler. Durum ciddi olmasa niye gelsinler ki? Hem de kundakta bebekle. Yeni doğmuş. Cennet hastanede olunca söylemişler. Bugün odaya getirdiler. Bak baba torunun. Diğerleri, bir neşeyle, bebeği seviyordu. Kokusunu almama rağmen bakamadım bebeğe. Alamadım kucağıma. Dünyanın en trajik görüntüsü yaşlı bir insanın kucağındaki yeni doğmuş bebek görüntüsü değil midir? Yeni başlayan ve tükenmiş iki ömür. Büyük kızım huysuz huysuz nefes aldı yine. Yanındakinin kulağına, iyice huysuzlaştı bu adam. Canımı sıkmaya başladı, diye fısıldadı. Duydum. Bu kadar iyi duyduğumu bilmiyor ki. Bir gün daha nasılsın baba, diyerek yanıma geldiğini hatırlamıyorum. Bayramdan bayrama bir tek. Hepsı öyle. Ezbere söylenmiş birkaç hal hatır. Gönülsüz geçirilen birkaç saat. Sonra çekip giderler. Bilirim, onlara eziyet gibi gelir bu. Yaşlı iki kişinin başında beklemek yorar gençleri. Baba, anne de olsa değişmez bu. Bebeğe bakmadığımı, kimseyle konuşmadığımı görünce, gülmeyi kesip, odadan çıktılar.

Hava yağmurlu. Kuşlar ondan yok. Yoksa kesin gelirlerdi. Cennet de gelir yakında zaten. Yoğun bakımdan çıkmış bugün. Çocuklar, bir sevinçle, söylediler. Dünyalar benim oldu. Yarın yanına gideceğim. Büyük oğlum söz verdi. Götürecek. Şimdiden çok heyecanlıyım. İnsan uzun yıllar birlikte olduğu insanı hastane köşelerinde görünce garip hissediyor kendini. Birbirimizden hiç bu kadar ayrı kalmamıştık. Nefesimmiş meğerse, kalbimmiş. O yoksa ben de yokmuşum. Küçük kızıma söyledim. Takım elbisemi ütüleyin. Kravatı da hazır edin. Pırıl pırıl olsun hepsi. Mendili ve fötr şapkamı da unutmayın. Bastonu evde bırakacağım. Tek başıma, dimdik gireceğim odasına. Beni güçlü görürse ona da güç gelecek. Biliyorum. Belki cennetimi alıp çıkarım hastaneden. Kim bilir.

Uyuyamıyorum. Sabah erkenden kalkıp hastaneye gideceğim. Aklımda sürekli Cennet. Kokusu, gözleri, elleri...

Sabaha karşı uyuyakalmışım. Bebek sesiyle uyanıyorum. Kendime kızıyorum. Hazırlanmam lazım. Nerede bu takım? İşte, masanın üstünde. Ütüsüz. Fötr de yerinde yok. Daha dün tembihlemiştim halbuki. Neden bu kadar galesiz bu çocuklar? Kan beynime sıcıyor birden. Zehra neredesin? Neden ütülü değil bu takım? Hemen buraya gel. Bütün vücudum titriyor. Bir kez daha bağıriyorum. Zehra. Neredesiniz? Kimse gelmiyor. Yatağa oturuyorum. Gözlerim cam kenarına takılıyor. Beyaz bir güvercin. Yalnız. Gözlerini bana dikmiş. Hüzünle bakıyor. Özür diler gibi. Mahcup. Ayağa kalkıyorum. Güvercine

doğru yürüyorum. Bir iki adımdan sonra odanın kapısı açılıyor. Küçük oğlum. Gözleri kıpkırmızı. Ağlıyor. Bana bakıyor. Yutkunduktan sonra konuşacak gibi oluyor. Fırsat vermiyorum. Çık dışarı. Hemen. Kapıyı usulca kapatıp gidiyor.

Beyaz güvercine bakıyorum. O da bana. Sonra havalanıyor. Kayboluyor. Yatağa uzanıyorum. Bulabildiğim bütün Cennet kokusunu içime çekiyorum.

Ne kadar uyudum bilmiyorum. Güneş, odanın her yerini sarıya boyamış. Hava pırıl pırıl. Pencere kenarında onlarca kuş. Aynı anda kuğurduyorlar. Yanlarına gidiyorum. Maviliği yaran beyaz bir güvercin beliriyor gökyüzünde. Yaklaşıyor. Üzerinde cennetim. El sallıyor bana. Kalbim yerinden çıkacak. İçeri süzülüyorlar. Cennetim, bembeyaz kıyafetiyle sarılıyor boynuma. Elimi tutuyor. Hadi. Gidiyoruz. Konuşamıyorum. Bedenim kendiliğinden hareket ediyor. Güvercinin üzerine atlıyoruz. Gökyüzünde süzölmeye başlıyoruz.

Gittin diye ne çok korktum biliyor musun Cennet?

VİLDAN KÜLAHLI TANIŞ

TEFERRUAT

Namusum bildiğim bileziklerimi “Kader Apartmanı 2 numara” için bozdurdum. Ne namus ama... Kapı eşiğine atılmış ayak bezi gibi her an kirlenmeye müsait.

Evliliğimizin ilk aylarında, oturmadığımız koltuk takımlarının, yenilmeyen yemekli düğünümüzün borcu gırtlığa dayandıkça Fehmi hemen: “Getir senin şu bileziklerden birini bozduralım, az biraz belimiz doğrulsun.” derdi. Aklım çıkardı.

Nerden girdi aklıma böyle şeyler bilmiyorum. Muhtemeldir ki Fahriye Hanım teyze yaktı beni. Düğün arifesinde bir yardımım dokunur, bir işin ucundan tutarım diye sık sık bize gelir, hem hiçbir işin ucundan tutmaz hem de kafama deli deli şeyler sokar giderdi.

Fahriye Hanım teyze ve onun gibiler için her şey insan namusunu kirletmek için vardı: Bileziklerin sayısı, bohçaların kabarıklığı, geline ne takıldığı, oğlan anasının giyim kuşamı... Her şey...

Ama ne yalan söyleyeyim, şaşkınlığımın en üst noktasını düğün kartımı vermeye gittiğimde yaşamıştım.

“Düğün salonunu doldurmak da bir namustur kızım, inşallah gelenininiz bol olur.”

Bu ne acımasız bir temenni cümlesi Fahriye teyze?

Kuyumcu, yüzük parmağında irice bir tuğralı yüzük, önden dört düğmeli parlament mavisi ceketıyla, bilezikleri tartıp hesap makinesinin tuşlarına hızlı hızlı, uzun uzun bastı. Ekranı Fehmi'ye çevirdi. Fahriye Hanım teyzenin etkisinden çıkamamış olacağım ki içim yine de bir cız etti. Mendillere sarıp ceviz sandıklarda sakladığım bilezikler artık benim değildi. Ve bu arada ceviz sandıklar da mühim bir namus göstergesiydi.

“Elimiz genişlesin yaparız aynı gramından.” dedi Fehmi.

Umurumda değildi. Ve hatta hiçbir zaman da umurumda olmazdı. Ama oldu. İnsan bazen ummadığı şeylerin tesirinde kalabiliyor Fehmi.

Apartmanın dış cephe sıvalarını yapmıştı Fehmi birkaç yıl önce. Mütahhit, üzerini tamamladığımız taktirde sıva işinin karşılığı olarak giriş kattaki iki göz odalı daireyi teklif etmişti. Onca parayı denkleştirip ev almak bizim için hayal olduğundan borç harç kabul etmiştik.

Portakal Çiçeği Sokak'ın ismi her ne kadar iç açıcı olsa da evveliyatı ismindeki ferahlığı taşıyamıyordu. Burası bizim gibi doğudan gelip inşaat işiyle uğraşanların sokağı olmuştu. Lakin semt, kentsel dönüşümle varoluştan nezihliğe terfi edince, sosyete tayfasının gözbebeği haline gelmişti. Sıvacı ve eşi olarak sırtttık tabii biz de. Aslında Fehmi de üniversite... Her neyse...

Kader Apartmanı, iki ucu keskin halkın kesişim kümesi gibiydi. Toprak sahibi bir numara, sıvacı iki numara ve diğerleri...

Kapı numaraları ve sıfatlarımız, şahsiyetlerimizden önce gelirdi burada. Sıvacının hanımı, bir numaranın oğlu, toprak sahiplerinin kapı önünde duran terlikleri...

İnsan insandan daha insanca bahsedemez miydi?

“Bu ayırım canımı sıkıyor be Nurgül abla.”

“Amannn ablam, sen de ne takıyorsun onları.”

Teslimiyetçi bir Nurgül abla. Ya da umursamaz Nurgül abla. Ama en çok toprak sahibinin hanımı Nurgül abla. Böyle sahibi falan deyince insan enine boyuna bir zenginlik bekliyor ama verasete girip el kadar pay düşünce onlar da bizle aynı sınıfa dâhil oluveriyordu.

Bir noktada dışarıda tutuluyorduk ama istedikleri yerde dâhil de oluyorduk dünyalarına. Apartmandakiler (ki burada bir intikam duygusu ile harekete geçerek “apartmandakiler” diye tanımlamış olabilirim) onların hayatını merak ettiğimize dair bir kanı geliştirmişler anladığım kadarıyla. Bunu karşılaştığımız zaman, yaptıkları gereksiz açıklamalardan seziyorum. Geçen gün Mümtaz Bey, eşi Saime Gülay Hanım'a neden iki ismi ile seslendiğini anlattı. Bütün açıklamaya rağmen “Üşenmiyor mu?” diye düşündüm. Ben bu adamı ya ciddiyetle dinlemiyor ya da o benim asıl merak ettiğim sorulardan ziyade merakımı başka yerlere celp etmeye çalışıyordu.

Dünyanın düzeni buydu herhâlde. Birileri hep birilerinin hayatını merak eder. Ya da birileri hayatının hep merak edilmesini ister. Merak edilmenin, kişiyi kendine önemli hissettirdiğine dair inancım gittikçe kuvvetleniyor.

En üst kattaki komşumuz, çatısına su sızıyor diye yönetimden toplantı talep etmiş. Akan çatısına yönetici ile beraber bütün apartmanın dertlenmesini istiyor galiba. Bizim tuvalete de üst komşudan su damlıyor. Üstelik ne suyu olduğu da belli değil. Allah muhafaza... Fehmi gitti yönetici ile konuştu. Toplantı talep edebildik, etmedik. Zaten biz bir şeyi genelde talep etmez, isterdik. Talep etme cümlesi bizim için fazla sosyetikti.

Bizim sorunlarımız, onlarınkiler (komşularımız diyebilirdim burada ama yine tercih etmemişim) gibi evrensel bir duruma kavuşmadan lokal bir alanda hallolup gidiyordu. Aynı durumları yaşasak dahi onlardaki tezahürü hep daha farklı oluyordu. Ya dertleri gerçekten daha derindi ya da onlar köpürtmeyi severlerdi. Bilemiyorum...

Belki de bunlar, bizim acıyı karşılama şeklimizden kaynaklanıyordu. Annem rahmetli dedemi toprağa verdiği gün mezarlıktan çıkıp eve gelmişti. Üç kap yemeği alelacele yapıp, “Ben yedisine kadar anneannende kalırım, okuldan geldikçe yersiniz bunları.” deyip gitmişti. O gün annemdeki bu acıyı göğüsleme yeteneği çok garibime gitse de aslında bizim acılarımızı böyle yaşadığımızı sonradan fark etmiştim. “Hayat devam ediyor.” cümlesi bizim gibiler için siyah gözlükler ardından söylenen bir taziye ve teselli cümlesi değil hakikatin ta kendisiydi. Hayat devam ediyor ve bazı insanlar acısını yayıla yayıla yaşayamıyordu.

Acısını yayıla yayıla yaşayanlarda komşumuz Gülten Hanım vardı bugün. Merdivende karşılaştık. Çok istedikleri Balkan turuna katılamadıkları için hissettikleri derin üzüntüden bahsetti. Daha da kötüsü, bu duruma oturup benim de kederlenmemi bekledi. Ben kederlenmedikçe, Kader Apartmanı’nın iki ucu daha da keskin hale geldi.

Ama asıl bomba, yeni taşınan Mümtaz Bey’den geldi. Ayağının tozuyla toplantı talep etmiş kendileri. Yine bir talep meselesi... İnsan apartmana bir alışma, ısınma evresi yaşar değil mi? Yok. Kimileri hayatlarının merak edilmesini isterken kimileri de her şeye çok çabuk alışıyor. Bizse hiç olmadık şeylere geç de olsa alışmak zorunda kalıyorduk.

Mevzuya dönecek olursak apartman isminin “Kader” olması fazlaca arabesk gelmiş Mümtaz Bey’e. Değiştirilmesi konusunu gündeme getirecekmiş.

“Bunlarda kadere, kazaya hiç iman kalmamış. Tövbe ya rabbim. Allah’tan da korkmuyorlar.” diye ayakkabılarını çevirirken söylendi Fehmi. Bu söylenme yerini önce homurdanmaya, yukarı doğru çıktıkça içine konuşmaya bırakmıştır muhtemelen.

Mümtaz Bey, Avukat Necip Bey’i kafalamış olacak ki Necip Bey girmiş konuya. Kat mülkiyet kanununun bilmem kaçınca maddesine göre; apartman sakinlerinin beşte dördünün olumlu oyu ile isim değiştirilebiliyormuş. Velhasıl oylama yapılmış. En kısa zamanda mahkemeye başvurma kararı ile talep edilen toplantı son bulmuş.

Birkaç ay sonra Kader Apartmanı’nın ismi değişti. “Portakal Çiçeği Sokak, Leylak Apartmanı” oldu. Adreslerde, tariflerde dilimiz zor alışsa da apartman ismi kimilerine göre istenilen ferahlığa ulaştı.

Gönlümüzdeyse Kader Apartmanı hep Kader Apartmanı olarak kaldı.

Ve bizim başımızı sokacak bir evimiz vardı, gerisi teferruatı...

ALİ ÇİFTÇİ

BOŞLUK MÜZESİ

Adam boşluk müzesi kurmaya karar verdi. Boş bir yer olmalı dedi ve içinde tüm boşluklar. Bilmiyordu müze açmak için gereken prosedürü. İtiraf edin kaç kişi biliyor aranızda? Kaçınız bir müze açtınız? Neyse, resmî işleri araştırdı. Ne kadar da çok iş vardı. Vazgeçmeyi düşündü uzun uzun. Aman dedi. Hevesi kaçtı biraz. Sonra karşı duvara gözü ilişti. Duvar boştu. Bir çivi vardı çakılmış, o da boştu. Çiviye asılı bir şey olsaydı hem çivi hem de duvar boşluğunu kaybedecekti. Diğer duvarlarda saat, birkaç tablo, oğullarının ve kızının fotoğrafları vardı. Hatta birinde kaktüslerin bulunduğu raf bile bulunuyordu. Kaktüsler öyle çeşitliydi ki insan incelemeyi edemiyordu. Dikenlerin her türlü, yeşilin her türlü ve porselen saksıları renk renk. Yani bu duvar ağzına kadar doluydu. Ama tam karşıdaki o boş duvar ve boş çivi yok mu? Durmadan tokatlıyordu adamı. Korkak! Korkak! İki satır yazıdan, birkaç makbuzdan ve bazı memurcuklardan korktun. Adam, “Ama benim vaktim yok, işim ağır, yorgunum.” diyecek oldu. Fakat bir tokat daha yedi duvardan. Bu çok etkili bir tokattı. Adamın kafası bir iki gidip geldi oturduğu yerden. Şiddetli düşününce başı sallanırdı belki ondan. Bunu biz bilemeyiz ancak tokada yormak içimizin sesi.

Adam sabah kalkınca -evet yatmıştı o gece ve uyuyup uyuyamadığı şimdilik önemli değil- bir boşluk hissetti. Kendi ellerini garipsedi. Odasını ve başucunda duran not defterini de garipsedi. El yordamıyla kafasının hemen üst tarafında yatak başlığının çıkıntısında gözlüğünü buldu ve atletinin ucuyla alelacele silip taktı gözlüğü. Boşluk dolmadı ama garipseme hissi kayboldu. Aynı el, aynı oda ve aynı not defteri. Meyve sıkacağına bir portakal, bir greyfurt, iki mandalina ve bir küçük limon attı. Biriken posa ve meyve özüne aynı anda bakmayı denedi. Olmadı. Posayı tercih etti. Marketlerin promosyon olarak dağıttı büyük, anlamsız ve şekilsiz bardağa doldurdu meyvelerin öz suyunu. Bu sırada tost makinasının ışığı söndü ve hani herkesin bildiği “tık” sesi duyuldu. Tost makinasının kapağını açıp çatalın ucuyla tereyağını yavaş yavaş sürerken kendini yaşlılar gibi hissetti. Kahvaltı yapmadan evden dışarı adımı-

nı atmazdı. Söz gelimi müstakil evinin -binada yaşadığını düşünenleri hemen burada kınıyorum- bahçesinde duran yosun yeşil Vesbo'sunu bir hırsızın sürükleyerek dışarı çıkarmaya çalıştığını görse şu kahvaltayı yapayım da peşine öyle düşerim derdi. Çantasını hazırladı ve bu işi gece yapmadığı için kendine söylene söylene birkaç tükenmez kalem aldı eline ve cebine attı. Bugün çok işime yarayacak diye düşündü. Hafif gülümsedi. Motorunun anahtarını aldı ama şubat soğuşunu daha şimdiden hissetti tüm kemiklerinde. İçinden bir ses “Böyle olmaz artık. Bir Granada almalısın” dedi. İçinden başka bir ses “Çok yakar.” dedi. Başka bir ses “Turuncu ya da parlement mavisi olsun.” dedi. Başka bir ses “Deri döşeme de olsun.” derken başka bir ses araya girdi “Deri soğuk olur”. Son soğuk kelimesinin altı çizilmişti zihninde.

Cüzdanını karıştırdı hızlıca biletini kontrol etti. Motorun anahtarını yerine astı. Tam çıkacaktı ki Pino aklına geldi. Suyunu, yiyeceğini ve ortam ısınısını kontrol etti. Pino her zamanki gibi hiç kıpırdamadan vedalaştı. Bu iguanalar ne kadar da soğuk hayvanlardı. Dört yılda birkaç defa kuyruk sallayarak veda etmişti. Sallama denirse buna tabii. Nerede bir kedinin kuyruk sallaması ya da bir köpeğin, nerede Pino'nun hareketi -hareket denirse tabii-. Belki adını sevmemiştir diye düşünürdü arada. Kendi adını da sevmezdi ama ne yapsın dedesinin adını almıştı. Oysa Pino güzel bir isimdi. Hatta bir gün değiştirmeyi düşünürse “Pino” koyacaktı kendi adını.

Evden çıktı ve hızlıca durağa yürüdü. Durakta asılı duran karekodu telefonuna okutunca güncellenen güzergâh ve saat tablosunu inceledi. Daha yirmi iki dakika var diye oturdu. Oturdu ama durağın güzel görünümüne adına ne kadar saçma planlandığını tespit etmeden duramadı. Oturak yerine iki kişinin anca oturacağı soba borusu kalınlığında metalden yapılmış bir uzantı vardı. İnsanın sırtını yaslayacağı bir yeri de yoktu üstelik. Üç tarafı da açıktı ve yel esti mi, durağı ve içindekileri süpürüyordu. Tavandaki delikli cam çatıya ne demeli? Ne güneşe faydası olur ne yağmura. Durakta biraz üşüyünce kendini orta yaş üstü gibi hissetti. Yirmi iki dakika bir işkenceydi tabii. Şurası böyle burası böyle durakla didiştirdi durdu. Bunu çizen mühendisin, bunu kabul eden yetkililerin hiç otobüs beklemediği kanısına vardı. Kanı olmaktan çıkarıp iman etti. Otobüse binince karekodla daha yeni açtığı sayfadan gideceği yere en yakın durağı gözüne kestirmeye çalıştı. Yirmi üç durak vardı. Evi şehrin biraz dışındaydı ama müstakil evde oturma hayalini gerçekleştirmiş olduğu için yirmi üç durağa hiç aldırış etmedi. Çantasına koyduğu kitaptan kaldığı sayfayı açtı. En son ne zaman bu sayfada kaldığını hatırlamaya çalıştı. Kitaplığını ikiye ayırmıştı. Hiç başlamadıkları, başlayıp yarım bıraktıkları. Belki dedi üçüncü bir bölüme daha ihtiyaç olacak ileride. “Bitenler” bölümü. Ama hiçbir kitabı bitirmek istemiyordu. Bitirmek, ondan kopmak demektir. Tükenmiş gözüyle bakmak is-

temiyordu kitaplarına. Üniversitede bir kitabı bitirmek zorunda kalmıştı da ne kadar üzülmüştü. Bütünlemeye kalınca istemeye istemeye tabii... Hoca “Kaynakçadan bile sorabilirim.” dedi. “Noktasına virgülüne kadar yutun!” E zorla yutulan şuruplardan bile daha acıydı bu durum. Şimdi bir satır okuyor, ben yazsam böyle yazardım, ben de böyle yazardım, ben böyle yazamazdım, ben, yazar, ben ... Derken dövüşe dövüşe bitirdi sayfayı. Kurutulmuş elma dilimi ayracını sayfaya yerleştirdi ve inecek düğmesine bastı. Gözü hemen şoförün tepesinde yanan kırmızı ışığa ilişti. Işık yanıyordu. Bir daha bastı düğmeye ve ışık hala yanıyordu. Eli tetikte bekledi. Otobüs yavaşlamasa yine basacaktı. Otobüs durdu. “Otomatik kapı çarpar!” yazılı kapının açılmasını bekledi. Kapı dünya dışı seslerle açılınca kaldırımı zıpladı. Kendini genç hissetti. Az yürüdü, elinde çantası ile okul çocuğu gibi hissetti. Dairenin içine girince asansör üzerinde “Personel harici kullanımı yasaktır!” yazan kâğıda yumruk atmak istedi. Her yer kamera, rezil olurum diye düşündü. Merdivene yönelince daha da küçüldüğünü hissetti, merdiven çıkmayı henüz beceren çocuklar gibi. Merdivenden ayrılıp odaların üzerini okuya okuya ilerledi. Evrak- Arşiv yazısını görünce sevindi. İki tıklayıp kapıdan içeri girince kıvrıkcık kısa saçlı, abartılı rujlu, hardal sarısı gömlekli memur gözlerini bilgisayardan kaldırdı. Buyurun dedi. Dedi ama sanki “Neden geldin de rahatımı bozdun? Şurada ne güzel oturuyordum.” der gibi vurguladı. Adam çantadan çıkardığı dilekçesini kadına uzattı. Şu camı sadece A4 kağıt sığacak şekilde nasıl da çiziyorlar diye düşündü. Bu kesiğin hemen üzerinde üç beş tane düzenli küçük deliğin konuşmak için açıldığını aklına getirdi. Adam bunlarla uğraşırken kadın çok hızlı bir şekilde dilekçeye göz atmış olmalı ki “Siz müze açmak için dilekçe getirmişsiniz ama burası hali hazırda olan müzelerin işleyişi ile ilgili dilekçeleri kabul eder. Siz bu dilekçeyi Kırmızı ilçesindeki daireye, müze açma-kapama bölümüne götürmelisiniz. Bunun için Esenevler’e bu binanın solundaki duraktan bineceksiniz ve son durakta inip biraz yürüyeceksiniz. Yok arabanız varsa o otobüsü takip edin yol biraz karışık.” dedi. Kadın ne güzel anlattı. Adam söylenilen her şeyi anlamıştı. Kadın hangi ara dilekçeyi geri uzatmıştı? Adam camdaki kesikten kadının uzattığı dilekçesini geri aldı, minik deliklerin olduğu yere kafasını eğdi bir şeyler diyecek oldu. Diyemedi. Konuşamadı. Kendini konuşamayan bebekler gibi hissetti. Gitgide küçülüyorum diye düşündü. Daha ne kadar küçülebilirim sorusunu sordu. Cevap bulamadı. Kapıdan çıkmadan vazgeçmişti müze işinden. Evine gidecek, sıcak ıhlamurunu eline alacak kırmızı koltukta kitap okuyacaktı. Patikleri ile Pino’nun dikkatini çekmeye çalışacaktı. Kapıdan çıktı. Geldiği koridoru geri yürüdü. Tam merdivene yönelecekken gözü asansöre ilişti. Asansör o kattaydı. Kapı açık ve boştu. Düğmelerin hemen üzerindeki tabelada “Dikkat asansör boşluğuna düşmemek için asansör kabinini görün-

ce adım atınız!” yazıyordu. Bu levha okkalı bir tokat attı adama. Adam daha toparlanamadan aynısından bir tokat daha yedi. Elindeki çantayı levhaya geçirecek oldu. Yine kameraları düşündü. İnerken kullanım kısıtlaması yok herhalde diyerek boş asansöre bindi ve Z'ye bastı. Asansör hareket etmeyince Z'ye bir daha bastı. Bekledi bekledi bekledi. Asansörde tık ses yok. Z'de basılı tuttu parmağını ama nafile. Bu müzeyi açacağım ve seni ibreti âlem olsun diye oraya koyacağım dedi. Çok kızdı asansöre ve yetkililerine. Merdivenlerden indi, kendini kadının tarif ettiği otobüs durağında buldu. İyi ki almıştı şu telefonu. Duraktaki karekodu okuttu ve gelecek otobüsü yaklaşık yirmi dört dakika bekleyeceğini öğrendiğinde bu nasıl iş dedi. Yirmi dört. Sonra doğum gününün ayın yirmi beşi olduğu aklına geldi. Gülümsedi. Bu sefer durakla çekişmeden, yapanlara küfretmeden kitabını açtı ve bir iki sayfa daha okudu. Ama aynı şekilde okudu.

Otobüs geldi. Ne zaman bindiğini, bileti ne zaman bastığını ve koltuğu nasıl seçtiğini hatırlamıyordu. Bir ses duydu. Sarsılıyordu aynı zamanda “Hemşerim! Hemşerim otobüs boş! Bir sen kaldın. Son durak hadi hadi...” rüya mıydı bu? Yoksa gözlerini açtığında evinde, koltuğunda elinde kitapla mı görecekti kendini? Otobüs, durak, kadın, asansör, durak, otobüs, müze, durak, hepsi, hepsi rüya mıydı? Gözlerini açmak istiyordu ama gözleri onu dinlemiyordu. Yine hayıflandı. İsyan eden organlarını düşündü. Bunları düşünürken sesler duyuluyordu. Bir şeyler işitiyordu ama sanki anlamdan bağımsız seslerdi. Şimdi de resmen çekiştiriliyordu. Nereye? Kim çekiyor? Yoksa Pino mu? Sadece sol gözünü açabildi. Sarı bir direğe kafası çarpmak üzereydi. Elini kafasına siper etti. Eliyle beraber kafasını çarpınca direğe, gözleri açıldı. İri, posbıyıklı beyaz gömlekli, ağzı soğan kokulu bir adam resmen sürüklüyordu onu bir otobüsün içinde. Basamaklara gelince düşer gibi oldu ve istemsiz atılan adımlarla otobüsten indi. Hemen oracıkta kaldırıma oturur gibi oldu. Kafasını toparlamadan bir egzoz sesi duydu. Otobüs on numara yağ yakıyordu galiba, bunu yüzündeki yağ zerreciklerinden anladı. Bir öksürük aldı başını gitti. Çantasına elini uzattı suyunu aradı. Şimdi elinden ılık ılık bir şeyler akıyordu. Su bu kadar ısınmış olamaz diye düşündü. Hem kapağı bile açmamıştı. O sersemlikle elini çantadan çıkarınca kaldırıma düşen kan damlalarını gördü. Diğer eliyle yarı ıslak dilekçeyi kesişe bastırdı. Kan tutuyordu, bayıldı.

Aradan ne kadar zaman geçti bilinmez. Yine önce sol gözünü açtı. Karşısında boş bir duvar gördü. Tıpkı evindeki gibi. Yalnız gözü boş çiviye aradı bulamadı. Hem bu duvar fildişi rengindeydi. Evde değilim diye düşündü. Gözünü kapayıp sesleri dinledi. Dın, dın diye bir ses işitiliyor, bazı ayaklar yürüyor, kapı bir açılıyor bir kapanıyor. Dın, dın diye bir ses yine aynı şeyler oluyor. Burası dedi banka olmalı. Geçenlerde şahit olmuştu buna. İki gözünü açtığında

karşısında ve solunda bir perde gördü. Beyaz. Perdenin gerisinde silik hareketler. Hastane dedi içinden. Ama niye? Göğsünün üzerinde bir ağırlık hissedince kolunu kaldırmak istedi. Acı hissetti bileğinde. Sargılıydı. Neden?

Düşünmeyi beceremiyordu. Zihnini toparlayamadı. Sorular onu yatağa çakan çiviye vurulan darbelerdi. Az sonra siyah saçı örülmüş ve iki yandan önüne sarkmış, oldukça güzel yüzlü daha yirmisinde gösteren hafif etine dolgun bir kız perdeyi araladı. Kornişten çıkan ses biraz korkutsa da görüntü hemen yatıştırdı. “Kendinize geldiniz mi?” diye sordu. Adam kendini felsefe sınavında hissetti. Kendinize geldiniz mi? Bir insan nerededir de kendine gelir? Gelmek zorunda mıdır? Başka birine gidebilir mi? Kendine gelmeden biri ona gelirse ne olur? Of!... Belli bir süre geçtikten sonra adam gözlerini kapatıp açtı evet manasında. Doktor bunu anladı mı bilinmez. Boş boş baktı çünkü. “Neden bileğinizi kestiniz? Yoksa biri size zarar mı vermek istedi?” diye sorunca adam gerideki polisi yeni fark etti. Ama gözünü doktorun yaka kartından alamıyordu. “Müzeyyen Açık” Gözleri yaka kartında “Müze Açık” bölümünü netleştirirken geri kalanlar silikleşiyordu. Adam küçük küçük ağlamaya başladı. Doktor perdenin açık bölümünden birilerine işaret ederek “Psikiyatı” dedi sadece. Adam gözlerini tekrar kapatırken tepesinde asılı boş serum şişesini gördü. “Bunu da koyarım müzeye” dedi sanki usulca. Ya da demedi.

YÜZÜNÜ ÖRTÜYOR SESİN

SAFİYE GÖLBAŞI

Yüzünü Örtüyor Sesin, Dengbej Hikâyeleri üst başlığıyla geçtiğimiz aylarda Meczaz Yayınlarından çıkıp okuyucuyla buluştu. Kitapta, çoğu '90 sonrası doğmuş on genç öykücünün, merkeze dengbejleri aldıkları öyküleri var. Yazarlar kadim bir geleneğin mirası olan dengbejleri anlatırken kendi öykü anlatma pratiklerini de korumuşlar ki bu durum ortaya dünü ve bugünü birleştiren ilgiye değer bir kompozisyon çıkarmış. Sunuş yazısını Mustafa Çiftci'nin yazdığı kitaba öyküleriyle katkı veren yazarlar şunlar: Kürşat Çelik, M. Fatih Kutlubay, Merve Parlak, Selim Baki, Siddik Yurtsever, Soner Oğuz, Süleyman Arif Yıldız, Şeyda Arslan, Veysel Altuntaş ve Yunus Meşe.

Öykülerin her biri bizi dengbejlerin başka bir hâli, başka bir yüzüyle karşılaştırıyor. Kimi zaman bir savaşı sonlandırıyor kamları, kimi zaman unutulmamış bir aşkla kalpleri büyütüyor stranları, kimi zaman dili başka bir genç yazara davetsiz misafirler, kimi zaman bir eşkiya suretinde, kimi zaman bütün görkemli günlerini geride bırakmış kale burcunda bir acı yel, kimi zaman bir baba, kimi zaman canları pahasına bir öğütçü. Bütün öyküler tek bir yere çıkıyor aslında. Hikâyenin bizatihi sahip olduğu güce. Hikâye anlatan insanların anlattıkları hikâyelerin yüzü suyu hürmetine gördükleri izzete. Son tahlilde hikâyenin asır-



lar ve medeniyetler boyu değişmeyen değerine. Böyle bir kitabı genç yazarların kotarmış olmasını da ayrıca kıymetli buldum.

Arka kapaktaki şu satırlar ise kitabın hem ismini hem içeriğini açmıyor: “Sesin büküldüğü zamanlardan geliyor hikâyemiz. Bir çırpıda çıkan ahlara, uzun uzadıya çekilen ahlara ulanıyor. Sesi bükken insanların hikâyesi yayılıyor zamana. Hikâye uzuyor. İnsan ölüyor. Hikâyesi bitmiyor. Dengbejin dilinde binbir sızıya çarpıyor. Dengbej o vakit anlatmaya koyuluyor. O anlattıkça yüzler örtülüyor. Suretler siliniyor. Yalnızca ses kalıyor dengbejden. Hepimizin bildiği. Aynı ses. Bizim sesimiz.”

Bu, öncül olacağını düşündüğümüz de-

ğerli çalışma hakkında kitaba hem öykücü hem editörlerden biri olarak hayat veren yazar Sıddık Yurtsever ile mini bir söyleşi yaptık. Sözü şimdi o söyleşiye bırakıyorum.

Mini Söyleşi

-Dengbejlik geleneğiyle ilk kez kitabınız vesilesiyle tanışacak okurlar için soruyorum dengbejlik nedir, dengbej kime denir?

-Önce kelimeden gidelim isterseniz. Deng ‘ses, bêj ‘söyle’ demektir. Dolayısıyla dengbejlik bir ses icracı gerektiriyor. Bu parçaları seslendiren sanatçılara da dengbej diyoruz. Dengbejlerin söylediği parçalar aslında nazımlardan oluşuyor. Fakat kendi içinde bir hikâyesi var. Bu yanıla bir taraftan âşık edebiyatına bir taraftan da uzun havaya benzetebiliriz sanırım.

-Dengbejlerle karşılaşmanız nasıl oldu, sizi hangi yönleriyle etkilediler?

-Coğrafyaya pek uzak olmasam da onlar hakkındaki ilk bilgi deneyimim üniversite yıllarında bir hocam aracılığıyla oldu. O akşam, eve gelip saatlerce dengbejleri dinlediğimi hatırlıyorum. Bende bıraktığı o ilk izi kelimelerle tarif edemem. O müthiş acı, muhteşem bir merhamet duygusuyla yan yana. Dilini bilmediğiniz bir insanın acısını nasıl paylaşırsınız ki? Bu da sesin gücünden kaynaklanıyor sanırım.

- Bu kitabı oluşturma fikri nasıl doğdu?

- Kolektif bir kitap fikri her zaman aklımda bir köşesinde duruyordu. Fakat uygun bir zemin bulamadık. Sonrasında yayınevinden teklif aldık. Ne yapabiliriz diye düşündük arkadaşlarla. Tür tamam da işin diğer kısımları eksik. Kitap fuarında gezinirken dengbejlikle alakalı bir kitap gördüm. Tamam, bu dedim. Fakat zorladı bizi. Açıkçası tamam budur dememek lazımmış hemen. Bayağı yorulduk. Çünkü dilini bilmediğiniz bir komşunuzla işaretlerle anlaşabilirsiniz. Ya da ses tonundan, onun sevinçli mi hüzün-

lü mü olduğunu anlayabilirsiniz.

Bu alanda yazılmış makaleleri derledik önce. Editör olarak ne kadar makale varsa tek tek okuyup özetledim arkadaşlara. Bu işin bir tarafı sadece. Bir de içinde bulunduğumuz yer ve zeminden onlarca yıl öncesinin sesine dokunmalıydık. Yeniden yorumlamalıydık temaya, temalara sadık kalarak. Acının şekli değişebilir, geldiği nokta, şiddeti değişebilir. Fakat acının rengi hep aynıdır. Buna inandık ve dosya süreci başlamış oldu.

- Yüzünü Örtüyor Sesinde hem editör hem öykücü olarak yer alıyorsunuz. Öykünüz hakkında ne söylemek istersiniz?

- Kitabın editörü olmak, böyle bir projede bulunmak her şeyden öte arkadaşlarımızla birlikte olmak büyük mutluluktan benim için. Kendi öyküm hakkında tarafızsız olamam ama içime sinmişti, mevcut durum içinde. Fakat şunu söylemek isterim. Kitaba öykü veren her bir arkadaşımın öyküsünün benim öykümden ileride olmasını istiyordum. Oldu da. En büyük saadet bu olsa gerek.

DÖNGEL DÜNYA

SEMA BAYAR

Taşranın ruhu edebî metinlerde hemen hemen her dönem yankısını bulmuş, şiirden denemeye, öyküden romana her alanda kendine nitelikli bir yer açmıştır. Taşra bazen sınırları kalemin ucuyla çizilmiş mekân, bazen çoğalıp duran imge, zaman ve uzamdan bağımsız bir “can sıkıntısıdır”. Edebiyattaki taşra, sınırları kabul etmez. Metropollerin orta yerinde sıkışmış eski bir mahalle de plazalar arasında kiskaca alınmış bir ruh da onun çemberi içindedir. Kimi zaman milliliğin kimi zaman saflığın simgesi hâline gelen taşra algısında “Ka-

saba” ayrı bir değer taşır. Onun şehirlere kıyasla taşralı, köylere nazaran ise şehirli duruşu kasabayı ediplerin yazı evreninde özel bir yere konumlandırır.

Ethem Baran, gerçek taşırayı zihninde arar. Son kitabı *Döngel Dünya*’da tahayyülünde bir kasaba şekillendirir, orada ayrıntılardan ördüğü karakterler yaratır. İçeride döngü bu arayış ve yaratma eylemi onu kimi zaman Ankara’nın göbeğinde bir pavyona kimi zaman bir köy evinin bahçesine götürür kimi zaman da ıssızlığın tam ortasında kendi dünyasına çekilmiş bir radarcıya.

Baran, yazının başına elinde bir hikâye ile oturur ve hikâyenin işaret ettiği yere kahramanıyla birlikte yol alır. Kitaba adını veren öykü “Döngel Dünya” tam olarak bunun örneğini sunar bize. “Derken, bahar geldi.” diye başlar öykü. Annesi Afiye’yi hatıralarında gezintiye çıkaran Zekeriya’nın hikâyesi ile karşılaşırız. “Belki de ne kadar çok gezerse, canını almaya gelen Azrail’in onu evde bulamayacağını, hatta zamanla unutacağını” düşünen Afiye ile biz de “Kasabanın, çocuksuz, oyunsuz, kimsesiz bir boşluğa uzanan parke taşlı sokakları”nı adımlarız. Hikâye kendi zamanını kuşanarak gelir, mevsimlerden bahar olsun, der ve mekânı da yine kendi seçer. Diğer öykülerde de benzer bir tavrın olduğunu fark ederiz. Bu bağlamda Baran için ne anlatacağını önceleyen, hikâyesini avuçlarında tutup yazıya oturan bir yazar diyebiliriz. Nasıl anlatacağına gelince akışkan dili ve üslubu, her kurduğu cümlelerin bir öncekine omuz verdiğini gösterir. Açık anlatımı tercih eder Ethem Baran. Yer yer betimlemelerden tasvirlerden yararlanır, imgelerle arası iyi fakat ölçülüdür, okuru bir anlam karmaşasının yahut imge sağanağının altında bırakmaz. Dilde hassastır. Kelimeleri itina ile seçer, yarattığı kasaba atmosferine uygun halk ağzında yer edin-

döngel dünya ethem baran



miş kelimeleri öykülerine buyur eder. Okur, kuşların “zurba zurba” uçtuğuna şahit olur, büyük şehrin kafelerinden dökülen “ipiltileri” seyreder.

Kitap, Baran’ın yazarlık tecrübesini yansıtmış yanısıra, karakterler açısından da zenginlik arz eder. Karakter ve öykü atmosferi muvazeneyle örülür. “Babam Terzi Ben Çocuk”ta artık zihninin katmanlarında kaybolmuş bir baba anlatılır. Yası tutulması gereken ölülerden haber soran baba aslında unutmanın yasını tutmaktadır. “Pis Yağmur”da bir öğrencinin yaşadıkları üzerinden Ankara, Ulus, kendi ruhunu öyküye yansıtır. “Yabandan Gel Yabandan”da mekânın ruhu bu defa Bulduk Usta’nın sazından ses verir.

Kitabın dikkat çeken öykülerinden biri olan “Üç İyidir” ile “Kuşlar” öyküsünde politik bir tavır öyküye dâhil olur. Son öykü “Yamaçta Yağmur Var” kendi kasabasına imza gününe giden bir yazarın yaşadığı tuhaf ikilem, ironik bir dille yansıtılır. Bu öyküde politik tavır zirveye çıkar. Öykünün ve dola-

yısıyla kitabın da bitişi olan sahne oldukça trajikomiktir. İlçe kaymakamı imza günü için davet ettiği yazardan kitabını ister. İlk sayfayı açar, özenle bir şeyler karalar. Kaymakam kitabı bizzat yazarı için imzalamıştır.

BALYOZLA BALIK AVI

ALİ NECİP ERDOĞAN

Cemil Kavukçu'nun Can Yayınlarından çıkan son kitabı *Balyozla Balık Avı* her bir öyküye eşlik eden kara kalem çizimlerle on iki öyküden oluşuyor. Kentli anlatıcı yazı geçirmek için geldiği köyünde, köy hayatının olağan akışına dâhil olup sıra dışı bir balık avlama yöntemiyle karşılaşır "Balyozla Balık Avı"nda. Anlatıcının sade dili toprağın, ağaçların, hayvanların kokusunu duyumsatır. İbrahim Dayı, Ramazan Dayı, Mehmet, yerel konuşma diliyle çıkar karşımıza.

İkinci öykü eski dostların cenazede bir araya gelmelerini ve geçmişe yapılan yolculuğu anlatıyor: Anma Arkadaş. Erkin Korumay'ın bu şarkısı eski bir aşk serüvenine fon oluyor. Çok sevdiği arkadaşını toprağa veren anlatıcı, onun âşık olduğu kızla evliliğe uzanan serüvenini cenaze töreninde anlatarak ölümle yaşamın nasıl bir birinin içinde olduğunu gösteriyor. Bekâr olan anlatıcı aşk evliliği yapan ve şimdi toprağa verdiği arkadaşının eşine bakarak evliliğin kadını ve erkeği nasıl biçimlendirdiğini görüyor: Onlarda bitmiş olan aşk, yağmur altında otomobiline binip mezarlıktan ayrılırken camları döven damlalarda gösteriyor kendini.

Tuhaf bir kumaş satıcısı çıkıyor karşımıza "At Baba" isimli öyküde. Satın almaya çağı bisikletlerin fiyatını soran ve kendi manifatura dükkânına da böyle huysuz müşteriler gelsin, almayacağı kumaşları raflardan indirtsin sonra burun kıvrıp git-sin isteyen bir satıcı: Yeter ki dükkâna



gelsinler. Babasının kendine neden bisiklet almadığını da cuma günleri cumaya değil de mezata gittiğini de tüm esnaf biliyor. Kendisine neredeyse çarpacak olan bir at arabasını çeken atın bakışından çok etkileniyor ve yere yığılıp kalıyor.

"Elif Ba" isimli öyküde ise, Emin yaz tatilinde Kuran okumayı öğrenecektir. Mahallede cin çarptığı söylenen ve konuşma güçlüğü çeken Hasibe Teyze üzerinden Günah-sevap ilişkisi üzerine sorgulamalar yapacak ve Kuran okumanın zorluklarıyla baş edecektir.

"Özel Bir Gün" isimli öyküde, daha hesaplı olur diye Mühendisler lokalinde buluşan iki arkadaşın, on beş yirmi kadar yaşlı adamın o gün yaptıkları toplantıya şahit olurlar. Bu huysuz ihtiyarlar toplamı hiç konuşmadan öylece oturmakta, garsonun anasından emdiği sütü burnundan getirmektedirler.

Cemil Kavukçu'nun öyküleri, kitabın arka kapağında yazdığı gibi hayata hikâyelerin penceresinden bakıyor.